

קונטרס על הגאולה ועל התמורה

דברים כדרכנות, נגד גלי הנסיונות, אמרות
טהורות, זכות וברורות, גחלי אש ועינים
מאירות, להציל ממכשול ושגיון, בעת
נפתם כל חזיון, עם נצחון הציונים
הצבועים, במלחמת "ששת הימים"
נגד הערבים, לפקוח עינים עורים,
ולא להיות אחריהם נגרים,
ולחשפיע בלבות ישרים,
לכל לנשות מדרך חורים
ומורים, מדור דורים,
עד עמוד הכהן
לאורים.

מאת כ"ק אדמו"ר הנח"ק רבן ומאורן של ישראל
מרן יואל טייטלבוים זצוקללה"ה
אברק"ק סאטמאר יצ"ו
ונאב"ד דעיה"ק ירושלים תוכב"א

יצא לאור במשך כל השנים ע"י ש"ב ובן ביתו של רביה"ק ז"ע
הרה"ח מוה"ר אפרים יוסף דוב אשכנזי ז"ל
מהדורא חדשה ומתוקנת
בהוצאת ספרים ירושלים

ברוקלין יצ"ו

שנת תשס"ו לפ"ק

הקדמה

במד"ר במגלת רות פ' ז' אות י"א עה"כ וזאת לפני ישראל על הגאולה ועל התמורה ר"ח פתר קרא בישראל בנו אפיא דישראל לשעבר היו מקלסין על הגאולה שנאמר זה קלי ואנוהו ועכשיו על התמורה שנאמר וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב. אין לך מנוול ומשוקץ ומשונה כשור בשעה שאוכל עשב, עכ"ל המדרש. ואינו מובן לכאורה מה שמקשר אלו השני ענינים דלשעבר היו מקלסין על הגאולה ועכשיו על התמורה, דלפי אותה הדרשה דעל התמורה קאי על חטא העגל הנה העגל ה' באיסור נורא כל עשייתו מתחלה ועד סוף ולמה כלל אותו תחת שם קילום כמו ברישא דקרא דקאי על הגאולה. גם אינו מובן הלשון שאחר שאמר שהיו מקלסין על הגאולה סיים ועכשיו על התמורה שמבואר בזה שעכשיו הוא כן שמקלסין על חטא העגל, הלא העגל אשר כבר נעשה כל העובדין לו מתו בשלש מיתות כמ"ש רש"י ז"ל שם עה"כ וישק את בני ישראל, ועל שאר העם שה' הפגם הן ע"י מחשבה או ע"י איזה סיוע או בשביל שלא מיחו כמ"ש ז"ל, כאשר הגיד להם מרע"ה את גודל הפגם העיד הכ' שם וישמע העם וגו' ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו, ומאז וע"ע מתאבלים ומצטערים מאותו החטא עד יערה ה' רוח ממרום ע"י משיח צדקינו ויתוקן הכל, אבל האך אפשר לומר שעכשיו מקלסין על חטא העגל. וקילום זה מה טיבו.

גם לשון הכתוב וימירו את כבודם צ"ב דהלא ה' המרה זו בעיקר האמונה לא בענין הכבוד בלבד. גם אינו מובן מה שדרש במה שאמר שור אוכל עשב שאין לך מנוול ומשוקץ ומשונה כשור בשעה שאוכל עשב, ודרש זה מיתורא דקרא שאמר אוכל עשב. ובמכילתא בפ' בשלח ובמד"ר שה"ש וגם בשאר מקומות במדרשים דרש בזה גם דרשות אחרות, ומובא שם גם הך דרשא, אבל כ"ז אינו מובן, דכיון דמיירי מהמרת כבודו ית"ש מאי נ"מ אם הוא בדבר משוקץ ומנוול או אם הוא בדבר יפה בכל מיני הידורים הכל הוא כאפס ואין המוחלט לנגד כבודו ית"ש, ומה משמיענו הקרא בזה. גם אינו מובן כיון שהעגל נעשה ע"י השטן כאומרים ז"ל הצליח מעשה שטן, למה עשאו השטן בתבנית מגונה כזה בשעה שאוכל עשב, הלא השטן יוכל לעשות עגל מהודר בכל מיני הידורים, לא כמו שאוכל עשב. וכפי הנראה אמרו זה בדרך משל וצריך להבין כוונת אותו המשל.

והנראה ביאור הדברים בזה כי כבר כתבו כל הראשונים ז"ל כי לא חשבו ישראל העגל לשם ע"ז כלל אלא רצו להורדת איזה כח להיות להם מנהיג ומורה דרך במקום משה, וזולת מהערב רב ועוד איזה אנשים שחשבו לע"ז, ואותן מתו אז כמבואר בקרא, אבל לא שאר ישראל. וכפל זה הרמב"ן ז"ל ב"פ וכתב תחלה בפסוק אשר ילכו לפנינו שזה מפתח לדעת ענין העגל ומחשבת עושיו כי בידוע שלא היו ישראל סבורים שמשה הוא האלקים, אלא היו מבקשים מורה דרך כמשה להורות להם הדרך ילכו בה. וכתב אח"כ וכן ה' הדבר כי כיון שראו העם את משה מיד הניחו את העגל ובעטו בו שהניחו לו לשורפו ולזרות עפרו ולא ה' מהם חולק עליו כלל, ואלו ה' להם לאלהים אין דרך שיניח אדם מלכו ואלקיו לשריפת אש הן ישרוף את תועבותם לעיניהם ולא יסקלוהו. והארך עוד בזה יע"י"ש, וכתב אח"כ לשמצה בקמיהם דאף שחשבוהו למטובה מ"מ נצמח מזה רעה לדורות שלומדים מזה לעשות עגל במחשבות אחרות. וכתב עוד עה"כ אלה אלהיך ישראל שגם זה הכתוב יורה אותך כי אין ממש בעולם שיחשוב כי הוזהב הזה אשר ה' באזניהם הוא אשר הוציאם ממצרים, אבל אמרו כי כח הצורה הזאת העלם משם ומודים במי שאמר אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. וזהו שנאמר וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב, את"ד יע"י"ש.

הנה רואים בזה דעתו ז"ל בביאור הכתוב וימירו את כבודם שלא המירו ח"ו את עצם אלקותו ית' כלל וכלל לא, אלא המירו את הכבוד, כי לפי דעתם נתנו כבוד להשי"ת באמרם אלה אלקיך כי ה' כוונתם על השי"ת שהוציאם ממצרים וחשבו שנתנו בזה כבוד ושבת להשי"ת, אבל כיון שנתערב בזה כוונה לאמצעות הצורה שבעגל נתחלף הכבוד שנתנו להשי"ת לכבוד של עגל הוזהב שלומדים מזה לעשות עגל לע"ז. ומדויק לשון הקרא וימירו את כבודם. ועי' באוה"ח הק' שכתב שא"א לדור דעה רבים ונכבדים לומר לדומם אלה אלהיך ולהעיד עדות שקר שזה הוא המוציא מאמ"צ אלא אדרבה בזה גילו דעתם שאין כוונתם אלא להקב"ה יע"י"ש שהארך, והוא ע"ד הרמב"ן ז"ל ועוד הרבה ראשונים. גם בעגלים שעשה ירבעם כתב הרד"ק ז"ל (מלכים א' י"ב פסוק ל') שבתחלה אמר ירבעם שעושה אותם לשם ה' ואחר כך שב הדבר לחמאת יע"י"ש. ובש"ך על התורה פ' תשא כתב עוד כמה שאמרו אשר העלך מארץ מצרים ולא אמרו אשר הוציאך כי באמת אמרו זה ערב רב להחמיא את ישראל ואלו היו אומרים הוציאך היו מכחישים אותם ולא היו שומעין להם כי לא ה' אפשר להכחיש הנסים שראו

בעיניהם ביציאת מצרים אלא אמרו אשר העלוך שהוא לשון מנהיג כנז"ל. ואח"כ שיצא העגל מבואר בפדר"א פ' מ"ה והביאו הרבניו בחי' וכש"ך שם שנכנס הס"מ בתוך העגל והי' גועה להטעות את ישראל. וכן הוא בת"י פ' ל"ב פ"ט שכ' זו"ל וסמנא הוי בגווי' מטפו ומשוור קדם עמא.

ולבאורה לפי מ"ש שלא הי' כוונתם על העגל אלא למנהיג יען שחשבו שמת משה וחשבו עליו למנהיג אחר מיתת משה, וא"כ יציאת מצרים שכבר הי' בימי משה אין למנהיג הבא אחריו חלק בזה, ומה להם להזכיר עליו יציאת מצרים. אבל לפי דברי הש"ך שהבאתי שהערב רב אמרו זה להטעות את ישראל והי' גם הס"מ בתוכו לכן רצו להכניס בשבח זה של הס"מ גם השבח של יציאת מצרים שיחשבו ישראל שע"י מנהיג זה של העגל הזהב יזכרו יותר שבחו של הקב"ה ביציאת מצרים ובנסיו ונפלאותיו ית"ש ועד"ז יניאו יותר לבב בנ"י למושכם אחר העגל הזהב, כאשר כן הי' בעוה"ר עד שבא מרע"ה וכיטלו כעפרא דארעא. עכ"פ זה מבואר שהם חשבו שמקלסין את הקב"ה ביציאת מצרים אבל אותו הקילוס בא על התמורה שנתחלף לקילוסו של עגל ר"ל. ומובן בזה היטב לשון חז"ל במדרש דלשעבר מקלסין על הגאולה ועכשיו על התמורה שהקילוס גופא שנותנים להקב"ה בא על התמורה כמאה"כ וימירו את כבודם כמבואר לעיל. ואוי לאותה בושא ולאותה כל"מה.

והנה במה שאמר ויעלו עולות ויגישו שלמים כתב ג"כ הרמב"ן ז"ל שם דלא כתב ויעלו לו עולות ויגישו לו שלמים, כי המכוונים לשם ה' גם העולות והשלמים הביאו לשם ה' אלא אותן שעבדו אותו הם הביאו הקרבנות לשם העגל ויקומו לצחק בפירש"י ז"ל ג"ע ושאר עבירות ר"ל, ואז כשזבחו לו והשתחוו לו נתגלה עונם במעשה וקודם לזה הי' במחשבה כמ"ש הרמב"ן ז"ל שם. ומזה הי' חרון אף שאחר שראו את המעשים המשוקצים והמנוולים שעשו העובדי ע"ז ע"י העגל הזה למה לא התבוננו עוד לבעוט תיכף בהעגל אף מרע"ה, ולזה המשל צודק במה שדרשו בתבנית שור אוכל עשב שאין לך מנוול ומשוקץ ומשונה כמו השור בשעה שאוכל עשב, והנמשל הוא שאחר שראו המעשים המנוולים ומשוקצים ומשונים שנעשו ע"י אותו התבנית עדיין המירו את כבודו ית"ש על ידו. אבל מה נעשה כי גדול כח הס"מ שהי' בתוכו להסית ולהדית.

ובתב החזקוני עה"ת פ' תשא עה"כ אלה אלהיך ישראל וז"ל וכי שוטים היו לומר כי עגל זה שנעשה היום מזהב הוציאם ממצרים, אלא מצינו וכו' שיש בהם רוח טומאה והם סברו שהי' בו רוח טהור ולכך אמרו אלה אלךך ישראל ולנסות את בריותיו נתן הקב"ה כח ברוח טומאה כמו שמצינו כי יקום בקרבך נביא ונתן אליך אות או מופת ובא האות והמופת וגו' כי מנסה ה' אלקיכם אתכם, עכ"ל. ומבואר מכל הנ"ל שענין העגל הי' נסיון גדול בכח הס"מ להטעות את ישראל להחליף רוח טומאה ברוח טהרה באות ובמופת אף שהוא נגד השכל הטבעי להזכיר יציאת מצרים על עגל הזהב ר"ל.

ולתרין מה שהקשינו במה שמסיים המדרש ועכשיו על התמורה דכיון דקאי על העגל הלא בשעה שנכתב מקרא זה הי' כבר אחר המעשה שנשרף העגל ונעשה לעפר ומאז אי' קילוסו והאיך שייד לומר ע"ז הלשון ועכשיו. ונראה שרמזו לנו בזה דכמו שהי' תמורה רעה ומרה כזו בחטא העגל כן הוא גם עכשיו שעלול להיות כן כח הס"מ והסמ"א דילי' בכמה דורות, כמו שהגיע אלינו עכשיו בעו"ה כזאת וכזאת בדור השפל עיקבא דמשיחא במדה גדושה ר"ל, שבא הס"מ וגירא דילי' בנסיונות עצומות טרם ביאת המשיח לעכב גאולתנו ופדות נפשינו ע"י החטאים המרים האלו, ובא בעקמימות ובתחבולות עמוקות בצורה של נסים והצלה לסמות עיני בני ישראל לחזק כח הציונים והכופרים הבאים לעקור את כל התורה כולה אשר מעולם לא נהייתה כמוהם שיאמרו דיון נצח בהצלת ישראל להטעות עי"ז אף לבבות שומרי תורה ומצות להיות נמשכין אחריהם ח"ו, שומו שמים על זאת. לא יאומן כי יסופר אשר איזה שומר תורה ומצות מי שהוא יאמין לדברי שגעון כאלו אשר הכופרים שהסיתו והדחיו רוב ישראל מהאמונה והרכו שמדיות בישראל עד אין שיעור וערך, גם פעלו במעשיהם הריגות ושפיכת דמם של ישראל של הרבה והרבה מאות אלפים, ובכל יום ויום מוסיפים פשע על פשע לעקירת דתוה"ק, ועכשיו בהם בחר ה' לעשות נסים על ידם להצלת ישראל. אין זה אלא דברי שגעון והיתול בנסי ה' ובתורתו הקדושה כאשר יתבאר עוד להלן, שבדרך הטבע לא יוכל שומר תורה ומצות לחשוב ע"ז בשום אופן אלא שהס"מ מבלבל את הדעת לגמרי מן הקצה אל הקצה באופן פלאי. וכי אם השטן יעשה עובדא בתחבולות שונות באופן ובצורה שאין כאו"א יכול להבינו על אתר, יעלה על דעתו ח"ו דברים המוכחשים מכל התו"כ. וכל הנותן כח ואומץ כל שהוא באיזה אופן שהוא להכופרים האלה הוא מוכחש מכל התו"כ, ואין מהצורך להאריך בראיות בזה.

גם בעצם המלחמה העידה התורה"ק ולא יראה כך ערות דבר ושב מאחריד, וכתב הרמב"ן פרשת תצא על הכתוב כי תצא מחנה על אויבך ונשמרת מכל דבר רע, כי מלבד האזהרות שבאו באלה העבירות התמורות יוסיף לאו במתנה שנשמר בו מכל אלו העבירות שלא תסתלק השכינה מישראל. וכן כתבו שארי ראשונים ז"ל שבמתנה המלחמה יש לאו נוסף על כל העבירות שלא תסתלק השכינה כידוע שבמקום שאין השכינה שורה א"א שיהי' שם נס. ובאור"ח הק' שם עה"כ כי תצא מחנה כתב ז"ל הגם שיש דקדוקי עבירות שה' לא יעניש עליהם ואם יעניש יהי' עונש קל מודיע הכתוב שבשעת הסכנה שהוא בזמן שיצאין על אויביהם צריכין שמירה מכל דקדוקי עבירות כאומרו מכל דבר רע וכלל בתיבת דבר גם סיבות שממנו יסובב הרע והעיר במה שצוה בסמוך כי יהי' כך איש אשר לא יהי' טהור וגו' ואמרו רז"ל שהיהודי עבירה ביום מביאין לידי קרי בלילה, ונתכוון הכ' בסמיכות זה לומר שעל כיוצא בזה יצו במאמר ונשמרת מכל דבר רע עכ"ל. וא"כ הצבא הזה שנעשה בגיוס הבנות והוא ערוה וזימה שאין כמותה בכל העולם כולו ונודע שהם מלאים ערו' וזמה ר"ל, גם מלאים מינות וכפירה ורציחה והפרת הדת עד אין לשער, מי שחושב שהשכינה הקדושה שרוי' ביניהם בודאי הוא כופר בכבוד השכינה הקדושה ובכל התורה כולה, וממילא א"א שיהי' שם נס מצד הקדושה, ואילו היו רואים באמת איזה נסים שם אין להסתפק שאינו אלא מצד הס"מ וחיילותיו השוררים במקום טומאה וזוהמה כזו כמבואר בגמ' שניתן רשות להשטן לעשות נסים ונפלאות לקיומו של הע"ז כאשר יתבאר בהקונטרס, ואין שום ספק שלא יתפעל לב המאמין בהשי"ת ובתורתו הקדושה אף זיז כ"ש לנמות מהאמת גם בראותו נסים ונפלאות עצומים הנעשים לע"ז אף אם יעמיד החמה כיהושע בן נון כנודע, אבל כאן באמת לא הי' ולא נברא שלא הי' נסים כלל כאשר יתבאר בהקונטרס בראיות ברורות.

ובפרט בכיבוש עיר העתיקה ומקום המקדש המלאים עכשיו בעוה"ר גילולים ועבודה זרה, ומבואר בגמרא ובפוסקים בהא דגידוע עכו"ם קודם לכיבוש שאם כובשין איזה מקום בארץ ישראל ואין מבערין העבודה זרה טרם הכיבוש יש לו דין עובדי ע"ז ממש, דעשה דאבד תאבדון הוא עשה דע"ז, וכתב האור"ח הק' שאם אין מבערין את הע"ז עוברים גם על הלאו דלא-תעבדם והוא בכלל יהרג ואל יעבור. והם לא בלבד שלא מבערין את הע"ז אלא מתפארים שיחזיקום בכבוד ויתקנום בתיקונים, וא"כ הם באותו הכיבוש עובדי ע"ז ממש.

והאיך יעלה על לב אדם שהקב"ה עשה נסים לעבוד ע"ז. אין זה אלא כפירה גמורה וא"א לחשוב אחרת אלא שהוא כח הס"מ וחילותיו. תמה אני הפלא ופלא האיך הגיע עד כדי ככה גם להרבה שומרי תורה ומצוות בדור השפל הזה. וכפנים הקונטרס יתבאר שלא היו כאן כלל וכלל נסים, אלא הצלחה מלוכש במכש, ואין בזה אלא סמיות עינים. ובעו"ה ניתן כח להס"מ לסמות אף עיני תמימים ברשת זו אשר ממך להם עד כדי כך.

ובעיקר הענין של המלחמה וההצלחה יתבאר בפרטיות בפנים הקונטרס דבר דבור על אופניו. והמעין בדברי הקונטרס מהחל ועד כלה יתבאר לו קצת הספיקות שיש בכל הענין כי א"א לכאר הכל במלים קצרות ובשורות אחדים. ובהקדמה זו אינני כותב רק ראשי פרקים. גם בכל דברי הקונטרס הרבה יותר ממה שכתב שם יש בהענין כי א"א להביא הכל על הכתב כל מה שהלב מבין, אבל תן להכם ויחכם עוד. ובפירוש אני אומר שאינני מדבר לאותן שנתפסו בלבם לטומאת הציונים ולאהבת האפיקורסים היפך ממה שתיקנו חזו"ל לומר ג' פעמים בכל יום ברכת ולמלשינים, כי ע"ז אמרו חזו"ל ידע מה שתשיב לאפיקורס ה"מ אפיקורס עכו"ם אבל אפיקורס ישראל כ"ש דפקר טפי, וחלילה לעבור על דברי חזו"ל להשיב לאפיקורס ישראל דפקר טפי. גם המשוחזרים בדבר עבור שרוצים להשיג תועלת מזרם העולם המשתחווים לעגל הזהב של הציונות כבוד או ממון או ממשלה וכדומה המה בודאי לא יוכלו לראות האמת כי התוה"ק העידה כי השוחד יעור וגו' והסומא בודאי לא יוכל לראות מה שלפניו, ומחמת נטיית לבו בשביל השוחד ימצא לעולם טענות ומענות כמו אותן דפקרי טפי.

ולכאורה הלשון כל שכן דפקר טפי צ"ב דהרי בודאי מיירי שיישיב לו תשובה מספקת כמ"ש ז"ל דע מה שתשוב לאפיקורס, ואם אפילו לבו כלב האבן ולא יקבל תשובתו, אבל למה יפקר טפי. אמנם יתבאר עפ"י מש"כ רש"י ז"ל בסנהדרין (דף ל"ה ע"ב) הטעם דיפקר טפי ע"י תשובתך שהרי הכיר וכפר, ומתוך כך מדקדק ולא תוכל להשיבו דבר המקובל לו עכ"ל. וכמ"ש החובת הלכבות ז"ל בפ"ה משער יחוד המעשה וז"ל אם יהי' האדם חכם בדעת האלקים ותורתו ישתדל היצר להכניס ההפסד עליו והשיכוש בחכמתו ובמעשהו מדרך הטענה והראי' מאיזה צד שיוכל מן המושכל והכתוב והמקובל ויביא מופת על מה שיוורה עליו מן המופתים המבהילים אשר אין הקדמותם אמתיות ולא תולדותיהם מחויבות, ואם יהי' שכלך זך וחכמתך חזקה בדרך המופת, ואופני אזהרה בו בעת הדברים

והמחלוקת, תראה אופני טעות יצרך בראיתו ומופתו, ויתברר לך האמת ותראה לך הנכונה ותמלט חכמתך מן הספק ומעשך מן הערוב, ואם תקצר דעתך מזה יהי פתויו לך יותר חזק וגברו עליך יותר מזדמן ומשלו כך והקיפו אותך בנראך ובנסתרך יותר נחוץ, מפני שהוא בא עמך מצד החכמה ומנהיג אותך בדרך המופת אשר תנוח דעתך עליו, וכאשר יפתה שכלך יטה מעליך ויעזור בו עליך מפני שאתה סומך עליו וכו' ובטח בו כמה שלא תבין ענינו וכו' עד שיביאך אל מדרגה שנסתרים בה פני האמת והוא השקר הנמור וכו' ותהי' חכמתך לרעה לך ושכלך סבה לאבדך כמשה"כ (ישעי' ה') הוי חכמים בעיניהם וגדר פניהם גבונים, ואמר (ירמי' ה') הגה בדבר ה' מאסו וחכמת מה להם וכו' ואמר (הושע ר') כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם (ופי' המרפא לנפש ע"י התורה יכשלו והם חכמים להרע), ונאמר כי החכמה כשמנהיגים אותה על דרכה תהי' רפואה לכל מדוה, וכשנוטים בה מנתיבתה תהי' מדוה כולל שאין לה רפואה ולא ארוכה, ועל כן נמשלה התורה באש כמ"ש (ירמי' כג') הלא כה דברי כאש וגו' מפני שמאירה העינים באורה כמ"ש (תהלים יט') מצות ה' ברה מאירת עינים וכו' ושורפת ביקודה מי שנוטה מנתיבתה כמ"ש (ישעי' ס"ז') כי באש ה' נשפט וכו'. על כן הזהר שלא תטה אשורך מדרך האבות ונתיב הראשונים אל הכריאות וכו' ואל תחשוד אבותך כמה שמסרו לך מאופני טובותיך ואל תסתור עצתם כמה שהורו אותך, כי אין עצה שתעלה בדעתך שלא קדמוך לדעתה ע"כ. ודברי החובת הלבבות אלו נוקבים ויורדים חדרי בטן, ויובנו דברי רש"י ז"ל מ"ש כ"ש דפקד טפי, דעל שיש לו רצון להפקר ע"כ יחפש ויכרך בדרכי החכמה והתורה ולא תוכל להשיבו דבר המקובל לו, ואדרבה יתחזק יותר בדעתו ע"י שמדקדק להשיב ולהביא ראיות לחזק דבריו, וכמו שנראה מפורש בדברי רש"י ז"ל פרשת קרח עה"פ רב לכם וז"ל ולא טפשים היו שכך התרה וקבלו עליהם לקרב אלא הם חטאו על נפשותם שנאמר את מחתות החטאים האלה בנפשותם. ולכאורה עדיין לא ביאר רש"י ז"ל למה לא קיבלו התראות משה רבינו ע"ה ואם המה חטאו אבל אינו מספיק ליישב הקושי' ולא טפשים היו. אלא נראה מבורר מזה שאם בא לידי חטא בא לידי סמיות עינים ולית נגר ובר נגר דיפרקיני' אפילו מדברים שהוא טפשות גמור. וככה אנו רואים בעינינו שאלו המשוחרים לרעותיהם של הציונים מחמת איזה סבה שיהי' לא יועיל שום הסבר ודברי מעם. ובפרט כה"ג שהם"מ מוסר נפשו לסמות עיני העולם כי בנסיון זה תלוי כל גאולתינו ופדות נפשינו בביאת משיח צדקינו. אבל כל דברי אך לפני אותן שאינם נתפסים מזרם העולם וכה הם"מ וחיילותיו אבל הפצים

לדעת האמת לאמיתו אליהם תטוף מלתי אולי יועיל עכ"פ לקצתם, ולהציל אף נפש אחת מישראל מזרם המיניות והכפירה חשוב מאוד בעיני השי"ת. ובכה"ג אמרו חז"ל אי לי אם אומר אי לי אם לא אומר והדר פשמו אומר מהאי קרא כי ישירים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם. (ובפנים הקונטרס ידובר מזה באריכות). והרמב"ם ז"ל בס' המורה באמצע הפתיחה כתב וז"ל סוף דבר אני האיש אשר כשיציקוהו הענין ויצר לו הדרך ולא ימצא תחבולה ללמד האמת שבא עליו מופת אלא כשיאות לאחד מעולה ולא יאות לעשרת אלפים סכלים אני בוחר לאמרו לעצמי ולא ארגיש בגנות העם הרב ההוא וארצה להציל המעולה האחד ההוא ממה שגשקע בו ואורה מבוכתו עד שישלם וירפא עכ"ל הקדוש. ומשם נלמד לענינא דידן. לבי עלי דוי וכשל כח הסבל לראות מה הגיע אלינו במצב הנורא של הדור האחרון עיקבא דמשיחא אשר מזה פחדו חז"ל והי' מהם שאמרו ייתי ולא אחמינ'. השי"ת ירחם עלינו ויתן לנו כח ואומץ לסבול ולעמוד על המשמר עד אשר ישמחנו כימות עניתנו בביאת משיח צדקינו בב"א.

והנה בדרך כלל המאמין באמת בהשי"ת ובתורה"ק לא יסתפק כי כל קיום אותה המלוכה הטמאה הוא נגד התורה"ק באופן נורא אשר כן לא הי' עוד מעולם, כי מלבד חומר האיסור הנורא של השבועות שלא ליקח מלוכה קודם ביאת המשיח שהוא ביהרג ואל יעבור כאשר נתבאר היטב בספרי הקטן ויואל משה, חוץ לזה מלכות המיניות אשר כל דתי' המה בע"ז וג"ע ומיניות וכפירת ועקירת הדת, בודאי שלא יוכל להאמין בה אלא הכופר בכל התורה כולה. ואין ספק שאין היתר בשו"א עבור קיום כל אותה המלוכה הטמאה לאבד אף נפש אחת מישראל. וכל הצרות והמלחמות האיומות שעברו על ישראל שמה הי' רק בשביל קיומם של אותה המלוכה ואלו היו מוותרים עלי' בודאי לא הי' שם מלחמות וצרות והיו עושים שם האומות המאוחדות סדר שלא יהרג אף אחד מישראל. א"כ המה הגורמים את המלחמות והצרות, לא את ההצלה. ובמה שגונע להצלה מזה אדבר להלן. אמנם אף לשיטתם הטמאה שרוצים בקיומה אין שום סכרא שילכו בעזות וחציפות כ"כ להתגרות באומות שזה מביא רעות רבות צרות והריגות ר"ל. וכבר למדנו יעקב אבינו ע"ה כמ"ש הרמב"ן בריש פ' וישלח במה שהתקין עצמו יעקב נגד עשיו לדורון ולתפלה ולמלחמה חז"ל ויש בזה עוד רמז לדורות כי כל אשר אירע לאבינו עם עשיו יארע להם תמיד עם בני עשיו וראוי לנו לאחוז בדרך של צדיק שנזמין עצמינו לשלשת הדברים שהזמין הוא עצמו לתפלה ולדורון ולהצלה בדרך

הקדמה

יא

מלחמה לברוח ולהנצל עכ"ל. הנה תראה במ"ש שאף בעת ההכרח שיהי' בדרך מלחמה סיים לברוח ולהנצל דכל מצדקי דאפשר לעשות שלא ללחום אף ע"י בריחה מחויב לעשות, זולת בשא"א בענין אחר. ויעקב אבינו בודאי הי' בכחו להפיל את עשיו ואנשיו, והרבה יותר מזה עשה נסים ונפלאות אעפ"כ הרבה בהשתחויות ודורונות להפוך לבבו שלא לבוא לידי מלחמה להורות לנו הדרך נלך בו והם עושים בהיפך ומתגרים באומות באופן נורא ומפקירים דמם של ישראל. והלא ערכו מלחמה עם הצר הנורא שבגרמני' וגשמע קולו אז בראדיא שאמר היהודים ערכו נגדו מלחמה ע"כ אענה להם וכן עשה בעוה"ר שתיכף אח"כ התחילו ההריגות הנוראות. א"א להבין האך אפשר אכזריות נוראה כ"כ ביודעם שחלק גדול מכלל ישראל תחת ידו והם לא יוכלו לעשות בזה מאומה, האך אפשר להתאכזר כ"כ להפקיר דמם של ישראל. וכן עשו הרבה מעשים נוראים כאלו שגרמו אבדון של ישראל בעו"ה, וקצתם מהם מובא בס' מן המיצר שכתב ידידי הרב הגה"ח המנוח מוה"ר מיכאל דוב ע"ה. גם המן הרשע טרם שקנא בו מרדכי לא עשה מאומה אלא שקנאת מרדכי הי' מן השמים כנודע, אבל הכתות הרשעים האלה שמחמת עזותם וחוצפתם מתגרים באומות הרשעים, הן המה הגרועים שבגרועים הגורמים צרות מבהילות על ישראל. ונהירנא עוד בתחלת הזמן כאשר נהייתה אותה אבי אבות הטומאה של הציונות אמרו אז כל גדולי הדור שאם ח"ו יעלה בידם איזה מלוכה אין לשער גודל הצרות הנוראות שיצמח בזה, ויש ע"ז גם הרבה מכתבים מגדולי הדור שהיו אז בזמן ההוא. וכן הי' בעו"ה, ועד מתי יהי' זה לנו למוקש. ה' ירחם במהרה.

גם בכיבוש סיני התגרו על לא דבר וגרמו בזה צרות רבות שעד אז לא הי' חסר מאומה לישראל באותן המדינות, ומלחמת כיבוש סיני גרם המלחמה שנעשה עכשיו כי הי' סיבת הענין עבור זכות מעבר המים שכבשו בכיבוש סיני ולא רצו לוותר ע"ז, וע"ז צעקו הערבים הרבים מרה והתעורר שנאתם וקנאתם, והם"מ מסמא גם בזה עיני העולם שיש הרבה חושבים שמלחמה זו היתה מוכרחת בעבור שאמרו ח"ו להשמיד להרוג ולאבר, וזה שקר וכזב וכתו של הם"מ שמיסיב לכן של בני אדם שלא לראות השתלשלות הענין כדבעי, שהלא עיקר הנידון הי' שהי' נדונין על המים אותו הזכות של מעברות המים, ושוב אחר התגברות הוויכוחים באו לדבר קשות כאלה, אבל כל האומות אמרו פה אחד שלא למהר לעשות מלחמה כי יש תקוה לתוך עוד השלום. ואלו היו מוותרים אף ברגע האחרונה על זכות המים

היו מקימים הסערה לדממה. וכי יעלה על הדעת שבשביל אותן המים ישפך דמם של ישראל כמים. ואף לפי סברתם הטמאה שאמרו בזה שאין להאריך בדברי הבליהם כי עכ"פ זה ודאי שעל סמך סברא אין לשפוך דמם של ישראל. ועכ"פ ה' להם לנסות לוותר על ככה להנצל מן המלחמה. ואף אלו ה' איזה ספק בדבר ההכרח לעשות כל טעדי שלא לאבד נפשות בידים, כפרט במקום חשש סכנה ח"ו. והאמת אני כי אינני מסתפק בדבר ויש ראיות ברורות בלי ספק שאילו היו מוותרים על אותו זכות המים לא ה' בא לידי מלחמה, אלא שאין רצוני להאריך בזה כי לפלפל בפאליטיק אין קץ ואין נפקא מינה כ"כ כי זה ודאי הכל מודים כי התחלת הענין ה' תלוי רק בזכות המים שכבשו בכיבוש סיני ואותן המים הדליקו את האש הנוראה של המלחמה. והמה מי מריבה אשר רבו בה אלה הרשעים שמשני הצדדים אלה בנצחנימו ואלה ברצחנימו, הצד השווה שבהן אלה ואלה בנצחנימו וברצחנימו. ובלא"ה הלא אין שום ספק בעולם שיהי' ח"ו איזה היתר לאבד אף נפש אחת מישראל עבור קיום כל אותה המלוכה הטמאה.

ומבואר בנמ' פסחים דף קי"ח בור עמים קרבות יחפצו, מי גרם להם לישראל שיתפורו בין האומות, קרבות שהיו חפצים בהם. וכתב שם המהרש"א ז"ל כפירש"י בס' תהלים מלשון קרבות ומלחמות דהיינו במקדש ראשון אלו השלימו עם נבוכדנצר לא גלו כלל, ויותר במקדש שני אלו שמעו פריצי ישראל לריב"ז ולחכמים שבדור והשלימו עם מיטום לא גלו כמפורש בפ' הנוקין, אבל קרבות ומלחמות יחפצו ולא בשלום, עכ"ל. אבל הרבה והרבה יותר מהם עושין המחוצפים והאפיקורסים המופקרים שבזמנינו ר"ל. א"כ הן המה הגורמים להאש הנורא שהביא כ"כ פחד ובהלה ואיבוד הרבה נפשות מישראל והקולד תלוי בצווארם.

ותמה אני הפלא ופלא היעלה על הדעת שעל סמך סברת אפיקורסים גמורים העוקרים דעת תוה"ק ורגילים להפקיר דמם של ישראל יהי' איזה היתר ליכנס במלחמה לאבד אלפים נפשות מישראל. הלא גם כשהי' לנו מלכות קדושה שהיו מקושרים בכל תנועותיהם אך בדעת תורה הק' כשרצו ליכנס למלחמה שקלי וטרי באימה ופחד אם הוא באמת דעת תורה כן והשליכו נפשם מנגד לבקש רחמים ותחנונים מהקב"ה ולזה ה' הכל מסיטרא דקדושה וה' ה' בעוזרם. אבל אפיקורסים גמורים שכל מוימתם לעשות הכל נגד התוה"ק גם בידים

ועל סברתם הטמאה יהי' נמסר לעשות מלחמות שתלוי באיבוד הרבה נפשות מישראל. והאיך ישאו פניהם הדתיים הנגררים אחריהם עם מנהיגיהם ליתן שבח והילול וחיוזוק כח לאפיקורסים גמורים שיאמרו זה היום שקיינו מצאנו ראינו שכל הכלל ישראל נמסר בידינו לעשות עמהם כרצונינו. ומי יודע ח"ו מה יצמח עוד מזה הן בגשמיות והן ברוחניות. משתוממים אנחנו האיך נמלו הדתיים האלה עם מנהיגיהם אחריות גדול כ"כ עליהם ליתן חיוזוק להענין הנורא שיתמסר ח"ו כל הכלל ישראל בידי אלה הרשעים האפיקורסים גמורים. ואין זה אלא עבור השוחד העצום הבא מזרם העולם המסמא עינים בהחלט, וכדאי הי' להשטן לעשות כל העובדא הזאת מהחל ועד כלה אף בצורה של נסים ונפלאות עצומים יותר מאלה כמו שיתבאר להלן כדי לרדוף אחר ישראל למוסרם כולם בידי האפיקורסים. וצריכים לרחמי שמים מרובים להנצל מהאף וחרון הנורא שבא ע"ז. ואמר הכתוב נתנני ה' בידי לא אוכל קום, איככה נוכל וראינו ח"ו ברעה אשר ימצא את עמי. ומי שעדיין זוכר קצת את הדעת תורה שהי' להמנהיגים שבדורות שלפנינו לא יוכל ליתן מרגוע לרוחו ושקט לנפשו על המצב הנורא השורר כעת בעו"ה. אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים.

ובאמצע המלחמה בודאי לא הי' דרך אחר אלא להתאמץ בתפלה עבור ישראל שלא יהיו טרף לשיניהם ולא יבואו לידי כלי' ח"ו באופן נורא. והשי"ת ברוב חסדיו אשר לא כלו רחמיו לא רצה בכליון בעון האפיקורסים המחטיאים את ישראל בנפשותם ומציתים את האש והציל את שארית הפליטה מידי הרשעים האכזרים שמשני הצדדים, ואולי גם התפללות שהרבינו להתאמץ עבורם בתפלה בכל תפוצות ישראל הוא שעמדה להם בצירוף זכות של תשב"ר אותן שאין מעורב לימודם בספרי מינות ח"ו, וחכות בני ישראל הכשרים שבדור לב הדדים שם הנאנחים והנאנקים ושפכו לבם כמים לפני השי"ת וסבלו פחד ואימה נוראה אימת מות וסכנה גדולה ח"ו בשביל זה נתבטלה אז הגזירה שבא ע"י האפיקורסים האלה עורכי המלחמה.

ובמד"ר פ' חיי שרה פ' ס' סי' י"ב אמרו מפני מה לא נפקדה רבקה עד שהתפלל עלי' יצחק שלא יהיו עכו"ם אומרים תפלינו עשתה פירות. וחזינן בזה שהניחו את אבותינו ואמותינו בצערא טובא כמה שנים בשביל שלא יאמרו שיש בזה טובתן של רשעים. אבל עון הדור מה שנגררים אחרי הציונים למיניהם גורם שאף אותה ההצלה הבאה מרחמיו ית"ש בשביל שלא רצה בגזירה

הקדמה

הנוראה שגרמו האפיקורסים אידכר עלי' בחוצות וברחובות שמא דמינים וכופרים ועובדי ע"ז ומנאצי' ה' באופן נורא לנסות את ישראל שלא יתפסו במזימות זו חשבו להם הם"מ וגירא דילי'. והחי יתן אל לבו לעמוד בנסיונות הקשים.

ואני מפחד עוד אולי הכל אשר לכל, הן ההתגרות משני הצדדים גם ההצלה הכל הוא מעשה שטן כדי להסית ולהדיח כמו שמצינו באיוב שמסר אותו הקב"ה להשטן לעשות עמו מה שעשה, אך הזהירו רק את נפשו שמור, ומבואר בגמ' ב"ב דף מ"ז א"ר יצחק קשה צערו של שטן יותר משל איוב משל לאדם שאומר לעבדו שבור את החבית ושמור יינה, ופירש"י ז"ל צערו של שטן שהחוקק לשמור את נפש איוב שלא תצא. ומעולם נתקשיתי בזה למה הי' צורך להזהיר את השטן לשמור נפשו, בשלמא הצער שעשה לו זה ודאי שייך להשטן כי מאתו ית"ש לא תצא הרעות, אבל שמירת הנפש הנה בידו ית"ש נפש כל חי ורוח כל בשר איש ואם רצה הקב"ה לשמור את נפש איוב למה הי' צורך לשמירת השטן. הן אמת שאפשר לומר שכיון שהשטן הוא הממית לכן הוזהר שלא להמיתו, אבל מלשון שמור משמע שלא על המעשה בלבד שלא להמיתו הוזהר אלא שהזיקו גם לשמור, וכן מוכרח במה שאמרו גדול צערו של שטן מצערו של איוב, דאם לא הוזהר אלא שלא להמיתו אינו בזה אלא שב ואל תעשה, ולמה גדול בזה צערו כ"כ יותר מיסורי איוב. וכן הוא לשון רש"י ז"ל שהחוקק לשמור וכן מבואר בגמ' חולין דף מ"ג דמה דנשאר איוב בחיים הי' מעשה נסים ולמה החוקק השטן לעשות נסים. ודברי המהרש"א ז"ל בזה הם לפלא בעיני שכתב על ענין המשל של שבירת החבית דכמו שיש להעבד צער בשבירת החבית מבחון לצמצם שלא יביא לשבירה עד החלל כדי שיהא היין שמור בתוכה כך השטן הי' לו צער לצמצם והכה את איוב מכות שלא באו עד חלל הגוף רק מבחון בשחין רע מכף רגלו וגו' כי מכות החלל מסוכנות פן תצא נפשו עכ"ל. וזה פלא דלפי דבריו לא הי' באיוב שום מכה של חלל ולא מכה שיש בו סכנה, והרי מבואר בגמ' חולין דף מ"ג ע"א שאמר ישפך לארץ מרידתו יפלה כליותי ופרך מי חיי אלא ניסא שאני דכתיב רק את נפשו שמור ואמרו שם עליו אין מוזכרין מעשה נסים. והרי לך בפ' שהי' בו מכה של חלל שא"א לחיות עוד ואין בזה שום תי' אלא שהי' נסים, וצריך להבין הענין.

ונראין הדברים בענין זה עפ"י מה שאמרו בגמ' ב"ב דף מ"ו חסיד הי' בעכו"ם ואיוב שמו ולא בא לעולם אלא לקבל שכרו הביא הקב"ה עליו

יסורין התחיל מחרף ומגדף כפל לו הקב"ה שכרו בעוה"ז כדי לטורדו מן העוה"ב. והנה מ"ש הביא הקב"ה אף שהשטן עשה זה לא קשה דכן מצינו כ"פ דאף במה שעושה השטן כיון שהוא שלוחו של הקב"ה ומסר בידו נכתב בלשון זה, וכמו שמצינו גבי המרגלים שאמר הקב"ה אני איני מצוה אותך ואעפ"כ כתיב אח"כ עפ"י ה', ופירש"י ברשותו שלא עכב על ידו דכיון שנעשה ברשות נקרא עפ"י ה'. אבל צריך להבין כיון שחסיד גדול ה' כ"כ עד שאמרו בגמ' שם גדול הנאמר באיוב ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב כי ירא אלקים אתה ואילו באיוב כתיב איש תם וישר ירא אלקים וסר מרע האיד הגיע עד ככה להיות נמרד מעוה"ב. וכמבואר בגמ' סנהדרין דף ק"ה ע"א בלעם הוא דלא אתי לעלמא דאתי הא אחריני אתו ופי' רש"י כרבי יהושע דמתניתין דאלו נאמר ישובו רשעים לשאולה ככל הגוים משמע כדקאמרת, השתא דכתיב כל גוים שכחי אלקים לא משמע אלא אותן השוכחים אלוך כגון בלעם ושכמותו, אבל אחריני אתו כדאמרינן בריש פירקין ורעו זרים צאנכם ובני נכר אכריכם לעוה"ב. אבל הדברים מבוארים שם בגמ' בשביל שה' מחרף ומגדף, וכתב שם המהרש"א שבתחלה הביא הקב"ה עליו היסורין למרק עונותיו בעוה"ז כדי לתת לו שכר טוב לעוה"ב, התחיל הוא מחרף ומגדף ע"כ כפל לו הקב"ה שכרו כדי לתת לו שכר משלם בעוה"ז לטורדו מעוה"ב יעיי"ש. אבל עדיין צריך להבין שהרי אמרו שם בגמ' דף ט"ז איוב לא בדעת ידבר אמר רבא מכאן שאין אדם נתפס בשעת צערו ופירש"י ז"ל שם שאין אדם נתפס להתחייב על שהוא מדבר קשה מחמת צער ויסורין דקאמר לא בדעת ידבר ולא אמר ברשע ידבר. וברש"י ז"ל באיוב מאריך במה שאמר הקב"ה התנצלות על איוב שלא דבר אלא מחמת צער ומאשים את חבריו במה שהם מצערים אותו בדברים אליו קשות, וא"כ כיון שלא נתחייב ע"ז למה גרם לו כ"כ לטורדו מן העוה"ב. וביארו המפרשים מה שאמרו שלא נתחייב על אלה הדברים שדבר מחמת צער הכונה שלא ה' לו שום עונש על ככה אבל עכ"פ הוקטן מעלתו ע"י דברי חירוף וגידוף שנתחלף לו עולם עומד בעולם עובר ונתנו לו שכר משלם על כל מעשיו הטובים אבל הכל בעוה"ז לטורדו מעוה"ב. וזה מוכרח מדברי הגמ' שהבאתי עם ביאור המהרש"א ז"ל.

נמצא לפי"ז שאילו לא היו נעשים לו הנסים האלו והי' מת בתחלה כשבאו עליו היסורים לא ה' מחרף ומגדף כמבואר בקרא בימי ההתחלה בכל זאת לא הטא איוב בשפתיו אלא אחר עכור כמה ימים שהי' שרוי בצערו התחיל לחרף ולגדף. וגם אפילו אח"כ אילו ה' מת בצרתו לא ה' אפשרות ליתן לו שכרו בעוה"ז

ואין הקב"ה מקפח שכר כל ברי' ובפרט למעשים עצומים של חסיד גדול כאיוב ובודאי הי' בא לעוה"ב. ונמצא דאלה הנסים שנעשו לו להצילו ממות לחיים הי' לו לרעה גדולה להחליף לו עולם הנצחי בעולם עובר. ומעתה אין שום קושיא למה לא עשה הקב"ה בעצמו ובכבודו אלה הנסים לשמירת נפשו כי נסים כאלו שמביאים לידי חירוף וגידוף ולטרוד מעוה"ב אין זה כבודו של הקב"ה לעשות בעצמו אלא ע"י שליח, וכיון שבלא"ה הי' צורך להזהיר את השטן שלא ימיתו לכן נמסר לו הכל, ועלול הוא למעשים כאלה.

ובזה מובן דהלא לא מצינו בקרא שאמר הקב"ה להשטן באיזה אופן יכה את איוב אלא אמר לו סתם הגו בידך ובה מבואר שנמסר בידו עשות בו כרצונו ולא נצטוו באיזה אופן יעשירו, ולמה בחר להכותו באופן זה שיהי' זקוק להחיותו אך בדרך נס שסבל גם הוא עי"ז יותר מיסורי איוב כמו שאמרו ז"ל גדול צערו של שטן משל איוב, ומה לו ולצרה הזאת כיון שהכל בידו למה הביא על עצמו צער גדול כזה. אלא שכך דרכו של השטן שמוסר נפשו להביא בני אדם לידי חירוף וגידוף ושוב יצילו ממות לחיים לטורדן מן העוה"ב, וככה המה מעשיו במסירת נפש ממש.

ואל תתמה על הדבר שכן מצינו ברכינו בחי' פ' מקץ שהביא מפרקי היכולות בדבר עשרה הרוגי מלכות שהי' השטן מקטרג למעלה למוסרם בידו ונתנו לו לס"מ הרשע שרו של עשיו והתרו בו באזהרות נוראות שזה שמורה לו להגקם ממנו במכות עצומות ונוראות מאוד שא"א לצייר בשכל כמבואר להמעייין שם. וכתב שם אמר ר' ישמעאל כל ההתראות האלו וכל התנאים האלו התרו בו והתנו עם ס"מ הרשע והוא אמר קבלתי עלי ויבחר עשרה מאבירי ישראל אמר ר"י באותה שעה לא הספיק לומר לסופר כתוב גזירות נוראות ומכות גדולות וקשות ועזות ומבוהלות ונוראות וכבודות מפני חימה שנתמלא על ס"מ הרשע שקבל עליו כל התנאים הללו יעיי"ש באריכות דבריו שהוא מפרקי היכולות שכתבו התנאים. ובה מבואר עד כמה מעשיו של השטן במסירת נפש ממש להשלים פעולתו עד שא"א להבינו בשכל האנושי. וא"כ אין תימה כמה שמסר נפשו לסבול יותר מיסורי איוב להביאו לידי כך. ואילו הי' לנו מס"ג עבוד השי"ת ותורתו הקדושה אף חלק א' מגי אלף מערך המס"ג שיש להשטן בפעולותיו בודאי לא היינו נופלים ברשתו, אבל גם זה מפעולותיו העצומים לירד לחדרי הלכבות ולכבות כח הקדושה באופנים נוראים, וה' ירחם.

ומי יודע אולי ח"ו גם לעת כזאת הגיע עד ככה כמו שהי' באיוב שהיו הצרות והתלאות וגם ההצלה שהי' באמת בנסים גם זה הי' ע"י השמן ונצמח מזה רעה גדולה כמבואר לעיל. וכן הוא לעולם שאם ח"ו בא איזה הצלה ע"י השמן אין לשער מה שיוכל ח"ו לצמוח מזה כי מרשעים יצא רשע ואין להאריך בזה שאל תפתח פה לשטן. אבל אני חושב שעכשיו לא הי' כן כי מהרשעים לא באו אלא הצרות והתלאות, וההצלה באה מהשי"ת, אלא שע"י העונות המרובים ניתן רשות להם"מ להכניס בזה צורתו כאילו מהם ומחיילותיו בא, להפיץ מינות וכפירה בעולה וכל שאר אבות נזיקין בזה, כמו שמבואר בגמ' שניתן רשות להע"ז להראות באות ובמופת שהע"ז הביאה את הגשמים הצריכים בעולם כאשר יתבאר כ"ז בדברי הקונטרס באורך. אבל מי יודע מה יהי' בסופן של דברים.

משל לאיש רע מעללים מסית ומדיח גם הורג נפשות ששיסה באיש תם וישר כלב רע, והתם הזה בראותו כי כלתה אליו הרעה מהכלב הרע הרודף אחריו לנשכו ולהמיתו ר"ל צעק בקולות משונות לכל עוברי דרך באו והצילני מאימת המות הרע הזה עד שנשמע קולו גם למקום השומרים. והרוצח הזה בראותו ככה פחד לנפשו ולקח ממנו הכלב הרע חיש מהר וברח עמו למקום שבאותה שעה לא יראה ולא ימצא. וחשב בלבו עוד חזון למועד שאבוא אליו בצורה של אהבה וידידות ויתחבר עמי ואז אסבב לו סמים ומאכלים טובים שלא ירגיש אשר בהם הסם המשחית את הקול עד שיחר גרונו ולא יוכל לזעוק, ואז אוכל לשסות בו עוד את הכלב הזה באופן שיעשה כאשר זמם ר"ל. והאיש האומלל הזה שהשתגע מרוב צרתו של הבהלה ואימת המות בראותו כי אותו האיש לקח ממנו את הכלב הרע הי' מלא שמחה ונתן שבת ותהלה לאותו הרוצח כי חשב שהוא המצילו, ושכח מה שהי' בתחלה שהוא המביא עליו את הכלב הרע וע"כ נעשה עמו תיכף בידידות ואהבה. ואותו הרוצח הי' שש ושמח בחשבו זה היום שקייתי מצאתי ראיתי שיתחבר עמי ויהי' מזומן לפני ונמסר בידי לעשות עמו כרצוני ויהי' לי כמה דרכים להפילו ח"ו לבאר שחת. אבל כאשר איקלע לאתרו יודע ומבין ורואה את כל התהלוכות מהחל ועד כלה צועק ככרוכי' בלב מר וגשבר לשובת האומלל הזה, האיד לא תפתח עיניך ולבך לראות השתלשלות כל הענין כי הרוצח הזה הוא המביא עליך כל הכלבים הרעים, והזהר והשמר ממנו, ברח לך אל תפנה לבך אף מחשבה קלה להצלתו שע"ז ח"ו יעלה בידו לעשות עמך כרצוני באופן שלא יהי' ח"ו תרופה למכתך.

הנמשל הוא כת הארורה הזאת כתות הציונים למיניהם הן המה המשמים את הכלבים הרעים על ישראל ובתחבולותיהם בעו"ה כבר נאבדו מן העולם מספר רב של אלפים ורכבות אשר כמוהו לא נהייתה. וגם עכשיו סבבו צרות מבהילות על ישראל שם בא"י. וגם שמלכד הנהרגים והנשחטים במלחמה גרמו לאחב"י הדירים באותן המדינות שתחת השונאים שהם ג"כ מספר רב של כמה מאות אלפים אבדו נורא ר"ל, ומי יודע אם יהי' להם איזה תרופה, אשר מרם מעשה הציונים שהתגרו בהם היו יושבים שמה שקמים, ואין ספק כי כל מעשיהם וכל תנועותיהם של הציונים הוא אך בכחו של הס"מ וחיילותיו. ומה שעכשיו ניצולו שארית הפליטה בא"י שהוא בא' משני פנים, או שמעיקרא נמסר כח זה להשטן בתנאי מפורש דאת נפשם שמור כמו שהי' באיוב ופחד גדול ממה שאין לשער גודל הרעה שאפשר ח"ו לצמוח מזה, או שבא אח"כ ע"י התפללות והצעקות שצעקו בני הכשרים וקולם נשמע למרום. והודות לה' שהי' עכ"פ הצלה להנשארים, אבל בעו"ה לא זכינו להצלה כמו הבאה בדור זכאי שהרבה דרכים למקום, אלא מחמת עון הדור גם בזה ניתן רשות להשטן להתערב בו להעשות בצורה שהוא נסיון גדול לישראל לראות היעמדו בנסיון.

ובגמרא ברכות דף י' בחזקי' המלך דאמר ריב"ל מאי דכתיב הנה לשלום מר לי מר אפילו בשעה ששיגר לו הקב"ה שלום מר הוא לו רבשביל שאמר הקב"ה וגותי על העיר למען דוד עבדי שהוא בעצמו אינו כדאי לכן אף ששיגר לו שלום מר הוא לו יעיי"ש. והנה באמת אין חסרון כ"כ אם באה הישועה בזכותו של דוד המע"ה, אלא רבשביל שבאה לו הידיעה שהוא בעצמו אינו כדאי הי' נפשו עליו מרה אף בעת בוא שלום. ומכש"כ כשהעונות גברו כ"כ עד שבאה ההצלה באותה צורה משונה העלולה להמשיך כמה לכבות בני ישראל למינות ואפיקורסות ר"ל אין לשער גודל המרירות של לב ונפש שיש בזה. ובפרט שגם לשלום לא זכינו עדיין והמצב בהתגרות האומות ובשאר ענינים ועלול לסכנה ח"ו יותר ממה שהי' קודם המלחמה ואין שום תועלת במה שנהרגו ונאבדו כ"כ נפשות מישראל אשר יקר בעיני ה' כל נפש מישראל. והשטן שש ושמת יותר אם ח"ו עי"ו ימשכו אחריו הרבה מישראל, שזה כל מגמתו להרוויח ענין בזה, ומסמא עיני העולם בהחלט שלא יראו ולא יבינו את הנעשה ויחשבו אותן הרוצחים למצילים. ובמחשבות פיגול כאלה הנותן כח לכופרים ואפיקורסים ח"ו עוד נתמעטים זכויותיהם של ישראל, ומי יודע אם יעילו אח"כ התפללות כמו שאה"כ גם כי אזעק

ואשוע שתרם תפלתו. ואלה הרשעים מתחזקים במדרם עוד יותר ויותר בגאווה וגאון אשר כמותו לא נהייתה ומתגרים באומות השונאים באופנים נוראים אשר מי יודע מה יוכל לצמוח מזה ח"ו. והדתיים הנגדרים אחריהם עם מנהיגיהם נותנים עוד כח ואומץ להאפיקורסים באופן מבהיל אשר ע"כ היודע מקבלת אבותינו ודכותינו בדורות שלפנינו ורואה את תהלוכות כל הענין לא יוכל להחריש מלזעוק בצעקה גדולה ומרה עד מאוד לפקוח עינים עורות לראות האמת מתחלתו שאך המה המשמים את הכלבים הרעים, ותחוסו על נפשותיכם ונפשות כל בית ישראל שלא ליפול ח"ו ברשת זו אשר טמנו המינים והאפיקורסים בכחות של הם"א וחילולותיו. וה' ירחם במהרה וירפא את לבבינו הנשבר וישמור אותנו ואת כל עמו ישראל בכל מקומות מושבותם מכל צרה וצוקה ויאר ה' פניו אלינו לראות האמת לאמתו ולא נכוש ולא נכלם לא בזה ולא בבא.

ועתה את אחי אנכי מבקש, אל נא אחי תרעו אף מלחשוב מחשבת פיגול כזה ליתן איזה שבח ואומץ להכופרים האלה המטמאים את כל העולם כולו, ונשמרתם מאוד מאוד לנפשותיכם שלא יהי' לכם חלק בזה לא בדיבור ולא במעשה ולא במחשבה, ודעו נא כי בהמראה של שוא והבל אשר הראה השטן לצעוק נסים נסים הוא נותן כבוד לאבי אבות הטומאה ר"ל, וכן הי' בחטא העגל כמו שהובא ברש"י ז"ל פ' תשא שבא שטן וערבב את העולם והראה דמות חשך ואפילה וערבוכי' לומר ודאי מת משה, ואח"כ עה"כ כי זה משה האיש פירש"י ז"ל שכמין דמות משה הראה להם השטן שנושאים אותו באויר רקיע השמים. ושוב ירד השטן לתוך העגל והיו בגוי' מטפו ומשוור קדם עמא והע"ר הטעו את ישראל כמובא למעלה, וכל אלה חוברו יחדיו עד שהביא לידי כך שהי' הרבה כשרים מישראל שחשבו שע"י העגל הזה נותנים שבח להקב"ה שמספרים ביציאת מצרים שהוא מצוה גדולה ועצומה באמרם אשר העלך מארץ מצרים שהי' כוונתם להקב"ה ולא הבינו שבשבח זה שנותנים להקב"ה נותנים כח להעגל הזהב שהי' עון פלילי ונורא עד שבא משה וביטל טומאה זו מן העולם.

ובעוה"ר גם עכשיו נעשתה התועבה הזאת בישראל שיש חושבים שמספרים נסים ונפלאות מהשי"ת ממש נסי מצרים, ואינם שמים על לב כי הדברים סובבים לרומם כח הטומאה של הציונים הגרועים באלפים דרגות מהעגל הזהב, שלא הי' כפירה גמורה כ"כ כמו הציונות, כי הן המה אשר על הכלל כולו יצאו כנודע, ואין צורך להאריך בזה. ובעוה"ה זעירין אינן אותן שנמלטו

מהטומאה העמוקה של הציונות, ואף אותן הנזהרים בסיפור הנסים שלא להזכיר אלא בלתי לה' לבדו אבל אחרים גומרין עליהם את ההלל על הכופרים והצבא של אבי אבות הטומאה, ולפעמים המספר בעצמו שמתחיל בשבח ומסיים בנגות, כי בא בסיום דבריו לשבח הציונים שזה חירוף וגידוף נגד ה' ותורתו הקדושה, וע"ז רמזו לנו חז"ל ברוח קדשם ועכשיו על התמורה, שנותנין שבח להקב"ה בדרך שנתחלף לשבח העגל הטמא שבציונות כאשר ה' בחטא העגל דכתיב וימירו את כבודם כמבואר למעלה. והי' כעין זה גם בשאר דורות כמו בימי ש"ץ וכדומה, אבל עכשיו הוא בעו"ה במרה גדושה יותר, צעקה גדולה אשר כמוה לא נהייתה, וזה אומרם עכשיו על התמורה שכן הוא עלול בכמה דורות עד שיבוא משיח צדקינו ויתגלה האמת הברור לכל העולם.

ובכר אמרתי רמז בלשון וימירו את כבודם שבכל אלה הכתות הרעים למיניהם כל מה שהם עושים אף שיש בו חיה"ש נורא אומרים שהוא קיה"ש ומה שאנשים יראים את ה' עושים לכבוד השי"ת ותורתו הקדושה אומרים שהוא חיה"ש, ומחליפים כבוד השי"ת, שעל הכבוד אומרים חילול ועל החילול כולו אומר כבוד, וזה וימירו את כבודם.

ויש עוד בענין אמרם על הגאולה ועל התמורה, כי נודע מפי סופרים וספרים שבכל עת שנתעורר למעלה איזה פקודה לגאולתנו ופרות נפשינו מתחכם השמן להחליף בגאולה של שקר המביא צרה וצוקה וחשך ואפילה בעולם. ורמז הרבינו גרשום זלה"ה במס' תמיד דף ל"ב על מה שאמרו שמנא נצח כתב שם בפירושו חז"ל אל תתמה ע"ז שהשמן הוא נוצח שמתעה אותם ונותן להם גאולה ולבסוף יורידם לגיהנם. והגם דלא מיירי שם בגמ' מענין של גאולה לא מיני' ולא מקצתה ראה זאת הר"ג זלה"ה ברוח קדשו ורמז לנו הדבר בדברו מענין ניצוח השמן ר"ל. וכן הי' אחר שסבלו אחב"י צרות נוראות מהצר הצורר שבגרמני' הי' פקידה חזקה להגאולה וחטפה הסמ"א בערמימות עמוקה והחליפה בגאולה של שקר וכוב שעל ידי שליחיו הציונים הטמאים ומטמאים את כל העולם כולו, והדתיים הנגררים אחריהם שהמירו את לבבם של בני' בהשקר הנורא, ודין גרמא דעצירה שנתעכבה הגאולה כ"כ כמו שהבאתי בספרי ויואל משה דברי חכז"ל המבוארים שגאולה העתידה תלוי רק בזכות נטרונא להמתין עד ביאת המשיח, ולא לפנות לשום גאולה אחרת ח"י מרם ביאת המשיח. וכפי הנראה גם עכשיו הי' הפקידה לגאולה אשר השמן מוסר נפשו לקמרג ע"ז בתחבולות נוראות ועשה אשר

זמם תמונה של אותות ומופתים לסמות עיני העולם, אשר ע"י אפיקורסים גמורים ועוקרי התורה"ק וגם ממלאים כל א"י בע"ז ר"ל ע"י המיסיון שאין כמותו בכל העולם הן המה המביאים גאולה וישועה לישראל, ושע"ז נמשכו אחריהם הרבה לכבות שומרי תורה ומצות שבישראל. וזה קטרוג גדול המחליף גאולה האמיתית בגאולה של חושך ואפילה ר"ל, אין לשער גדול הצער העצום אשר בלכות המשתוקקים לגאולה שלימה בראותם עיכוב הגאולה כי נורא הוא אם ח"ו לא יעמדו ישראל בנסיון הזה שלא להאמין כלל וכלל לא להאפיקורסים לא בדיבור ולא במעשה ולא במחשבה.

וברש"י ז"ל פ' קדושים ע"ה אל תפנו וגו' אל תבקשו לטמאה בהם אני ה' אלקיכם כתב שם דעו את מי אתם מחליפין במי. התבוננו נא במלות קדושות האלה, כי אתם מחליפים את כל התורה כולה והגאולה האמיתית ודעת כל הצדיקים והקדושים שבדורות שלפנינו שצעקו מדורות על הכת הארורה של הציונים ומסרו נפשם להתרחק מהם ומכיוצא בהם לכרות מהם הרבה יותר מהבורח מן הארי הרודף אחריו להורגו, ועכשיו אתם מחליפים הכל את אשר לכל ע"י סמיות עינים של הס"מ בשליחות הציונים כאילו הן המה שעשו גאולה וישועה, ולא התבוננו שהכל שקר וכזב כאשר יתבאר בדברי הקונטרס בפנים. אוי לדור שכך עלתה בימיו. ולא לחנם צוה הכתוב על הגאולה ועל התמורה, שלפנים היו משבחין ומקלסין להשי"ת על הגאולה האמיתית, ועכשיו עלולים הדורות ליתן קילום ושבחים על התמורה הרעה ומרה שנתחלפה בגאולה של חושך ואפילה ר"ל. והוא ממש כמו בחטא העגל שכבר הבאתי שאותן שעבדו לעגל מתו תיכף ולא נשארו אלא אותן שהי' כוונתם לשמים כמו שכתבו כל הראשונים זלה"ה. והנה באמת הי' גם אז אך בטעות גמור כמו שהובא למעלה שהשטן ערבב את העולם ונכנס לתוך העגל מטפו ומשוור, וא"כ היו שוגגין, ומדוע הי' החרון אף והקצף גדול כ"כ שנענשו כל ישראל כ"כ ע"י אותו החטא אף שהי' כוונתם לשמים. אבל הי' בשביל שלא התבוננו כיון שראו שבא מהערב רב וגם אח"כ ויקומו לצחק כפירש"י ז"ל ע"ז וג"ע, הי' מהראוי להתבונן שהוא מהס"ט ר"ל, וכמו שהבאתי דברי חז"ל שאמרו המשל וימירו וגו' בתבנית שור אוכל עשב שהוא משוקץ מתועב ומנוול. וככה גם עתה, הלא נראה לכל גדול הטומאה ואת המעשים המשוקצים המתועבים ומנוולים עד קצה האחרון מה שעושים אלה הרשעים האכזרים, והאין לא תתבוננו שכל מעשיהם הוא מהס"ט, ולתת לב לדעת מה זה ועל מה זה, ומי אתם מחליפים במי.

ואפשר רמזו לנו הכתוב בזה באמרו על כן לא נירא בהמיר ארץ כי לעת כזאת נמצאים גם מאותן המבינים קצת המצב אבל יראים מזרם העולם ומדיבת הרבים ומפחדים מהשפעת העולם כי רבים הם, אבל כבר הי' כן כ"פ שהתגבר השטן מלא על כל גדותיו, והבאתי בספרי ויואל משה במאמר שלש שבועות סי' קע"ה מה שכתב הקדוש האלוקי המהר"י ששפורט זלה"ה בספרו ציצת נובל צבי מענין הש"ץ שהי' בימיו והעתקתי איזה שורות בקיצור מאמצע דבריו וז"ל לא חדלתי מלככות בכי' קבועה על קלות האמונה החדשה הזאת לכלתי השקיף אל האמת וכו' ולא הי' לי יכולת לדבר בפני אחד מדלת העם מכש"כ בפני בעלי תורה, ואדרבה הם היו בעוכרי והיו מוכיחים אותי על פני האם חכם אתה מכל ישראל הקרובים והרחוקים שקיימו כ"ו, והאריך עוד בדבר יעיי"ש שהי' זמן ארוך שהיו ממש יחידים בדור שעמדו בנפשותם נגד רובא דרובא דעלמא ששמו אותם לכופרים ומחטיאים את הרבים עבור שאין מאמינים למשיח ונביאיו וסבלו מזה הרבה שנים מרובות עד שלאט לאט נתגלה קלונו ונתבטלה כחו של הש"ץ. והקדוש היעב"ץ זלה"ה כתב אח"כ שהוא מפחד שתבוא עוד כת אחרת והזהיר טובא שלא לירא אף ממופתים כהעמדת החמה של יהושע בן נון ולא לירא ממי שפקיע שמי' אף אם אין איש מתחזק עמך לא תפחד לנמות מהאמת, והאריך טובא בזה. ואמרתי להעתיק לשונו בסוף הקונטרס כי הבין בזה בחכמתו הגדולה למה שאירע בדורינו בעו"ה. ועכ"פ כבר הזהירו אותנו שאף אם ישארו יחידים לא יראו ולא יפחדו מאימת הדור המרובין לנמות ח"ו מהאמת. וברורו של ש"ץ שהביא המהר"י ששפורט זלה"ה שהי' בתחלה זמן ארוך אך יחידים שהכירו האמת אילו היו יראים מאימת הדור והיו אומרים אחרי רבים להטות וכדומה הי' ח"ו אבדה פליטת יהודא. אבל הלוחמים בעד האמת אף שמועטים הם בתכלית המיעוט הן המה שהצילו את הדור.

גם בימי בית ראשון בימי הנביאים מצינו בקרא שהי' זמן שלא היו אלא שלש מאות אנשים שלא כרעו לבעל, ואם אלו השלש מאות אנשים היו נמשכין ח"ו אחר הדור על ידי טענה זו של אחרי רבים ומרובים כל כך, הי' ח"ו אסון גדול ונורא מאוד כמובן. אבל יען שאותם הג' מאות אנשים עמדו בדעתם הטהורה והברורה היתה על ידם הצלה גדולה ואור גדול לישראל כמבואר שם בקראי, והיא שעמדה לאבותינו ולנו. והמעין בספרי הקטן ויואל משה בכמה מקומות שם שדברתי מענין זה יתבאר לו הדברים יותר.

ואפשר שבשביל זה צוה הכ' על כן לא נירא בהמיר ארץ, שאף אם ח"ו ימירו כל הארץ שנפלו ח"ו באותו המצב המר והנמחר להגיד קילוסין על התמורה הרעה הנזכרת במאמר הכ' וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב כנוצר למעלה, אנתנו לא נירא להיות נמשך ע"י ח"ו אחר המרת כל הארץ, אלא במחוננו בהשי"ת שנעמוד בהאמונה הטהורה והברורה שנמסר לנו מאבותינו ורבותינו המאירים לארץ ולדרים בדורות שלפנינו.

ורמז לנו עוד בזה כי המשך הכתובים המה אלוקים לנו מחסה ועוז עזרה בצרות נמצא מאוד על כן לא נירא בהמיר ארץ וגו' והיות כי יפול לב האדם מרוב צרה ויגון ואנחה בראותו המצב והמרת כל הדור כמעט רובו ככולו בדרך זה המעכב גאולתו ופדות נפשינו וקצרה דעתו דעת שכל האנושי להבין באיזה אופן יצמח לנו הישועה, אבל בה' במחוננו והחקר אלוקי תמצא כמאה"כ ועת צרה היא ליעקב וממנה ישע, ואמר עזרה בצרות נמצא מאוד, ונמצא הוא לשון מציאה שבאה בהיסח הדעת, כמו שאמרו חז"ל. ותיבת מאוד שאמר אח"כ קאי על תרומתו כי הצרה מרובה וגדולה עד מאוד אבל גם העזרה והישועה יהי גדולה ועצומה עד למאוד. וסמך בזה הכ' על כן לא נירא בהמיר ארץ, שנותן לנו חיזוק שלא לירא אף במצב השפל הזה בעו"ה כי נדע אשר אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים והוא ברחמיו ית"ש יציאנו מצרה לרוחה ומאפילה לאור גדול. אבל חלילה לנו לזוז אף זי כ"ש מדרך האמת אשר ה' חפץ בה, ולא נבוש ולא נכלם כאשר יתגלה האמת בעזרתו ית"ש.

וחשבתי הכוונה במה שאנו אומרים ועינינו תראינה מלכותך כדבר האמור בשירי עונך על ידי דוד משיח צדקך, על מה אותן הדברים סובבים, שאם סובבים על בשורת הגאולה הנאמרים בשירי דוד המע"ה הנה בשורת הגאולה היא בכל התורה כולה ובכל דברי הנביאים כמבואר ברמב"ם הל' מלכים פ' י"א שכתב שכל מי שאינו מאמין בביאת המשיח או שאינו מחכה לביאתו לא בשאר נביאים בלבד הוא כופר אלא בתורה ובמשה רבינו, שהרי התורה העידה עליו ומביא ע"ז כמה פסוקים שמבואר בהם הישועות העתידות בביאת משיח צדקינו, ואח"כ כתב שבדברי הנביאים אין צריך רא' שכל הספרים מלאים בדבר זה, וא"כ למה אמר ככתוב ע"י דוד דמשמע שאך בשירי דוד נאמר זה, יותר הול"ל ככתוב בתוה"ק ובכל דברי הנביאים וגם דוד בתוכם. ואם נימא שסובב על עיקר

הגאולה שיהי' ע"י דוד משיח צדקינו ג"כ אינו מוכן למה צריכין להזכיר בתפלה את הדרך והאופן על ידי מי יהי' הגאולה, וכי צריכין ליתן עצות להקב"ה גדול העצה ורב העלילי', אנחנו צריכין רק להתאמץ בתפלה לקרב את הגאולה, אבל הדרך והאופן ועל ידי מי יהי' השליחות יודע הקב"ה ובודאי יעשה כאשר הבטיח את הטוב והמיטיב בכל אופן ואופן. גם הלשון וענינו תראינה מלכותך קשה לכאורה דהלא ראי' בעלמא יראו אז גם העכו"ם גדולתן של ישראל ותוקף מלכותו ית"ש וכמו שפי' רש"י ז"ל בפ' ואתחנן עה"כ שמע ישראל ה' שהוא אלקינו עתה ולא אלקי האומות ע"א הוא עתיד להיות אחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה כרורה לקרוא כולם בשם ה'. ויש דיעות בדברי חז"ל שאף בתח"מ גם הרשעים העריצים יעמדו בתחי' לראות בגדולתן ית"ש וגדולת ישראל אלא שרשע יראה וכעס שיניו יחרוק ונמס ותיכף אח"כ יחזור לעפר וישראל ששים ושמחים בישועתו ית"ש, וא"כ הול"ל בתפלה שנוכה להיות מהגנאלים השמחים בבנין ירושלים וששים בעבודתו ית"ש, ולא בלשון תראינה בלבד שאין בלשון זה אלא ראי' בעלמא.

ואפשר לומר כעין מה שכתב הב"ח באו"ח סי' קי"ח במה שהי' פקפוקים בנוסח ברכת ולירושלים שהתחיל בבנין ירושלים וסיים בכסא דוד שאין הפתיחה מעין החתימה, והאר"ך שם הב"ח לבאר, ותמצית דבריו דשפיר הוו חתימה מעין הפתיחה דבנין ירושלים וכסא דוד חדא מילתא שאין אנו מבקשים על בנין ירושלים אלא באופן שיהי' ראוי לכסא דוד לא באופן אחר יעיי"ש. וכן אפשר לומר שלכן ייסדו לפרט בתפלה זו על ידי דוד משיח צדקך שלא יהי' מקום למעות ח"ו שאפשר להיות איזה גאולה מרם ביאת המשיח, כאשר בעו"ה פשתה המספחת, לכן ראו לפרט בתפלה זו בפ' ע"י דוד משיח צדקך שאך לגאולה שע"י דוד משיח צדקך אנו מצפים, לא זולת. ובאמת וכי הראות אינם רואים באופן אחר, אבל השוחד העצום המסמא ומעוויר עיני העולם בכחו של הס"מ וחילולותיו טח עיניהם מראות ורואים נסים ונפלאות במעשי האפיקורסים המושכים לבבות בני"ל למינות וכפירה ר"ל. וכ"כ תועים ומתעים שחושבים עוד שנותנים בזה כבוד להשי"ת ממש כמו שהי' בחטא העגל שחשבו שהשפעה מאתו ית"ש שריו בתוכו תחת שהי' בתוכו הס"מ ממש, ונתנו לו כבוד הראוי להשי"ת לספר עליו נפיציאת מצרים שהי' כוונתם לה' כאמור למעלה, אשר כזאת וכזאת אירע לנו גם עכשיו בדור השפל הזה בעו"ה וימירו את כבודם בתמורה וחילוף נורא מאוד. וכ"ז הוא

יען שענינים להם ולא יראו שאינם יכולים לראות האמת כמו שהוא בקרא פ' מסעי ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם והי' אשר תותירו מהם לשכים בעיניכם ופירש"י ז"ל ליתירות המנקרות עיניכם, וביאר הרמב"ן ז"ל שם הכוונה לשכים בעיניכם כמו כי השוחד יעור פקחים, וכן לפני עור לא תתן מכשול על דעת רבותינו יאמר כי ינקרו עיניכם להטעות אתכם ולא תראו ולא תבינו יעיי"ש. וע"ז אנו מתפללים ועינינו תראינה שיהי' לנו ראי' טובה ברורה ואמיתית כי התגלות מלכותו י"ש הוא אך על ידי דוד משיח צדקך ואך לזה נחכה תמיד בכל עת ועונה, ולא לפנות אל האלילים לבקש לממאה בהם המה הכופרים המכבים כל אורן של ישראל. ואנו מתפללים יראו עינינו וישמח לבינו ותגל נפשינו בישועתך באמת, הקדים לכל לשון יראו עינינו שיעזרינו הש"ת שלא להיות ח"ו מוכים בסגורים שלא לראות האמת, וע"י עינים טהורות נוכה לשמוח בישועת האמת אכ"ר בב"א.

והנה קראתי שם הקונטרס הזה על הגאולה ועל התמורה אשר בו יבואר הענין הרע של תמורת הגאולה ר"ל. והנה כתבתי בעצמי הקדמה זו בצער ויגיעה ומרוב הטירדות המרובות אשר אני מסובב בכל עת שלא אוכל להמלט מהם ובקושי אוכל לחטוף עתות קצרות למלאכת הכתיבה, והיה בדעתי לכתוב כל הקונטרס בעצמי, כי שום אדם לא יוכל לכונן היטב הלשון כלבב אומרו, אבל נודע מאמר החכם מה שהרצון חושק אפס היכולת עושק, וראיתי שאין ביכולתי כעת, ראשית מחמת רוב הטירדה שאין עתותי בידי ואין לאחרו כ"כ עד שיספיק העת, כי הענין נחוץ למהר להוציאו לאור, ושנית לא אוכל מחמת מצב בריאותי שלא אוכל לכתוב בזה הרבה כי הציקתני רוחי ובטני וחם לבבי בקרבי בכתבי הדברים האלה. השי"ת יעזור לי שלא יזיק לי לבריאותי שאוכל לעמוד על המשמר. ולזה מסרתי הענין להתלמידים שיכתבו מה ששמעו מפי, ובררך כלל אשימה עיני על הדברים אם הן המה הדברים ששמעו מפי, כי בחוצות וברחובות נאמרים משמי דברים הרבה שלא היו ולא נבראו ולא עלה על לבבי מעולם, ועל הקונטרס אשימה עיני כפי האפשרות. ואקוה להשי"ת שלא יצא מכשול מתחת ידינו. ויהי' בזה עכ"פ קצת תועלת למקצת אנשים מבקשי האמת. ובס' חסידים כתב בריש ספרו סי' א' גם על ספרו הנורא שהמה דברים העומדים ברומו של עולם, שלא כתבו אלא ליראי ה' ולחושבי שמו, ולרשעים הוא מכשול. וכתב שם שגם שלמה המע"ה כשכתב ספר משלי לא נגד הרשעים כתבו כי אילו הי' מדבר באזניהם כל חכמתו לא היתה מועלת להיטיב להם ולהשיבם, אלא כנגד החפצים בדרכי ה' כנגדם דבר שיבינו

וישכילו, וכדכתיב כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם, וסיים הא למדת שדרכי החסידות והענוה והיראה הם מכשול לרשעים, ולצדיקים תקומה עכ"ל הק'. ומבואר בזה שלא השגיתו מה שהוא מכשול לרשעים אם יש בו תועלת להחפצים דרכי האמת, וכמו שהבאתי למעלה מדברי הרמב"ם זלה"ה. וברורותינו אלה אשר עולם חשך בעדינו וכבר נתקיים הכתוב ואברה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר במלוא מובן המלה מי יורה דעה ומי יבין שמועה בדברים עמוקים, אבל גם הדברים פשוטים וברורים בלי ספק אשר גם בר בי רב דחד יומא יוכל להבינו היטב נסתם מעיני הבריות מחמת השוחד העצום והנורא של זרם העולם ממש חוץ לדרך הטבע, ולזה לא מנעתי לכתוב אלה הדברים הפשוטים שאין להסתפק בהם, אף שיוכל להיות מכשול לרשעים ולמשוחדים, אבל הוא כמים קרים על נפש עייפה לנפשות המצפים להבין האמת. וכן הורו לנו הראשונים ז"ל כאשר הבאתי למעלה.

ויודע אני שיוורו המורים חצים ובליםטראות נגד כל הדברים אשר כתבתי עד אין שיעור וערך ואין קץ לדברי רוח והשטן מוסר נפשו עכור ע"ז הצינונית יותר ממה שמסר נפשו באיוב כאשר זכרתי למעלה, ודין גרמא שבא הסתה זו במס"נ ממש מסוף העולם ועד סופו לעמוד על כל מי שאינו מודה בע"ז הצינונית ברוב כח וקלון עד אין לשער וממש רוצים לבלעם חיים, וע"י הטלת אימה הנוראה הזו נתפסו כמעט כל העולם ושולט בעוה"ר שגעון ובלבול המוחות באופן נורא, ולזה מצאתי א"ע מחויב לכתוב קצת ביאור על קושט דברי אמת, ואם יועיל למקצת אנשים מבקשי האמת הכל כדאי. והשי"ת יהי בעזרי ויעמוד על ימיני ויסמכני ויצילני מכל רע ויזכני לקדש שמו יתברך. והשי"ת ירחם ויראה בענייני ומאשפות דלותינו ורוממינו ובמהרה ישמחינו כימות עניתנו, ויאר עינינו בתורתו הקדושה ונוכה לראות בישועת כל ישראל ושמחתן ובשמחת ציון וירושלים בקדושה ובטהרה ע"י דוד משיח צדקנו.

א"ד הכו"ח בלב נשבר ונדרכה ולישועת ה' מחכה יום ג' לס' ויכפר על בני ישראל התשכ"ז לפ"ג פה ברוקלין יצ"ו.

הק' יואל מייטלבוים

קונטרס

על הגאולה ועל התמורה

א

הנביא מלאכי התנבא על ימות המשיח ואמר (ג', י"ג) חזקו עלי דבריכם אמר ה' ופי' המפרשים דבריכם חזקים וקשים עלי שהטחתם דברים כלפי מעלה. ואמרתם מה נדברנו עליך, אמרתם שוא עבוד אלקים ומה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדורנית מפני ה' צבאו, ועתה אנחנו מאשרים ודים, גם נבנו עושי רשעה וגו' (פרש"י) אנחנו עבדנוהו ושמרנו משמרתו, ועתה רואים אנו הרשעים מצליחים עד כי מאשרים ומשבחין אנו אותם על מעשה רשעה). גם בחנו אלקים וימלטו (פרש"י) אלו העושי רשעה בחנו אלקים לומר נראה מה יוכל לעשות לנו, וימלטו מן הרעה ולא נכשלו). אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו, (ופי' המפרשים כששומעין יראי ה' שנדברו הרשעים בדברים קשים כאלה, נדברים הם ואומרים טוב עבוד אלקים. והקב"ה שומע דברי הצדיקים ודברי הרשעים וכותבן לפניו בספר זכרון).

ומקראי קודש אלו צריכים ביאור דאך יתכן מקום לשאלת בני ישראל "מה נדברנו עליך" אחרי שמתשובת הקב"ה אליהם מפורש יוצא שאמרו דיבורים כאלה אשר הם כפירה רח"ל בהשגחת הבו"ת בתחתונים, וכפירה בתשלום גמול שכר ועונש שהמה עיקרי האמונה, ומטיחים דברים כלפי מעלה כביכול באומרם לית דין ולית דיין ח"ו. וגם כי תוהים הם ומתחרטים על מעשיהם הטובים שעשו לומר שאין בהם תועלת. וכי יש דיבור פחות וגרוע מזה, ואם כן אך יעיוז פניהם לומר מה נדברנו עליך. ואם כוונת הנביא מלאכי הי' להורות על שפלות המצב בדור שלפני ביאת המשיח אשר כל הדיבורים הללו לא יהיו נחשבים בעיניהם לחטא, א"כ מה תועלת יש באמרו חזקו עלי דבריכם, אחרי שכבר לא

על הגאולה ועל התמורה

כח

נשאר בהם ח"ו זיק וניצוץ מאמונת הבוי"ת, בודאי גם בזה לא יבינו וטח עיניהם מראות ולבותם מהשכל.

אמנם נראה בהבנת הכתובים האלו עפי"מ שאמר הכתוב השמים מספרים כבוד א-ל ומעשי ידיו מגיד הרקיע וגו', ופרש"י והרד"ק ושאר המפרשים דהמשורר עצמו פי' את הדבר, דאין רצונו לומר שהשמים מספרים בדברים, כי אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם ואינם מדברים עם הבריות, אך הכוונה מתוך שבכל הארץ יצא קום עי"ז בקצה תבל מליהם, היינו על ידי מעשיהם שמאירים בכל העולם מתוך כך מספרים הבריות כבוד אלקי יתברך ומבשרים על המאורות. מבואר מזה דע"י שגורמים לבנ"א לספר בכבוד השי"ת, הגם שאין אומר ואין דברים, אעפ"כ קראם הכתוב והעיד עליהם מהמה מספרים כבודו ית'.

ובדרך זה יבוארו הפסוקים הנ"ל, דלא מיירי כאן באלו שאומרים בפירוש שוא עבוד אלקים וכו' דא"כ לא הי' מקום לשאול עוד מה נדברנו וכדדייקנן לעיל, אבל הכונה שהנביא מתנבא על אותן בנ"א מישראל שיהיו שומרי תורה ומקיימי מצוותיו ית"ש אך יהיו מאשרים זדים ומהללים עושי רשעה, באומרם נבנו עושי רשעה בחנו אלקים וימלטו, ומשבחים הצלחת הרשעים במה שניסו אלקים ועלתה בידם וגמלטו, וכדברי פיהם במה שמאשרים זדים בקצה תבל מליהם לאמר שוא עבוד אלקים ואף שלא הוציאו דיבור זה בשפתותיהם.

וזהו פי' הפסוקים חזקו עלי דברים אמר ה' שהטחתם דברים כלפי מעלה ובני ישראל ישאלו בתמיהה מה נדברנו, כי לא ידעו ולא יבינו שבמה שמאשרים זדים הרי אמירתם גלוי' לאמר שוא עבוד אלקים, אבל הם טועים ובחשכה יתהלכון בחשבם שבמה שמשבחים הצלחת עושי הרשעה ומספרים שה' עשה להם נסים בזה הם עושים מצוה. ובאמת כ"ז הוא מדרכי הסתת היצר והסתת כת הרשעה לתפוס בדרך זה ברשתם את בני ישראל התמימים, להגדיל בעיניהם נסי הצלחתם וגבורתם וככה ילכו מדחי אל דחי להאמין בעצם גבורתם לאשר מעשיהם ולכסוף לעשות כמעשיהם. וזה שיישב להם הקב"ה אמרתם שוא עבוד אלקים, כלומר בזה שאתם מהללים ומספרים נסי הצלחתם של עושי הרשעה בזה אתם אומרים בשפה ברורה דשוא עבוד אלקים ואין בו תועלת ח"ו.

על הנאולה ועל התמורה

כט

ב

ועוד צווח הנביא מלאכי (כ, י"ז) הונעתם ה' בדברכם ואמרתם במה הונענו, באמרכם כל עושי רע טוב בעיני ה' ובהם הוא חפץ, או אי' אלקי המשפט. ופרש"י לפי שאתם רואים דרך רשעים צלחה וכו' אומרים אתם בלבבכם אחד משני דרכים הללו, כל עושי רע טוב בעיניו וכו' לכן הוא מצליח אותם, או אם אין זאת אי' אלקי המשפט שאינו נפרע מהם, וח"ו אין דין ואין דיין להפרע מהם.

והנה בימינו אלה בעוה"ר נתקיימה הנבואה הזאת במלוא מובן המלה. לא יאומן כי יסופר שימצאו בישראל שומרי תורה ומצוות המדקדקים בקלה בכחמורה, מאשרים זדים ומעשי הרשעים ומאמינים בנסי הצלחתם, ושהש"י עשה להם נסים שלא כדרך הטבע להצליחם במלחמתם שהיא נגד התורה כאשר יבואר להלן. ולא רק מלחמתם זו וכל פעולותיהם הם נגד התורה אלא שמיום הוסדם ועד עתה הדיחו רובא דרובא מישראל למינות וכפירה ר"ל כאשר ידוע לכל ותפסו ברשת הכפירה והשמד הרבה מישראל עוד בראשית מפעלם וכימים הקודמים, ודכירנא עוד שהצדיקים והקדושים ברור שלפנינו צעקו מרה והרעישו עולם ומלואה נגד הכת הרשעה הזאת, כי המה חזו ברוח קדשם מה יהא בסופם ואחריתם שהם שורש פורה ראש ולענה, ועתה בעוה"ר מעת הקמת מדינתם גברו מדחי אל רחי והגבירו רשת השמד רח"ל לכלות כל בית ישראל ולהעבירם ולנתקם משורש האמונה. ואיככה יאמר יהודי מאמין שהקב"ה כביכול רוצה באפיקורסים שהמה יהיו מנהיגי האומה הישראלית ועשה יעשה להם נסים שיצליחו יותר ברשעתם לעקור כל זיק אמונה מלכות בני ישראל ולהדחים למינות וכפירה ר"ל, ונמצא לפי דבריהם רח"ו שוא עבוד אלקים, ושכל הצדיקים והקדושים שבכל הדורות שעבדו את הש"ת במסירת נפש ולחמו במס"נ נגד הציונים המה כולם טעו, חס מלהזכיר, ורק אותו הרשע מייסד הכת הרשעה שאמר לא יזכר שם ישראל עוד עפ"ל, הוא כיוון אל האמת ועלתה בידו וביד באי כחו שמן השמים הסכימו עמהם לעשות להם נסים כדי לבצע את מעשיהם ולהוציא לפועל מזימתם הרעה, אשר זה שבתם וקימתם כל היום להפיץ מינות בעולם ולעקור את הדת ר"ל. ופשיטא דמי שחושב אפילו במחשבה גרידא שקיומה של מלכות המינות הזאת היא לרצון לפני הקב"ה, ושהוא עושה להם נסים להחזיקם בשלטונם כדי שיוכלו להתחזק בעקירת הדת ולהעביר רבים מישראל לשמד וכפירה ה"ז מין גרוע הרבה יותר מעובד ע"ו.

ג

וכתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג' סי' קמ"ח) וז"ל והמשבח מעשים מגונים אי מהלל רשעים הוא הרשע הנמור והמחלל את עבודת השי"ת וכו' והמכשולות הנמצאים בכבוד הרשעים רבים וידועים, כי יש בכבודם חילול התורה והעבודה, והוא העון המכלה מנפש ועד בשר וכו'. והשנית כי רבים נמשכים אחריהם ואוחזין מעשיהם. והשלישית כי המתחברים להם אע"פ שאינם עושים כמעשיהם מקבלים פורעניות כיוצא בהם כאשר זכרנו כבר (וכן מבואר באבות דר"נ הובא להלן). והרביעית כי הם מכניעים כבוד אנשי אמת ומבטלים העבודה, ואין הצלחה לכבוד הצדיקים וזולת השפלת כבודם כמ"ש (משלי י"ד י"א) בית רשעים ישמר ואהל ישרים יפריח עכל"ק של רבינו יונה.

ומה מאוד מבהילים ונוראים דבריו הקדושים במ"ש כבוד לרשעים מכלה מנפש ועד בשר, משמע אם אפילו לא נמשך אחריהם, דהרי פרט נזק זה בפני עצמו באמרו והשני כי נמשכים אחריהם ואוחזים במעשיהם, הרי דכבוד לרשעים הוא עבירה גדולה ונזק מצד עצמה וכמ"ש לעיל דיש בכבודם חילול התורה והעבודה, וכמו שביארנו לעיל בפסוקי מלאכי דאותן המאשרים ודים הרי הם אומרים שוא עבוד אלקים. וחזן מזה בלתי יצויר שלא יהא המספר בשבתם והמרבח בכבודם נמשך אחריהם וממשך גם לבב השומעים, וכמ"ש הרא"ה זלה"ה בספר החינוך (מצוה תכ"ו) וז"ל שנרחיק ממחשבותינו ולא יעלה על פינו שיהי' במי שעובד ע"ז דבר תועלת ולא יהי' מעלה חן בעינינו בשום ענין, ע"ד שאמרו"ל שאסור לומר כמה נאה עכו"ם זה או מה נחמד ונעים הוא זה, וע"ז נאמר לא תחנם, ובא הפ" בענין על זה לא תתן להם חן בענין שאמרנו וכו'. משרשי המצוה לפי שתחלת כל מעשה בנ"א היא קביעות המחשבה במעשים והעלות הדברים על שפת לשון, ואחר המחשבה והדיבור בה תעשה כל מלאכה, וע"כ בהמגענו במחשבה ובדיבור ממצוא בעובדי ע"ז תועלת וכן הננו נמנעים בכך מלהתחבר עמהם ומרדוף אחר אהבתם, ומללמוד דבר מכל מעשיהם הרעים, עכ"ל ספר החינוך. וגם בלשונו שכתב מנפש ועד בשר תכלה, נראה בזה ענין עמוק ויש בו גם מעונש הגוף. ולכן מחויב כל אשר יראת ה' נוגעת בלבבו להתרחק מהרשעים האלו ומכל המתחברים אליהם, כי המתחברים עמהם ה"ה כיוצא בהם.

וכבר פירשתי דברי הקהלת רבה (פ"ג ס"ה) עת לחבוק ועת לרחק מחבק, עת לחבוק אם ראית כת של צדיקים עומדים עמוד וחבק ונשק וגפפם, ועת לרחק מחבק אם ראית כת של רשעים רחק מהן ומכיוצא בהם עכ"ל. ויש לדקדק בדברי המדרש במה שאמר רחק מהם ומכיוצא בהם, מה כוונתו, דאם הם רשעים כמותן א"כ חיוב ההתרחקות הוא מפאת שהם עצמם רשעים ולא הוצרך למעם דכיוצא בהם. ואם אינם רשעים במה הם כיוצא בהם. אמנם יובן עפ"ימ"ש באדר"נ (פ' ל' מ"ג) ר"ע אומר כל המדבק בעוברי עבירה אע"פ שלא עשה כמעשיהם הרי זה מקבל פורעניות כיוצא בהן, וכן המדבק בעושי מצוה אע"פ שלא עשה כמעשיהם הרי זה מקבל שכר כיוצא בהם. ועפ"י יובן המדרש אם ראית כת של רשעים רחק מהם ומכיוצא בהן, והכוונה על אלו שמאחז"ל שאע"פ שלא עשה כמעשיהם ה"ה כיוצא בהם, ואע"פ שאינם רשעים עכשיו ולפי ראות העין מקיימין ועושין מצות, אבל אם מתדבקים ומתחברים עם עושי עבירה מחוייבים להתרחק מהם שהעידו חז"ל שהם כיוצא בהם. והנה כוונת הכתוב עת לרחק מחבק שצריך לרחק כל מי שהוא מחבק ומדבק עצמו ברשעים. וכע"ז כתב רבינו יונה ז"ל בשערי תשובה (שער ג' אות ק"ם) חז"ל: וענין שונאי השם נמצא לפעמים גם כאנשים שהם עושים המצות ונוהרים מכל עבירה במעשה ובלשון וכו' וחושב שם כמה דברים שבגללם נקראים שונאי השם ר"ל, וסיים וכן אם יאהבון כבוד הרשעים ומשלם על עפר כי אלה באמת שונאי השם וכו' עכ"ל. ה' ישמרנו מהם ומהמונם.

ואמרו חז"ל במס' גיטין (דף ס"ב ע"א) אין מחזיקין ידי ישראל העובדים בשביעית, אלא לא צריכא למימרא להו אחזוקי בעלמא ואשרתא, פרש"י ז"ל העובר אצל ישראל העושה מלאכה באיסור שביעית אסור לומר לו תחזקנה ידיכם.

וחנה כל הענינים ההם הם דברים ידועים ומבוארים בדברי חכמינו ורבותינו ז"ל במקומות אין מספר, שאסור להלל ולשבח את הרשעים ואסור להתחבר עמהם ולא נסתפק בזה אדם מעולם, וק"ו ב"ב של ק"ו ברשעים של זמנינו שמפורסמים ברשעתם להעביר על הדת ובאים בכח ממשלתם בכפי' ממש, וכבר גזרו כמה גזירות רעות ועוד ידם נטוי' ר"ל, עאכז"כ שהחזוק והכבוד להם ולמעשיהם גורם רעה גדולה כמבואר בדבריהם הנ"ל. ובעוה"ר עכשיו הגענו

על הגאולה ועל התמורה

למצב כזה שמהללים ומשבחים את מעשי הרשעים ומחניפין להם בלי שמץ של בושה, וגמשכין אחריהם הכלל ישראל. וביותר גדלה המבוכה והמכשלה הזאת אחר המאורעות האחרונים למראה הנצחון של ממשלת הציונים על אויביהם הערביים, שהטיל בלכול הדעת וטשטוש המוחין גם בין שלומי אמוני ישראל, כי הרצים שלוחי הס"מ יצאו רחופים לכרך על הנסים בקול גדול ויתגודדו כמשפטם לאמר ראו כי יש ממש בע"ז הציונית ומן השמים עושים לנו נסים להצדיק מעשינו. ובכדי להאיר עיני הנבוכים ראיתי לבאר תחלה ענין הנסים ועל איזה אופן יבואו, ויבואו מדברי רבותינו ז"ל שנביא להלן.

ה

כתב הרמב"ן הק' פרשת וירא בענין סדום ותועבותי' שנמרד להם כמדתם ואגב גררא ביאר שם ענין פילגש בגבעה וסיבת טעותם ועונשם. ונעתיק כאן הצריך לענינינו, וחל"ק: ודע והבן כי ענין פלגש בגבעה אע"פ שהוא נדמה לענין הזה של סדום איננו כמוה לרוע וכו' כאשר בסדום שנאמר בו מנער ועד זקן כל העם מקצה, אבל בגבעה נאמר והנה אנשי העיר אנשי בליעל וגו' שהיו רק מקצתם שהיו שרים ותקיפים בעיר והם עשו את התועבה הרע, וכמו שאמר האיש ויקומו עלי בעלי הגבעה וגו'. גם הפלגש הזו לא היתה אשת איש וכבר זנתה עליו כמבואר בפסוקים. ודבר ברור שלא היו חייבין מיתה בדין תורה, שלא עשו מעשה זולתי ענוי הפלגש הזונה, ולא נתכוונו למיתה שלה, גם לא מתה בידם, וישלחוה מאתם כעלות השחר וכו' ואח"כ מתה כמבואר בפסוקים. אבל מפני שהיו חפצים ואומרים לעשות נבלה כאשר עשו אנשי סדום על כן ראו השבטים לעשות סייג לתורה שלא יעשה ולא יאמר כן בישראל, כמו שאמרו תנו את האנשים בני בליעל אשר בגבעה ונמיתם ונבערה רעה מישראל, וזה הדין הוא ממ"ש רבותינו בית דין מכין ועונשין שלא מן התורה ולא לעבור על ד"ת אלא לעשות סייג לתורה. ושבת בנימין לא נסכמו בדבר זה כמו שאה"כ ולא אבו בני בנימין לשמוע בקול אחיהם בני ישראל, שלא הי' חיוב מיתה בענוי הפלגש. ולפי דעתי שזה הי' עונשם של ישראל להנגף בתחלה לפני בני בנימין, מפני שלא היתה המלחמה נעשית מן הדין, דלעשות גדר וסייג לדין בדבר שאין בו חיוב מיתה מה"ת הי' מוטל על שבת בנימין לעשות, שמצוה על השבת לדון את שבטו ולהעמיד הדת על תלה, ולא עליהם הי' מוטל לעשות זאת. והנה שתי הכתות ראויות להענש, כי בנימין מרשיע שאינו חושש

לייסר הרעים ולא לגעור בהם כלל, וישראל עשו מלחמה שלא מן הדין וגם את פי ב"ד לא שאלו, אבל אמרו מי יעלה לנו בתחלה למלחמה, אבל בעצם המלחמה הסכימו מרעתם, וכן לא שאלו בענין הנצוח אם תתנם בידי, כי בטחו בזרוע בשר שהיו רבים מאד י' פעמים ויותר כמבואר שם להדיא בפסוקים. ועל כן הלך ה' יתברך עם שניהם בקרי והניחם למקרים, ובני בנימין היו גבורים ועריהם בצורות והשחיתו בישראל הבוטחים בזרוע בשר. וכוזה הוסיפו בני בנימין רעה על רעתם, כי די ה' להם להכריח ישראל מן הגבעה והם הכו בהם למשחית איבת עולם והפילו מהם עם רב ועצום כ"ב אלפים. והנה ישראל כאשר הוכו מכה רבה נודעה להם שנגתם כי עשו מלחמה עם אחיהם שלא ברשות גבוה ושלא כדן תורה, וע"כ שאלו ביום השני האוסיף לגשת למלחמה עם בני בנימין אחי וכו' ועדיין לא שאלו הנצוח, כי עדיין היו בוטחים ברובם לנצח על כל פנים וכו' ונפלו מהם גם ביום השני ח"י אלפים. וביום השלישי גזרו תענית ויצומו ויבכו לפני ה', והקריבו עולות לכפר על הרהורי הלב אשר בטחו בזרועם, והקריבו שלמים הם שלמי תודה, כי ראו עצמם כאלו כולם פליטים מחרב בנימין. וזה משפט הנמלטים להקריב תודה, כענין שנאמר ויזבחו זבחי תודה ויספרו מעשיו ברנה וכו'. וה' עונש שתי הכתות בשוה. ומה נכבדו דברי רבותינו (סנהדרין ק"ג ע"ב) שה' הקצף בפסלו של מיכה אמר הקב"ה בכבודי לא מחיתם במחוייבי מיתה ופושטים ידיהם בעיקר, בכבוד בשר ודם מחיתם יותר משורת הדין. וע"כ סכל עצת שתי הכתות ואמץ את לבבם ולא זכרו ברית אחים, ולאחר המעשה נחרטו כמבואר בפסוקים שם, עכת"ד הרמב"ן ז"ל. - וכן מבואר בדברי חז"ל, במס' שבועות (דף ל"ה ע"ב) בענין פילגש בגבעה, שהם לא ביחנו אם לנצוח אם לנצח, ובאחרונה שביחנו על ידן וכו' עיי"ש. ובפרקי דר"א (פ' ל"ה) א"ל הקב"ה קנאתם על הזנות של שבט בנימין ולא קנאתם על פסל מיכה, לפיכך הרגו בהם פעם ראשונה ושני' עד שהלכו ונפלו על פניהם ארצה לפני ארון ברית ה' ועשו תשובה גדולה וכו' עיי"ש.

י

מבואר מדברי הרמב"ן ז"ל להדיא דנצחון המלחמה אפילו רבים מופלגים כריבויים כמו שהיו שבטי ישראל מרובין משבט בנימין י' פעמים ויותר אינו ענין של גם כלל, שהרי אדרבה כתב שבשביל שהניחם השי"ת למקרים והסיר השגחתו מהם נפלו הרבים החלשים ביד הגבורים המעטים, א"כ נראה ברור

על הגאולה ועל התמורה

שנצחון כזה הוא דרך הטבע. וכן מבואר בדברי הגור ארי' בפרשת בלק על הפסוק כי רב הוא, דריבוי עם אינה ראייה והחלט לנצחון, דלפעמים רב לא יוכלו לנצח אם אינם בעלי מלחמה, עיי"ש לדרכו. וגם בנס חנוכה שהי' הנצחון רבים ביד מעטים וגבורים ביד חלשים לא קבעו לעשות יום טוב על נצחון המלחמה רק על הנס של הנרות, ורוב הפוסקים נדחקו בישוב קושית הב"י שהקשה דלא הי' הנס רק ז' ימים כידוע ותיירצו באופנים שונים, ולא ניחא להו בתירוצו של הפר"ח דיום ראשון נקבע על נצחון המלחמה. ועיי' בפרמ"ג (ארי"ה סי' עת"ר כמ"ז סק"ג) שמבואר בדבריו דענין נצחון המלחמה אינו דבר נסי כלל, ולכך מה שמברכין שעשה נסים בנר חנוכה הוא רק על גס השמן ולא על המלחמה, והראה מקום למ"ש הטו"ז בסי' רי"ט סק"ו דגם הוא רק דבר המוכח וניכר שיוצא חוץ להיקש העולם כמו שים על גס. ניתוסף לנו מדברי הפרמ"ג דאפילו אם יודמנו שניהם כאחד וינצחו מעטים החלשים את הגבורים המרובים, אין זה דבר נסי דגם זה יוכל להיות בתהלוכות המלחמה שינצחו החלשים המעטים באיזה תכסים ויהי' בדרך הטבע.

ומה שאנו אומרים בחנוכה בנוסח התפלה על הנסים מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עוסקי תורתך צ"ב דבשלמא תרי קמאי רבותא הוא דעפ"י הרוב יודמן להיפך, אבל למה לי' להזכיר טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים ומה רבותא יש בזה וכי יתחייב הטבע ההיפך. אמנם יתבאר דבאמת לא הי' נצחון המלחמה בדרך גס כמ"ש הפרמ"ג, ואם כן לכאורה למה תקנו לומר בנוסח על הנסים מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים הרי כל זה אינו בגדר גס כמו שכבר הוכחנו למעלה. אמנם ג"ל בהקדם מ"ש התוס' יו"ט באבות (פ"ה מ"ה) על דברי המשנה ולא אידע קרי לכה"ג ביום הכיפורים וזה אחר מעשרה נסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש, יש מי שהקשה ולמה יארע לו קרי אחר שהיו מזוין אותו כל ה' ימים וכו' וזקני העם כל הלילה לא יחשו מלזרוז, ומאי ניסא איכא בהא. והתשובה כי היצר הטוב והיצר הרע מתקוטטים זה עם זה כשני אויבים, וכשאחד מהם קרוב להיות מנוצח יתחזק על עמדו בראותו כי כלתה אליו הרעה וכו' ולזה הי' קרוב מאד להיות הכהן גדול בעל קרי, דהתגברות השמן גדולה מאד עליו, כ"כ במדרש שמואל בשם החסיד ז"ל עכ"ל. וע"כ יחשב לנס אצל כה"ג אע"פ שאצל אדם פשוט לא יהי' בגדר גס, לפי שהשמן כשרואה ביום הכיפורים שקרוב להיות מנוצח אז מתגבר בכל כוחותיו,

על הגאולה ועל התמורה

ה

אלא שמן השמים מסייעים לכה"ג ועוזרים לו. ואלמלא הקב"ה עוזרו לא הי' יכול לו ושפיר הוי ניסא. וכמו כן בנס דחנוכה שהי' מלחמת החשמונאים עם הפרושים והיונים שרצו לעקור כל התורה כולה, וכשגברו החשמונאים הצדיקים נתגלה על דם אור התורה ע"כ הי' התגברות הס"מ גדולה מאד במלחמה ההיא והתגבר בכל כוחותיו, ובדרך המבע א"א לאדם להתגבר עליו כמ"ש ז"ל, וזה הי' הנס בנצחון ההוא, לפי שנפלו טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וכו' והס"מ התגבר ועשה כל ההשתדלות שיהי' להיפך. ומעתה א"ש מה שאומרים טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים, כי לולא זאת לא הי' נצחון רבים ביד מעטים גם כלל וכמ"ש הפרי מגדים הנ"ל דנצחון המלחמה הוא דבר טבעי, אלא לפי שהיו טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים על כן נחשב נצחון דגבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים לנס. אמנם לפי שלא היה הנס הזה באיתגליא ואינו גם מפורסם, כי לא יכירו בנ"א התגברות השטן למעלה ולא יוכר בזה כח הנס, ע"כ לא תקנו חז"ל לומר שעשה נסים רק על הנס דשמן, וקבעו שמונת ימי חנוכה על נס דשמן ולא על נס הנצחון, ותקנוהו בהוראה דעל הנסים דהודי' מיהא בעי, כי חז"ל ידעו ברוח קדשם גודל התגברות השטן למעלה ושהי' גם מאתו ית' להתגבר עליו.

ז

וכתב הרמב"ן ז"ל בפרשת עקב על הפסוק ואמרת בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. ולכאורה איך יצויר לחשוב כוחי ועוצם ידי עשה לי את כל החיל הזה אחרי שהכתוב צוח ואומר גוים גדולים ועצומים מכם, ורבים הגוים האלה ממני, והצריך הכתוב להזהיר ולומר לא תירא מהם, ואיך יאמר האדם כחי ועוצם ידי וגו'. והסביר הרמב"ן הק' דידוע כי ישראל גבורים ואנשי חיל למלחמה כי נמשלו לאריות ולזאב יטרף, ומלכי כנען במלחמה נצחו אותם ישראל, ע"כ אמר הכתוב אם תחשוב כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה תזכור השם שהוציא אותך מארץ מצרים, ולא הי' לך שם כח ועוצם יד כלל, ותזכור עוד כי במדבר אשר אין לאל ידך לחיות שם עשה לך כל צרכך, א"כ גם החיל הזה אשר עשית בכרך השם הוא שנתן לך הכח הזה וכו'. ועוד תזכור שהם עם גדול ורם בני ענקים שאתה ידעת ואתה שמעת שלא יתיצב אדם לפניהם, וכשיתברר לך כ"ז יש לך לדעת ולהאמין כי ה' אלקיך

העובר לפנקד וגו' הוא ישמידם והוא יכניעם, ולא כוחך ועוצם ירך, אבל יד ה' עשתה זאת עיי"ש לשונו הקדוש שהארץ בזה.

מבואר מדברי הרמב"ן ז"ל דאפילו במלחמת ל"א מלכים שהעידה התורה ק שהיו עצומים ורבים מאוד ואעפ"כ ה' מציאות למטות ולומר כוחי ועוצם ידי, ואף שהיא טעות גמור, אבל מ"מ אילו לא ה' מציאות לזה בדרך הטבע למטות ולומר כחי ועוצם ידי לא הוצרך הכתוב לסתור דבריהם ולהאריך בראיות מציאות מצרים ונסי המדבר וגם ממה שהיו בני ענק אשר אמר הכתוב מי יתיצב לפני בני ענק וגו'. עכ"פ היוצא לנו מכל דבריהם הנ"ל דנצחון במלחמה בדרך כלל אינו ענין של נס אלא דבר טבעי ותלוי בהצלחה, ואפילו אם יפלו רבים וגבורים ביד מעטים וחלשים, וכמו הענין שהבאנו לעיל מדברי הפרי מגדים. ומכל שכן בנידון דידן במלחמת הציונים עם הערביים לא ה' אפילו ממשות וריח של נס, כי ידוע שהערביים והישמעאלים אינם אנשי חיל ונתקיים בהם הברכה שקבל אביהם ישמעאל על פני כל אחיו נפל, ועיין ברש"י שם, וישראל המה גבורי מלחמה כמבואר בדברי הרמב"ן הנ"ל. ומצינו בדברי חז"ל שישראל בטבע עזין הם כראיתא במס' ביצה (דף כ"ה ע"ב) מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהם עזין, פרש"י ונתנה להם תורה שיעסקו בה והיא מתשת כחם ומכנעת לבם, ותנא דבי ר' ישמעאל אלמלא נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם. נמצא דאם אין להם תורה והמה היפך התורה נשארינן בעזותן. ואנו רואים זאת בחוש שמחציפין פניהם בעזות וחוצפה לדבר קשות אף נגד מלוכות עצומות ומושלים אדירים והם מתגרים בממלכות באופן נורא, וה' ירחם. וברור שלא ה' בנצחון מלחמתם שום נס אלא הצלחה מלוכש בטבע, כאשר העידו הרבה יודעי דבר ושרי מלוכות במכתבי העתים של אומה"ע שהגידו מראש שלא ינצחו הערביים במלחמה דלאו בני מלחמה ניהו. ודכירנא כד הוינא בא"י עוד לפני הקמת המדינה התפארו אז מנהיגי הציונים שאינם יראים ממלחמה עם הערביים אף שהם רבים נגדם, כי טבע הערביים לברוח ולנוס מחרב המלחמה. אולם עכשיו אומרים ההיפך כדי לסמות העינים להגדיל נצחונם וניסיהם הכוזבות והמדומות. ושחודי שחדי לבעלי מכתבי העתים לכתוב כרצונם כדי להגדיל נצחונם וגבורתם, אבל ברור שאין בכל זה אפילו ריח של אמת. וכ"ז ידוע ולא ה' צריך להאריך בכ"ז ולהרבות בראיות, כי הם דברים ידועים, אבל הארכנו בזה והוצרכנו להעתיק דברי חז"ל מפני גודל סמיות העינים השורר בימינו אלה, והם"מ מתגבר בכל כוחותיו ומתלבש

באלה הדתיים הנגררים אחרי הציונים עד שמכריזים שהאמונה בנסי הצלחתם המדומים הוא מן החיוב ומשרשי האמונה, כאילו כל מי שאינו מאמין בניסיהם ה"ה כופר בעיניהם. ומכריזים בפומבי ובפרהסיא דברי מינות וכפירה שהנסים האלה הם גדולים מנסי יציאת מצרים עפ"ל.

ח

ובכלל הרעיון הזה לדמותו ליציאת מצרים הוא כפירה ממש בעיקרי האמונה ר"ל, שהרי יצ"מ הוא מעיקרי האמונה כמו שכתב הטור בסמ"ק תרכ"ה תלה הכתוב מצות סוכה ביציאת מצרים וכן הרבה מצוות לפי שהוא דבר שראינו בעינינו ובאזנינו שמענו ואין אדם יכול להכחישנו והוא המורה על אמיתות מציאות הבורא יתעלה שהוא ברא הכל לרצונו והוא אשר לו הכח והממשלה והיכולת בעליונים ובתחתונים לעשות בהם כרצונו ואין מי שיאמר לו מה תעשה כאשר עשה עמנו בהוציאו אותנו מארץ מצרים באותות ומופתים, עכ"ל. ומצינו בדברי הרמב"ן פ' עקב הנ"ל שעל מלחמת ל"א מלכים שהפליג הכתוב מאוד בעוצם גדלם וגבורתם כמ"כ אשר אתה ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני בני ענק ועוד בכמה פסוקים כאלו ואעפ"כ הוצרך הכתוב להביא רא' מיציאת מצרים לפי שלא הי' מעולם נסים מפורסמים בשידוד המערכה ושינוי הטבע כמו יציאת מצרים כמשה"כ או הנסה אלקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי ולא יהי' לעולם עד ביאת משיח צדקינו כמשה"כ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות והיא נבואה לימות המשיח וחייבה התורה"ק להזכיר יצ"מ ב' פעמים בכל יום כדי להשריש האמונה בלבותינו, ולא צוה הכתוב להזכיר שום נס של מלחמה אחרת ואפילו מלחמת בני ענק ומלחמת עמלק ומלחמת מדין. ומעתה אלו המדמין נסיהם הכוזבות לנסי יציאת מצרים או מגדילים אותם על נסי יצ"מ עפ"ל הרי מזולזלים ומקטינים בנסי יצ"מ וחסר להם אחד מעיקרי האמונה, ואין לך חירוף וגידוף גרוע מזה. ולהלן יתבאר שבחי' זו נכלל במ"ש ז"ל כל האומר הלל בכל יום ה"ז מחרף ומגדף.

ט

עוד נמצינו למדין מדברי הרמב"ן בענין פלגש בגבעה שכ' על מה שמבואר שאחרי כלות המלחמה בנו מזבח ויעלו עולות ושלמים, שהעלו עולות לכפר

על הגאולה ועל התמורה

על הרהורי הלב אשר בטחו בזרועם, וגם הקריבו שלמים והם שלמי תודה כי ראו עצמם כאלו כולם פליטים מחרב בנימין, וזה משפט כל הנמלטים להקריב תודה כענין שנאמר ויזבחו זבחי תודה ויספרו מעשיו ברנה וכו'. הנה מבואר מדבריו שהקדימו עולה ואח"כ שלמים, וכן מוכח מקרא מוקדם בקרא מוקדם ומאי דמאחר מאוחר, ולא אמרינן אין מוקדם ומאחר בחד קרא. ובגמ' זבחים (דף י' ע"ב) א"ר שמעון למה חטאת באה לפני עולה, משל לפרקליט שנכנס לרצות, ריצה הפרקליט נכנס הדורון אחריו, ולכן הקריבו עולה לכפר על הרהורי הלב ואח"כ הביאו שלמי תודה לדורון כנ"ל. ונמצא לפי"ז דכאשר מקריבין תודה צריך להקריב עולה מתחלה לכפר על הרהור הלב שהי' להם במלחמה.

אבל בעוה"ר חרבה עירנו ושמם בית מקדשינו ואין בידינו להקריב לא עולה ולא חטאת, ועל כן החיוב עלינו לתת שבח והודי' להשי"ת שהצילנו משיני האריות, והוא במקום קרבן תודה, אבל צריך שיוקדם לזה התשובה שהיא במקום קרבן עולה, לכפר על הרהור הלב ומחשבת המינות ולטהר מחשבותינו לברוח מכל מחשבת מינות והאמונה בנסי הצלחתם, וזה יהי' במקום קרבן עולה שהמשילו חז"ל כפרקליט שנכנס לרצות לפני המלך, והתשובה ודאי יהי' פרקליט ומליץ טוב על ישראל, ואח"כ כשריצה הפרקליט יכנס הדורון להודות להשי"ת על ההצלה שהוא במקום תודה. ובעוה"ר מקריבים קרבן תודה בהודי' על הנסים טרם ששבו ממחשבת מינות וכפירה, ולא עוד אלא שבתורה זו עצמה מנאצים ומכעיסים לפניו ית' באמרם כל עושי רע טוב בעיני ה' ובהם הוא חפץ להגדיל הצלחתם. ועל דיבורים אלו אמר הנביא מלאכי (כ"י י"ז) הוגעתם ה' בדברכם, ותודה כזו פגול היא ותקרובת ע"ז ולא ירצה לפניו ית'. הירצה ה' באלפי אילים כי אם שמוע מוכח טוב להקשיב מחלב אילים.

ואמרתי כבר בביאור דברי הרמב"ן ז"ל בפ' בשלה עה"פ ויצעקו בני ישראל אל ה' וגו' המבלי אין קברים במצרים וגו' והקשה הרמב"ן ז"ל דאיך יתכן כי בנ"א הצועקים אל ה' להושיע יבעמו בישועה אשר עשה להם ויאמרו כי טוב להם שלא הצילם, באמרם מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים וגו'. ותירץ דהנכון שנפרש שהם כתות נפרדות, והכת אחת צועקת אל ה', והאחרת

מכחשת בנביאתן ואינה בוחרת בישועה הנעשה להם ויאמרו כי טוב להם שלא הצילים עכת"ר. אבל לפי"ד ז"ל יקשה מה זה שאמר להם מרע"ה ואתם תחרישון, והלא התפלה והצעקה לפני ה' טובה הוא לעולם. והראב"ע ז"ל פי' דמה שאמר הקב"ה מה תצעק אלי, נאמר למשה שהוא כנגד כל ישראל בעבור שצעקו אל ה', והקשה עליו הרמב"ן ז"ל הלא הצעקה לפני ה' טובה היא וראוי להם לצעוק עיי"ש.

אמנם נראה דאע"ג דהצעקה לפני ית' טובה הוא והקב"ה מתאוה לתפלתן של ישראל, אבל בשעה שצועקין הרשעים בדברי חידופין וגידופין צריך להבדל מהם ולשתוק ולא להצטרף לצעקתם אפילו בדרך תפלה ובקשה והודי' לה', כי אע"פ שבחינת צעקתם משונה ורחוקה מן הקצה אל הקצה, מכל מקום בצעקם יחד נותנים להם חזוק ונראה כמסייע להם, כי לפעמים השומע לא יבחין בינותם, ויאמרו התירו פרושים את הדבר, ושניהם לדבר עבירה נתכוונו, וילמד לעשות כמעשה הרשעים. וז"ש להם משה ואתם תחרישון, כי אין הקב"ה מתאוה לתפלה שהוא בצירוף חידופין וגידופין ר"ל, ויתפרש ג"כ דברי הראב"ע שפי' מה תצעק אלי קאי על בני"י שצעקו אל ה'. ומכל שכן בענינינו שאסור להשתתף בשירי זמרתם מאיזה כוונה שהוא כמבואר בדברינו לעיל, וצריך להתרחק ממנאצי ה' האלה.

יא

ובר מן דין הנה יסוד מוסד הוא בדברי חז"ל בכ"מ שאין הקב"ה עושה גם לרשעים אלא לצדיקים, אם לא שבא ע"י הס"מ ולרעתם. נמצא דהאמונה בנסי הרשעים מוכחש מדברי חז"ל. וקצתם אפרט: אחז"ל במס' ע"ז (דף י"ה) ברורי' דביתו דר' מאיר ברתי' דר' חנינא בר תרדיון הות, א"ל זילא בי מילתא דיתבה אחותי בקובה של זונות, שקל תרקבא דדינרין ואול ואמר אי לא איתעביד איסורא מתרחיש ניסא, ואי עבדת איסורא לא מתרחיש ניסא. אול ר"מ נקט נפשי' כחד פרשא וכו' עיי"ש דהלך ר"מ לנסותה אי עבדת איסורא כי אז מן הנמנע שיתרחיש לה גם. מבואר להדיא דהעושה איסור אין עושין לו גם מן השמים. וכן איתא במד"ר פ' נשא (פ"ט ס"ד) וכן את מוצא כל נסים שעשה אלקים לישראל במצרים לא עשה אלא על ששמרו עצמם מן העריות עיי"ש. ובמדרש תרשא סי' כ' כשישראל עושין רצונו של מקום הוא עושה להם נסים עיי"ש.

על הנאולה ועל התמורה

וכתב הרמב"ן ז"ל בסו"פ בחקותי ויפרו העם את יונתן ולא מת, כי בעבור שאירע גם על ידו, ידעו כי בשוגג עשה, וזהו מעם אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל, וכן תרגם יוב"ע ארי קדם ה' גלי דבשלו עבד יומא דין, ופרקו עמא ית יונתן, עכ"ל הרמב"ן. ובשו"ת הרשב"א ח"ד סי' רצ"ו ויפרו העם את יונתן ולא מת שאמרו א"א שיהי' מזיד אחר שנעשתה הישועה הגדולה בישראל על ידו, שאין הקב"ה עושה גם ע"י הרשעים המזידים, ומ"מ עונש שוגג הי' עליו, וע"כ הוצרכו לפרותו בהתרת החרם. והריב"ש בתשו' סי' קע"א ג"כ האריך בענין העובר על החרם וכ' דאלו הי' יונתן עובר על החרם במזיד אי אפשר שיעשה גם על ידו, דאין עושין גם ע"י הרשעים, ומזה הי' ראי' לכל ישראל כי בשוגג עשה, וע"כ ויפרו העם את יונתן, עכ"ל. ולא חששו שהוא מנסי הס"מ ח"ו שאפשר להעשות אף לרשעים, כי ידעו צדקתו וצדקת המלוכה והדור. ואע"פ שהי' הנס להצלת ישראל והיתה המלחמה במצות המלך שאול שיצא ב"ק והעיד עליו בחיר ה', אעפ"כ אילו הי' חמא בידו לא הי' אפשר דיתעביד ניסא על ידו, והעמידו על זה יסוד להלכה.

וזקני החות דעת ז"ל בפ"י מגלת סתרים על מגילת אסתר כתב עה"פ וצומו עלי וגו' ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת, ודרשת חז"ל ידוע עיין ברש"י ז"ל, אמנם התפללה אסתר הצדיקת שלא תבוא לידי עון בהכנסה לפני המלך, שאם יהי' עון תחת ידה לא יבוא לעולם גאולה על ידה. ואם אנצל מן החטא השי"ת יהי' בעוזרי שיבוא על ידי ישועת ישראל, עיי"ש.

ובעין זה מפורש יוצא ממה דאיתא במס' מגילה (דף י"ב) שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שכאותו הדור כלי' וכו' אמר להו מפני שהשתחוו לצלם, א"ל וכי משוא פנים יש בדבר, פרש"י והאך זכו לנס. והקשו המפרשים דמאי קושיא והרי עשו תשובה כמ"ש ז"ל גדולה הסרת טבעת וכו' ותשובה מבטלת את רוע הגזירה. ובעיון יעקב מבעל שבות יעקב תי' שתשובתם היה על צד האונס מחמת גזירת המן עיי"ש. ולכאורה עדיין קשה דהרי אמרו חז"ל גדולה הסרת טבעת יותר ממ"ח נביאים וז' נביאות שנתנבאו להם לישראל וכו' שכולן לא החזירו למוטב, ואלו הסרת טבעת החזירתן למוטב, הרי שהיתה תשובה הגונה ונתקבלה תשובתם. אמנם קושיית הגמרא אע"פ שנתקבלה תשובתן שיתכפר החטא אבל לא היו ראויין שיזכו לנס כי אין הקב"ה עושה גם

אלא לצדיקים גמורים, ותשובתן ה' לצד היראה. וז"ש רש"י ז"ל וכי משוא פנים יש בדבר והאיך זכו לנס עי"ש.

ואיתא בתיקוני זוהר (תיקן ע') בכל אתר דבעיא קוב"ה למיעבר נס שכינתא אקדמת לההוא אתר וכו' עי"ש, וכבר אמר הכתוב לא יגורך רע ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו, וא"כ אין השכינה שמה. עכ"פ בלתי יצויר שיעשה הקב"ה נס לרשעים שלא כדרך הטבע.

יב

ובתב הרמב"ן בסו"פ עקב (פ"א י"ג) ז"ל וביאור הענין כי השם לא יעשה הנסים תמיד לתת מטר הארץ בכל עת יורה ומלקוש, ולהוסיף בדגן ותירוש ויצהר ולהרבות גם העשב בשדה לבהמה, או שיעצור השמים ויבשו, רק על מעשה רוב העם וכו'. והנה אמר כי בעשותם כל המצות מאהבה שלמה יעשה עמהם את כל הנסים האלה לטובה. ואמר כי בעוכם ע"ז יעשה עמהם אות רעה. ודע כי הנסים לא יעשה לטובה או לרעה רק לצדיקים גמורים או לרשעים גמורים, אבל הבינונים כדרך מנהגו של עולם יעשה בהם טובה או רעה כדרכם וכעלילותם, עכ"ל. ק. מבואר בדבריו הקדושים בפירוש בלי נמות ימין ושמאל שהחליט ברעת תוה"ק שלא יעשה ה' גם לטובה רק לצדיקים גמורים, ולרשעים יעשה עמהם אות רעה.

וגדולה מזו למדנו מדברי הרמב"ן בענין פלגש בגבעה דאע"ג דשבט ישראל לחמו עם שבט בנימין לשם שמים כדי לכער הרעה מישראל אבל מכל מקום לפי שעשו מלחמה שלא ברשות התורה כמש"כ הרמב"ן ז"ל, ועוד שחטאו על שבטחו בזרוע בשר ובכח המרוכים ולא שאלו את פי ה' באורים ותומים, ועוד ה' בידם חטא גדול על שלא מיהו על פסלו של מיכה, ע"כ הסיר השי"ת השגחתו מהם ועזבם לטבע ומקרים כנו"ל בדברי הרמב"ן ז"ל באורך.

והנה כל מה שהעלינו לעיל מפורש היטב בדברי חכמינו ז"ל ואפשר לאסוף תלי תלים וחבילות ראיות, אלא שא"צ להאריך ולטרוח בראיות כי ידועים המה לכל רואי האמת, והעתקנו רק מקצתן בשביל אותן שאברו עשתונותיהם

מנצחון המדומה וגטו מדרך האמת, ע"כ יאירו לנגדם דברי חז"ל הקדושים, ואולי יועיל להם להבין דרך האמת, ויפקחו עיניהם לראות הדרך הנכון.

יג

והמתבונן במלחמות ישראל יראה דברים ברורים ממ"ש במד"ר פ' נשא (פרשה ט' סימן ז') וכן אמר להם משה לישראל בשעה שאתם יוצאים למלחמה הזהרו שלא יהי' בכם עון ניאוף, שאם יש עון זימה ביניכם הקדוש ברוך הוא הנלחם לכם הוא ישוב מאחריכם ואתם נמסרים ביד שונאיכם, הדא הוא דכתיב כי ה' אלקך מתהלך וגו' ולא יראה כך ערות דבר ושם מאחרך, מהו כי ה' אלקך, אמר להם משה לישראל הוו יודעין שאין הקב"ה מיוחד שמו בישראל שהוא נקרא אלקך אלא בזמן והי' מתנדך קדוש, ואותה שעה הוא משרה שכינתו ביניכם והוא מציל אתכם מיד אויביכם ומוסר שונאיכם הה"ד מתהלך בקרב מחניך להצילך. ועוד שם במד"ר הנ"ל, רשב"ג בשם ר' יונתן אומר מנין שאותם היוצאים למלחמה צריכין שלא יהי' ביניהם ממזרים, שכן כתיב בבני אשר (ד"ה א', ו') והתיחשם בצבא במלחמה, זכות יחוסיהן עומדת להם במלחמה עד כדון מן הקבלה. מדברי תורה מנין שכן כתיב (דברים כ"ג) לא יבא ממזר וגו' לא יבוא וגו' מה כתיב בתרי' כי תצא מחנה על אויבך וגו', לכך כתיב והי' מתנדך קדוש וגו' שלא יהי' ביניהם ממזרים ולא נולדים שלא בקדושה, לפי שאין הקב"ה מיוחד שמו עליהם ואינו מסייעם במלחמה, עכ"ל המדרש.

וכן מצינו במלחמת עמלק ובמלחמת מדין שהיו מלחמות מצוה והי' הצווי מהשי"ת שיהיו היוצאים במלחמה כולם צדיקים ויראי חטא וכמ"ש רש"י בפרשת בשלח בחר לנו אנשים גבורים ויראי חטא שתהא זכותן מסייעתן, וכן במלחמת מדין כתיב החלצו מאתכם אנשים ואמרו"ל במדרש אנשים צדיקים ולהלן הוא אומר בחר לנו אנשים וכו', ועוד אמרו שם וימסרו מאלפי ישראל, אחרים מסרום איש פלוני כשר יצא למלחמה, איש פלוני צדיק יצא למלחמה עכ"ל המדרש. ועיין באוה"ח הק' פרשת מטות שלא הי' בהם אפילו כל שהוא מהרהר התיעוב לכל יתעורר עליהם המקטרג בעת המלחמה, ואצ"ל שיהיו מגועי הנם, עכ"ל. ואמרו"ל במס' קידושין (דף ע"ו ע"ב) כל מי שהי' מוכתב בחיילותיו של בית דוד אין בודקין ממנו ולמעלה לענין יוחסין ופרש"י שהיו זהירין לייחסן מכל מום, ודרשו כן מקרא דכתיב (ד"ה א', ו') והתיחשם בצבא המלחמה, ומעמא מאי א"ר יהודה א"ר

על הגאולה ועל התמורה

מג

כדי שתהא זכותן וזכות אבותם מסייעתן, והקשה בגמרא מהא דא"ר יהודה אמר רב ד' מאות ילדים וכו' וכולם בני יפת תואר וכו' והיו מהלכים בראשי גייסות והן הן בעלי אגרופים של בית דוד, ומשני דאולי לבעותי עלמא, פרש"י אבל לא היו יורדין בתוך המלחמה עם ישראל, עכ"ל הגמ' שם. מבואר דאע"ג דבני יפ"ת היו גבורים ואדירים והיו מביתים עלמא בנבורתם, אבל לא ירדו במלחמה עם ישראל דכל היוצאים למלחמה ה' ההכרח שיהיו כולם כשרים ומיוחדים וצדיקים ויראי חטא, וזולת זה אי אפשר שיעשה גם על ידם.

ומבואר בתנ"כ"א (א"ד ס"ט ט') במה הקב"ה מושיע את ישראל מבין העכו"ם, בבנים שהן משכימין ומעריבין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועוסקין בד"ת בכל יום תמיד וכו'. ומה נשתנית יעל אשת חבר הקני מכל הנשים שבאה תשועה גדולה על ידה לישראל וכו'. כך אמרו חכמים יעל אשה כשרה היתה וכו' עיי"ש באריכות שאי אפשר שתבוא תשועה לישראל אלא ע"י זכאין שיש להן זכות התורה והמצות. והקשו שם בתנ"כ"א (א"ד פ"ז וא"ז פ"ז) מה נשתנה ירבעם בן יהואש שבאה על ידו ישועה לישראל, אלא מפני שלא קבל לשון הרע על עמוס הנביא וכו' וגער והוציא בנייפה את אמצ' ואמר לו ח"ו לא דבר הנביא אותה הנבואה, ואם נתנבא כך לא מעצמו הוא מתנבא כך אלא מן השמים הוא מתנבא וכו'. וסיים ע"ז בא"ז מכאן אמרו חכמים מגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב. ובספרי ויואל משה (מאמר א' ס' קל"ה) הארכת בזה.

והנה כל המאמרים שהבאנו לעיל לראי' מיירי במי שעשה איסור ואע"פ שעכשיו אינו עומד במדרו ואינו מוסיף על חטאתו פשע, אפ"ה אין ראוי שיעשה לו השי"ת גם שלא כדרך הטבע. ומכל שכן וקל וחומר דאיך יעלה על הדעת שיעשה השי"ת גם לרשעים להחזיקם וליתן להם ממשלה שיוכלו להעביר על הדת ביד רמה ובאין מפריע.

יד

איברא דבר ברור ופשוט הוא שכל מה שהבאנו מדברי חז"ל הנ"ל דאין עושין גם לרשעים לא דברו ז"ל אלא בנסים שהם מצד הקדושה, אבל הם"מ יש לו רשות לעשות נסים ונפלאות ונותנין לו כח זה מן השמים כדי להטעות

את הבריות ולנסותם. ויבואר דבר זה לפנינו מדברי הפוסקים ומדברי חז"ל במקומות אין מספר.

וזה לשון הגמרא בע"ז (דף ג"ה ע"א) אמר ל' זוגין לר' עקיבא לבי ולבך ידעין דע"ז לית ב' מששא, והא קא חזינן גברי דאולי כי מתברי ואתי כי מצמדי (פרש"י פסחים ההולכים לע"ז שנתפרקו איבריהם מחמת חליין, וחוזרים באבריהם מצומדין) אמר ל' אמשול לך משל וכו' כך היסורין בשעה שמשגרינן אותן על האדם משביעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית וכו' כיון שהגיע זמנן לצאת הלך זה לבית ע"ז שלו, אמרו יסורין דין הוא שלא נצא, חוזרים ואומרים וכי מפני ששומה זה עשה שלא כהוגן אנו נאבד שבועתינו, והיינו דאר"י מ"ד (דברים כ"ה) וחלים רעים ונאמנים, רעים בשליחותן ונאמנים בשבועתן. א"ל רבא בר יצחק לרב יהודה האיכא בית ע"ז באתרין דכי מגיב עלמא ולא אתי מטרא מתחזי להו בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא ואייתא מטרא, שחטו לי גברא ואתי מטרא וכו'. א"ל הכי אמר רב מאי דכתיב אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים, מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם. והיינו דארשב"ל מאי דכתיב אם ללצים הוא וליין וגו' בא למא פותחין לו, עכ"ל הגמרא. ולכאורה ראוי להבין הלא גם ר"ע ידע שהע"ז מראה גם דמיונות של נסים גלויים, וכמו ששאל רבא את רב יהודה בענין הגשמים, וכשאלת האפיקורסים שם בגמרא, ודבר זה ה' מפורסם בימיהם, ומעתה לא היתה תשובתו מספקת לדחות האמנת הנסים האלה, כי לפי תשובתו הכחיש מציאות הנס דע"ז לגמרי. ואלו המתרפאים בהילוכן לבית ע"ז אין בזה אלא הצלחה יתירה דע"ז, דאתרמי להו כך שהלכו לבית ע"ז באותה דגע ממש כשהגיע זמנם של יסורין לצאת, אבל עדיין אין זו תשובה נצחת לדחות האמונה בדמיונות של נסים גלויים שנעשו ע"י הע"ז. ועוד דגם באלו המתרפאים בהלוכן לבית ע"ז אין תשובתו נצחת, דודאי שאירע דבר זה פעמים אין מספר, וכן משמע מלשון הגמרא והא קא חזינן גברי דאולי וכו' מבואר דה' שכח ורגיל נסיון זה בימיהם, והוא רחוק מן השכל דבכל פעם אתרמי הצלחת הע"ז עד כדי כך שכל אלו ההולכים ומתרפאים כוונו ממש הליכתם באותה רגע שהגיע זמנם של היסורים לצאת, והצלחה כזו אינה שכיחא, ועדיין ישאר מקום הרהור להאמין בכוחה של ע"ז. ובדאי לחז"ל כל רז לא אנים להו, והו"ל לר"ע להשיב מיד תשובה ניצחת דהבא למא פותחין לו, וניתן רשות מן השמים להס"מ לעשות אף נסים

נגלים, ובתשובה זו ה' סותם פיות כל המאמינים בע"ז ויספיק לדחות כל שאלתם, ולא ה' צריך תו למעמא דנאמנים בשליחותן.

זו

וראיתי בפי' עיון יעקב מהגאון בעל שכות יעקב שדייק ג"כ כנ"ל ותירץ שלא רצה ר"ע להשיב תירוץ זה לזונין משום שלום, ורק לישראל השיב כששאלו רבא, ומזה ראי' לדברי המהרש"א שזונין לא ה' מישראל עכ"ל העיון יעקב. אמנם תירוצו אינו מספיק והוא דוחק גדול, דלפי האמת כתב רש"י ז"ל דזונין ה' ישראל, א"כ לא ה' לו לר"ע למנוע עצמו מלהשיב לו האמת מפני השלום כמו שהשיב רב יהודה לרבא, אלא שהגאון בעל שכות יעקב סמך בזה על דברי המהרש"א שכתב על דברי רש"י דזונין ישראל ה' "אם קבלה נקבל", אבל מדברי הגמ' אין ראי' דישאל ה'. ואי משום דקאמר לבי ולבך יודע דע"ז לית בה מששא אין זה מוכרח ואדרבה מהאי לישנא משמע דעכו"ם ה' בפרהסיא אלא דלכו בסתר ובמופת בלב ידע דעבודת כוכבים לית בה מששא, עכ"ל המהרש"א. ובאמת ראיית המהרש"א אינה מברחת, ראי משום דקאמר לבי ידע בע"ז דלית בי' מששא אין ראי' דעכו"ם ה' בפרהסיא, אלא דרצה לרמוז דאין בו אפילו מחשבת ע"ז כי בע"ז אפילו הרהור מחשבה הקב"ה מצרפה למעשה כדילפינן במס' קידושין (דף ל"ט ע"א) מלמען תפוש את בית ישראל בלבם, ולכן אמר לבי יודע שאפילו מחשבת ע"ז אין בלבי, והראי' שהרי אמר לבי ולבך, שכלל גם את ר"ע עם עצמו, וא"כ אין מכאן ראי' דלא ה' ישראל, ואדרבה משם ראי' דישאל ה', כי בעכו"ם אמרין סתם מחשבת עכו"ם לע"ז, וא"א שיהי' השתוות גמור בלב בינו לבין ר"ע, וכיון שאמר לבי ולבך ע"כ דישאל ה'.

ובמה שהקדים ואמר לבי ולבך ידעין בע"ז דלית בה מששא טרם ששאל את שאלתו יש לומר עוד בחינה אחרת, עפי"מ ש"חז"ל במס' סנהדרין (דף ל"ח ע"ב) ודע מה שתשיב לאפיקורס, א"ר יוחנן לא שנא אלא אפיקורס עכו"ם אבל באפיקורס ישראל כל שכן דפקר טפי. וכתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה (אבות פ"ב משנה י"ד) דמפני זה אסור לדבר עמו כלל לפי שאין לו תקנה ואין לו רפואה כל עיקר שנאמר כל באי לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים, עכת"ד. וכן פסק בספר היד (פרק ב' מהלכות עכו"ם ע"י"ש). ולפי זה אדרבה מוכח מכאן דאותו זונין ישראל ה' כדברי רש"י ז"ל, וע"כ כשבא לשאול ממנו בדבר הנוגע בעיקרי האמונה הוצרך להקדים לו לבי

על הגאולה ועל התמורה

ולכך ידעין בע"ז דלית בה מששא, כדי לגלות דעתו שאין בו מחשבת מינות כלל, דאי לא הכי אסור להשיב לו. אבל כ"ז הוא רק באם נאמר שהי' ישראל אבל בעכו"ם בין כך ובין כך משיבין לו ולא הי' צורך בגילוי דעת דלבי ולכך ידעין. ואפשר דמזה הוכיח רש"י ז"ל דזונין ישראל הי'. ובאמת גם המהרש"א אינו חולק על רש"י אלא שכתב אם קבלה הוא נקבל. עכ"פ תירוצו של השבות יעקב אינו מספיק. ועוד דבעיקר תירוצו של השבות יעקב ג"כ יש לפקפק דלמה חש ר"ע שלא להשיב לזונין מפני השלום אחרי שאמר לו בפירוש שאינו מודה בע"ז כלל. ואיך שיהי' הקושיא במקומה עומדת, מדוע לא השיב ר"מ מיד תירוץ המסקנא דהבא לטמא פותחין לו ונותנין מן השמים כח להם"מ להראות נסים.

מז

אמנם יתבאר הענין עפ"מ שאמרתי כבר כישוב דברי הרד"ק ורבינו סעדי' גאון בפ' בראשית עה"פ והנחש הי' ערום וגו' שהקשה הרד"ק ז"ל איך הי' אמירת הנחש לאשה, וכי יש בו כח הדבור, ואם הי' דרך מופת כמו אמירת האתון לבלעם, למה לא אמר הכתוב ויפתח ה' את פי הנחש כמ"ש ויפתח ה' את פי האתון. והביא הרד"ק דברי הרס"ג ז"ל שלא דבר הנחש אלא מלאך דבר בעבורו. ואיתא בפרקי דר"א שהי' הס"מ רוכב עליו עיי"ש. והקשה הרד"ק ע"ז דא"כ מה חטא הנחש בזה אם הוא לא דיבר כלום ורק המלאך דבר עבורו ולמה נענש הנחש. והביא עוד דברי היש אומרים כי הנחש לא דבר אלא בצפצוף רמז להאשה והיא הכירה ברמיזת הנחש וידעה מה שרוצה לומר. (ותי' זה כתב גם האוה"ח הק' כי מצינו בריב"ז שהי' מכיר בצפצוף ושיחת עופות וחיות, ומכל שכן אדם הראשון שהי' יציר כפיו של הקב"ה עיי"ש). אולם גם הסבר זה לא נראה בעיני הרד"ק דאיך הבינה האשה כל השקלא וטריא ברמיזה וצפצוף. ועוד דאם האשה הבינה צפצוף הנחש אבל איך הבין הנחש דברי האשה. ולכן העלה הרד"ק במסקנתו דדיבור הנחש הי' ע"ד מופת ונס לנסות בו את האשה, ואעפ"י שלא אמר הכתוב ויפתח ה' את פי הנחש כמ"ש באתון דבלעם לפי שיש בזה נסתר גדול והוא העיקר למביני מדע, ועדיין יש לשאול למה נתקלל הנחש אחר שהוא יתברך שם הדיבור בפיו דרך גם, ויש לפרש כי הנחש חשב בערמימות לקנא באדם, והשי"ת ידע דעתו שם הדיבור בפיו כענין שאמרו הבא לטמא פותחין לו עכ"ל הרד"ק. אולם עדיין קשה

על הנאולה ועל התמורה

מז

על שיטת הרד"ק דדיבור הנחש הי' ע"ד מופת, א"כ מדוע לא כתיב ויפתח ה' את פי הנחש כמ"ש ויפתח ה' את פי האתון. ולא יזה סוד נתכוון הרד"ק ז"ל באמרו שיש בזה נסתר גדול וע"כ העלימהו הכתוב.

אמנם נראה ליישב דברי הרד"ק דמעיקרא ל"ק מידי עפי"ד הגמ' במגילה (כ"ה ע"א) מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם והשני נקרא ולא מתרגם ופרש"י כל פרשת העגל עד וישרוף באש וגו' זה מעשה עגל הראשון, ומה שחזר אהרן וספר המעשה זה מעשה העגל השני, ולפי שכתוב בו ויצא העגל הזה ע"כ נקרא ולא מתרגם פן יטעו עמי הארץ ויאמרו ממש הי' בו שיצא מאליו, אבל המקרא בלי תרגום אין מבינין אותו הע"ה, עכ"ד רש"י. ולהלן שם תניא ר"ש בן אלעזר אומר לעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו שמתוך תשובה שהשיבו אהרן למשה פקרו המערערים שנאמר ואשליכהו באש ויצא העגל הזה ופרש"י העיזו פניהם לומר יש ממש בע"ז. והנה באמת העגל לא נעשה בדרך הטבע, כדאיתא בתרגום יוב"ע עה"פ ויצא העגל הזה שנכנס השטן בתוכו ויצא כמין דמות עגל. ועוד איתא תמן וירא את העגל ומחולות וז"ל וסמנא ה' בגו' מטפו ומשוור קדם עמא, שדלג העגל ורקד קדם עמא ע"י שנכנס השטן בתוכו. הרי דכל העגל הי' חוץ לדרך הטבע, כי הנה השליך זהב לתוך האש ויצא העגל מעצמו על ידי שנכנס השטן בתוך העגל ורקד ודלג לעיני כל ישראל וכל זה מפני שניתן מן השמים כח זה להשטן כדי לנסות את ישראל ע"ד הבא לטמא פותחין לו, לפי שאמרו הערב רב עשה לנו אלהים וכוונתם היתה לע"ז כמבואר בדרשתם ז"ל, ע"כ ניתן כח להם"מ לעשות נסים להגדיל הנסיון של הכשרים ולהוסיף טומאה לרשעים למורדן מן העולם כמאז"ל. אלא יען שיש מקום לע"ה לטעות ולומר שיש כח בע"ז לכן נקרא ולא מתרגם. והמינים אין מאמינים בזה שניתן מן השמים כח זה להם"מ ע"כ אמרו ז"ל שמכאן פקרו המינים לומר דיש כח בע"ז. והוכיח מכאן רשב"א דלעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו, שמתוך תשובה שהשיב אהרן פקרו המערערים.

יז

ולכאורה צ"ב דלפי"ז דמהאי קרא דויצא העגל הזה פקרו המינים לומר שיש ממש בע"ז, ומה"ט אמחו"ל דנקרא ולא מתרגם פן יטעו בו ע"ה ויאמרו ממש הי' בו שיצא מאליו, אם כן ראוי להבין למה נכתב בתורה פסוק זה שיש בו מקום לטעות, ואם אהרן אמרו למשה אבל כשנאמרה התוה"ק למשה כל

על הגאולה ועל התמורה

דיבור ודיבור ה' הקב"ה אומר ומשה כותב כאמרם ז"ל, ופסוק זה הרי הוא מגוף התורה, וא"כ טעמא בעי למה לא מנע השי"ת מלהניח מקום למינים לרדות, ולמה נכתב בתורה"ק.

אמנם יתבאר עפ"י מ' שפירשתי כבר מאמר המשנה (אבות פ"א מ"א) חכמים הזהרו בדבריהם שמא תחובו חובת גלות וכו' וישתו התלמידים הבאים אחריכם ונמצא שם שמים מתחלל. וכתב הרמב"ם ז"ל בפ' וז"ל מים הרעים כנוי לאפיקורסות, ואמר השמרו בדבריהם בתוך ההמון, ולא יהי' בדבריהם מקום שיסבול פירוש אחר ולישנא דמשתמע לתרי אנפין, מפני שאם יהיו שם אנשים כופרים יפרשו אותם כפי אמונתם והתלמידים ישמעו מהם ויחזרו לאפיקורסות ויחשבו שזאת היתה אמונתכם ויהי' בזה חילול השם, כאשר אירע לאנטיגנוס עם צדוק וביתוס. וכן פ' הרע"ב והתוס' יו"ט. וענין אנטיגנוס איש סוכו מבואר באבות דר"ג (פרק ה' מ"ב) הוא ה' אומר אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא ע"מ לקבל פרס. אנטיגנוס איש סוכו היו לו שני תלמידים שהיו שונין בדבריו לתלמידים ותלמידים לתלמידיהם ודקדקו אחריהן ואמרו מה דאו רבותינו לומר דבר זה, אפשר שיעשה פועל מלאכה כל היום ולא יטול שכרו ערבית, ועי"ז כפרו בגמול שכר ועונש ובתחיית המתים וכפרו בקבלת חז"ל, ונפרצו מהם ב' פרצות צדוקין וביתוסין, צדוקים ע"ש צדוק וביתוסין ע"ש ביתוס, עיי"ש.

ובכתב הרמב"ם ז"ל בפ' המשנה דאבות (פ"א מ"ג) דהפ"ה האמיתי במאמר אנטיגנוס שהזהיר החכם לעבוד את הבו"ת מאהבה, ולא בעבור תשלום שכר וגמול, אלא שהם טעו בדבריו ואמרו בשמו שאין לאדם לא גמול ולא עונש ולא תקוה כלל, כי לא הבינו כוונתו עיי"ש. ולכאורה צריך ביאור דלפי זה למה העתיק רבינו הקדוש בסדר המשנה מאמר זה דאנטיגנוס, אחרי דיש בזה מקום למינים לרדות ומכאן פקרו גם צדוק וביתוס ותלמידיהן, ונתרבה המינות בישראל, והו"ל לרבינו הקדוש להשמיט משנה זו מגרסתו, דהרי הוא עצמו העתיק דברי אבטליון שאמר חכמים הזהרו בדבריהם וכו' ושני המאמרים נראין לכאורה כסותרות זא"ז.

יח

אכן יתבאר עפ"י מ"ש בגמרא (ב"ב דף פ"ט ע"ב) דמנו חכמים בברייתא כל אופני הרמאות במדות ומשקלות שאסור לעשותן, ומהן שהוא יפה ללוקח ורע

על הנאולה ועל התמורה

מט

למוכר, ומהן להיפך, ועל כולן אמר ריב"ז אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר, אם אומר שמא ילמדו הרמאין, פרש"י ומתוך כך יבואו לרמות יותר, ואם לא אומר שמא יאמרו הרמאין אין ת"ח בקיאים במעשה ידינו. איבעיא להו אמרה או לא אמרה. א"ר שמואל בר יצחק אמרה ומהאי קרא אמרה כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם. ופי' הרשב"ם צדיקים ילכו בהם ויהרו בהם שלא לרמות הבריות, ופושעים יכשלו בהם ילמדו לרמות. ומאמר זה איתא גם במשנה דכלים (פ"ז ט"ז) ובקהלת רבה (פ"ט) דנפקא מינה במעשה הרמאים לענין טומאה וטהרה, ועל כולם אמר ר"י אוי לי אם אומר וכו' אם לא אומר אני מונע את התלמיד ומטמא את המהרות עיי"ש. ולכאורה יש להבין מעיקרא מאי קא מבעיא ליה ולבסוף מהיכא פשיטא ליה, ומה נתחדש לו בפסוק זה מה שלא ידע עד אז.

ונראה דספיקתו של ריב"ז הי' איזהו מן החששות מכריע לדחות חבירתה, אם יותר טוב לאמרו בשביל תועלת הכשרים שידעו האסור והמותר ויזהרו בשמירתן ולא ישגיח על קלקול הרמאין, או יותר טוב שלא לאמרו שמא ילמדו הרמאין. ולבסוף הכריע ריב"ז מהאי קרא כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בהם וגו' דכללות התורה כן הוא, למיימינים בה סמא דחיי, ולמשמאילים בה היא להיפך ח"ו, ואעפ"כ לא מנעה התורה מלכתבן אע"פ שאפשר שיגיע מזה קלקול לרשעים מכל מקום כדאי בשביל תועלת הצדיקים, וזה מכריע ודוחה חשש קלקול הרשעים, וע"כ אמרה ריב"ז מהאי קרא, ואע"פ שהרמאין ילמדו לרמות עוד יותר. וידוע מה שכתב הרמב"ם ז"ל בפתיחתו לספר המורה בדברי התנצלותו: ידעתי כי רבים וגם שלימים יקבלו תועלת מספרי זה, ואמנם המבולבלים שמוחם מזהם בדיעות שאינם אמיתיות ובדרכים המטעים ירחו מפרקים רבים ממנו ויקשו עליהם וכו' מ"מ לא אמנע הטוב כשיאות לאחד המעולה ולא יאות לעשרת אלפים סכלים, אני בוחר לאמרו וארצה להציל המעולה האחד ההוא, ולא ארגיש בגנות העם הרב ההוא עכ"ל הזהב. וכתב האפורי ז"ל שם וכבר אמר החכם אבחר מיתת אלף אלפים סכלים בעבור הצלת איש מעולה, ולא מיתת איש מעולה בעבור הצלת אלף אלפים סכלים.

יט

ובדרך זה יתורץ קושיא הנ"ל ולא קשה למה סידר רבינו הקדוש בסדר המשנה מאמר אנטיגנום איש סוכו אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב

על מנת לקבל פרס, ואע"פ שמכאן פקרו המינים ונתקלקלו, אבל תועלת הצדיקים מכריע חשש קלקול הרשעים, והכריע רבינו הקדוש לכתבו מפני תועלת הכשרים שידעו להזהר לקיים המצות מאהבת השי"ת ושלא עמלק"פ. אמנם צריך לזה כח ההבחנה ודעת תורה אמיתי להבחין ולהכריע איזה עדיף וכחו יפה לדחות חשש חבירתה. וע"כ הזהירנו חז"ל באבות חכמים הזהרו בדבריכם וכו' וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שלא יהי' בדבריכם לישראל דמשתמע לתרי אפי, שמא ימעו התלמידים עיי"ז בדברי מינות וגמצא שם שמם מתחלל, כי צריך לזה כח הכרעה ודעת תורה אמיתי ולא כל העתים שוין בזה, ולפעמים יהי' הקלקול יתר על התיקון, ועל כן צונו חז"ל חכמים הזהרו בדבריכם אף אם נראה לעין שיש בה תועלת מרובה, אבל צריך התבוננות וזהירות יתירה ודעת תורה אמיתי, וזהירות בזה הוא הכרחי.

ומעתה יובן גם כן שפיר מדוע נכתב בתורה"ק הפסוק ויצא העגל הזה לפי שראתה חכמתו יתברך שיהיו נסיונות כאלה בעיקבתא דמשיחא שיעשה הס"מ נסים מרומים כאלה ע"י שלוחיו נביאי השקר להטעות בהן את הבריות כמו שאה"כ ובא אל"ך האות והמופת וגו' כי מנסה ה' אלקיכם אתכם, והוצרכה התורה"ק להודיע לנו שיש מציאות כזה שניתן כח להס"מ לעשות נסים כמו שהי' במעשה העגל שנכנס בו השטן ורקד ופזז ועשה נסים. ולכן נכתב זאת בתורה"ק בשביל תועלת הכשרים והדורות הבאים שידעו להזהר מנסי השקר של הס"מ וכת דילי, ואע"פ שיפקרו עיי"ז המינים מכל מקום כדאי לדחות חשש זה מפני תועלת הכשרים.

ומכאן למדו חז"ל דלעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו, שמתוך תשובה שהשיב אהרן פקרו המערערים, ור"ל שצריך התבוננות וזהירות יתירה שלא ידברו דיבורים שאפשר לתלות בהם דברי מינות, שלא תבוא תקלה על ידו, ואפילו אם גוף הדיבורים אמת הם ויש זמנים אשר יש צורך והכרח לאומרם כגון ויצא העגל הזה שבחרה התורה"ק לכתבו מפני תועלת הכשרים למען ידעו דורות הבאים איך להתנהג בנסיונות כאלו, אבל למדנו חז"ל שיזהר האדם שלא יאמר אותם אם אינם על צד הצורך והתועלת. ומהאי טעמא נקרא ולא מתרגם, כי יספיק לתועלת הכשרים שבכל הדורות שיבינו במקרא לבר, וע"ה לא יבינו כי הם קרובים אל הכשלון ואל המטעות יותר מלהתועלת.

על הגאולה ועל התמורה

נא

ב

וארווחנא בזה להבין שפיר דברי הרד"ק דטובא איכא לחלק בין נס דנחש לנס דאתון, דהנה הנס של פתיחת פי האתון הי' לטובה כדי למנעו מלחטוא, כמ"ש רש"י ז"ל עה"פ ויתצב מלאך ה' בדרך וגו' מלאך של רחמים הי' והי' רוצה למנעו מלחטוא שלא יחטא ויאבד עכ"ל. וז"ש מלאך ה' שהי' שליח מאתו ית' לטובה ולרחמים. וכמו כן הנס של פי האתון הי' נס מאתו ית' לטובה, ואמרו ז"ל שהוא מן עשרה דברים שנבראו ערב שבת בין השמשות, וע"כ גילהו הכתוב לפרסם שבת הנס שעשה הבו"ת למנוע מעשה הרע, כי הסיפור בנסיו ית' מוסיפין קדושה ויראת הרוממות, משא"כ בנס של דיבור הנחש שענינו הי' להסית ולהרדיח כמ"ש הרד"ק במסקנתו דהנחש הי' מתחלה מחשבתו לרעה להסית ולהרדיח, וע"כ ניתן לו כח הדיבור ע"ד הבא לממא פותחין לו והסית את אדה"ר לעבור על מצותיו ית' ונקנסה מיתה לעולם עבור חטא זה, ע"כ זה הנס הי' מכוחו של הס"מ כי מאתו ית' לא תצא הרעות וכמ"ש הרד"ק דהבא לממא פותחין לו, ע"כ נס זה העלימהו הכתוב. ואפשר שזה הכוונה בדברי הרד"ק שכתב שיש בזה נסתר גדול, כי אין לדבר מאותן הנסים שנעשים ע"י כוחות הטומאה וע"י הס"מ, כדי שלא ליתן פתחון פה ושלא להעיד למי שלא נגלה אליו ידיעה זו שיש בכח הס"מ וחיילותיו לעשות נסים נגלים, כי באמת אנחנו בני ישראל המאמינים ידענו ונאמינים עלינו קבלת חכמינו ז"ל שניתן להם כח זה לנסות בהם את הבריות, דא"א שיהי' להם כח זולתי ממנו ית', דאין עוד מלבדו, אלא שלא רצתה התוה"ק לפרסם הנסים האלו בגלוי לכל פן יפקרו המינים להעזי פניהם ולומר כי יש כח בהס"מ ובע"ז לעשות נסים, ואעפ"י שהתוה"ק פרסמה נס כזה בפסוק ויצא העגל הזה, לפי שיש בזה צורך ותועלת לדורות הבאים, וגם שם נקרא ולא מתרגם כמאחז"ל, והנכון שלא לספר בזה, ולא הוכירו הכתוב רק פעם אחת בפרשת העגל ע"צ ההכרח, אבל כאן העלימהו הכתוב. ואולי לזה רמז הרד"ק בלשונו שיש בזה נסתר גדול למביני מדע, כי מביני המדע יבינו הנסתר בהם שהי' הנס על ידי כח הס"מ, ושניתן לו כח זה ע"ד הבא לממא פותחין לו, אבל לחסירי דעת שלא יבינו ולא ישיגו ויבואו למטעות וכשלון, לא יאות לגלות דבר זה וע"כ העלימהו הכתוב, להורות לנו שסכנה עצומה טמונה בסיפור נסים אלה ומכש"כ להאמין בהם דוח דראי הוא כפירה ומינות שאין כמותה.

על הגאולה ועל התמורה

ואפשר דגרמו דבר זה בדברי חז"ל במס' חולין (דף מ"ג ע"א) שהקשו לר' יוסי ב"ר יהודה דס"ל ניקבה המרה מריפה, והכתיב (ויכ"ז) ישפוך לארץ מדרתי ועדיין איוב קיים, א"ל אין מזכירין מעשה נסים פרש"י להביא רא' מהם. ולכאורה הול"ל אין למדין ממעשה נסים, והזכרה מאן דכר שמי'. אמנם לשון חכמים מרפא ונרמו בלשונם הקדוש דהזכרת נסים כי האי גוונא דנעשו ע"י הס"מ (כמבואר בדרז"ל) יפה למנוע ממנו ומוטב שלא להזכיר נסים אלו מחשש כשלון כמבואר לעיל, וע"כ תפסו בלשונם לומר אין מזכירין מעשה נסים.

גם לא קשה קושית הרד"ק על רבינו סעדי' גאון דלשיטתו אם המלאך דיבר עבור הנחש מה חטא הנחש ולמה נענש ונתקלל, דהנה הרד"ק עצמו כתב שם דהנחש חשב בערמימות להחטיא את אדם ואשתו, והבא לטמא פותחין לו. וכמו"כ אפשר להבין בזה דברי הרס"ג דלפי שהי' לו להנחש השתוקקות ומחשבה רעה לעשות מעשה הסתה זו ע"י מחשבה זו המשיך עליו כח הס"מ כמבואר בפרד"א שהס"מ רכב עליו ודיבר עבורו. וכן הוא בכל אדם שרצונו לעשות הרע ממשיך ע"ע כח הטומאה ע"י מחשבתו, ואף אם אין סיפק בידו לגמור בעצמו מעשהו הרע הס"מ מסייע בידו ועושה שליחותו ע"ד הבא לטמא פותחין לו כמבואר בדברי חז"ל, וא"ש מה שנתקלל הנחש ונענש אע"פ שהס"מ דיבר עבורו לפי שהוא המשיך עליו את כח הס"מ ע"י תשוקתו להרע.

ויתבאר ביתר ביאור עפ"י מהרש"א ז"ל במס' מכות (דף י' ע"ב) על מאמר הגמרא א"ר הונא א"ר אלעזר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. וכתב המהרש"א דלא קאמר שהקב"ה מוליד אותו אלא מוליכין אותו, ויובן עפ"י שם בכמה מקומות שכל מחשבה ודיבור ומעשה האדם הנה הוא בורא לו מלאך לפי ענינו, אם לטוב אם לרע, וע"כ אמר בדרך שאדם רוצה לילך שהרשות בידי אדם ממנו יתברך דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, אבל כפי רצונו ודעתו של אדם מוליכין אותו המלאכים הנבראים מהרצון והמחשבה אשר בו. ומייתי בגמרא רא' מן התורה שא"ל הקב"ה לבלעם לא תלך עמהם, ואח"כ כתיב קום לך אתם וגו' שרצונו ודעתו הרעה לילך אתם גרם ששלח הקב"ה לו מלאך כרצונו ומחשבתו שאמר לו קום לך אתם. ומייתי רא' מן הכתובים דכתיב אם ללצים הוא יליץ וגו' ר"ל דהקב"ה מוסיף לו מלאך לץ כפי ליצנותך (ובגמ' דע"ז הג"ז הג"ל למדו מפסוק זה דהבא לטמא פותחין לו, והיינו דה

וכונה א' לשניהם), עכת"ד המהרש"א ז"ל. ובוה מובן דעת הרס"ג ז"ל דאף שהמלאך דבר עבור הנחש, מכל מקום נתחייב הנחש, שהמלאך אינו אלא גומר ענינו שהתחיל בו, ע"ד שאמרו ז"ל הבא לממא פותחין לו, ובדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, ונענש הנחש על רוע בחירתו שגרם בזה להמשיך מלאך רע להשלים ענינו.

כא

ומעתה אנהיר לן עיינין בדברי הגמ' דע"ז הנ"ל במעשה דזונין ור"ע, ויתורץ קושיית השבות יעקב הנ"ל, דהנה כמה ששאל זונין את ר"ע מאותן בני אדם שנתפרקו איבריהם מחמת חוליין והלכו לבית ע"ז ונתרפאו לגמרי, לכאורה אף לפי מה שהשיב לו ר"ע שהגיע זמנן של היסורין להסתלק ונתכוין להם השעה לילך לבית ע"ז ממש באותה הרגע שהגיע זמנן של היסורים לצאת, גם בזה יש לכאורה הצלחה נפלאה לע"ז ויש בזה מקום למטות ולתלות בכוחה של ע"ז, ואפילו הכי לא ראה ר"ע הכרח וצורך לגלות לו דבר זה שיש בכח הס"מ אף להראות נסים ע"י שנותנין לו כח מן השמים ע"ד הבא לממא פותחין לו, כי דבר זה לא ניתן לגלות כי אם לצד ההכרח וצורך גדול לתועלת הכשרים, כמו שבארנו לעיל. וע"כ השיב ר"ע על שאלת זונין דאין בזה שום נס ולא מוכח מזה רק הצלחת הס"מ, והוא דבר הרגיל ושכיח שהרשעים ועובדי ע"ז מצליחין והשטן מסייע להצלחתן כדי לנסות ולהטעות את הבריות, ואין זה נס אלא הצלחה מלוכש במבע.

ומבואר במס' תמיד (דף ל"ב) שאל אלכסנדרוס מוקדון את זקני הנגב מה דין אתריסתון לקבלי, פרש"י מה זה שאתם עומדים נגדי ואינכם מחזיקים יראתנו, הלא אתם יודעים כי אנחנו הרכים ואתם תחתנו. (ורבינו גרשום פי' מרוע אינכם מודים לנו ולמה לא תלכו אחרינו הלא תראו שאתם שפלים ואנחנו מלכים ושרים). אמרו ל' שטנא נצח, פרש"י זו אינה ראי' שהרי אתם רואין בכל יום שהשטן הוא נוצח ומטעה בני אדם, אף אתם אל תתמהו שאנו תחתיתכם, עכ"ל רש"י ז"ל. הרי מכאן דברים ברורים ומאירים כשמש בצהרים שחכמי ישראל דחו ראיות אלכסנדר מוקדון בשתי תיבות בלבד, שטנא נצח, ומה חידוש יש בדבר שהע"ז מצליח הלא אנו רואים בכל יום שהשטן מצליח, וכל זה אינו אלא לנסות את הבריות.

על הנאולה ועל התמורה

והנה מדברי הגמרא הנ"ל משמע שלא השיב להם אלכסנדר מוקדון שום דבר לדחות את דבריהם, ונראה שהי' דבר זה ידוע בימיהם אפילו אצל אומות העולם עובדי ע"ז. ומה מאוד נוקבים ויורדים עד התהום דברי רבינו גרשום מאור הגולה שפי' שמנא נצח ואל תתמה על זה שהשטן הוא נוצח, שמתעה אותם ונותן להם גאולה, ולבסוף יורידם לגיהנם עכ"ל. ואין אלו אלא דברי נביאות, כי הרי בימיו של רבינו גרשום ז"ל עדיין לא הצליח מעשה שטן עד כדי כך להסית בגאולת שקר כאשר קרה לנו בזמנינו בעוה"ר, אלא שכל תורתן של הראשונים כמלאכים הי' ברוח הקודש והשיגו בפירושי דברי חז"ל כל מה שעתיד להתרחש ולקרות אותנו באחרית הימים. וכבר הזהירונו חז"ל בדבריהם הקדושים שלא להאמין בהצלחת הרשעים אף אם יהי' גדולה מאד, שהשטן הוא הנוצח ונותן להם גאולה ומתעה אותם ואת כל הנמשכים אחריהם ולבסוף יורידם לגיהנם.

על כל פנים מובן דהיינו טעמא שהשיב ר"ע לזונין שאין בזה שום נס כדי שלא יהי' מקום למינים להעזי פניהם ולומר שיש ממש בע"ז, אבל יכולת הנסים שניתן מן השמים להס"מ בעון הדור רצה ר"ע להעלים מבני אדם כל זמן שאין הכרח בדבר. אבל רב יהודה ששאלו רבא דאתחזי ע"ז בחלמא וא"ל שחטו לי גברא ואיייתי מיטרא וכן היה ששחטו גברא ואתא ממרא, דבר זה נראה כנס שלא כדרך הטבע, ולמען לא יטעו הבריות לחשוב שיש ממש בע"ז שהרי עושה נסים ומופתים, הוכרח לגלות להם דניתן להם מן השמים הכח והיכולת לעשות מעשים שנראים לנסים גלויים כדי להטעות בזה את הבריות ע"ד שאמרו הבא לטמא פותחין לו, וכמ"ש ז"ל שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם.

מבואר מדברי חז"ל הנ"ל שאין לספר ולדבר מנסים שנעשו על ידי הס"מ, כי דבר זה גורם לטעות ולמכשול שיטעו הבריות על ידו לומר יש בו ממש, וכ"ז אמרו אפילו אם היו נסים על ידו. והיום בעוה"ר עושים ההיפך ומגדילים ומפרסמים נסי הס"מ בדויים שלא היו ולא באו לעולם, וכל עצם כונת פרסומם של אותן הנסים הברויים הוא אך ורק בשביל להטעות את הבריות, וצריך כל איש ישראל לברוח מהם ומלספר ניסיהם, ולא יהי' לו חלק בכפירה ומירידה בהבוי"ת.

כב

ובענין הגשמים דאתחזי בחלמא ואמר שחטו לי גברא ואיייתי מיטרא וכי' לכאורה דבר זה יפלא, דהגם שניתן כח מן השמים לע"ז ולהשטן להראות

נסים, אבל פשיטא שלא נמסר להם יותר ממה שנמסר לצדיקים לעשות מסטרא דקדושה, משא"כ ענין הורדת הגשמים שכח זה לא נמסר אפילו לצדיקים כמבואר במס' תענית (דף ב' ע"א) ג' מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו לשליח, וא' מהם מפתח של גשמים, והתוס' שם הקשו ממה שנמסרו לאל' בימי אחאב ותירצו דלא נמסר אלא פעם אחת בלבד ולא שיהי' בידו לעולם עיי"ש, הרי דאף לצדיקים לא נמסר כח זה להיות בידם לעולם, ולא תהא כהנת כפונדקית, וקשה לומר דנמסר כח זה של הורדת הגשמים לע"ז. אמנם נראה להסביר הענין שמן השמים נשלחו הגשמים לפי שהי' העולם צריך להם ומן השמים ריחמו עליהם, כדאיתא שם דהוה נגיב עלמא ולא אתי מטרא זמן ארוך והי' סכנת רעב לעולם כידוע שבימים ההם אם לא ירדו גשמים הי' סכנה לגווע ברעב ח"ו כי לא הי' אפשרות בימים ההם להביא ממרחק לחמם. ומצינו במס' תענית (דף כ"ה ע"ב) מעשה בר' אליעזר שגזר ו"ג תעניות ולא ירדו גשמים וכו' א"ל תקנתם קברים לעצמכם, געו כל העם בבכי. וחז"ל תקנו תעניות ותפלות על הגשמים כמבואר שם במס' תענית (פ"ו ע"א) מוציאין את התיבה לרחובה של עיר ומוכירין זכות אבות, וכ"כ למה, לפי שענין הגשמים הי' דבר חיוני להצלת העולם וצורך גדול. ובדאי גם בעובדא דהאי גשמים ריחם השי"ת על ישראל ועל כל העולם כולו שלא ימותו ברעב וגזר על הגשמים שירדו לעולם, ומסתמא הועילה תפלתן של ישראל, עכ"פ איך שיהי' היתה גזירה מאתו ית' על הגשמים שירדו ונתודע להם"מ כי יצא דבר המלך מלכו של עולם לשלוח מטר על פני חוצות, כי המלאכים שומעים לפעמים מאחורי הפרגוד מה שנגזר לבוא לעולם, והלך הם"מ ואתחזי להו בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא ואייתי מטרא, ולהטעות את הבריות תלה את הדבר בכוחו והודיע לבני אדם מרם שירדו הגשמים שאם יצייתו לדבריו לשחוט גברא ירדו הגשמים, ועלתה בידו שכן היה, ולא מנעו מן השמים ביאת המטר, כי הי' לעולם צורך בדבר, וחשבו שהכל נעשה כדבריו הע"ז. ולא הי' בזה אלא סמיות עינים. וכן משמע קצת בתוס' מס' ע"ז (דף כ"ז ע"ב) ד"ה שאני מינות עיי"ש.

וזה ששאל רבא את רב יהודה מה נענה ונשיב בזה לעובדי ע"ז שטועין בכך לומר שיש ח"ו ממש בע"ז, וא"א לתלות דבר זה בהצלחה גרידא בדרך הטבע כמו שהשיבו ר"ע לזונין בענין רפואת החולאים, דשם אפשר דאתרמי לע"ז כסומא בארובה שנתכוון להם השעה לבוא באותו העת לבית ע"ז בזמן שהגיע זמנן של היסורים לצאת כנ"ל, ואין זה אלא הצלחה בעלמא. אבל בענין הגשמים שידע

מראש שיבואו הגשמים, דבר זה מיחזי חוץ לדרך הטבע הרגיל, ויש בזה מקום לטעות שיש ממש בע"ז, היד ה' תקצר למנוע ענין כזה שלא לבוא לידי כך. ולכן הוצרך להשיב לו ר"י הכי אמר רב אשר חלק ה' אלקך לכל העמים, מלמד שהחליקן בדברים כדי לטורדן מן העולם. והיינו דארשב"ל אם ללצים הוא יליץ הבא לטמא פותחין לו, והוכרח לגלות לו שנותנין כח מן השמים להם"מ להראות נסים ולהגיד עתידות כדי לנסות את ישראל.

ואלמלי זכו ישראל שבאותו הדור היו הגשמים יורדים להם שלא בדרך הנ"ל אלא שגם עון הדור להביאם לידי נסיון כזה. וזה אשר אמר להם ר"י הבא לטמא פותחין לו ואם ללצים הוא יליץ, דלפי שנמשכו בדיעותיהם אחרי הע"ז וחשבו שיש בה ממש, ונתנו בזה חיזוק וכח להם"מ לכן הסכימו מן השמים לתת להם כח זה להראות מופתים לנסות בהם את הבריות ולהגדיל את הנסיונות.

בג

וראיתי לנכון להעתיק מה שכתוב בספה"ק מאור ושמש פ' ראה עה"פ כי יקום בקרבך נביא וגו' ונתן אליך אות או מופת וגו' לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים ונעבדם לא תשמע אל דברי הנביא ההוא וגו' כי מנסה ה' אלקיכם אתכם וגו'. יל"ד מהו לאמר דקאמר והול"ל נלכה אחרי אלהים אחרים, כי פשטות משמעות הכתוב שיצוה הנביא לעבוד ע"ז ולא לאמר לאחרים, ומהו לאמר. תו יש להבין מ"ש לא תשמע וגו' כי מנסה ה' אלקיכם אתכם, צ"ב מה זה נסיון הוא כשאומר בפירושו לעבוד ע"ז, הא בע"ז הדין הוא ירהג ואל יעבור ומהיכא תיתי ה' הו"א בעולם לטעות אחריו ולשמוע בקולו שיהי' קרוי נסיון וכו'. ותוכן תירוצו דלא מיירי הכתוב כאן בנביא המסית לעבוד ע"ז אלא בנביא שמעשיו נסתרים ואינו מסית לעבוד אפילו על מצוה קלה, אדרבה הוא גם כן מוכיח על עבדות השי"ת ועושה אותות ומופתים ע"ז מזהיר הכתוב לא תשמע אל דברי הנביא ההוא וגו' וכמ"ש הרמב"ם (בפ"ו מה' יסוד"ת ה"ז) ולא כל העושה אות ומופת מאמינים לו שהוא נביא, אלא אדם שהיינו יודעין בו מתחלתו שהוא ראוי לנבואה בחכמתו ובמעשיו שנתעלה בהם על כל בני גילו והיה מהלך בדרכי הנבואה בקדושתה ופרישותה ואח"כ בא ועשה אות ומופת ואמר שהא' שלחו מצוה לשמוע ממנו שנאמר אליו תשמעון עכ"ל. ומעתה אין ראוי להשגיח ולהאמין באות ובמופת אלא א"כ העושה

על הגאולה ועל התמורה

נז

אותם מוחזק וגודע בהנהגותיו ובצדקתו ובקדושתו, וא"ת מה איכפת לן מה שעושה אותות ומופתים הרי אינו אומר לעבור ח"ו על מצות ה' אדרבה הוא מוכיח את אנשים המתקרים אליו לעבדות השי"ת, אבל באמת תדע שלא טוב לדבק ולהתחבר עמו שסוכ"ס שקר אין לו רגלים ויבוא מכשולות גדולות על ידו ויבואו לסוף חלילה לעבוד ע"ז. וזשאה"כ כי יקום בקרבך נביא וגו' ונתן אליך אות או מופת ובא האות והמופת פ' שיהי' בכוחו להראות אותות ומופתים לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים, תדע שסוף כוונתו הוא לעבוד אלהים אחרים, ואע"פ שאין אומר בפירוש ואדרבה אומר ומוזהיר על ההיפך, אבל צונו הכתוב להזהר ולברוח מהעושה אותות ומופתים אם אין אנו מוחזקים בצדקתו ובקדושתו וח"ו להאמין באותות ומופתים ההם, כי כונת עשייתן להדיחך מאחרי ה', ולכסוף להסיתך לעבוד ע"ז, וז"ש לאמר נלכה ונעבדה אלהים אחרים שמשמעותו אע"פ שאין אומר ואין דברים אבל אמירה זו מסותרת במעשיו, ויהי' נאמר וגשמע כן ממוצא דבר לבסוף נלכה ונעבדה וגו' וז"ש לא תשמע אל דברי הנביא ההוא כי מנסה ה' אלקיכם אתכם שזה ודאי הוא נסיון מאחר שהנביא ההוא צווח ומוזהיר על עבודת השי"ת, וקאמר הכתוב ואם תאמר האך הוא תקנה להנצל ממנו, על זה אמר אחרי ה' אלקיכם תלכו כמאמרם ז"ל הדבק בת"ת ובתלמידיהם ואת מצותיו תשמרו וגו' וכו' תדבקון הדבק בדרכיו, וכשתחזיק את עצמך בעבודת השי"ת באמת אז והנביא ההוא יומת פ' שיבוטל ויפול ממדרגותיו ולא יהי' יכול להראות אותות ומופתים, עכת"ד ז"ל.

כד

וראיתי להעתיק פה מ"ש בשו"ת כח שור (ס' ל"א) (כנודע שהי' קדוש ומהור בדורו של הבעש"ט הק' זי"ע, והבעש"ט הק' אמר עליו גדולות ונצורות), ועובדא זו נודמנה אצלו, ונאמנים עלינו דבריו הקדושים, ותראה מזה באיזה אופנים ותחבולות משתמש הס"מ להטעות את ישראל מאמונתם ח"ו. וגופא דעובדא הכי הוה, שהצדיק הנ"ל התווכח עם אותו האיש פראנק ימ"ש ראש של הכת ש"ץ שר"י בימיו, ושאל אותו הרה"ק הנ"ל איך הרהיב עוז בנפשו לעבור על חילול שבת וכו' דברים אשר נאמרו בסיני מפי הגבורה וכל ישראל שמעו וראו. והשיב הרשע הנ"ל ואמר כי כל התורה ניתנה רק עד זמן ביאת ש"ץ ותלמידו שר"י, ומאז והלאה תורה חדשה יצאה עפ"ל. ושאלוהו במה תוכיח לאמת דבריך ולבטל את הנראה

ונשמע בסיני וכל ישראל עדים בדבר. והשיב הרשע הלא כ"ז לא ראית בעיניך רק אתה מאמין וכו' בחזקת שאין אדם מוריש שקר לבניו, א"כ אנכי אקרא לאביך ואמך אשר המה בעולם האמת, והמה יעידו ויגידו לך שכבר בטלה תורת משה ח"ו. ויען ויאמר קרא נא אותם ויבואו ונראה. והנה פראנק הרשע שר"י שרק בשפתיו ויבואו שתי נפשות מתים בדמות אביו ואמו ויכירם ויאמרו לו, בני דע כי תורת משה נתונה רק עד ביאת ש"ץ, ומאז והלאה בטלה, ורק בש"ץ וסייעתו תאמין כי זהו משיח ה'. ויען הגאון ויאמר להם מי הגיד לנו אשר נכבד אב ואם ואסור להכותם וכו' הלא רק מתורת משה למדנו זאת, ואם כדבריכם שבטלה תורת משה מותר להכותם. ומדי דברו זאת הכה במטה פעמים על ראשם ומיד נפלו לארץ וראו כולם והכירו כי המה נבילות משני כלבים מתים. אז הכיר כי פראנק ימ"ש איש מרמה הוא וכל מעשהו בשקר וכל מעשיו הם רק אחיזת עינים. כל זה אירע עמו.

ומה נורא ומבהיל הוא כוחו של הס"מ ועד כמה מתאמץ בכל כוחו להטעות את ישראל ולהדיח אותם מאמונתו ר"ל. נתבונן נא מה ה' קורה אילמלי ה' נבהל הגאון הנ"ל ממראה עיניו וה' אוכד עצות מלהתאזר ולעמוד כנגדם בכל תוקף ועוז, כי אז ה' ח"ו הכלל ישראל נוהים וטועים אחר הכת ש"ץ הארורה ימ"ש, בהאמנת מופתיהם הכוזבות. והיינו דאחני ל' שלא נתפעל ולא נתרשג אפילו מצדיקים מעולם העליון, לפי שידע שיצמח מזה הפרת התורה"ק והדת, וע"כ התאזר כח ועוז ולא נרתע משום דבר. ומזה ישמע חכם ויוסיף לקח עד היכן הדברים מגיעים, כמה תחבולות יש להשטן להטעות ח"ו את בני ישראל.

בה

ועד כמה שמתגבר השטן לעשות נסים כדי להטעות את ישראל תראה ממ"ש בספר חסידים (ס"י נ"ט) שמאריך שם באזהרת הלאו דלא תנחשו שהיו פרוצים בעבירה זו בימיו, ובתוך דבריו כתב ח"ל: יש נחוש ורב הוא ונוהג בבני אדם, שאם רואין אש וגחלות בוערות מעומד אומו"ם יה' לנו אורח, ואם תכבהו במים האורח יפול במים, ואין לך נחש גדול מזה, ואמת ויציב הדבר כמה בני אדם ניסוהו, אך הוא השטן הוא המתעה אותם, כשרואה השטן שזה מנחש ואומר יפול האורח במים, אז אומר השטן אלך ואפיל האורח למים להטעות זה להיות סימן זה

בידו לנחש לעולם, עכ"ל ספר חסידים. חזינו מהכא דהשטן הטריח להשליך אדם ישר למים על לא חמס בכפו, והאורח האומלל הזה לא ידע על מה הגיע אליו כבה שבאו מים עד נפש, וכל זה עשה השטן כדי להכשיל ולהטעות את אחד מישראל בלאו דלא תנחשו שאין בו מעשה אלא דיבור בעלמא, ומכש"כ וק"ו כשהשטן רוצה להכשיל את כל ישראל בעיקרי האמונה ולעכב ח"ו את גאולתו ע"י העברת השבועות, בודאי שמתגבר בכל כוחותיו ומראה מופתים ונסים נגלים להטעות את ישראל ח"ו באופנים שונים, ואין בזה חידוש דמדרכי השטן הוא.

וגדולה מזו מצינו בדור המדבר שהיו דור דעה וכשהתעה אותם השטן בעון העגל אמר הכתוב שאמרו כי זה משה האיש ופרש"י ז"ל כמין דמות משה הראה להם השטן שנושאים אותו באויר רקיע השמים, וזה ודאי הי' שקר גמור שלא הי' ולא נברא. כי משה רבע"ה הי' בשמים למעלה מכל המלאכים ושרפים לקבל התורה הקדושה מהקב"ה, ואעפ"כ ראו כל העם בעיניהם דמות נורא כזה שהראה להם השטן שקר מוחלט. ואהרן ושכט לוי וכל אותם שלא נמשכו אחר השטן ידעו האמת שהוא דמות שקר אלא שלא הועילו דבריהם להכחישם באמרם כי הם רואים בעיניהם מה שהשטן מראה להם עד שבא מרע"ה ונתגלה האמת. הרי מזה עד כמה מתגבר השטן ונותנין לו כח מן השמים לשנות דברים מהווייתן ולהראות לבריות שנוי הטבע ונסים נגלים כדי לנסותם ולהטעותם.

ופוק חזי מה דאיתא בב"ר אצל דור הפלגה עה"פ וימצאו בקעה בארץ שנער, רב כהנא אמר וימצאו, אם ללצים הוא יליין, וכיאר שם היפ"ת שהי' מציאה ממש, שמתחלה לא היתה בקעה גדולה זו ולשעה עשאה ה' וכו' משום אם ללצים הוא יליין, כי בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו וכו' באופן שהי' מקום לרשעתם עכ"ל. ובודאי שכ"ז נעשה ע"י השטן המפתה אותם כי מאתו לא תצא הרעות, אלא שהקב"ה נותן כח להשטן לעשות נוראות ולשם כך נברא כדי לנסות את הבריות.

ומקרא מלא אמר הכתוב בפרשת ראה בנביא השקר ובא האות והמופת אשר דבר אליך וגו' לא תשמע אל דברי הנביא וגו' כי מנסה ה' אלקיכם אתכם וגו' פרש"י וא"ת מפני מה נותן לו הקב"ה ממשלה לעשות אות, כי מנסה ה' אלקיכם אתכם, ועיין באוה"ח הק' שם שכתב אבל זולת טעם זה יעשה ה' לבל

על הגאולה ועל התמורה

תחזקנה ידי רשעים ולא יהי' לא אות ולא מופת עכ"ל. והראב"ע ז"ל כתב כי מנסה וגו' בעבור שעזבו ולא המיתו, ונסיון השם להראות צדקת המנוסה עכ"ל ז"ל, ופי' דבריו כי בעבור שהניחו ישראל את נביא השקר המסית ומדיח את ישראל מאמונתם ולא המיתוהו עפ"י ב"ד, בזמן שהיו דנין דיני נפשות, על כן בא עליהם העונש שנותנין לו כח מן השמים לעשות אות ומופת, ובאו האותות האלה לנסות את ישראל. ואין בידניו עכשיו לדון דיני נפשות, אבל פשיטא דאם נותנין חיזוק לנביא השקר עי"ז בא העונש שניתן לו מן השמים כח ועוז לעשות אות ומופת כדי לנסות את ישראל.

כו

ומדי עסקי בענין ראיתי להעתיק מה שנתחדש אצלי בפרשת השבוע (פ' בהעלותך) בענין השלי, שנתקשו בה כל מפרשי התורה, ומתוך ישוב הענין יתברר עד כמה גדול הנסיון של הנסים הבאים ע"צ העונש ר"ל. והשמן והיצה"ר אוחו בהם להטעות על ידם את ישראל, עד שאפילו בדור המדבר ודור דעה עלתה בידו לתפוס ברשתו אפילו הבני עלי' שבישראל, כמו שנראה בענין השלי כפי שנתבאר מדברי חז"ל בביאור הפסוקים. ועוד יתבאר מענין הפרשה אזהרה גדולה ורמוז מוסר עד כמה קשה הפגם של התחברות עובדי ה' עם הרשעים, ואפילו אם כוונת עובדי ה' לשם שמים, לבסוף יכשלו ר"ל ויתחלל שם שמים על ידיהם, והעונש ר"ל אכדון עם הרשעים, ה' ישמרינו.

איתא בספרי והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה וגו', אלו הגרים הנוספים עליהם (וכן פרש"י אלו ערב רב שנאספו אליהם), ר"ש בן מנסיא אומר אלו הזקנים שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל וכו'. ולכאורה צ"ב לפרש כל הפרשה על הסנהדרין שהם התאוו תאוה גרוע כזאת, אחרי שהי' בידם המן היוורד מן השמים שהיו טועמין בו טעם כל המעדנים שבעולם, וגם הרי הי' להם בשר די והותר כמו שהקשה רש"י ז"ל והוא בספרי, והלא כבר נאמר וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר וגו', יכול אכלום במדבר, והלא בכניסתן לארץ הוא אומר ומקנה רב הי' לבני ראובן ולבני גד, אלא שמבקשים עלילה האידך לפרוש מן המקום עכ"ל הספרי. ואידך יתכן שהשתתפו בזה גם הסנהדרין והשבעים וזקנים שהיו כולם צדיקים.

והאלשיך הק' דקדק באומרו התאונו תאוה, ותאוה כפולה למה. ועוד יש לדקדק כמה דקדוקים שלא נאריך בהם פה, ויתבארו בהמשך דברינו אי"ה להלן.

ולהלן בפ' ויאמר משה שש מאות אלף רגלי העם וגו' הצאן ובקר ישחטו להם ומצא להם אם את כל דני הים יאסף להם ומצא להם וגו'. ואיתא בספרי והובא ברש"י דפליגי בזה ר"ע ורשב"י, ר"ע אומר הכל כמשמעו מי יספיק להם וכו' רשב"י אומר ח"ו לא עלתה על דעתו של אותו צדיק כך, מי שכתוב בו בכל ביתי נאמן הוא יאמר אין המקום מספיק, אלא כך אמר ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חודש ימים ואח"כ תהרוג אותה גדולה כזו, הצאן ובקר ישחטו להם ומצא להם, ותהא אכילה מספקת עד עולם, אומרים לחמור טול כור של חטין ונחתוך את ראשך, השיבו הקב"ה ה' תקצר ואם לא אתן יאמרו שקצרה ידי הטוב. וכבר הקשה הרמב"ן ז"ל והרא"ם על דברי ר"ע שאמר דברים כמשמען מי מספיק להם והוא משמעות הכתוב באמת והוא דעתו של אונקלוס שתרנגם כן, אבל הענין בעצמו תמוה כמו שהקשה עליו רשב"י, דמי שכתוב בו בכל ביתי נאמן הוא יאמר אין המקום מספיק להם, ולא מצינו שהשיב ר"ע כלום. וגם על מדרשו של רשב"י הקשה הרמב"ן שהם רחוקים מפשוטו של מקרא עיי"ש ד. גם עיקר הטענה לא נזכר בפסוק כלל לפי"ד רשב"י. ולכן פי' הרמב"ן ז"ל וח"ו להנכון אצלי כי כאשר יעשה ה' אותות ומופתים לישראל חסד הם מאתו וכולן לטוב להם, כי טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו, זולתי כאשר יצא הקצף על עובדי רצונו, שיעשה עמהם באף ובמדת הדין לרעה גמורה, והנה אין בנשים רק טובה גמורה שלימה במדת הרחמים, או נקמה במדת הדין ר"ל. ועתה כשא"ל שיתן להם שאלתם ויאכלו בשר עד אשר יצא מאפכם והי' לכם לזרא, ידע מרע"ה שלא יהי' אות מאת ה' לבראות להם בשר וכו', כענין שאמרו"ל אין דבר רע יורד מן השמים, והבין מרע"ה שלא יהי' זה בנס מאתו ית'. וע"כ שאל בתמי' מה יעשה להם בדרך הטבע להספיק בשר לכל העם הזה. וזה יהי' פירוש הפסוק דברים כמשמען. וע"ז השיב לו הקב"ה ה' ה' תקצר, ויכול ליתן ולמלא שאלתם גם בדרך מקרים וכמנהגו של עולם שלא בדרך נס, וכן הי' שנסע רוח מאת ה' כמנהגו של עולם, לא רוח קדים עזה כאשר הזכיר במופתים, ויגז'ו שליו מן הים ולא נברא להם בריאה חדשה. ואין בדבר חידוש ושינוי מטבעו של עולם עכ"ל הרמב"ן ז"ל. אבל גם פירושו צ"כ כאשר הקשה עליו הגור ארי', דאכתי תשוב הקושיא למקומה וכי לא הי' מרע"ה

על הגאולה ועל התמורה

מאמין ח"ו שיד' ה' תוכל לעשות ולתת גם בדרך המקרה, כאשר אמר לו השם ה' ה' תקצר, ועדיין צ"ב.

ופלא יותר שהרי מרע"ה התרה בהם מפי הקב"ה שאכילת השליו יהי' להם לעונש הריגה, באמרו עד חדש ימים עד אשר יצא מאפכם והי' לכם לזר, ואיך נגשו לכם לאכול ממנו, וכי טפשים היו שכ"כ התרה בהם ולא שמו לבם ולא פחדו מהעונש. וכנראה מהפסוקים שלא נענשו אלא אותן שאכלו ממנו, ואיך לא שלטו בנפשם לכלתי אכול ממנו. תינת בהערב רב שהעזו פניהם ולא השגיחו על ההתראה, אבל מדברי המכילתא והספרי שהביא רש"י ז"ל מבואר שגם הכשרים אכלו ממנו, וכך שנוי' במכילתא, הרשעים אוכלין ומצטערים ל' יום, והכשרים הבשר עודנו בין שיניהם. ובספרי איתא להיפך עיי"ש. עכ"פ לדברי שניהם אכלו גם הכשרים, ואיך יתכן שאלו הנקראים בשם כשרים ברור דעה כזה יערב לבם לגשת לסכנה כזו, ולא השגיחו על התראות מרע"ה מפי הגבורה, והוא דבר המבהיל הרעיון.

כז

אכן כאשר נתבונן להבין ענין הפרשה יאיר עיינינו בזה להבין מהות המצב והשערורי' בימינו אלה, עד כמה קשה העונש והחרון אף ר"ל על הרשעים על שמטריחין את יוצרם לעשות להם נסים בנסותם את ה', ועד כמה גדול כח ההסתה של נסי הרשעים להטעות בהם אף הטובים והכשרים. ונקדים מ"ש המהר"ל ז"ל בספרו גור ארי' ותו"ד דאע"ג שאין מרחק לפניו ית' לעשות נסים כי אצלו ית' הטבע ושינוי הטבע שווין וניקל בידו לעשותם, אבל עמל הרשעים שמטריחין את בוראם לחדש להם נסים בנסותם את ה' זהו למורח לפניו ית', לא עצם הנס אלא עמל הרשעים. ומיד הקב"ה כועס עליהם ומביא עליהם פורעניות ר"ל, כמו שהי' בענין השליו על שהתאוו תאוה ואמרו מי יאכילנו בשר, ולמה זה יצאנו ממצרים, בזה גרמו והטריחו את הבו"ת ליתן להם בשר בדרך נס, שלא יאמרו ה' תקצר, ולבסוף נענשו בעונש מר והבשר עודנו בין שיניהם ואף ה' חרה בם וגו'. ופי' בזה הגו"א זלה"ה שמ"ש מרע"ה הצאן ובקר ישחט להם וגו' בדרך תפלה אמר כן, שהתפלל מרע"ה שלא יתן להם הקב"ה בדרך נס שזה יגרום חרון אף ופורעניות, אלא בקש שיתן להם הקב"ה בדרך הטבע. ועי' היתה תשובת השי"ת אליו שכן הוא ראוי שיתן להם בדרך נס אף אם יהי' בכעס, דאל"כ יאמרו

היד ה' תקצר עיי"ש פירושו. עכ"פ מבואר מזה גודל הכעס וחרון אף על הרשעים שמטריחין את כוראם בנסותם את ה' לעשות להם נסים.

והנה אף לפי דרך הרמב"ן ז"ל הנ"ל שלא בא להם השליו בדרך גם ושירוד המערכות ובריאה חדשה, אלא שהיה מלוכש בטבע כנ"ל, אבל מ"מ היו הסיבות קרובים אל הנס יותר מאל מנהגו של עולם, וקרוב הדבר למעוה בהם ולחשוב עליהם שהם בדרך נס, כי דבר זה בעצם שהרוח נסע והביא שליו כ"כ מרובה, מלא פני כל הארץ כדרך יום כה וכדרך יום כה וכאמתיים על פני הארץ, אין זה דבר מורגל בטבע, וגם שדרשו חז"ל שהיו פורחות עד שהן כנגד לבו של אדם כדי שלא יהא מורח באסיפתן לא להגביה ולא לשחות, כ"ז הם קרובים יותר אל הנס מאל הטבע. ובזה יובן מה שחזקו לכם ונעשו לאכול ממנו, אף אחרי כל ההתראות שהתרה מרע"ה בהם, כי אחרי שראו אופן הורדת השליו נדמה להם לנסים גלויים ושלא כדרך הטבע, ולדברי הגו"א והרבה מפורשים הי' באמת בדרך נס ושלא כדרך הטבע, עכ"פ חשבו שהנסים השי"ת להם, כי הנסים לא יבואו רק לטובה ולא לרעה, וע"כ חשבו כי ניחם ה' על הרעה והנסים לבקשתם. ובזה א"ש מה שמלאה לכם לאכול ממנו למרות ההתראות המאיימות עליהם, ובאמת הי' להם לברוח מן השליו כבורח מן הארי ולא ליהנות ממנו אחרי שבא על ידי תלונתם על ה', אלא שבאו לכלל טעות ע"י הנסים, וחטאם גרם להביאם לכלל נסיון זה, לפי שהיו מנסים את ה' בשאלת בשר, ובקשו עלילה לפרוש מאחרי המקום כמו שפי' רש"י ז"ל וברחו"ל, על כן ניתן להם מקום למעוה בנסים האלו. אלא שבאותו הדור לא הי' הסתרת פנים כלל, ומיד נענשו עושי הרע כמ"ש הבשר עודנו בין שיניהם וגו'.

כח

ואפשר להסביר עוד מה שמלאה לכם לאכול מהשליו למרות ההתראות עפי"מ"ש בערבי נחל שבני ישראל שבאותו הדור שהיו דבוקים תמיד במשה רבינו וכו' למדריגה גדולה כזו שניטל מהם התאוה לגמרי והיו כמלאכים אמנם בזה הי' גם חסרון שנתבטל מהם הבחירה שלא היו מתאווים כלל אפילו להנאת היתר, וע"כ הי' להם געגועים על מדרגתם שהי' בהם בהיותם במצרים שהי"ל הבחירה והתאוה, בהיות זה עיקר גדול בעבודת השי"ת כאמרם ז"ל אל יאמר אדם אי אפשר בשר חזיר וכו', והם לא הי' להם תאוה כלל אפילו להיתר, וגם

בוה יש עבודת השי"ת כמו שאמרו בפרק מי שאחזו (גיטין ע"א) סעודתך שהנאתך ממנה משוך ירך הימנה, דהיינו שבירת התאוה לדבר היתר, וזהו עבודה חשובה לפני השי"ת. וז"ש בשבתנו על סיד הבשר באכלינו לחם לשובע, ואיתא במדרש שהיו יושבים במצרים אצל סיד הבשר ולא אכלו רק לחם, אבל עכ"פ הי"ל תאוה לבשר ושיבירו תאותם, וז"ש התאו תאוה, שהתאו שיהי' להם תאוה ושיוכלו להתגבר על תאותם, עכת"ד הערבי נחל זלה"ה.

ולפי זה יבאר מ"ש בספרי הנ"ל והאספסוף אלו הזקנים, דגם הזקנים והסנהדרין התאו תאוה ובקשו בשר, אלא שהיתה כוונתם לש"ש, והערב רב התאו תאוה וכוונתם הי' לרעה לבקש תלונה לפרוש מאחרי המקום כמ"ש בספרי, ומעתה לא פליגי ר"ש בן מנסיא ות"ק שבספרי, ושניהם דרשו מלשון אספסוף כמ"ש בספרי, ובוה א"ש מ"ש והאספסוף לשון אסיפה כפולה, דכוונת הכתוב על שניהם.

כז

והנה הזקנים והסנהדרין ובני עלי' שבישראל אע"פ שהיתה כוונתם לש"ש ולטובה מ"מ נענשו בעונש חמור מאוד כמבואר בפרשה, לפי שהתחברו עם הערב רב, ובהתגלות הדבור והמעשה לא הי' שום הבדל ביניהם כמ"ש וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכילנו בשר, שגם הם בכו והתלוננו והתאו תאוה, וגם הכשרים שבהם אכלו את הבשר למרות ההתראה כמ"ש רש"י ז"ל והספרי הנ"ל. אע"פ שהי' כוונתם אחרת והבדל רב ביניהם, שהזקנים הי' כוונתם לטובה ובכו לשם שמים ואכלו את הבשר בקדושה לתקן הניצה"ק. ואפשר שטעות הסנהדרין היתה שחשבו יען שכוונתם לטובה לכן אין בוה עון, וע"כ אע"פ שהתרה מרע"ה לכללות ישראל על אכילת השליו כי ענוש יענוש בעבור, אבל הם חשבו שכ"ז רק למחשבי הרעה ומבקשי תלונה, מה שאין כן אנחנו שרצונינו וכוונתנו לעבודת השי"ת. אבל האמת הוא שההתחברות עם הרשעים הרי הוא כעושה כמעשיהם, ואע"פ שכוונתם טובה, וגם אפילו אם אינו עושה כמעשיהם, כמבואר באבות דר"ג (פרק ז') ר"ע אומר כל המדבק בעוברי עבירה אע"פ שלא עשה כמעשיהם הי' מקבל פורעניות כיוצא בהם, וכל המדבק בעושי מצוה אע"פ שלא

עשה כמעשיהם ה"ז מקבל שכר כיוצא בהם. וכל ישראל טעו והטעה אותם הם"מ, מפני שראו שגם הסנהדרין והכשרים שבישראל הם בעצה אחת עם הערב רב, ולא ידעו מחשבתם הטובה, ומהם שלא האמינו שכוונתם שונה משל הערב רב, והי' זה מהסתת היצה"ר שא"ל גם הכשרים כמותכם וכוונתם שוה. ועי"ז טעו והודחו כל ישראל ונענשו בעונש מר ר"ל.

וזה שאמר מרע"ה הצאן ובקר ישחט להם, בדרך תפלה אמר כן, כי לא נסתפק מרע"ה ח"ו שהיכולת בידו ית' להספיק להם בדרך נס, ואף גם בדרך מקרה ומלוכש בטבע קרוב לנס כדרך שכתב הרמב"ן ז"ל, אבל מרע"ה לא רצה שיהי' בדרך זה, כי אם יהי' בדרך נס מביא חרון אף וקצף ר"ל כמ"ש המהר"ל ז"ל שהקב"ה כועס על הרשעים שמטריחין לפניו בנסותם את ה' לעשות להם נסים. ואף בדרך קרובה אל הנס יש סכנה שיטעו על ידו שהקב"ה מסכים לרשעתם כמ"ש לעיל, וע"כ התפלל שיהי' בדרך הטבע לגמרי ורחוק מן הנס שלא יוכלו למעות על ידו. ובדרך הטבע ממש לא ראה אופן איך שיתן להם ויספיק להם. וז"ש רש"י בשם המדרש מאחר שמבקשים עלילה לא יספיק להם, אם אתה נותן להם בשר בהמה גסה יאמרו דקה בקשנו וכו' דגים וחגבים בקשנו וכו' הריני הולך ומפייסן, ולא רצה מרע"ה שיהי' באופן קרוב אל הנס שיש בו סכנה ח"ו כנ"ל. ועי"ז א"ל עתה תראה היקרך דברי אם לא, שלא ישמעו לך, ועוד שיאמרו שיד ה' תקצר ח"ו לתת שאלתם בדרך נס, וע"כ מוכרח שאתן להם בדרך זה, ואף שאפשר לבוא לידי טעות על ידו, כדי שלא יאמרו ה' תקצר ח"ו.

עכ"פ מבואר בתוה"ק מפרשת השליו שנסים הנעשים לרשעים ממשיכים חרון אף גדול על ישראל כמשה"כ ואף ה' חרה בעם ויך ה' בעם מכה רבה מאוד ר"ל, וכמ"ש המהר"ל. ואף לדברי הרמב"ן ז"ל שלא הי' השליו בדרך נס אלא מלוכש בטבע, אבל מ"מ כיון שהיתה קרובה אל הנס, כי הרשעים גרמו לכך ע"י מעשיהם הרעים בנסותם את ה', מרשעים יצא רשע וטעו עי"ז כל בית ישראל וגרם הרג רב בישראל.

ל

וגדולה מזו מצינו בנמ' דברכות (דף ל"ה ע"א) תנו רבנן מה הוא אומר המוציא לחם מן הארץ וכו' רבנן סברי המוציא דאפיק משמע וכו' הכי קאמר להו קב"ה

על הגאולה ועל התמורה

לישראל כד מפיקנא לכו עבידנא לכו מילתא כי היכי דידעיתו דאנא הוא דאפיקית יתכון ממצרים וכו'. משתבחין ל' רבנן לר' זירא את בר רב זביר דאדם גדול הוא ובקי בברכות הוא, אמר להם לשיבוא לידכם הביאוהו ליד, זימנא חדא איקלע לגבי' אפיקו ל' ריפתא פתח ואמר מוציא, אמר זה הוא שאומרים עליו דאדם גדול הוא ובקי בברכות הוא, בשלמא אי אמר המוציא אשמעינן טעמא ואשמעינן דהל' כרבנן אלא דאמר מוציא מאי קמ"ל, ואיהו דעבד לאפוקי נפש' מפלוגתא ע"כ. וקשה לכאורה וכי ע"י שרצה לצאת ידי כולי עלמא ולא להכניס עצמו בפלוגתא חכי בשביל זה ימנע ממנו מה שאמרו עליו אדם גדול הוא, הלא כמה פעמים מצינו בגמרא שאמרו לצאת ידי שניהם עדיף. גם יש להבין וכי ר' נחמי' שסובר דצ"ל מוציא אינו גברא רבה, ודילמא סבר כר"נ ועכ"ז הוא גברא רבה, ולמה נתמעט חשיבותו בעיניו בשביל זה.

ואמרת' ליישב דהנה לכאורה יש להפליא מאוד במ"ש כד אפיקנא לכו עבידנא לכו מילתא וכו' דאנא הוא דאפיקית יתכון וכו' איך אפשר שאחר כל הנסים והנפלאות והאותות והמופתים שנעשו ע"י משה ואהרן שם במצרים עדיין לא ידעו שהקב"ה הוציאם ממצרים, הלא גם החרטומים יחד כולם הורו ואמרו אצבע אלקים הוא אלא שאח"כ חזרו בהם מחמת הכבוד הלב ואמרו שמה מכשפים הם יותר מהם. גם יל"ד כמה נתוודע להם אח"כ יותר שהקב"ה הוא שהוציאם דבאמת יצ"מ ה' גדול מכל הנסים וכמו שפירש"י בפ' יתרו עה"כ כי הוציא ה' את ישראל ממצרים זו גדולה על כולם, ואם גם אח"ז עדיין לא ידעו שהי' מהשי"ת א"כ במה יוודע איפוא. אמנם נראה דהועמד לנו כאן יסוד מוסד שאין לסמוך על נסים ונפלאות הכי גדולים אפילו כמו יציאת מצרים כי אין לידע בבירור מהיכן באין הנסים, כי אפשר שיבואו ח"ו ע"י כוחות הטומאה כמו שמצינו גבי בני אפרים שיצאו קודם הזמן ואף שבדרך הטבע לא הי' יכול אפילו עבד לברוח משם ואפילו הכי יצאו מבני אפרים שלשים אלף איש, וע"כ שסייעו להם כוחות הטומאה כי עם בני' היו מושבעין שלא לצאת קודם הזמן והם שרצו לעבור על השבועה ולמרוד בהקב"ה סייעו להם כוחות הטומאה להפיק זממם ולעבור על רצון השי"ת, כי זה שלא הי' יכול עבד לברוח משם הי' גם כן ע"י גורל כח הטומאה וכח הכשפים שסגרו כל מוצא, אבל לבני אפרים לא עמדו נגדם כח הכשפים ואדרבה סייעו להם כדי שיעברו על רצון השי"ת. ולכן לא יכלו בני ישראל לדעת בשעת

על הנאולה ועל התמורה

סז

יציאתם בבירור מאיזה צד בא להם הישועה והנסים אם מצד הקדושה מהקב"ה או ח"ו מצד הסט"א, עד שנתוודע להם אח"כ שהקב"ה הוא שהוציאם משם.

לא

ומתורתו של משה רבינו הרמב"ם ז"ל למדנו שמה שאמרו"ל עבדנא לכו מילתא הכוונה היא על קבלת התורה, דו"ל בה' יסודי התורה (פ"ה) משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שהמאמין עפ"י אותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט ובכשוף, אלא כולם צורך שעה היו לא להביא ראי' על הנבואה וכו'. ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעיינינו ראו ולא זר ואונינו שמעו משה לך אמור להם וכו'. ומנין שמעמד הר סיני לברו הוא הראי' לנבואתו שהוא אמת שאין בו דופי שנאמר בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם מכלל שקודם זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם אלא נאמנות שיש אחר' הרהור ומחשבה, עכ"ל. הרי העמיד לנו כאן יסוד גדול שאין להאמין על פי אותות לבר, כי אפשר שיעשה האות בלט ובכשוף. ואע"ג שמשנה רבע"ה הי' מוחזק בגדול צדקתו לכל בני דורו, ומבואר במדרש שאפילו פרעה נתפעל מאוד ממראה הנפלאה של משה ואהרן, א"כ למה לא יספיק ראיית האותות שעשו משה ואהרן. אמנם יתבאר עפ"י דברי הרמב"ם (ה' יסוד' פ"ו הלכה ז') וז"ל ולא כל העושה אות ומופת מאמינים לו שהוא נביא אלא אדם שהיינו יודעים בו מתחילתו שהוא ראוי לנבואה בחכמתו ובמעשיו שנתעלה בהן על כל בני גילו והי' מתהלך בדרכי הנבואה בקדושתה ופרישתה ואח"כ בא ועשה אות ומופת ואמר שהקל שלחו מצוה לשמוע ממנו שנאמר אליו תשמעון, ואפשר שיעשה אות ומופת ואינו נביא וזה האות יש לו דברים בנו ואעפ"י כמצוה לשמוע לו הואיל ואדם גדול וחכם וראוי לנבואה מעמידים אותו על חזקתו, שכך נצטוינו כמו שנצטוינו לחתוך את הדין ע"פ שני עדים כשרים, ואע"פ שאפשר שהעידו בשקר, הואיל וכשרים הם אצלנו מעמידין אותן על כשרותן, ובדברים האלו וכיוצא בהן נאמר הנסתרות לה' אלקינו וגו' ונאמר כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב. היוצא לנו מזה שלהאמין אף לנביא שמוחזק בצדקתו וקדושתו הוא רק מכח חזקה ואינו בירור גמור כמבואר בדבריו. וכיון שיציאת מצרים הי' יסוד ועיקר האמונה רצה הקב"ה שהי' עליו בירור גמור ע"י מתן תורה כמבואר ברמב"ם בפ"ח מה' יסוד' ת"ו ז"ל ואני נותן לך כאן אות שידעו שאני שלחתיך באמת מתחילה ולא ישאר בלבם הרהור. וכעין שכתבו

התוס' מס' יומא (דף ב' ע"א) ד"ה וחכמים אומרים, משום דכפרת כל ישראל תלוי בה לא רצו לסמוך על החזקה בזה עיי"ש.

וממה שכתב הרמב"ם בפ"ז הנ"ל דזה האות אפשר שיש דברים בנז, ולא כתב שהוא לט וכשוף כמש"כ בפ"ח, נראה שבאמת ישנם נסים מהם"מ בלא לט וכשוף, וכמו שהי' בנחש הקדמוני דשם ברור שלכל הדעות הי' הנס שהוא ע"י כח הס"מ דעדיין לא היו מכשפים בעולם ומי למדו לנחש הקדמוני מעשה כשפים, וע"כ שהי' ע"י הס"מ. וכן משמע בפרקי דר"א הנ"ל. וכן מצינו אצל איוב שעשה הס"מ מעשה נסים ולא על ידי כשוף וכדנראה מלשון חז"ל במסכת ע"ז שם. ומבואר שכל זה לא הי' בכח כשפים רק על ידי כח הס"מ להטעות את הבריות. וכן מצינו בספר חסידים המובא לעיל מהאורח שהפילו השטן במים, ובוראי לא הי' שם כשוף, כי לא האורח ולא מי שעשה הסימן לא עשו כשפים.

ובכתב בסדר הדורות א' תתקע"ג באנשי דור הפלגה שזרקו חצים אל השמים ויפלו כל החצים עליהם מלאים דם, ויהי כראותם ויאמרו איש אל רעהו אך הנה הרגנו את כל אשר בשמים, כי מאת ה' היתה זאת למען התעם עכ"ל. ומבואר שלא הי' האות על ידי כשפים ולא מאתו ית' וממקור הקדושה כי מאתו ית' לא תצא הרעות ומכשול ח"ו, אלא שמן השמים ניתן רשות להס"מ לעשות אותות כדי להטעותם. וכעין זה מצינו בגמרא (גיטין דף נ"ז ע"ב) בטיטוס הרשע, נטל סייף וגידר את הפרוכת ונעשה גם והי' דם מבצבץ ויוצא וכסבור הרג את עצמו. ועיין מה שכתבו התוס' שם ד"ה ונעשה גם, אבל יש לחלק, ואין להאריך בזה כי עכ"פ מצינו ענינים כאלה הרבה אין מספר.

לב

וראינו כזאת שאין להאמין באותות ובנסים ממ"ש התוס' במס' סוטה (י"ג ע"א) בקיצור מה דכ' בפדר"א (פמ"ח) לא נמסרו האותות אלא לאברהם אבינו ומסרן וכו' ואשר בן יעקב מסר סוד הגאולה לסרח בת אשר וכשבא משה ואהרן אצל זקני ישראל ועשו האותות לעיניהם הלכו זקני ישראל אצל זקנתם סרח בת אשר ואמרו לה בא איש ועשה אותות לעינינו כך וכך, אמרה להם אין באותות הללו ממש, אמרו לה והלא אמר לנו פקד פקדתי אתכם אמרה להם הוא האיש

על הגאולה ועל התמורה

שעתיד לגאול את ישראל ממצרים כך שמעתי מאבא פ"ה פ"ה שנאמר פקד פקדתי אתכם, מיד האמינו העם באלקים ובמשה, עכ"ל פרדר"א. וכן מבואר במד"ר (שמות פ"ה ס"ג) כשבא מרע"ה לבשרם על הגאולה, יכול לא האמינו עד שראו האותות, לא אלא וישמעו העם כי פקד ה', על השמועה האמינו ולא על ראיית האותות. וכמה האמינו על סימן הפקידה שאמר להם, שכך הי' מסורת בידם מיעקב וכו' שכל גואל שיבא ויאמר לבני ישראל פקד פקדתי אתכם הוא גואל של אמת, כיון שבא משה ואמר פקד פקדתי אתכם מיד ויאמן העם. הרי מבואר מכל הנ"ל שלא האמינו ישראל למשה רבינו מפני האותות שעשה, לפי שהי' בידם קבלה אמיתית מאבות העולם שבלשון פקד פקדתי יהיו נגאלים.

ולכאורה לפי"ז יקשה למה צוה השי"ת למשרע"ה לעשות האותות לעיני העם כיון שכלא"ה לא יתאמת שליחותו בפעולה זו. ואפשר דכן הי' רצון הבור"ה לנסותם בזה וכמש"כ בספרי ויואל משה (מאמר א' ס' קנ"ה) עמ"ש בגמ' (ב"מ דף נ"ט) בהאי עובדא דתנורא של עכנאי שהראה ר"א הגדול מופתים נוראים שנעקר החרוב ד' מאות אמה וחזרו אמת המים וגם נפלו כתלי ביהמ"ד ואח"כ הביא בת קול שהלכה כמותו וכל זה לא הועיל כלום כי אמרו תורה לא בשמים היא והכריעו ההלכה שלא כדבריו. ולכאורה קשה הלא כלל הוא דקוב"ה לא עביר ניסא למגנא ובוראי שהכל כלפי שמיא גליא וידע שהב"ק וכל אלו הנסים לא יועילו מאומה כי לא ישגיחו החכמים על כ"ו, וגם בשמים יודעים שתורה לא בשמים היא והנסים של ר"א הגדול בודאי באו מסטרא דקדושה מדרך האמת הבא מהקב"ה, וא"כ קשה למה טרחו בשמים להראות אותות ומופתים נוראים כ"כ וגם לשלוח ב"ק, אמנם כיון שע"י אותה העובדא נתוודע להעולם הלכה למעשה שאין להשגיח על אותות ומופתים וגם על ב"ק אם הוא נגד ההלכה, א"כ הוי תועלת גדול באלו המופתים שכאו אז מסטרא דקדושה, להורות שאפילו יבואו מופתים אין זה הכרע כנגד ההלכה ותורה לא בשמים היא. והראה לנו בזה דרך האמת בתוה"ק להציל כל הדורות מטעות, וזה תועלת גדול שאין לשער. המשכיל על דבר יתבונן בזה. ושוב מצאתי ברבינו נסים גאון (ברכות דף י"ט ע"ב) מבואר כדברי.

ובעין זה הי' אצל משה ואהרן שהי' רצון השם יתברך לנסות את ישראל אם יעמדו באמונתם האיתנה שלא להאמין בבשורת הגאולה אלא ע"י סימן של פקידה כפולה, והיו ישראל מושבעים ע"ז שלא לצאת ממצרים לפני הזמן,

על הגאולה ועל התמורה

ורק ע"י גואל האמיתי ובסימן של פקידה כפולה. וכבר פירשתי משה"כ והי' אם לא יאמינו לשתי האותות האלה, וידוע שבכ"מ אמרו והי' הוא לשון שמחה. ולכאורה לשמחה מה זו עושה, גם ראוי להבין ההבדל דמדוע לא שמעו לשתי אותות הראשונים וישמעו לקול האות האחרון, ומה נשתנה האות האחרון משתי האותות הראשונים. אמנם שמחה הי' לפניו ית' שעמדו בנסיונם ולא האמינו באותות כמצווה להם מפי נביאי האמת אבות העולם. ועד שלא עשה אות לבטל הע"ז כמש"כ רש"י ז"ל ולקחת ממימי היאור, רמז להם שבמכה ראשונה נפרע מאלהותם (פי' כשהקב"ה נפרע מן האומות נפרע מאלהיהם תחלה, שהיו עובדים לנילוס המח' אותם והפכם לדם - רש"י ישן) ועד אז לא היו רשאים אפילו לשמוע אליו, ומכיון שראו בו שהוא מבטל ע"ז שמעו לדבריו. ועכ"ז לא קבלו דבריו רק ע"י הסימן של פקידה כפולה.

אמנם מפני שלא הי' מפורסם קבלת האבות אצל כל ישראל ולא נמסר סוד הגאולה כי אם ליחיד סגולה, ומעתה לא נתברר עדיין בבידור גמור אמיתת נבואת משרע"ה לכל ישראל, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל דגם אחר שעשה האותות לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעד אלא נאמנות שיש אחרי' הרהור, ע"כ הודיעו הקב"ה למשה ולכל ישראל דעבידנא לכו מילתא כי היכי דתדעו דאנא הוא דאפיקתכון ממצרים, וע"י מתן תורה נתאמת אצלם נבואת משרע"ה באמונה גמורה בלי הרהור.

עכ"פ כבר נשרשו בזה עם בני"י שלא להאמין לנסים ונפלאות הכי גדולים וכמו שהי' ביציאת מצרים שאחרי ככלות הכל שנעשה להם ביציאתם משם הוכרחו להוכחה ברורה שיתוודע להם דאנא הוא דאפיקנא יתכון ממצרים. וזה כלל גדול בתורה שאין להתפעל מנסים לכד, ובשביל זה אמר ר' זיורא אם הוא גברא רבה הי' צריך לבקש עילה להודיע דבר זה לכלל ישראל שאין להאמין בנסים לכד שאפשר לטעות בהן, ולכן הו"ל למימר המוציא, ואף שע"ז לא יוציא ידי כל הדעות מכל מקום הי' לו להודיע זאת שאפילו על נס של יצי"מ הי' אפשר להרהר ולחשוש שמא ח"ו אינם מהקב"ה ולא נתברר להם עד אחר מ"ת. וזה צריך לשרש בלבות בני ישראל שאין להאמין בנסים ולא להתיירא מלהכניס עצמו לפלוגתא. אדרבה אפילו אם כל העולם יהיו בעלי פלוגתא עליו אל יתפעל מנסים גרידא וזולת אם נתברר לו שהם מסטרא דקדושה.

לג

ובאמת הרשעים עצמם אינם יודעים ומרגישים מי מנהיג ומנהל אותם וכעין שהסביר הרדב"ז (תשרי ס' תרמ"א) ענין הפר בימי אלי' וז"ל שם: שאלת ממני אודיעך דעתי במעשה אלי' בהר הכרמל על מ"ש רז"ל על פסוק ויקחו את הפר אשר נתן להם אלי' א"ל הפר לאל' אני וחבירי יצאנו מבטן א' וגדלנו באבוס א' הוא עולה לחלק הא' ושם הא' יתקדש עליו ואני עליתי לחלק ע"ז להכעיס את בוראי. א"ל אלי' לך עמהם כשם ששמו של הקב"ה מתקדש ע"ז שעמי, כך יתקדש על ידך. א"ל וכך אתה יועצני, איני זו ממקומי עד שתמסרני בידך הה"ד ויקחו את הפר אשר נתן להם אלי'. וקשה עליך לקבל דבר זה כי מה צורך בנס זה, ואם הוא נס גדול למה לא פרסמו הכתוב כמעשה אתון של בלעם. והאריך שם בתשובתו וכתב באמצע דבריו, כבר ידוע כי כל האדם וכל בעל חי וכל אילן וכל עשב יש לו כח ושר למעלה וכו' הילכך שרו וכחו של פר נודמן לאל' וכו' והם דברי שרו של פר או כחו וזה אינו דרך נס כלל ולא הוצרך הכתוב לפרש דבר זה לפי שלא הי' דרך נס. וכיוצא בזה יש לרז"ל הרבה וכו'. ובוה מתיישב שהעומדים שם לא הרגישו ולא ידעו בדברי הפר אלא אלי' לבדו שאם היו רואים שהפר מדבר אל אלי' שמא לא היו צריכין לנסיון אחר, ולא ראו אלא שהפר אחר שמסרו אלי' בידם הלך ברצון כמי שהולך לעשות מצות בוראו, עכ"ל הרדב"ז. וככה הוא עם הרשעים שרוצים לעשות רעה, ולפעמים אין יודעים ואין ביכולתם להשיג הדבר ההוא והם מ"מ מנהל ומנהיג אותם אף בלי ידיעתם. ורואין זאת בחוש, ובפרט בדורינו השפל שהרשעים עושים כמה דברים שהם כנגד השכל אפילו לשיטתם, והם עצמם אינם יודעים כי השטן הוא שמתעה אותם ומכריחם לעשות כן.

לד

וראוי להתבונן כמה שאמרו חז"ל (שבת דף ק"ה) כל הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף, ופרש"י שנביאים הראשונים תקנו לומר לפרקים לשבת והודאה כדאיתא בפרק ערכי פסחים (קט"ו ע"א) וזה הקורא תמיד בלא עתה אינו אלא כמומר שיר ומתלוצץ. וכן פי' הר"ן ז"ל עיי"ש. והנה כל זה מיידי אף שאומר הלל לשכחו ית' על נסיו המבוארים בפסוקי הלל, מ"מ אם אומרו בזמן שלא נצטוו על כך מפי החכמים מביא לידי חירוף וגידוף.

על הגאולה ועל התמורה

וראיתי במדרש תלפיות ענף הלל שכתב שם כמה פירושים על מאמר חז"ל הג"ל, ותוכן דבריו בקיצור דלהיות שהלל נאמר על הנסים נגלים כציאת מצרים ודומיהן, וזה כשאומרו בכל יום שאין נס נגלה נראה לו, נראה כמתלוצץ ואומר אני מהללו ית' על הנסים הנגלים שעשה ביום זה וגם אינו, והוא כמשל אדם האומר לחבירו דרך ליצנות אני מכבדך על החסדים שקבלתי ממך והוא לא קיבל ממנו חסד, כך האומר הלל בלי קבלת נס נגלה ומפורסם ה"ה כמתלוצץ, ואין לך חירוף וגידוף גדול מזה. ועוד כתב פי' אחר כי הקב"ה עושה נסים נסתרים עם כל אדם בכל יום כמאחז"ל על פסוק לעושה נפלאות לבדו (מדרש תהלים קל"ו) אמנם נסים נגלים נראים לזמנים רחוקים כנסים הנגלים אשר עליהם הוקבע אמירת ההלל, והמעם לפי שאין זכות כל אדם מספיק שיעשה לו נס נגלה ונראית בחוש הראות, לכן האומר הלל שהוקבע לאמרו בזמנים שנעשו נסים נגלים כיצ"מ והוא אומרה בכל יום, הרי הוא כמכריו ומעיד שכשם שבכל יום אינו בעבור הנסים הנגלים, כך בזמן שישראל אומרים אותו לא היו נסים נגלים, ונמצא מכחיש וכופר ביכולתו ית' שלא ה' בידו ח"ו לעשות נסים, ואין לך חירוף וגידוף גדול מזה, עכ"ל. ומכש"כ המהללים נסי הרשעים ואפילו אם כוונתם לשבח להבחי"ת, ה"ה מכחישים וכופרים ביכולתו ית' לעשות נסים נגלים אמיתיים, ואומרים בגלוי שכוה כן זה, וכן היו גם נסי יציאת מצרים, וה"ה מכחישים בנסי השי"ת והוא כפירה גמורה ר"ל. ומכש"כ אלו שאומרים בפירוש על נסים אלו שהם כנסים של יצ"מ היש לך כפירה גדולה מזו. וכבר הארכנו בזה לעיל.

ובעל העיקרים פי' הפסוק אשר יומרוך למזימה ותו"ד שהרשעים מגדילים שמו ית' וכוונתם למזימה, וכמו שה' דרכם של עובדי ע"ז הקדמונים שאמרו גדול ה' ואין כבודו להשגיח בתחתונים עיי"ש, וכמו כן אלו המגדילים נסי הצלחת הרשעים השבח הזה הוא למזימה ולהכעיס אותו ית'.

לח

ומצינו בגמרא דמס' גיטין (דף נ"ו ע"א) בריב"ז שבקש מאת אספסיינוס קיסר רומי בשעה שצד על ירושלים להחריבה שלא יחריב יבנה וחכמי' ושושילתא דרבן גמליאל ונתן לו, ועי"ז הציל הכח התורה מחורבן ואברון כי ביבנה היה מושב החכמים והסנהדרין. והנה אעפ"י שע"י הרשע הזה נצולו יבנה וחכמי' ושושילתא דר"ג, אבל הכי יעלה על דעת אדם מישראל להודות לו וליתן שבח לרשע על

על הגאולה ועל התמורה

עג

מעשה ההצלה. וגלוי וידוע לכל כי החריב ביתינו ועשה הרג וחורבן וגלות ישראל, ויזכר שמו לחרפות ולדראון עולם לדור דורים.

וגם בשנות השואה כל אלו שהיו במחנות השמד תחת יד הרשעים הגרמנים ימ"ש כעוה"ר רובם נאבדו ונהרגו במיתות משונות ל"ע, וכל אלו שנשארו בחיים המה אודים מוצלים מאש הנורא הזה, וכל אחד ואחד ניצול בדרך פלא ובהשגחה נפלאה, כי כולנו היינו כבושים תחת ידיהם של רשעים אכזריים אשר אין דוגמתם בעולם, והרגו נער וקן עולל ויונק מבחו ולא חמלו, וכולנו היינו נידונים בעיניהם למיתה ר"ל, והגזירה היתה כבר חתומה ומסורה לטפסריהם, וניתן רשות למשחית לעשות כלה ח"ו בשארית ישראל, אלא שלא הספיקו ליגמר הדבר עד שמנעו אותם מן השמים, וכל אלו שניצלו ה' בהשגחה פרטית ונפלאה, אשר שלח ה' מלאכו להוציאם ולהצילם מבין שיני האריות. וכולנו עדים בדבר שהי' פלאי ההצלה מחרב האויב גדולים פי כמה ממה שהי' במלחמה של עכשיו, ואעפ"כ אין אומר ואין דברים ולא הגדילו מדת הנס בפרסומים ובכרוזים כמו שעושין עכשיו. גם ידוע שניצולו כמה מבני ישראל גם בסיוע הגרמנים הרשעים ימ"ש ע"י שוחד כסף, אבל לא עלה על לב בר דעת לשבחם כמצילים, וכולי עלמא ידעו שהם רשעים אכזריים ימ"ש, וגם רשעי הציונים מבני עמנו היו מעורבים בהצלה זו, אבל לא עלה על דעת שום אדם בעולם לשבחם כמצילים ולהחזיק להם טובה, דכולי עלמא ידעו שלא הצילו אלא עוד קלקלו את השורה וגרמו לאיבודם של אלפים ורבבות נפשות ישראל, כאשר נתברר לפני המשפט בא"י ונתגלה קלונם לפני כל שהם אשר עיכבו ומנעו הצלתן של ישראל, והנצילים אז לא הי' מכותם ופעולתם וא"א להעלות על הכתב השתלשלות הדברים, וכבר נודע בין החיים וע"כ לא יזכר טובתם והצלתם, והם עצמם לא הגדילו מדת הנס בפרסומים וכרוזים כמו שעושין עתה. והטעם פשוט ומובן לפי שלא הי' להם שום תועלת לפרסם בריש גלי וליתן לכל פעולותיהם דמות של נסים, ולא עוד אלא שהם עצמם התביישו לפרסם פעולותיהם וקשריהם עם הרשעים האכזריים. וממילא ידע כל מאמין שהכל הי' בהשגחה עליונה מי יחי' ומי ימות, וכל אלו שזיכם ה' בחיים וניצולו ממות לחיים הכירו וידעו כי מאת ה' היתה זאת. ורק עכשיו במלחמה זו מצא הם"מ מציאה גדולה להתלכש בלבוש של הצלה ונסים להטעות את ישראל בכפירה ומינות ומתגבר בכל כחו לסמא העינים. ותחת שחייבים להודות לו יתברך על החסד שעשה עמנו שהצילנו משיני האריות משלמים רעה תחת טובה ומנאצים אותו ית'.

על הגאולה ועל התמורה

אבל ברור שצריך להודות ולהלל להבוי"ת על גם ההצלה, ואע"פ שהיתה מלוכש בטבע, דהרי אמרו"ל במס' ברכות (דף נ"ד ע"ב) בחולה שנתרפא שהוא מהארבעה שצריכין להודות ואיפסק הלכתא בשו"ע או"ח (סי' רי"ט סעיף א') דמברך ברכת הגומל והרבה נוהגין לעשות סעודת הודאה, ואף על גב דרפואתו מלוכש בטבע ורוב חולים לחיים, אבל הודי' מיהא בעי, אבל אין מברכין ברכת שעשה לי גם אלא על דבר היוצא מגדר היקש הטבעי כמו שכתבו המחבר והטו"ז והמג"א שם בס' הנ"ל עיי"ש ואפילו בגוסס אע"פ שרוב גוססין למיתה, אינו מברך שעשה לי גם אם יתרפא ויעמוד מחליו, ומכש"כ שא"א להכניס בגדר גם שום הצלה שאינו יוצא מגדר הטבע. ופשיטא שעכשיו אין להרעיש העולם בקולי קולות בהודאה זו, כיון שרוב העולם מנצלים זאת לשבח את המינים ולהגדיל כוחם ולמשוך אחריהם, וז"ב לכל מבין.

לו

וזכור אוכור מה שאירע אצלינו במדינת רומעניע סמוך לשנות המלחמה בשנת תרנ"ן, כאשר המיצר לישראל נעשה ראש רשע ואכזר צורר היהודים (גאגא ימ"ש) נמנה לראש המלוכה במדינה ההוא וגזר גזירת כליון ואבד רח"ל על כל היהודים תושבי המדינה, וכבר היתה הגזירה חתומה והי' פחד גדול על היהודים, וגורנו צום תענית ויום תשובה ותפלה לבטל הגזירה, וימים אחדים לפני יום התענית שהוקבע ריחם השי"ת עלינו והורד הרשע הנ"ל מכסאו ונתבטלה הגזירה לגמרי, והי' גם גדול מן השמים שניצולו אלפים ורבבות ישראל מגירוש והריגה ר"ל. ולמראית עין היתה הסיבה החיצונית ע"י התערבות מלכות רוסיא שהיו שנאי נפש של הגרמנים ולכן פעלו להוריד את הרשע הנ"ל משרדותו כי הי' מהכת הנוהים אחרי הגרמנים, וככה נתבטלה הגזירה. ואעפ"כ גמרנו אומר שלא לבטל את התענית שקבלנו עלינו בעת צרתנו, אלא לקיימו להתעוררות תשובה. ודרשתי במקהלות עם ביום התענית לעורר לבב בני קהלתנו להודות לשמו יתברך על ההצלה ולשוב אל ה' בכל לבב לתקן כל איש פגמי נפשו. ואמרתי אז דברי החתם סופר זללה"ה הנדפס בספר הזכרון מעצם כ"ק, ותוכן הדברים שבשנת תקס"ט לפ"ק באו הצרפתים במצור על עיר פרעסבורג ויורו חצים וכלי־מטראות אל תוך העיר והי' פחד ובהלה גדולה וסכנה עצומה, והיו כלואים וסגורים בבית זמן ארוך כי הי' סכנה ללכת החוצה, ואח"כ כאשר נחה ושקטה המלחמה דרוש דרש

על הגאולה ועל התמורה

עה

משה איש האלקים במקהלות עם ואמר אנו רואים חסדי ה' שעשה עמנו גם לטובה ולא ה' רק הפחדים והראגות. וא"כ קשה מעיקרא מאי קסבר ית"ש לחדש גם לפורעניות, כיון שדעתו ית' להצילנו ולהיות עיניו עלינו לטובה. אבל אומר לכם אין זה כי אם כאשר ייסר איש את בנו וגו' כי א-ל רחום ה' אלקינו, וטרם יצא הקצף והגיע זמן הפורעניות לבוא הקדים לחדש גם לפורעניות כעין התראה לומר ראו בני כי אני אני הוא המוחץ ומרפא, שובו אלי ותקדימו תפלה לצרה, ואם ח"ו תקשו ערפכם הכינו למה שהוא קשה מן הראשונים, עכת"ד הח"ס זה"ה. *

ובדברים האלה עוררתי אז לתשובה, דעו נא רבותי כי ישועה גדולה עשה השי"ת לנו וטרם יצתה הגזירה לפועל שלח השי"ת ישועתו להשביט ולבטל את הגזירה ונפטרונו מהעונש ע"י הפחד והבהלה לבר, ולא נפקד ממנו איש. אך דעו נא כי הראו לנו מן השמים בזה התראה שיוכל להיות ח"ו צרה כמותה, ויותר מזה ח"ו וכמו שהתרה הח"ס, לכן נשוב אל אלקינו כדי שלא יארע לנו צרה כזו ולא כיוצא בה. והארכת בדברי מוסר והתעוררות שאין כאן מקומו להעתיקם, ואין צורך לספר ולתאר מה שהי' סוף הדבר. ובעוה"ר לא ארכו הימים וחזרה ונשנית פרשת הפורעניות וגזירת קשות ר"ל, ונאבדו אלפים ורבבות נפשות ישראל בשנות השואה ר"ל.

לז

ובענין ההצלה מה שנמלטו אחינו בני בא"י מחרב האויב כבר מבואר בהקדמה שהי' באחד משני אופנים, ובכל אופן להצלה זו הסכימו כל הפמליא של מעלה. וכע"ז פירשתי דברי המד"ר פ' בא (פי"ד ס"א) ויאמר ה' אל משה נטה ירך על השמים וימש חשך הה"ד שלח חושך ויחשיך ולא מרו את דברו, אמר הקב"ה למלאכים המצריים ראויין ללקות בחושך מיד הסכימו כולן כאחת ולא המרו וכו' עכ"ל המדרש. ופירשו מפרשי המדרש כי בכל המשפטים העליונים ישנם מלאכים מיימינים המלמדים זכות ומשמאילים המלמדים חובה, אך במשפט החושך לא מרו את דברו וגם המיימינים הסכימו על מכת חושך. ולכאורה צ"ב דמה נשתנה מכת חושך משאר המכות. וידוע ששר של מצרים קטרג על ישראל ולמד זכות על המצריים, ואיתא בילקוט פ' בשלח עה"פ והמים להם חומה שירד הס"מ ואמר לפניו רבש"ע לא עברו ישראל ע"ז במצרים ואתה עושה להם נסים עיי"ש, וא"כ מדוע הסכימו כולם על מכת חושך ולא קטרגו כלל בזה וצ"ב.

(* כ"ז אמר רבינו בס"ג פ' שלח, וחסר כאן מסקנת המכוון, "שהגם שנס ההצלה אז נעשה ע"י התערבות ממשלת רוסיא, עכ"ז לא עלה על הדעת לשבכם או להודות להם בשב"ל זה".

על הגאולה ועל התמורה

ופירשתי דבמכת חושך ה' נסיון גדול לישראל שלא ליטול ממשלה לעצמם ולצאת לפני הזמן כי היו המצריים אסורים וכפותים תחת ידיהם, כמו שאה"כ ולא ראו איש אחיו ולא קמו איש מתחתיו, והיו ישראל יכולים לצאת בריש גלי כי המצריים לא יכלו לעכב בידם, וגם ה' יכולת בידם לשלוט בשונאיהם ולהרוג בהם מכת חרב והרג ואבדן, כי היו כולם כפגרים מתים מבלי יכולת לזוז ידיהם ורגליהם, ואלמלי עשו ישראל כן ה' ח"ו חורבן גדול כי היו מושבעים ועומדים שלא לצאת אלא בסימן של פקידה כפולה וע"י נביא אמת, ואפילו רגע אחת לפני הזמן לא היו רשאים לצאת, ופוק חיזי מ"ש יונתן בן עוזיאל כפ' יתרו עה"פ ואשא אתכם על כנפי נשרים, שבליל פסח הולוכו הענגים את ישראל למקום המקדש לאכול פסחיהם והחזירים הענגים למצרים ולא יצאו אלא ביום מחר, וכל כך למה לפי שלא נשלם עדיין זמן הגלות ולא הותר להם לצאת אפילו רגע אחת לפני הזמן, וראה מה אירע לבני אפרים שמיהרו לצאת קודם הזמן. נמצא דבמכת חושך ה' נסיון גדול לישראל, ואפשר שרשעי ישראל אשר היו הרבה יותר מישראל לא היו עומדים בנסיון הזה אלא שמתו בג' ימי אפילה. ובוה יובן דבמכת חושך הסכימו כל המלאכים בין המיימינים ובין המשמאילים, וגם הס"מ הסכים למכה זו לפי שבאה על ידה גם מפלה לרשעי ישראל, ובעיקר הסכימו על הנסיון הגדול, כי לא האמינו שיהי' בכוחם של ישראל לעמוד בנסיון שלא לדרחוק את הקץ, ואח"כ יוכלו לקטרג על ישראל.

ואפשר שכענין הזה קרה לנו גם עכשיו במלחמה הזאת, דהס"מ רצה בזה ועיקר העצה הוכן על ידו להביא לידי נסיון גדול את כל ישראל וחשב מראש שעל ידי המלחמה והנצחון וההצלה יעלה בידו להטעות רבים מישראל מאמונת הבו"ת ולהכשיל אותם בהתחברות למינים, והמלאכים המליצים טובה על ישראל היו מתנגדים לכל זה. אבל כאמצע המלחמה בע"כ אף המליצים טובים הוכרחו להסכים שיהי' עכ"פ באותה שעה הצלה לישראל. אבל בצער גדול הסכימו ע"ז, לפי שידעו מראש גודל הנסיונות והסתה והדחה שיסתבב ע"י נצחונם.

לח

והנה מצינו במס' מגילה (דף י"ב ע"ב) איש יהודי ה' בשושן וגו' קרי לי' יהודי אלמא מיהודה קאתי, וקרי לי' ימיני אלמא מבנימין קאתי וכו', רבא אמר כנסת

על הגאולה ועל התמורה

עז

ישראל אמרה לאידך גיסא, ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני, מה עשה לי יהודי דלא קטלי' דוד לשמעני דאתיליד מני' מרדכי דמקני בי' המן, ומה שילם לי ימיני דלא קטלי' שאול לאנג דאתיליד מני' המן דמצער לישראל, ע"כ בגמ'. ופרש"י דלא קטלי' דוד לשמעני שהי' חייב מיתה. וכ"ה בתרגום שני דשמעי קלל המלך ונתחייב מיתה על פי התורה אלא שחם עלוהי דוד דלא למקטל יתי' דחמא ברוה"ק דקיימן מני' הני תרי צדיקא מרדכי ואסתר, ומתפרקין על ידיהון בית ישראל עכ"ל. וכנסת ישראל מתרעמת וצועקת עליו מה עשה לי יהודי דלא קטלי' לשמעני דאתיליד מני' מרדכי דמקני בי' המן. ורש"י כתב לצעקה ולא לשבת, דאיש יהודי ואיש ימיני גרמו לי הצער הזה. וכתב המהרש"א בח"א דהלשון מה שילם לי ימיני צ"ב לכאורה דמה תשלומים שייך כאן, ופי' הוא ז"ל דאע"ג דמרדכי היינו ימיני הציל אח"כ את כל ישראל והביא גאולה בתפילתו ובטל את הגזירה ע"י הצומות וזעקתם, אבל לא שילם ותיקן הצער שגרם דוד לישראל ממה שנולד מרדכי, דאי לא הי' מרדכי לא הי' כאן תקלה דהמן לא הי' מקנא אלא במרדכי, עכ"ל.

ולכאורה צ"ב דמה מקום לתרעומתן, וידוע דכנס"י הוא מדריגה ובחי' גדולה כמבואר במדרשי חז"ל במקומות אין מספר, וכי מה הו"ל למרדכי לעשות, וכי הו"ל להשתחוות לצלמו של המן, הלא המן עשה עצמו אלוה כדכתב רש"י ז"ל ולפיכך מרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, ובמדרש איתא שהי' מרדכי מתפלל אל ה' ואמר גלוי וידוע לפני כסא כבודך כי לא מגבהות לב ומרום עין עשיתי אשר לא השתחוויתי להמן כי אם מיראתך פעלתי זאת לבלתי השתחוות לו כי יראתי מפניך לבלתי תת כבודך לבו"ד ולא רציתי להשתחוות לזולתיך. ולכאורה למה כל ההצטרקות למרדכי שלא לכבודו עשה, ואם הי' איסור דע"ז בזה הרי הי' מחוייב לעשות כן ביהרג ואל יעבור. ובגמרא סנהדרין (ס"א ע"ב) מבואר בפירוש שהי' גופי' ע"ז דתניא לא תשתחוה להם אבל אתה משתחוה לאדם שכמותך, יכול אפילו נעבד כהמן ת"ל ולא תעבדם וכו' ורבא ס"ל כהמן דאיהו גופי' ע"ז הוה אבל לא כהמן דאילו המן מיראה, ומה דחייב הכתוב אפילו על אדם הנעבד כהמן בלאו מיראה. עכ"פ הי' המן ע"ז ממש, ולדברי אב"י ה"ה בלאו דלא תעבדם, ובתוס' שם הקשו אליבא דרבא דמיראה פטור אמאי לא השתחוה מרדכי להמן, ותירצו עפימ"ש במדרש שהיו צלמים על לבן, ובתוס' מס' שבת (דף ע"ב ע"ב) כתבו ששתי צורות היו על לבן. עכ"פ מבואר מדברי הגמ' ומדברי רש"י הנ"ל דלא

על הגאולה ועל התמורה

השתחוה לו משום ע"ז, וא"כ מה מקום לתרעומתן של ישראל, ומה לו למרדכי להצטרף שלא לכבודו עשה.

וראיתי במנות הלוי שכתב דהו"ל למרדכי למנוע מלישב בשער המלך, או לבקש מאסתר שתסירנו משער המלך ברשות המלך ולא יתגרה ויכעיס את המן אחר שראה שהשעה משחקת לו, ובוזה הכנים עצמו ואת כל ישראל בסכנה. ועוד הביא מדברי הילקוט סימן תתנ"ד שהמן עבר לפני מרדכי ולא זו מרדכי ממקומו ולא שאל בשלומו, בא לו המן ועשה עצמו כאלו שואל בשלומו של מרדכי, א"ל מרדכי אין שלום אמר ה' לרשעים, מיד וימלא המן על מרדכי חימה, ע"כ. ופי' בזה וירא המן כי אין מרדכי כורע ומשתחוה לו, ר"ל דאין הדת יוצאת ונכנסת עמו בזה, רק כי אין מרדכי מצד עצמו כורע ומשתחוה לו, ואין בשאלת שלום נדנוד עבודה זרה, כש"כ להשיב לו שלום מפני הכבוד או מפני היראה של מלכות. ויש מפרשים שכתבו כי המן הסיר מעליו הבגדים הצואים אשר ע"ז מצוירת עליהם לנסות את מרדכי ואעפ"כ ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה ולא קם ולא זע ממנו אז וימלא המן על מרדכי חימה. אבל לפי"ז יקשה בעינינו הקושיא אשר נתקשו בו הראשונים למה הכנים מרדכי את עצמו ואת כל ישראל בסכנה, ואיך הותר לו להתגרות בו ולקרוא לו רשע בפניו ועוד נמנע מלשאול בשלומו אחרי שלא ה' עוד איסור ע"ז בזה. ותירץ במנות הלוי שכל כוונתו היה לכפר על הקהל כלו אשר השתחוו לצלם נבוכדנצר ומפני זה נתחייבו כלי' כמ"ש בנמרא. והביא בזה דברי הה"ר יוסף גאקון ז"ל כי לא עלה על לב מרדכי שיתגרה המן עם כל ישראל רק חשב כי יתגרה ויתנקם עמו לבדו, וע"כ הפקיד את נפשו מנגד ומסר נפשו בעד טובת ותועלת ישראל כנ"ל, עכת"ד מנות הלוי.

למ

ועדיין צ"ב תרעומתן של כנסת ישראל על מרדכי שהתקנא בהמן וגרם כל מה שנעשה אימת התרעמו כן, וכפי הנראה מדברי המהרש"א הנ"ל דאף אחר שראו כנס"י הישועה הגדולה שנסתבב על ידי מרדכי הצדיק עדיין התרעמו עליו, וכמשפ"י בדברי הגמ' מה שילם לי ימיני, דאע"ג מרדכי הציל את כל ישראל וביטל הגזירה והביא גאולה וישועה ע"י תפלתו וע"י הצומות וזעקתם, אבל לא שילם ולא תיקן הצער שגרם להם עיי"ש. ולכאורה הרי לאח"כ כבר ראו ונתגלה להם שהי' הכל לטובה ומה שעשה מרדכי הי' הכל לש"ש, דאל"ה לא הי' נסתבב

על הגאולה ועל התמורה

עמ

גם על ידו, ואיתא בירושלמי דהמגילה הזאת נאמרה למשה בסיני, ובגמרא בבלי שאלנו מבואר דמצאו חכמי הדור שבימי הנס רמזו על כתיבת המגילה בתורה שכתב ממ"ש כתוב זאת זכרון בספר וכו'. עכ"פ לא ה' צד ספק בזה שה' צורך והכרח להיות נסתבב כל זה בגזירת המלך ית'. גם אמרו ז"ל הדור קבלוה בימי אחשורוש ברצון מאהבת הנס, ואם כן זכו לקבלת התורה ברצון על ידי נס זה, ומרדכי גרם לכל זה ומה מקום עוד לתרעומתן. וכל הענין צריך ביאור.

והנראה בזה דהנה במה שאמר הירושלמי במסכת מגילה הנ"ל דהמגילה הזאת נמסרה למשה בסיני, כתב ביפ"מ שם שנמסר רק ליחיד סגולה ולא הגיע הדבר לאוזן מרדכי ואסתר, ועיין בעיר בנימין על הירושלמי דמסכת מגילה ותוכן דבריו דאם היה בנגלה לא היו ישראל משימים לב לעשות תשובה, כי היו בטוחים על הנס שיעשה ה' עמהם, ועל כן העלימו מן השמים ידיעה זו ולא נתגלה לדור ההוא.

אמנם קשה הדבר לומר כן דהרי מבואר במד"ר (אסתר פ"ו) שאמר הקב"ה לשמן הבא לי מגילה ואכתוב עליהם כלי' ר"ל (וכתב היפה ענף שזה היה רק לפניו כדי שיעשו תשובה, שהרי מקרא מלא כתיב ולא דיבר ה' למחות את בני ישראל), באותה שעה רץ אליהו בבהלה אצל אבות הקדושים ואמר להם עד מתי אבות העולם רדומים בשינה וכו' וכבר נגזרה גזירה על בניכם לכלותם מן העולם ולאבר זכרם, אמרו לו אברהם יצחק ויעקב אם הם עברו על דת הקב"ה ונחתמה גזירתם מה אנו יכולים לעשות, חזר אליהו ואמר לי' למשה וכו' וא"ל משה כלום יש אדם כשר באותו הדור, א"ל יש ושמו מרדכי, א"ל לך והודיעו כדי שיעמוד הוא משם בתפלה ואני מכאן ונבקש רחמים עליהם מלפני הקב"ה, א"ל רועה נאמן כבר נכתבה אגרת כלי' על ישראל. אמר לו משה אם בטיט היא חתומה תפלתנו נשמעת, ואם בדם נחתמה מה שה' הוא א"ל בטיט היא חתומה וכו'. עכ"פ מבואר דלא גילו מן השמים דיתעביד להם ניסא אפילו לאבות העולם ולמשה רבנו"ה ולאלי, וכולם פחדו ודאגו מהגזירה הנוראה. וקשה לומר שה' כ"ז לפניו כדי להחזיר את לב ישראל לתשובה.

ב

ואשר אנכי אחזה בענין זה לבאר דברי הירושלמי הנ"ל, ע"ד שכתב הרמב"ן ז"ל בפתיחתו עה"ת וזל"ק ונראה שהתורה הכתובה באש שחורה

על גבי אש לבנה הי' הכתיבה בה רצופה בלי הפסק תיבות והי' אפשר בקריאתה שתקרא ע"ד השמות וכו' ותקרא על דרך קריאתינו בענין התורה והמצות, ונתנה למרע"ה ע"ד קריאת המצות, ונמסר לנו על פה קריאתה בשמות עכ"ל. וכעיי"ו כתבו תלמידי בעשטה"ק בשמו (הובא בס' בעש"ט עה"ת) שהקשה הוא ז"ל דלכאורה יפלא הלא התורה קדמה אלפים שנה קודם שנברא העולם, וא"כ קשה האיד נכתבו בתורה"ק אז כל הסיפורים מעניני בריאת העולם ומעניני אדם וחווה ונח ושאר דברים וכו' הלא עדיין לא נהוו או אלו הדברים, וביותר קשה הלא המיתה באה לעולם בשביל חטא אדה"ר וכו' וא"כ האיד נכתב בתורה מאז ומקדם עניני מיתה כגון וימת פלוני או אדם כי ימות באהל וכו'. אמנם האמת כן הוא כי התורה"ק בבריאתה נבראה רק בתערובת אותיות, ולא היו נצרפים עוד בצירופי תיבות וכו' ובכל עת וזמן שנתהוו איזה ענין בעולם או נצטרפו אלו האותיות ונתהוו צירופי תיבות ונתהוו סיפור זה הענין. ופי' בזה דברי הש"ס (כ"ב דף י"ד ע"א) בשמונה פסוקים מוימת שם משה עבד ה' משה כתבן ברמז שהכוונה מלשון דימוע ועירוב, שהיו כתובין בעירוב אותיות ונצטרפו אח"כ עיי"ש. וכ"כ הברוך מעם ז"ל בשם הגר"א זל"ה ושני נביאים נתנבאו בסגנון אחד.

ועפ"י אפ"ל כי המגילה ניתנה בסיני בצירופי אותיות לבר ונשלמו ונצטרפו האותיות ע"ד קריאתה בענין הנס, לאחר שעשו ישראל תשובה הגונה כאמרו"ל גדולה הסרת טבעת וכו' ועיי"ו זכו לנס, ואז נצטרפו ונתהוו הצירופים ע"ד קריאתינו. ולפי"ז יובנו דברי המדרש הנ"ל מה שדאגו והתפללו אבות העולם ומשרע"ה ומרדכי הצדיק על ביטול הגזירה, כי עדיין לא נתגלה להם צירופי המגילה ע"ד סיפור הנס. אמנם גם אחר שנעשה הנס עדיין לא נתגלה להם ענין ותוכן המגילה, והראי' ממ"ש ז"ל במס' מגילה (דף י' ע"א) שלחה אסתר לחכמים קבועי לדורות שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות, עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה כתוב זאת זכרון בספר וכו' בספר מה שכתוב במגילה וכו', אלמא דלא נתגלה להם עדיין תוכן המגילה בצירופה, דא"כ לא הי' מקום להסתפק בקביעות הנס שהרי מבואר כ"ז במגילה.

ומעתה יובן דתרעומתן של כנסת ישראל על מרדכי הי' אף לאחר שנעשה הנס, ולאחר שראו הישועה והצלה גדולה שנסתבבה על ידו כמ"ש המהרש"א ז"ל דגם לאחר הנס הי' תרעומתן, וכן מבואר בלשון חז"ל שאמרו מה

על הגאולה ועל התמורה

פא

שילם לי ימיני, עיין לעיל. אמנם כל עוד שלא נתגלה להם צירופה וסדרם שמצאו הרמז בתושב"כ התרעמה כנסת ישראל על מרדכי הצדיק, ולא התנחמו בהצלה והישועה שנגרם על ידו, שלא שילם ותיקן כזה הצער והפחד והבהלה שגרם לישראל כמ"ש המהרש"א הנ"ל. אבל לכאורה קשה אחרי שסוכ"ם נתברר לנו צדקותו שכל זה הוכן מן השמים וכבר מצאו הרמז בתושב"כ והשיגו נתינתה מסיני ואנו מזכירים את מרדכי הצדיק לכרכה, ולאיוזה צורך גילו לנו חז"ל שהי' זמן שהתרעמה כנסת ישראל על מרדכי ומה דהוה הוה, ולמה לי' להזכיר כנגותו של אותו צדיק.

אמנם הורו לנו חז"ל כאן לימוד על לדורות אם יתרמי כע"ז, וכמו שקרה לנו בימינו שידעו ידיעה ברורה שהגירוי והתחרות באומות הוא דבר רע וסכנה גדולה, ואין דעת כנס"י נוחה הימנה אפי' אם כרוכה הצלה בצידה, וגילו לנו חז"ל דעך שלא נתגלה לחז"ל שבאותו הדור דמה שעשה מרדכי הי' הכרח וכבר ניתנה למשה בסיני כל מעשה הנס ומעשה מרדכי והמן, הי' גדול תרעומתם עליו על שגירה את כעסו של המן הרשע להכניס בסכנה את כל ישראל, ואי אפשר בתשלומין וכפרה ע"ז כמ"ש המהרש"א ז"ל על מ"ש ומה שילם לי ימיני, דאע"פ שמרדכי הצדיק הי' המציל ע"י תפלות וצעקה ועשה פעולות לבטל הגזירה, אעפ"כ צעקו עליו צעקת מחאה ותרעומת על שגרם צער ופחד לישראל וא"א בתשלומין. וזה אשר למדו לנו חז"ל דאפילו המצילין באמת לא נחשבו אח"כ למצילים אם הם גירו חמת שונאינו והכניסו לסכנה את הכלל כולו, דאין זה דרך הצלה עפ"י דרך התורה.

מא

ובאמת א"א לדמותו לענינינו ורחוקה היא ממנה כרחוק מזרח ממערב, כי הציונים האלו לא עשו אלא ההתנרות ולא שילמו ולא הועילו כלום, ולא הרווחנו כלום על ידיהם, וברור שאם לא היו נכנסים למלחמה הי' מציאות להתפשר ולמנוע הריגות ושפ"ד. גם לא הי' התנרותן לש"ש אלא לשם כפירה ומינות ואהבת הנצחון. עכ"פ נדון מדברי הש"ס הנ"ל לענינינו בק"ו ב"ב של ק"ו שצריך לצעוק צעקת מחאה נגדם על שגירו חמת אומות העולם עלינו, והכניסו את הכלל ישראל לסכנה עצומה. ומי פתי יחשוב אותם למצילים, ואדרבה הן המה המציתים אשר הציתו את הבערה וקנאת חמת שונאינו עלינו. ונהירנא עוד בימי

על הגאולה ועל התמורה

חרפי שמעתי מגדול א' משל מתאים על הציונים ודרכיהם ועלילותם (הבאתיו בספרי ויואל משה מאמר א' ס' ק"א), ותוכן המשל הוא שאיש אחד הכנים אורח לתוך ביתו ונתן לו מקום ללון, והאורח הזה הי' איש בליעל ורע מעללים מאוד, ובאמצע הלילה כשראה שבעה"ב וב"ב ישנים כולם ולא ירגישו במעשיו, הלך בלט ושם את קנה השריפה במחבוא, ויקד יקוד אש בקצה הבית, וחזר תיכף למקומו ועשה עצמו כישן למען לא ירגישו במעשיו, ואח"כ כשהבערה יצאה ללהב ננערו כל אנשי הבית בבהלה עצומה, וראו כי כלתה אליהם הרעה והי' לשריפת אש כל מחמדיהם, נתנו לב להציל מה דאפשר להציל, אבל מחמת רוב הצער ויגון ופחד ובהלה לא היתה דעתם מיושבת עליהם לסדר אופני הצלה המועילים, והאורח האכזר הזה שעשה כל השריפה למען לא ירגישו בו עשה את עצמו כאלו קם בבהלה ממטתו, והלך בורחות לסייע לבעה"ב בהצלת חפציו, ויען שהיתה דעתו מיושבת עליו, כי הוא ידע מראש את כל הנעשה, ועכשיו גדלה שמחתו כי ראה שפעולתו עשתה פירות, ע"כ הי' ביכלתו לסדר אופני ההצלה בדעת מיושבת והשתדל בחריצות בכיכוי הדליקה עד שעלה בידו להציל הרבה מכלי ביתו הנחמדים ומכספו וזהבו ואבנים טובות ומרגליות שלא ניתן לשריפת אש כולו רק אפס קצהו מה שאחזה בהם האש ובערה בהם השלהבת נאבדו ונשרפו ונכלו בעשן ולא הי' אפשר להצילם, וכ"ז עשה בערמה ובתחבולה ולא היתה כוונתו לטובה ולהצלה, אלא למען לא ירגישו בו ובמעלליו הרעים ולא ירחיקוהו מביתם, וחשב כי עוד יהי' לו הזדמנות אחרת טובה מזו, וישורף את כל אשר להם וימלא תאוות לבבו כפי אכזריותו, ולא רצה שיתוודע רשעתו לכל, כדי שיוכל לעסוק עוד בשריפות כאלו ולהרע לאנשים מבלי ידיעתם באשר לא ידעו להשמר ממנו. ויהי ביום מחר הלך בעה"ב סר וועף ובמר נפשו סיפר לידידיו ומכיריו את כל האסון הנורא אשר קרה לו בלילה, ובתוך הדברים סיפר להם כי לולא האורח שהכנים לביתו הי' נשרף כל אשר לו בלי הותיר אף זכר למו, אלא שהאורח הזה ברוב טובו וחריצות השתדלותו הציל הרבה מכלי הבית, וגם שיבח את האורח מאוד על רוב הטובה אשר הגדיל לעשות עמו, ושאלו אותו ידידיו מי הוא זה האורח הזה ואיזה הוא, ואמר להם תוארו והם הכירו אותו לאכזר ורשע ורגיל בפעולות כאלה, ושחקו עליו ואמרו לו תדע כי לולא אותו האורח לא הי' לך שום שריפה כלל והוא השורף והמשחית לא המציל, הזהר והשמר אל תניחהו עוד לדרך על מפתן ביתך, כי אם יהי' לך עוד שייכות עמו עוד ירבו תחבולותיו וח"ו לא יניח אותך לישאר בחיים.

הנמשל מוכן הציונים האלו למיניהם מתפארים בשקרוותם לאמר כי המה המצילים את הפליטה הנשואת, אבל גלוי וידוע לכל מי שרוצה להכיר את האמת שהן המה הגורמים לכל הצרות והחורבנות והריגת נפשות ישראל ע"י התגרותם באומות וחפזם למלחמה. וככה עשו כל השנים הללו מעת הקמת מדינתם ועד עתה וגם עכשיו במלחמה זו כאשר נתבאר להלן בבירור גמור. והדברים ידועים לכל מי שלא טחו עיניו והן עתה מתפארים לאמור כי המה המצילים, וכל כוונתם להתדמות למצילים למען לא ירגישו במעלליהם הרעים, ויוכלו להרע יותר ולהוסיף רעה על רעתם, אבל סכנה גדולה בדבר, וכל איש אשר חננו ר' בדעת יתרחק מהם עד קצה האחרון וצא תאמר להם.

מב

ועלינו לשבח ולהודות לשמו יתברך על חסדו הגדול שריחם על פליטתינו והציל את אחינו שבא"י משבי ומחרב ר"ל, אבל כמה יש לנו לבכות ולהתאונן שעוונותינו גרמו שכאה ההצלה באופן כזה שהם"מ מצא בו מקום לכצע וממו לסמות העינים ולהטעות את הבריות בנסים בדויים, וכעוה"ר אלפים ורבבות מישראל נתפסין ע"י זה לפאר את הרשעים ולהתחבר עמהם, וכע"ז מצינו בנמרא (מעילה י"ז ע"א) פעם אחת גזרה המלכות גזירה שלא ישמרו את השבת ושלא ימולו את בניהם וכו' אמרו מי ילך ויבטל הגזירות, ילך ר' שמעון בן יוחאי שהוא מלומד בנסים ור' יוסי הלך עמו וכו' כשהיו מהלכין בדרך יצא לקראתו בן תמליון (פרש"י שד הי') א"ל רצונכם אבוא עמכם. בכה ר' שמעון ואמר מה שפחה של בית אבא (הגר) נזדמן לה מלאך ג' פעמים, ואני לא פעם אחת, יבוא הנס מכל מקום, קדים הוא על כברתי דקיסר (פרש"י השד נכנס בביתו של קיסר ונשתגעה והיתה צועקת ואומרת בכל שעה הביאו לי את ר' שמעון בן יוחאי), כי מטא להתם רשב"י אמר בן תמליון צא בן תמליון צא, וכיון דקרי לי נפק ואזל, אמר להון שאילו כל מה דאית לכון למישאל, ועיילינהו לגנוז' דמלכא וכו' אשכחו ההוא אנרתא (פרש"י דכתיבי בה הלין גזירות) שקלוה וקרעוה ע"כ. ולכאורה למה לא שמח רשב"י על הנס שנעשה להצלת כל ישראל. אבל לפי שנעשה הנס באמצעות השד, אף שבאמת עיקר הדבר נעשה ע"י רשב"י ולא ע"י השד, שהשד עשה רק בשליחות רשב"י מה שעשה, ומצינו כמה פעמים השתמשו התנאים עם שדים ועשו שליחותם, ואלו השדים היו קרובים אל הקדושה כידוע. אמנם ראה רשב"י ברוח קדשו שעון הרור

על הנאולה ועל התמורה

גורם שאין זכותם כדאי שיבא הנם ע"י מלאך ומסמרא דקדושה לבד, באופן שלא ימעו הבריות שיש גם להם היכולת לעשות נסים. ולכן בכה רבי שמעון על נס כזה, ובהכרח הסכים שיבוא הנם מכל מקום.

ובספר הקדוש זרע קודש כ' לפרש הפסוק במגילת אסתר אל תדמי בנפשך וגו' כי אם החרש תחרישי לעת כזאת וגו' עפ"י ש"חז"ל בזה"ק שהכניסה אסתר שידית בדמותה, והיא לא נבעלה כלל לאחשורוש עד עתה, וזהו שהזכירה מרדכי אל תדמי בנפשך, כלומר עכשיו לא תעשי דמיון לשלוח השירה בדמותך, כי אם החרש תחרישי לעת כזאת ותכנס שירה בדמותך ויהי' הנם ע"י השירה וכו' רוח והצללה יעמוד ליהודים, אבל יהי' ממקום אחר וכוחות הסמ"א יהיו מעורבין בה, ועל כי אז הי' הנם לכל ישראל שקיימו וקבלו התורה ברצון, ע"כ הזהירה מרדכי הצדיק שאז תעשה דוקא באופן שלא יהי' מקום למעות שהנם בא מכוחות הסמ"א, עכת"ד.

מג

ובגמרא סנהדרין (דף ק"ט ע"ב) און בן פלת בן ראובן, און שישב באנינות, פלת שנעשו לו פלאות, אמר רב און בן פלת אשתו הצילתו, אמרה לי' מאי נפקא לך מינה אי מר רבה אנת תלמידא ואי מר רבה אנת תלמידא, אמר לה מאי אעביר הואי בעצה ואשתבעי לי' בהדיהו, אמרה לי' ידענא דכולה כנישתא קדישתא נינהו וכו' אשקיתא חמרא וכו' אותבה על בבא וסתרתי' למזי, כל דאתא חזי' הדר אדהכי והכי אבלעו וכו'. ולכאורה צ"ב אחרי שנעשו לו פלאים וניצול מעדת חוטאים וממיתה הי"ל להיות בשמחה ולמה ישב באנינות. ורש"י ז"ל פי' שישב באנינות שעשה תשובה על שהי' עמהם תחלה בעצה. ובמדר"ת למה נקרא שמו און שכל ימיו באנינות הי', וצ"ב אחר שעשה תשובה הי' ראוי להיות בשמחה, דאין לך דבר העומד בפני התשובה, ובפרט שעשה לו השי"ת פלאות, ולמה ישב באנינות כל ימיו.

ואפשר לומר שהי' מתאונן ומצטער כל ימיו מפני שלא היתה תשובתו מעולה והגונה והי' גמנע המציאות מלעשות תשובה מעולה, ויתבאר עפ"י ש"הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' תשובה איזו היא תשובה גמורה זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא עשה מפני התשובה וכו' ואם לא שב

על הגאולה ועל התמורה

פה

אלא בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהי' עושה אף על פי שאין זה תשובה מעולה מועלת היא לו וכו'. וכן אמרו"ל בגמ' (יומא פ"ו) היכי דמי תשובה, באותו מקום ובאותו זמן ובאותה אשה, עכ"ד הגמ' שם. ויש מי שסובר דלע"ל אחר ימות המשיח לא יקבלו בעלי תשובה, מפני שלא יהי' אז התגברות היצר ומלאה הארץ דעה ממילא לא יהי' ענין התשובה רצוי' ומקובלת. והנה באון בן פלת הגם שעשה תשובה באחרונה ונמנע בעצת אשתו שלא לילך עמהם, אבל עדיין הי' מסופק ועומד ונטה אחר עצת קרח, והראי' ממה שאמר לאשתו דאשתבעי לי בהדיהו, והי' מתיירא לעבור על השבועה. ולכאורה איך תחול על זה שבועה הלא הוא כנשבע לבטל את כל התורה כולה, דהחולק על משה כחולק על התורה כולה, ובודאי שאין שבועה חלה כלל על זה. אלא נראה דעדיין הי' מסופק ועומד הצדק עם מו, ואח"כ כשנבלעו קרח ועדתו נתברר לו האמת, אבל אז לא הי' במציאות לעשות עוד תשובה מעולה לפי שכבר נבלעו ומתו עדת החוטאים והחולקים על משה ולא היתה קיימת עוד מציאות החטא, וע"כ אע"פ שנעשו לו פלאות וניצול ממות לחיים ומעדת קרח, בודאי נתן שבח והודי' להשי"ת על ההצלה, אבל הי' אבלתו בלבו והתאונן כל ימיו מפני שלא עשה תשובה בעתו ובזמנו וערבה כל שמחתו.

מד

והנה דבר ברור שעצם הכניסה למלחמה זו הי' באיסור, ומה גם לכופף את כלל ישראל לצאת וללחום באומות ולהכניס עי"ז את ישראל לסכנה הוא נגד דעת תורתנו הקדושה. וכל העובר ע"ז וכופס למלחמה ומפקיר דמי אלפים ורבבות נפשות ישראל לסכנת הריגה שלא ברשות והיפך דעת תורה ה"ז רוצח גמור ושופך דם, ואשמת דמי ישראל תלויים בראשו. ושמעתי אומרים שפירסמו שהמלחמה הזאת היתה הכרחית וחיובית עפ"י התורה. אולם גלוי וידוע לכל רואי האמת שכל ההתגברות ומקור הצרות לרבות סכנת המלחמה כל זאת באתנו אך ורק כתוצאה מקיומה של אותה מדינה הציונית, שאין בה חפץ ותועלת לא להבוי"ת ולא לכנס", ואדרבה היא שגרמה כל הצרות והחורבנות ועקירת הדת והתורה ק"ר"ל, והממשלה הציונית היא שהציתה חרון אפם של הערביים בהתנרות עמהם באופנים שונים, ולולא קשיות ערפם של מושלי' הרשעים מעיקרא לא הי' ולא נהי' כל סכנת המלחמה. וגם עכשיו אילו היו מוותרים על מדינתם ועל ממשלתם היו מסירים בלי ספק חרון אף ה' מישראל, ולא בא עלינו כל הצרה

על הגאולה ועל התמורה

הזאת מסכנת המלחמה והריגת נפשות ישראל, ובכל רגע ורגע שמחזיקים במדינתם ובממשלתם מנאצים את הבוי"ת בהעברה על השבועות ובהתנרות ומרידה באומות שאסרה התוה"ק והתרה עלינו בעונש חמור על עבירתן כאמרו"ל הריני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה. וק"ו בממשלת זרן ומלכות מינות כזאת, אין לשער גורל הקצף והחרון אף ר"ל שמעלים על ישראל, וה' ירחם.

וגם עפ"י דרך הטבע אילו היו מוותרים על ממשלתם ומדינה הציונית אין ספק כי ה' ביכולתם של האומות המאוחדות לעשות איזה סדר למנוע מן המלחמה ומשפ"ד והריגת נפשות ישראל. ואיך יעלה על הדעת ומי הוא אשר יוכל לחשוב ככה שתורתנו הקדושה מסכמת לשפוך דמי ישראל בשביל רעיון הטמא של מדינתם. ואין בזה צד ספק שאין שום היתר עפ"י התורה להפקיר אפילו נפש אחת מישראל בשביל כל המדינה הציונית כולה, אלא שבעוה"ר רוב העולם טועים לדעתם הנפסדה וחפצים ורוצים במדינתם להיות ככל הגוים בית ישראל, ונתנו ד' בידי לא אוכל קום, ונתפסו רוב העולם למינות על ידיהם. אבל דעת תורתנו הקדושה לא תשתנה לעולם ואינה חפיצה ומסכמת לממשלתם. וכל מי שיש לו אפילו מחשבה שיש צורך במדינתם הרי זה מודה בע"ז בלי ספק, ונפשות ישראל הם כהפקר בעיניו, וכ"ז הוא היפך דעת תורתנו הקדושה שחסה על כל נפש ונפש מישראל.

מה

אלא אפילו לשיטתם הכוזבת שחפצים ורוצים בקיומה של המדינה להיות ככל הגוים, ולמלאות תאות לבבם בעקירת הדת והתוה"ק בכח הממשלה, אבל איך יעזו פניהם הדתיים הנגררים עמהם לומר שה' מלחמתם ברשות התורה, והלא כל עיקר התחלת ההתנרות ומקור המלחמה ה' רק בעבור זכות מעבר המים, ואלו היו מוותרים ע"ז לא ה' בא לידי מלחמה. וכי ניסו אפילו רגע אחת לוותר על זכות המים כדי למנוע ממלחמה, והלא כל מלכי האומות ומנהיגיהם הזהירו שאפשר למצוא מוצא מן הסבך בלי מלחמה, וכי מותר עפ"י התורה להפקיר דמם של ישראל בשביל זכות מעבר המים. ובכל אופן ה' החיוב עפ"י התורה לנסות עכ"פ לעשות כל השתדלות שבעולם, ואפילו לוותר על זכות מעבר המים כדי להמנע מן המלחמה, והם לא עשו כן אלא ההיפך ופחזו כמים למהר למלחמה. וכ"ז מפני שניקל והפקר בעיניהם דמם של ישראל, ומפקירים נפשות ישראל בשביל

על הגאולה ועל התמורה

פז

גאותם ונצחונם המדומה. ומה שאומרים סברות בדויות במכתבי העיתים שהיתה המלחמה הכרחית ולא הי' אופן ואפשרות להמנע ולהמלט ממנה, אין כדאי למפל בהבליהם ולדחות סברותיהם הכדויות, ואין נפקא מינה בכל זה, כי אחת ברור הוא לכל בר דעת ושכל הישר שעל סמך סברות לבד אין היתר עפ"י דעת תורתנו הקדושה להפקיר נפשות ישראל להריגה ולסכנה ח"ו, ואף שכל האנושי הפשוט מתנגד לזה.

מו

ובכתב הנוב"י (מהד"ת חאה"ע סי' קכ"ט) לענין יפת תואר דלא משכחת לה האי דינא לאחר החורבן, דאין דין זה נוהג אלא בשעת מלחמה, והרי אין מוציאין למלחמת הרשות אלא עפ"י ביי"ד של ע"א וכו' וכבר נתבטל ב"ד של ע"א בימי התנאים, ועוד שלאחר החורבן אין לנו מלך ולא חלוצי צבא שיהי' שייך כיבוש מלחמה עכ"ל הנוב"י. מבואר מדבריו בפירוש שאין מקום למלחמות וכיבוש בזמן הזה עפ"י דעת תורה"ק. וכן נראה מכל דברי הראשונים והפוסקים, ולא עת האספ"ה, כי אין נפק"מ בזה כלל לענינינו, כי באמת כל מי שרואה השתלשלות הענינים, יראה בחוש ובלתי אפשר שיסתפק שלא היתה המלחמה הכרחית כלל. ומי שיש לו קצת דעת בקדקדו ואינו משוחד ונמשך אחר דיעות הציונים רואה האמת כאשר הוא,

אמנם אפילו מי שהוא משוחד לציונות וכרוך אחר"י וא"א לכיון בדעתו אל האמת, מ"מ עכ"פ א"א להכחיש ולא יחלוק ע"ז שום אדם שבודאי צריך לדון בכובד ראש וברעת תורה אמיתית כדן דיני נפשות אם לצאת למלחמה או לחדול. ועתה נחזי אנן מי הם המכריעים ועל מי סמכו להכריע בדבר הנוגע לפיקוח נפשות ישראל, ואיך יתכן לחשוב שתהא דעת תורתנו הקדושה מסכמת שתינתן ותמסר הכרעה זו ביד הכופרים ומופקרים מושלי ומנהיגי המדינה הציונית שקל בעיניהם דמם של ישראל, ומנוסים ורגילים בכך להפקיר ולשפוך דמם של ישראל, ועל דעת כן נכנסו למלחמה אף שידעו מראש שיגרם לאיבוד חיי אלפים נפשות מישראל, ומופקרים הם כ"כ עד שמוכנים להסכים אפילו לאבדון חלק גדול מישראל ח"ו, והכניסו את כל ישראל לסכנה עצומה, והכל כדי לבצע מזימתם בקיום ממשלתם ומדינתם המורדת במלכות שמים. וידועים מעשיהם המופקרים מכבר, ומקצת ממעשיהם המכוערים נתברר לפני המשפט לעיני כל העולם, ומהם אשר

על הנאולה ועל התמורה

נרפס בספר מן המיצר להרה"ג ר' מיכאל דוב זצ"ל וייסמאנדעל בראיות חותכות וברורות מפיהם ומפי כתבם שאין להשיב עליהם ולא להסתפק בהן. ואין לך עון גדול בעולם יותר מזה להסכים להיות נמסר ביד המופקרים האלה ההכרעה בדבר הנוגע לפיקוח נפשות של כל ישראל. ורוב ההמון טועים מבלי לשום לב ועיון להשתלשלות הדברים. אבל אך לא יבושו ולא יכלמו גרורי הציונים הדתיים להחציף פניהם כ"כ ולשקר במילתא דעבידא לגלויי, להלביש מלחמתם בלבוש תורה של דעת תורה, אשר גלוי וידוע לכל שכל פעולותיהם ומעשיהם הם להכעיס ולעשות היפך דעת תורה, ומכש"כ במה שנוגע לתועלת מדינתם וממשלתם. ומאז שקם הרעיון הטמא הזה הגה זה דרכם כסל למו להתגרות באומות, ובהאי נחתי ובהאי סלקי. וידוע מה שהסבו ראשי הציונים לעם בני ישראל בתחלת שלטון הצורך הארור הגרמני ימ"ש שהכריזו מלחמה נגדו בשם כל ישראל, ואז נמס לב כל ישראל כמים מגודל הפחד והאימה, שבודאי לא הי' בזה שום תכלית ותועלת הצלה כי הרבה מעם ישראל היו כפופים תחת שבט עברתו והטיל חתיתו על עמים ומדינות, ובצעדם המסוכן הזה עוררו חמתו עוד יותר על ישראל, וענה להם הצורך כדבריהם שהוא מקבל הצהרתם ויערוך מלחמה נגד כל ישראל. וכן הי' בעוה"ר, מני אז הלכו וגדלו הצרות מיום ליום עד שגרמו לאברון הנורא. וכל תולדות ימי הציונות מאז התייסדותם היא שרשרת אחת ארוכה של הפקרת דם ישראל כנודע. גם ידוע לשמצה היטב מה שעשו הבריונים המופקרים הללו כאשר הטביעו אנ"י עם פליטי בני ישראל בחופי ארץ ישראל, בעת שממשלת בריטניה החליטה ליישב את הפליטים במקום אחר מחוץ לגבולות א"י, ויען כי זה לא הי' לרצונם ולתכליתם של הקמת מדינה עצמאית הפקירו את כל האנ"י פליטי החרב אנשים ונשים וטף והטביעו אותם במזיד ובאכזריות. והלא גם במלחמת כיבוש סיני הכריזו והצהירו השכם והערב שהמלחמה היתה הכרחית, והדתיים הנגדרים אחריהם גם הם צעקו ראו כי ה' עשה לנו נסים גדולים ועצומים שהעמידו בצל את כל הנסים של עם בני ישראל עד היום הזה, וראו מה עלתה בידם לאחר כמה שבועות חלפו וגזו הנסים והיו כלא היו, והוכרחו לסגת מכל אותן המקומות שכבשו, לבד שנפלו קרבנות למאות ואולי לאלפים, ואפי"כ לא חדלו הדתיים להשמיע ולתקוע בחצוצרות נסים נסים. ואז במלחמת כיבוש סיני גלוי וידוע שלא היתה המלחמה מלחמת הצלה כי אם לתועלת גאותם ונצחונם, ולמרות זאת גם אז גמרו עליהם את ההלל והצדיקו את מלחמתם שנפלו בה הרבה נפשות מישראל על לא דבר.

על הנאולה ועל התמורה

פמ

אכן מלומדים הם להטעות דעת הציבור בכל העולם כולו, ע"י ההשפעה העצומה שיש להם כמעט על כל מכתבי העתים בעולם, כאשר הם עצמם הודו והגידו, ובכח זה הם מסמין עיני העולם להצדיק כל מעשיהם והעולם שותים בצמא את דבריהם ועל כל גל וגל נענין להם כראשם ומסכימים להם. ועינים להם ולא יראו האמת. וכך עולה בידם להטעות את דעת הקהל כאילו לא ה' שום מבוא ואופן אחר כי אם לצאת למלחמה, אבל שקר ענה פיהם, כי היו מחוייבים לנסות כל האופנים והדרכים למנוע מבוא בדמים. וככה עושים שאר אומות העולם אף שיש להם מריבות וסכסוכים עם הממלכות שכניהם מכל מקום אין נחפזים כ"כ לצאת למלחמה. לא כן אלו המופקרים אשר קרבות יחפצו ותאות נצחונם ושלטונם מעבירה אותם על דעתם, והם מפקירים דמם של ישראל. והם עצמם הודו ולא בושו במכתבי העתים שלהם שכתוצאה מאותה המלחמה הורע הרבה מצב אחינו בני ישראל בארצות שונות, וברור שהם גרמו לכל זה ע"י החפזם למלחמה.

מז

ואותם הרוצים להעמים שקריהם בתוה"ק ומביאים מקור לדבריהם מדברי הפוסקים שדברו בחיוב הצלה, אינני רוצה לפלפל בדבריהם ולהכחישם כי אין להם שחר כלל ומעיקרא דדינא פירכא. והיעלה על הדעת דאם יש מציאות בעולם להשתדל בהצלת ישראל באיזה אופן ועצה שהיא שלא ע"י מלחמה ולהנצל משפיכות דמי ישראל ושלא להכניס את כל ישראל בסכנה, ברור שלא עלה על דעת שום פוסק להתיר את המלחמה ומכש"כ לחייב אותה.

ואיתא בנגמרא פסחים (דף ק"ה ע"ב) בור עמים קרבות יחפצון, מי גרם להם לישראל שיתפורו בין אומות העולם קרבות שהיו חפצין בהם. וכתב המהרש"א ז"ל בפירושו דאילו השלימו ישראל עם נבוכדנצר בבית ראשון וכן בחורבן בית שני אילו שמעו הפרוצים והבריונים שבישראל לדיב"ז ולחכמים שבאותו הדור להשלים עם טימוס לא היו גולין כמפורש בפרק הנזקין (גיטין נ"ו ע"א) (ומבואר יותר בספר יוסיפון), אבל קרבות ומלחמות יחפצון ולא בשלום. עכת"ד המהרש"א ז"ל.

והרי בחורבן בית ראשון ושני לא באו האויבים על עסקי קש ותבן, אלא צרו על העיר וסכרו מעיינות המים, ומחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, ואלו

שהיו בעיר גועו ברעב, ואימת מות וכלי' הי' עליהם, ואעפ"כ לא החליט ריב"ז וחכמי התורה שכדור לצאת למלחמה כנגדם בשביל הצלת קש ותבן, ואפילו בשביל הצלת נפשות אלא הכריע ודנו בדעת תורה אמיתית שלא לערוך מלחמה אתם שאין בזה הצלה כלל, ולא די שלא יצילו אלא עוד יכניסו את כל ישראל לסכנת מות וגלות. והבריונים שבישראל לא שמעו לדבריהם ולדעת התוה"ק.

ומעתה אלו הרוצים להעמים בדברי הפוסקים ובדעת תורתנו הקדושה שהחיוב לצאת למלחמה בכל אופן ולהפקיר נפשות ישראל, ולא לוותר על כמה ענינים ולהשתדל ולחפש דרכים אחרים בשביל הצלת נפשות ישראל כדי למנוע מלחמה, נמצא לדעתם הנכונה שח"ו ריב"ז עשה שלא כדון, והבריונים המה שכיוונו לדעת תורה האמיתית. ועכ"פ זה ברור כי עפ"י התורה אי אפשר שתימסר לפושעים וכופרים ומופקרים להכריע בדבר שיש בו פיקוח נפשות וסכנת איבוד נפשות ישראל, ואין זה הצלה אלא רציחה ושפיכת דמים, והאומר כדבריהם הרי זה מוסר הכלל ישראל ביד כופרים ומופקרים, ישתקע הדבר ולא יאמר ולא יעלו על לב לעולם.

מח

מכת"ק

והנה אחד מחברי הכנסת כתב במכתב לידידו שהי' מהיושבים שמה באותן הימים טרם פרוץ המלחמה והולך ומספר מהנסים וממה שדיבר בעצמו אז עמהם בכנסת ומספר בתוך דבריו שרובם הסכימו שלא לצאת למלחמה באמרם שיש פחד וסכנה גדולה ר"ל ע"י מלחמה זו, והכינו אפילו קברים ר"ל עד אין מספר, וכן יש ע"ז עוד ידיעות ברורות שכן הי' הסכמת רוב הממשלה. א"כ ידעו בעצמם שאם לא ילכו למלחמה אין חשש סכנה כ"כ כנו"ל אלא ע"י המלחמה הי' פחד נורא כזה, אבל גברו ידי הגרועים שבהם המתגרים במלחמה ואין חוששין כלל לאיבוד נפשות מישראל. ואף שהי' מציאות לנצחונם גם בדרך הטבע כנו"ל, ואלו המנהלים אותה המלחמה אינם מאמינים כלל בנסים, ולא הלכו למלחמה אלא על סמך כחם ועוצם ידם בחשבונם של תכסיסי מלחמה, אבל עכ"פ סכנה גדולה ונוראה הי' וא"א לידע במלחמה האיד יפול דבר כמובן ומש"ה פחדו הרבה מהם ואמרו שלא לצאת למלחמה. אבל המופקרים שגברו בזה כך דרכם שספק זה של הראות נצחונם שוה בעיניהם הרבה יותר ודוחה אף חשש כלי' ר"ל וכמה

על הגאולה ועל התמורה

צא

מעשיות עשו כן שהפקירו חייהם וחיי כל ישראל בשביל ספק של כבודם בנבורה ובנצחון כנודע, ואין להאריך בזה.

ועיין רמב"ן פ' תולדות עה"כ ויבו עשיו את הבכורה וז"ל, כבר אמר הטעם שבעבורו נאות למכירה מפני שהי' הולך למות בצודו החיות וקרוי הוא שימות בחיי אביו ואין לבכורה שום מעלה רק אחרי האב ומה תועיל לו הבכורה, ואמר ויאכל וישת ויקם וילך ויבו כי אחר שאכל ושתה חזר השדה אל צידו וזו סיבת בזוי הבכורה כי אין חפץ בכסילים רק שיאכלו וישתו ויעשו חפצם בעתם ולא יחושו ליום מחר עכ"ל. ומכש"כ בתאווה זו של ספק נצחון וקרבות יחפצו שזה כל מגמתם, דוחה אצלם כל חייהם ומכש"כ חיי אחרים. והעיקר שהם"ם מנהלם ומנהיגם והסיתם לילך למלחמה זו. ויוכל להיות שידע הס"ם שלא הי' עכשיו רצון השי"ת בכלי' ח"ו ואעפ"כ כדאי הי' לו אותה המלחמה בשביל איבוד הרבה נפשות, וביותר כדי להרחיב גבול המינות והכפירה ר"ל להמשיך בזה לבבות בני"ש זה כל מגמתו. ע"כ מכת"ק

ובספר קומץ המנחה להג' מפלאצק זצ"ל בפ' ראה מבאר הענין שע"י שלא השתחוה מרדכי להמן העלה אף חמתו על כל ישראל, ובתו"ד כתב כי הי' נראה לעבדי המלך מה שנמנע מרדכי להשתחוות להמן ועבר על מצות המלך אע"ג דידע כי בנפשו הוא, אבל כן דרך אוהבי הנצוח למסור נפשם לאהבת הנצחון כמו שרואים בחוש מעשים בכל יום, עיי"ש לדרכו. וכבר הבאנו לעיל באריכות למה מסר נפשו מרדכי הצדיק על זה והכנים גם את ישראל לסכנה, והעיקר שהי' זה מן השמים בשביל כבודו ית"ש. אבל עבדי המלך והמן הרשע לפי דעתם הנפסדה חשבו כן על מרדכי הצדיק, דכן אורחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקה, ומפקיר נפשו מנגד עבור אהבת הנצחון.

ממ

מכת"ק

ועכ"פ זה ודאי ברור שא"א ליתן למלחמה זו שם של הצלה ולדמותו לאיזה דין מהפוסקים שמדברים מענין הצלה, כי אין זה הצלה אלא אדרבה איבוד נפשות ורציחה גמורה, שאילו לא הי' הולכין למלחמה כמו שהסכימו גם הרבה מהיושבים בכנסת לא הי' נהרג שום אדם והיו ניצולים כולם לא כן עכשיו

שצרה גדולה ומהומה נהייתה בעולם. וזה ודאי שא"א לומר בשו"א על דעתם והכרעתם שהוא דעת תורה, ישתקע הדבר ולא יאמר.

ומה שהצליחו עכ"פ בהצלחה גדולה אין זה תימה כאשר נתבאר למעלה, כמ"ש חכו"ל שטנא נצח ושאף בגשמים הבאים אך מאת הקב"ה בכבודו ובעצמו ולא נמסר כלל אף למלאך וקדוש מ"מ בכוחו של הס"ם להראות צורה בעיני העולם שמידו וכחו באו הגשמים לעולם וככה גדלו והצליחו הצלחה גדולה ומרובה עד אין שיעור ככל מיני ע"ז שבועלים הנוצרי והמחמד ודומיהם שהיו בתחילה מתי מספר בקטנות וע"י שטותים והבלים ושקרים וכזבים גדלו והצליחו וכבשו מדינות ותפשו רובא דעלמא ברשתם.

ג

ועיין רמב"ן פ' יתרו עה"כ לא יהי' לך וגו' שמבאר בעניני הע"ז שהי' שלשה מינים וזלה"ק הראשונים החלו לעבוד את המלאכים שהם השכליים הנברלים בעבור שידוע למקצתן שררה על האומות וחשבו שיש להם יכולת במ להרע או להיטיב וכו' ואעפ"י שהיו העובדים מודים שהכח הגדול והיכולת הגמורה לקל עליון וכך אמרו חכו"ל דקרי לי' אלה' דאלהי' וכו'. והמין השני בע"ז שחזרו לעבוד לצבא השמים וכו' ולמזל מן המזלות וכו' וחשבו כי בעבודתם יגדל המזל ויועיל להם יעיי"ש באריכות דבריו עד שכתב וממין העבודה הזאת הי' מהם עובדים לאנשים כי בראותם לא' מבני האדם ממשלה גדולה ומזלו עולה מאוד כנבוכדנצר הי' אנשי ארצו חושבים כי בקבלם עליהם עבודתו וכוונתם אליו יעלה מזלם עם מזלו והוא ג"כ יחשב כי בהדבק מחשבותם בו תוסיף לו הצלחה מכח נפשותיהם המכוונות אליו, וזה הי' דעת פרעה וכדברי רבותינו ודעת סנחריב וכו' כי הי' רשעים ולא שוטים גמורים, את"ד יעיי"ש באריכות. והיוצא מדבריו שלא הי' שוטים גמורים העובדים לאדם מחמת רוב מזלו והצלחתו המרובה אלא רשעים היו. והנה באמת הי' לנבוכדנצר ופרעה הצלחה מרובה מאוד שאין לשער והי' מעשרה מלכים שמלכו בכל העולם מעת בריאת העולם עד מלך המשיח כמבואר בתרגום שני אשר מהנמנים בין אלו המלכים הוא הקב"ה, וכבשו ארצות בכה גדול עד אין לשער. ולכאורה הוא לפלא למה הניח הקב"ה כח גדול והצלחה גדולה כזו לערלים וטמאים שידע שיבואו אח"כ לע"ז ר"ל. אבל כך היא המדה שהבא לטמא פותחין לו, והצלחתם מרובה עד מאוד לנסות את הבריות יותר ממה שהשכל מחייב.

והנה זה ה' בענין דע"ו, אבל יצרא דע"ז במלא כמ"ש הכו"ל, אבל בעוה"ר יצרא דמינות שולט עכשיו יותר ממה שה' או בע"ו, וע"כ אלה המינים והכופרים מצליחים הרבה מאוד בכח הס"מ המנהלם ומנהיגם, והכל רוצים להתדבק במזלם והצלחתם ליהנות ממזלם והצלחתם כמו שה' או בע"ו, ומובן זה ליודעי דעת תורה האמיתי ואוי לנו שכך עלתה בימינו.

נא

והנה אף שהצליחו הרבה מ"מ עדיין לא הגיעו להצלחת נבוכדנצר ופרעה ששלכו על כל העולם כלו, וגם הם לא באו להצלחה זו בפעם אחת אלא היו מוסיפין והולכין בכל פעם יותר ברום הצלחתם בכח הס"מ לבוא לידי ע"ז ר"ל, ולזה אני מפחד מאוד מי יודע אם לא יעשו עוד מלחמות והצלחות שונות לנסות את ישראל באמונה כי הרשעים כים נגרש השקט לא יוכלו. וגם בכיבוש סיני התחילו במלחמה על לא דבר. וא"א לשער בדעתנו מה שיעלה עוד על דעתם הנכונה. ואמרו בנמ' מס' שבת (דף י"א) אם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים ושמים יריעות וכל בני אדם לכלרין אין מספיקים לכתוב חללה של רשות, מאי קראה אמר רב משרשי' שמים לרום וארץ לעומק ולב מלכים אין חקר, ופרש"י ז"ל חללה של רשות עומק לבם שהוא צריך להיות לו לב לכמה מדינות ולכמה מלחמות יעיי"ש. וכבר הארכתני בזה בספרי ויואל משה (מאמר ב' סי' קנ"ד) שאינו מובן לכאורה שהרי סוכ"ס כל אלו המעשים נעשים ע"י בני אדם המשתתפים בשרי ומשמשי המלוכה ונובעים מדעת בני אדם המוגבל בגבול קצר ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל. והאיך אפשר לומר על דעת איזו בנ"א שכל הימים ואגמים ושמים וכל בני אדם ביחד אינם מספיקים לכתוב עומק לבבם, ושמים לרום הפירוש מה שבשמים ממעל וארץ לעומק מה שתחת לארץ כמש"כ הגר"א בפ"י למשלי, והאיך אפשר לדמות לזה חללה של רשות שהוא דעת בני אדם. ועיין בס' ויואל משה מש"כ בזה. וג"ל כעת הכוונה כי ממה נפשך מלכות קדושה של צדיקים ועוסקי תורה מתנהגת בהשפעה אלוקית אשר השי"ת משפיע בלבם כל ענייני המלחמות וכל ענייני תהלוכותיהם, ובמלכות שהוא שלא כדת של תורה וכש"כ מלכות המינות ר"ל מתנהגת בכל דרכיהם מהשפעת הס"מ ר"ל, ושני השפעות להבדיל באלפי הבדלות א"א להגביל ולשער בדעת בנ"א. ומובן מה שאמרו חז"ל שא"א לידע חללה של רשות, וא"כ אלה הרשעים ע"י שיש להם חיוק גדול כ"כ מכל העולם העלמא דשקרא ר"ל המה מנשאים ראש ומתגבר בזה כח הסמ"א

על הגאולה ועל התמורה

צד

והם"מ, כמו שאמרו בע"ז שע"י שעובדים אותה בא לה הכה, עיין באוה"ח הק' עה"כ לא יהי' לך אלהים אחרים שבפעולתו נותן כח בע"ז והוי' שלך תעשנו אלהים עי"ש, וא"א לנו לדעת ח"ו עד כמה יהי' ההתגברות.

והנה מבואר בכתוב ובדברי חז"ל שהמלך המשיח ימלוך על כל העולם כולו ונודע כי המה מרמים עצמם לעניני הגאולה עפ"ל ועושים כמה פעולות ודמיונות לדמות לעניינים של משיח, ומי יוכל לידע עד כמה יתאוו תאוה ללחום ולמשול, כי כן הוא בטבע לבבם אשר קרבות יחפצון כמ"ש חז"ל, ואקוה להשי"ת שישמור עמו בני"י שלא להביאם לנסיונות חמורים יותר כ"כ, אבל מי יודע עד כמה העון גורם, וההכרח לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה ולהיות חזק בדעתו בקבלה זו שאף אם ח"ו עוד יצליחו הרבה והרבה יותר ואפילו בנסים גדולים ממש שאין לשער לא יתפעל לב המאמין בהשי"ת ובתוה"ק אף יז כ"ש כי ידיעה ברורה הוא שע"י מינים וכופרים ר"ל לא תבוא ישועה לישראל. והמאמין לא יחוש אף אם בא לפעמים איזה ענין שלא יוכלו להבינו על אתר. ואלה הם דברים ברורים שאין להסתפק בהם.

נב

והנה בפ' מזמור שיר ליום השבת וגו' איש בער לא ידע וגו' בפרוה רשעים וגו' עוד ינוכון בשיבה וגו' להגיד כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו כתב שם הרד"ק עה"כ עוד וגו' שזה בימי המשיח שיהיו ימי ישראל ארוכים וכו' דשנים ורעננים, להגיד שאז יגידו כי ישר ה' כי בזמן הזה לבות בני"א פוסחים במעשי הקל בראותם שלוות הרשעים ויסורי הצדיקים ובזמן העתיד בימות המשיח יצטרפו ויתלבנו וישארו ככסף מזוקק ולא יהי' עוד שלות רשעים ולא צרה לצדיקים ואז ידעו כל העולם כי ישר ה' ויאמרו הכל כי לא עולתה בו וכל מעשהו באמונה יעיי"ש. ולכאורה הלשון הוא פלא עצום שנראה ח"ו שיש צורך להגיד על ה' שאינו עושה עולה וישר הוא, ואין זה שבת אלא לכו"ד שיוכל לעשות עולה ואפשר שאינו אדם ישר אבל הקב"ה ממ"נ אם מאמין ביחודו ית"ש ממילא הוא כן שא"א שיעשה עולה ודבר שלא ביושר, ואם מסתפק בזה הוא כופר בהקב"ה וחושב על דבר שאין לו מציאות באלקי האמת. ונראין הדברים עפ"י מה שכתב ק"ז זלה"ה לפ' הכתוב איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת, רקשה הלשון שמשנה בין הבער לכסיל ומהו הלשון את זאת שאומר אצל הכסיל. אבל הענין הוא שהבער לא ידע לתרץ

הפליאה העצומה של שלות רשעים כ"כ אבל עכ"פ יודע הוא שאינו יודע, אבל הכסיל גרע מהבער שלא יבין גם את זאת לידע שאינו יודע כמו הבער אלא חושב על עצמו שהוא היודע. ונמצא שיש בכתוב זה ג' גוונים, האחד הוא החכם היודע ומבין מה שאה"כ על הצלחת הרשעים ואין לו שום קושיא אלא עומד ומצפה לישועתן של ישראל ולביאת המשיח שיתגלה האמת לעין כל, והשני הוא הבער שאינו יודע מה להשיב ועומד ומשתומם בבלבול המוחות, והג' הוא הכסיל שגרוע מהכל שאף שאינו מבין דברי הכתוב חושב על עצמו שיודע, שלכאורה ידיעה זו מה טובה וצ"ל שחושב שכן הוא האמת כמו שאה"כ על אותן האומרים כל עושי רע טוב בעיני ה' ואינו חושב זה לעולה כלל, כמו שרואין עכשיו בעוה"ר שהכל רוצין להתדבק בהצלחת הכופרים ומינים ר"ל ותאוות לבבם להנות ממולם והצלחתם, וע"כ מוצאים להם אמתלאות שונות לאמר שבחר בהם הקב"ה ובמעשיהם מאותן המנצחים את ה' והשחיתו והתעיבו רוב העולם למינות וכפירה ולעקירת התורה"ק וממשיכים ככה את מעשיהם באופנים גוראים ותולין זה בהקב"ה שנותן להם הצלחה זאת לגדלם ולנשאם, ואין לך מרידה יותר בהקב"ה מזה לתלות בו בוקי סרוקי כ"כ כמובן, וע"כ אומרים שאין בזה עולה כלל כי גם המה מאשרים זדים שכתנו את האלקים וככה צריך להיות לפי דעתם הנכונה, ומוציאים לזה גם מקורים וכזבים מהתורה"ק, ולזה אמר הכ' כי לעתיד יתגלה האמת כי בהשפעת הקב"ה לא נמצא עולתה אלא כל הצלחת הרשעים הוא ע"י הס"מ שהניחו הקב"ה לגסיון ולכסוף יתברר ויתלבן הכל ויתרומם קרן הצדיקים והי' ה' למלך על כל הארץ. ויהי' אידך שיהי' בביאור הכתובים עכ"פ זה ודאי מבואר בכתוב גודל הכסילות של המתפעלים מהצלחת הרשעים ובעוה"ר נתפסו בכסילות הלזו רובא דרובא דעלמא והי' ירחם. ע"כ מכת"ק

גם אידך אפשר לומר שהי' כבושם ומלחמתם עפ"י התורה, ואיך יתכן מציאות כזה, שהרי בעצם כיבושם עברו על מ"ע ול"ת של ע"ז, כמו שביארתי בספרי ויואל משה (מאמר א' ס"ז) והבאתי דברי הפוסקים בזה, ומבואר כן בדברי הרמב"ם (פ"ו מה' עכ"ס ה"א) שהיא מצות עשה לאבד ע"ז בכל מקום שנכבשו אותה, ומבואר במס' ע"ז (דף מ"ה ע"ב) גידוע ע"ז קודם לכיבוש א"י, ועיין רש"י שם. והבאתי שם דברי האוה"ח הק' פ' משפטים שעובר גם בל"ת אם לא ביער ולא איבד ע"ז בכיבושה עיי"ש. ומעתה אידך יעלה על הדעת שהי' כיבושם עפ"י התורה, והרי מיד בכיבושם עברו על איסור ע"ז החמור ככל התורה, ובכל רגע ורגע שמחזיקים בהם

על הגאולה ועל התמורה

ואינם מאבדים אותם ולא עוד אלא שמבטיחים עוד לקיימם הרי עובדים ע"ז בפירסום ובריש גלי, ואך יעלה על דעת הדתיים להכניס כ"ז ברעת תורתנו הקדושה.

נג

וראיתי להביא כאן מאמר נפלא המובא בתנכ"א ומתוך ביאור הענין יתברר חומר הענין ועד כמה החמירה התוה"ק שלא לכבוש מקום בא"י מבלי שיאבדו ויעקרו הע"ז מתוכה, ואפילו דיבור בעלמא לומר שאין רוצין באיבוד ה"ה כמורה בע"ז, ומכש"כ לומר בפירוש שרוצה בקיומה כאשר עושין הרשעים ומושלי הציונים.

איתא בתנכ"א פרק כ"ט: שיגר משה מהם עשרה נשיאים ויהושע וכלב עמהם אמר משה להם אל תכנסו כמו גנבים, ואם יאמרו לכם למה באתם עלינו תאמרו להם ליטול פירות באתם וכו', ואם יאמרו לכם שמא להכרית אילנות של ע"ז ולקוץ אשרה באתם, תאמרו להם לא וכו' נכנסו כשלווחין וכו' שמעו מהן אחימן ששי ותלמי ילידי הענק ויצאו לקראתם, צווח בהן ששי צווחה אחת ונפלו על פניהם ארצה, התחילו הן מנפחין להם באפיהם, ועוד מנשבין להם בפניהם עד שנתייבשה דעתם עליהם, ואח"כ אמרו להם על מה באתם עלינו שמא להכרית אילנות ואשרה של ע"ז באתם עלינו וכו' אמרו להם לאו, שיגרום בשלום ולא הרגום וכו'. ע"כ הצריך לעניינינו. ולכאורה ראוי להבין למה הזהיר משה רבינו על כך שלא יאמרו לכרות ע"ז באו, וגם פלא שילידי הענק ג"כ לא שאלו אותם על דבר הכיבוש והמלחמה, כי אם שמא להכרית ע"ז ואשרה באתם, וכי לא איכפת להו בכיבוש ובמלחמה כלל וכל דאגתם היתה רק עבור כריתת האשרה, אתמהא.

עוד ראוי להבין דמה נשתנה צווי מרגלים אלו ממרגלים ששלח יהושע, דשם נאמר וישלח יהושע בן נון וגו' שנים אנשים מרגלים חרש, ודרשו חז"ל במד"ר שעשו עצמן כמוכרי קדרות, והיו צווחין הרי קדרות, מי שירצה יבא ויקנה, וכל כך למה שלא ירגיש בהן אדם. ובמד"ר רות תני רשב"י חרש כמשמעו אמר להם עשו עצמכם חרשין ואתם עומדים על רזיהם. ואחר כ"ז נתגלה ענינם ויאמר למלך יריחו וגו' וישלח מלך יריחו אל רחב לאמר הוציאי האנשים וגו' כי לחפור את כל הארץ באו, ורק בדרך גם ניצולו משם כמבואר בדרו"ל. ולכאורה הרי אז כבר

על הגאולה ועל התמורה

צו

ה' הומן לכבוש את הארץ והמרגלים הלכו עפ"י ה' ולא מצינו שה' חטא ועונש בשליחות זו ואעפ"כ ה' הצווי שיסתירו את עצמם שלא ירגיש בהן אדם. וכאן במרגלים ששלח משה מבואר מדברי חז"ל דמיד כשאמרו נשלחה אנשים לפנינו נגזרה הגזירה עליהם שלא יירשעו כפרש"י ז"ל בריש הפרשה, והוא ממד"ר. עכ"פ עדיין לא ה' הומן לכיאת הארץ ולא ה' השליחות במצות השי"ת ונענשו עליה, ואעפ"כ אמר להם משה שאל יכנסו כנגבים ואדרבה צוה אותם ליכנס למקום סכנה ולסמוך על הנס, ומה נשתנה אלו מאלו.

נד

אמנם יתבאר דהנה אמרו"ל במס' ע"ז (דף מ"ה ע"ב) גידוע ע"ז קודם לכיבוש א"י, ופרש"י בכניסתן נצטוו לגדעם מיד ולאחר כיבוש יחפשו אחריהם לשרשם ולבערם וכו' וכיון דחוינן בה ב' ביטולים בפסוק תגדעון ותשרפון אמרינן דונתצתם קודם לכיבוש כתיב ולאחר כיבוש בעי שריפה דכתיב תשרפון וכ"כ התוס' שם ד"ה הנח. ומבואר בנמ' דד"ה ס"ל הכי ואין שום חולק ע"ז עיי"ש. ובארתי בספרי ויואל משה (מאמר א' סי' צ') שהרמב"ם כיוון לזה בלשונו הוזהב בפ"ז מה' עכו"ם ה"א עיי"ש. מעתה עפ"י התורה אסור לכבוש ארץ ישראל אא"כ יכריתו האשרות ויאבדו כל ע"ז שבתוכה, וידעו ו' אומות בתכסיסי ישראל ובוהירתן בענין הע"ז עוד מימי האבות, וע"כ עשו דבר זה לסימן והיכר ושאלו את פי המרגלים על מה באתם שמא להכרית אילנות ואשרה של ע"ז באתם עלינו, וכשאמרו לאו, שיגרום בשלום ולא הרגום דידעו ברור שעדיין לא הגיע זמנה של כיבוש א"י.

והנה משרע"ה ידע שכבר נגזרה גזירה שלא יכנסו לארץ אלא לסוף ארבעים שנה כמ"ש במד"ר פ' שלח (פס"ז ס"ו) ר' יהושע אומר למה היו דומין למלך שזימן לבנו אשה וכו' וכך הקב"ה אמר לישראל טובה הארץ ולא האמינו אלא אמרו נשלחה אנשים וגו' אמר הקב"ה אם מעכב אני עליהם הם אומרים על שאינה טובה לא הראה לנו, אלא יראו ובשבעה שאין אחד מהם נכנס לתוכה שנאמר אם יראו את הארץ וגו'. מבואר דלא ה' זמן של כיבוש עדיין, ומה שנשלחו המרגלים מיד הארכתי בזה בספרי חידושים עה"ת. ומעתה במרגלים ששלח משה עדיין לא ה' החיוב עליהם לאבד ע"ז כי לא ה' עדיין זמנה של כיבוש, ולא חייבה תוה"ק לאבד ע"ז כל עוד שאין ברעתם לכבוש אותה, וע"כ א"ל משרע"ה אל תכנסו כנגבים, אלא שאם ישאלו לכם שמא להכרית ע"ז באתם תאמרו לא, ומיד

על הגאולה ועל התמורה

ידעו האומות שעדיין לא הגיע זמנו של כיבוש ולא יעשו לכם רעה, וכן הי' כמבואר בתנ"ך א"ה הנ"ל. וזה הצלה ברורה יותר, דמרגלים ששלח יהושע הסתירו ועשו עצמם כמוכרי קדרות ולכסוף הרגישו בהם האמורים והוצרכו לנס עצום כמ"ש ז"ל דפנחס הי' שם והי' רואה ואינו נראה, וע"כ כדי למעט בניסא גם שתהא הצלתם יותר ברורה א"ל משה רבינו אל תכנסו כנגבים ותנצלו ע"י שתאמרו שלא באתם לכרות הע"ז. ואעפ"כ הי' הצלתם בדרך נס כמ"ש האוה"ח הק'. ומבואר בדרו"ל שטרדן הקב"ה לכנענים בקבורת מתייהם כדי שלא ישגיתו במרגלים הללו, והוצרכו לנס דלאו כולי עלמא שאלו להם על מה באתם, ולא הגידו לכולם שלא באו לכבוש ע"ז, אבל כדי למעט בניסא א"ל משרע"ה עצה זו כנ"ל.

אבל במרגלים ששלח יהושע היו ישראל מוכנים לכבוש את הארץ מיד ונתחייבו לאבר ע"ז מתוכה, ולא היו רשאים המרגלים לומר דלא באו להכרית ע"ז, דאמירה בעצמה הוי כמורה בע"ז, כמ"ש הרמב"ם ז"ל בס' המצות (מ"ע ט) כמ"ע של ונקדשתי בתוך בני"ז וז"ל ולא נתעהו לחשוב שכפרנו אע"פ שלכותינו מאמינים בו יתעלה עכ"ל. וכמ"ש האוה"ח הק' בפ' משפטים עה"פ לא תשתחוה ולא תעבדם כי הרס תהרסם וז"ל להיות שרצה לצוותם על הריסתם ועל שברונם, לזה קדם לומר לא תשתחוה ולא תעבדם, שאם לא הרס ולא שיבר הנה הוא כעובר ע"ז, כי ה' תופס על המחשבה בע"ז וצריכין היכר על שלילת מחשבת ע"ז מלבם, ואין היכר אלא בשבר מצבתם, ואם לא יעשו כן ה"ה כעובדי ע"ז וכו' ותמצא שהקפיד ה' על ישראל שלא עשו כן בכניסתן לארץ עכל"ק. הרי שצוה השי"ת לעשות היכר במעשה על שלילת מחשבת ע"ז, ואם לא עשה כן ה"ה כעובד ע"ז. וכש"כ באומר בפירוש שאין רוצה לאבר ולעקור ע"ז ה"ה בודאי כעובד ע"ז. עכ"פ במרגלים ששלח יהושע שהי' זמן הכיבוש מיד לא היו רשאים לומר שאין רצונם לעקור ע"ז, ע"כ הי' ההכרח שיסתירו עצמם ויעשו עצמם כמוכרי קדרות וניצולו בדרך נס, משא"כ במרגלים ששלח משה לא הוצרכו לזה ולמעט בניסא עדיף, וע"כ א"ל משה אל תכנסו כנגבים. ובוה מבואר הענין קצת.

נה

וראי' ברורה לזה מגמרא סוטה (דף ל"ד ע"א, והובא ברש"י פ' מסעי) עה"פ כי אתם עוברים את הירדן וגו' ואברתם את כל משכיותם ואת כל צלמי מסכתם תאבדו וגו',

על הגאולה ועל התמורה

צמ

עודם בירדן אמר להם יהושע דעו על מה אתם עוברים את הירדן, שנאמר והורשתם וגו' אם אתם עושים כן מוטב ואם לאו באין המים ושוטפין אתכם וכו' ובעודם בירדן לא הי' אפשר לקיים מצוה זו בפועל ולא לעבור עליה, וע"כ הזהירם יהושע אף על המחשבה, כדין ע"ז שנענשין עלי' אף על המחשבה.

הרי דכמה שכבשו מקומות שבא"י עם הע"ז שבתוכה ומחזיקים ממשלתם על בתי ע"ז ואינם מאבדים אותם, יש להם בזה דין עובדי ע"ז. ולא די שאינם מאבדים אותם אלא עוד הבטיח משרד הדתות שיקימו אותם בכל הכבוד והזהירות, והכי נקרא שמו משרד הדתות בלשון רבים על שהם רואנים לקיום של כל הדתות וע"ז שבעולם, ובכל רגע ורגע שמקיימים אותם ה"ה עוברים על איסור נורא של ע"ז שהוא כולל כל התורה וביהרג ואל יעבור כאשר ביארתי בספרי ויואל משה עיי"ש, ואיך אפשר להעמים ולומר שהי' מלחמתם עפ"י התורה.

ודומה לזה מצינו באגרת תימן שכתב הרמב"ם ז"ל שהי' בימיו מהפושעים שהכניסו בלב ההמון שנביא הישמעאלים מרמוז בתורה בפסוק וארכה אותו במאד מאד שהוא מחמד שר"י, ועוד פסוקים אחרים עיי"ש. וטרח הרמב"ם ז"ל לברר ולהוכיח שכל דבריהם בטלים ואין בהם ממש, וכנראה שנתפשטו דבריהם הנהבילים בעיני ההמון עד שהוצרך הרמב"ם ז"ל לברר שכל דבריהם הם צחוק והיתול ואין מביאים ספק בשום פנים עיי"ש לשונו הזהב. ולכסוף כתב הרמב"ם ז"ל וישמעאלים בעצמם אין מאמינים בראיות אלו, כי יודעים כיטולה של דבר, ואלו הפושעים אין מאמינים בתורה כלל אבל כוונתם של הפושעים באלה הדברים להתפאר בהם בפני הגוים ולהראות להם שהם מאמינים כדי למצוא חן בעיניהם עיי"ש"ד. וככה לעניינינו הציונים המושלים אינם מאמינים בתוה"ק ולוחמים בכל תוקף ועוז נגד התוה"ק וקיומה, ומעולם לא בקשו ולא כונו ברצונם שיהא מלחמתם ומעשיהם בהסכם וברשות דעת תורתנו הקדושה, אלא שגידוריהם הדתיים רוצים להחניף להם ולמצוא חן בעיניהם גם כדי לימשך ולתפוס ברשתם רבים מבני ישראל החממים הרוצים בדרך התוה"ק, ע"כ מעמיסים בדברי הפוסקים ובדברי התוה"ק דברים אשר לא כן, כאשר בררנו לעיל.

ובתב בספה"ק דגל מחנה אפרים בפ' מסעי ששמע מאא"ז הבעש"ט זי"ע כי בתורתנו הקדושה יש מים מתוקים ומים המרים, וראה שכל התנאים

על הגאולה ועל התמורה

והאמוראים והצדיקים מימות משרע"ה ושיהיו עד שיבוא משיח, כולם לומדים מן התורה דרך ישכון אור לעבודת הבוית"ש, ולהיפך כל האפיקורסים ימ"ש מביאים ראי' מן התורה עצמה להיפוך וכו', וכמו הרבה ענינים הנזכרים בגמרא מן הצדוקין עיי"ש, והיינו שיש בתורה מים המרים ג"כ וכו'. ובדגל מ"א פ' בשלח עה"פ ויבואו מרתה האריך ג"כ בענין זה וסיים וז"ל ועפי"ו תבין מ"ש אא"ו זללה"ה על מאמר חז"ל (נדרים פ"א ע"א) מפני מה חרבה ירושלים על שלא ברכו בתורה תחלה, ואמר הוא ז"ל היינו שלא ברכו ברכת והערכ נא, שהוא ברכה ראשונה שמברכין על התורה בבוקר, והוא פלא. אמנם יובן עפ"י הנ"ל שצריך להתפלל ולבקש ע"ז מאת השי"ת שיטעום בתורתו טעם המים המתוקים והערכים, וזהו ברכת והערכ נא והבן עכ"ל. ועיקר דבר זה מבואר בזה"ק פנחס (דף רכ"ט ע"ב ברע"מ שם) עיי"ש.

והנה כל אלה דברו מהצדוקים שבזמניהם שהאמינו בתושב"כ אלא שלא האמינו בדרז"ל ובקבלתם, ולכן הביאו מן התורה ראיות לסברתם הנפסדה, אבל אלו המינים והאפיקורסים של זמננו אין מאמינים אפילו בתורה שבכתב, ולא רוצים להביא ראי' ממנה ולסברתם ודעתם הנכונה, ואינם שותים אפילו ממים המרים שבה, ורק אלו הנגדרים עמהם ואחריהם ורוצים למצוא חן בעיניהם מבקשים המה המים המרים המאריים להפוך דברי אלקים חיים ולסלף אותם לדרך המינים, וישתקע הדבר ולא יאמר כן.

נו

והנה התועים והמתעים מתגברים בסמויות עינים כל כך עד שמפרסמים דברי הבל ורות, שכאילו ע"י הנסים הברויים והמרומים של צבא הציונים נתרכו בעלי תשובה וחזרו למוטב. ובאמת אין כדאי למפל בהם ולדחות דבריהם כי גלוי ומפורסם ההיפך, שנתרבה בעוה"ר ע"י נצחונם המינות והאפיקורסות, והפירצות והחציפות במקום המקדש באופן מבהיל ונורא. אמנם אפילו אם נניח שרואים באיזה מהם ענינים של תשובה אין בזה ממש וכבר ה' לעולמים בימי הש"ץ שר"י, כידוע מ"ש הקדוש מהר"י ששפורש זלה"ה בריש ספרו ציצת נובל צבי שכתב וז"ל והדברים הללו נכנסו בלב ההמון וגם בקצת מהחכמים עשו רושם ונתעוררו לתשובה גדולה כל ישראל הקרובים והרחוקים שבכל העולם וכו' ובכל העולם נעשית תשובה מעולה בסיגופין ותעניות והפסקות של שבוע שלם וטבילה במים קרים בזמן הקור וסיגופים אחרים מה שאין הפה יכולה לדבר ולא השכל

על הגאולה ועל התמורה

קא

לקבל, ראה שם בפנים. אבל הצדיקים האמיתיים שברור ההוא המה ראו והבינו שאין בתשובתם ממש, כיון שמקורה משורש הרע, ולכסוף נתגלה קלונם. וברור שכ"ז הוא מעצת הס"מ כמ"ש היערות דבש בח"א דרוש א' לפרש החרו צאנך מיד גוזזים שלפעמים רואים אדם רשע שחוזר בתשובה יושב בבכי ומתפלש בעפרים וכהנה דברים טובים וכאשר יעברו ימים אחדים והנה הוא חוזר לסורו במעשים מקולקלים ונשכח ימי השבע מפני ימי הרעב. וסיבה מזו היא כמו צאן שמבקשים לגוזזו ובצמרו יעשה כל חפץ יתנו לו לאכול מלח וכדומה המגדל צמר לנוי וכאשר יגדל הצמר יגוזזו, וכן יעשו תמיד. וכן הסט"א יונקים מן ישראל העובר שפעת קדושה אשר בו והוא להם למחיה, ולכך סביב רשעים יתהלכו, אך כאשר הם יונקים וכבר נפשו יבשה ואין לחלוחית קדושה עוד וכו' נותנים ללבו לשוב אל ה' ולעשות טוב עד אשר ידושן נפשו מטוב ה' כפי עבודתו במצות ה' ויהי מלא טוב בברכת ה' ואז כאשר רואים ישמן ישורון ונפשו מלא טוב אז ימנעו אותו מליך במצות כפעם בפעם ויונקים ממנו כל שפעת קדושה. וזהו הבקשה הג"ל שה' יציל אותנו ולכך אמר צאנך מיד גוזזים, עכ"ל. אמנם לעניינינו אין כוונת השמן לכך לינוק ממעשה המצוה של המינים האלו, כי נפשם יבשה ואין בהם מלחלוחית קדושה, ואף התפלין שמניחים לא למצוה יחשב להם, כמו שנבאר דעוד עושין איסור בזה, אלא שכוונת הסט"א לינוק ממעשה המצות של אלו שמתחברים אליהם, וכל מצותם שעשו עד הנה טרם שנתחברו למינים ואפיקורסים הס"מ יונק מהם ונוטלם לחלקו, והם ובעליהם עלו בגורלו ע"י שנתחברו לרשעים וכמ"ש רבינו יונה ז"ל באבות לפרש מאמר התנא אל תתחבר לרשע. ועיין בדברינו לקמן.

אבל האמת הוא שכל הענין אינו אלא סמיות ואחיות עינים של השטן דכבר בררנו לעיל מדברי הגמ' דיש בכוחו של הס"מ לעשות צורות של נסים כדי להטעות את הבריות, וכמו"כ ניתן לו כח ורשות לעשות דמיונות וצורות של בעלי תשובה, ודי בזה לסמות עיני ההמון חלושי הראות, אשר לא יביטו לשורש הדברים, אבל אין כדאי להאריך בזה כי מי שיש לו עינים יודע ומבין כי מיעוטא דמיעוטא המה, ואף אלו אין בהם ממש וכצל עובר,

נז

והנה לא שמענו אומרים שהיו אנשים שנשמרו ופרשו מאכילת נבילות וטריפות ומחילול שבת בפרהסיא וכדומה, או שעשו תיקונים לטובה

בחינוך בניהם שמתחנכים עד הנה לכפירה ר"ל, רק אחת שמענו ממעלת תשובתם שהניחו תפלין. ופלא מה זה שנתאחזו במצות תפלין דוקא. אמנם כבר מצינו דוגמתה בירושלמי (ברכות פ"ב ה"ג) תפלין מ"מ לא החזיקו בהן מפני הרמאין דעובדא הוה בחד גברא דהוה טעין ממונא בערובתא דשכתא, אשכח חד גברא מצלי ותפיליו ברישי, אמר לית לי לפקוד ממוני אלא להדין דנטיד מצות, אפקידי גבי, לאפוקי שכתא כפר ב', אמר לא לך הימנית אלא לשמא דקודשא דהוה על רישך עיי"ש. והתוס' במס' שבת (מ"ט ע"א) והרא"ש בהלכות תפלין פרק כ"ו מפרשים הירושלמי דמפני מה לא החזיקו העולם נאמנות להיות המניחין תפלין כל היום כשרים ונאמנים בעיניהם כי כן הי' הדבר ראוי מי ששם ה' נקרא עליו תמיד ראוי להיות יראתו על פניו תמיד ולא יחטא, אלא מפני הרמאין שהם רשעים ומניחין תפלין לרמות בהן העולם, ומראים עצמן ככשרים עכ"ל הרא"ש ז"ל. עכ"פ מבואר דכבר מקדמת דנא הורגלו הרשעים לרמות את הבריות במצות תפלין, וצריך הסבר למה בחרו דוקא במצות תפלין. וראיתי במראה הפנים על הירושלמי שכתב לפי שנראה לעין כל ע"כ יאמינו להם ומדמים את עצמם ככשרים אבל אין טעם זה מספיק עדיין, הלא כמה מצות יש שנגלים לעין כל.

ונראה לי עפ"י מ"ש בגמרא מס' שבת (דף מ"ט ע"א) א"ר ינאי תפלין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפיים וכו' ובירושלמי בפ"ב דברכות (ה"ג) תמן אמרינן כל שאינו כאלישע בעל כנפיים לא ילבש תפלין. ובהלכות קטנות להרא"ש (ס"ב כ"ח) פ"א לא שיהא צדיק כאלישע בעל כנפיים אלא שיכול להזהר וכו' ולהכי נקט אלישע דכיון דאידע לו נס מסתמא הי' שומרן בטהרה עכת"ד הרא"ש. וכמו"כ כתבו התוס' בשבת (דף מ"ט ע"א) ד"ה כאלישע יעיי"ש. וכתב הב"י באו"ח סי' ל"ח ז"ל כתב הכלכו בשם הר"מ ועל הבחורים ששאלת אשר מהרהרים אפילו בשעת קריאת שמע לא יניחו תפלין, ואפילו חולי מעים אסור להניח וכו' כ"ש שלא ינהג בהם קלות ראש בתאות נשים עכ"ל הכלכו בשם הר"מ מרוטנבורג ז"ל. וכתב ב"י דס"ל להר"מ דבעוד שהם עליו צריך שלא יתרחק ואינו יכול להעמיד עצמו מלהרהר בשעה שהן עליו לא יניח. ובספר ארחות חיים כתב על הא דהר"ם וכן משמע מירושלמי שמפרש גוף נקי ממשכה רעה עכ"ל. ולי נראה דאין לפטור ממצות תפלין מפני כך אלא יש לכופם בדברים ולמשוך לבם ליראת שמים כדי שיסיחו לבם מדברי הבאי המזיקים לגוף ולנפש ויפנו לבם לקבל עליהם עול מלכות שמים עכ"ל הב"י זללה"ה. והמחבר בסי' ל"ח ס"ד כתב המניח תפלין צריך לזהר

על הגאולה ועל התמורה

קג

מהרהור תאות אשה, וציין ע"ז הרמ"א ז"ל ואם א"א לו בלא הרהורים מוטב שלא להניחם (כל בו וא"ח) עכ"ל. ואפשר דלא פליגי המחבר והרמ"א ז"ל, ואף שכתב הב"י דאין לפוטרים ממצות תפילין מפני כך וכו' אבל הרי סיים דיש לכופם בדברים ולמשוך לבם ליראת שמים כדי שיסיחו לבם מדברי הבאי וכו' ויפנו לבם לקבל עול מלכות שמים, אבל באנשים שאינם כגדר זה שיוכלו לכופם ליר"ש ולהסית דעתם מדברי הבאי אפשר דלא יחלוק הב"י על דברי הר"ם שבכלבו ודברי הרמ"א. וגדולה מזו כ' העט"ז דאם אינו יודע הכוונה התפלן במחו ובורע כאבנים ח"ו. והבאר מים חיים פ' שופטים כ' דאם אינו מכין במחשבתו ענין הד' פרשיות ה"ה כמונחים על הכותל והגג.

נח

וב"ש הסמ"ג (מ"ע ג') כי מ"ש רז"ל (שבת מ"ט ע"א) תפלן צריכין גוף נקי כאלישע וכו' והו באדם שמניחם כל היום וכו' אבל בשעת תפלה אין לך רשע שלא יהא ראוי לתפלן וכו' ק"ו מס"ת שמקודש יותר וכו' והכל אוחזין בס"ת בשעת תפלה עכ"ד, כבר כ' העט"ז ריש ה' תפלן וז"ל ויש שאין מניחין תפלן דצריך גוף נקי סמ"ג בעשה ג' שהיו נמצאים בימיו אלפים ורבבות בספרד שלא היו מניחין תפלן מטעם הנ"ל. הרי ברור בדבריו שהסמ"ג מיידי באנשים שפרשו מהנחת תפלן מחשש שאין להן גוף נקי ולא מרשעות ח"ו, וצ"ל דמ"ש אין לך רשע שלא יהא ראוי לתפלן כוונתו לגדר א' מבחי' רשעים, וכבר ביאר התניא ולה"ה בלקוטי אמרים פ"א דהא דאמרינן דמחצה על מחצה מקרי בינוני ורוב זכויות מקרי צדיק הוא שם מושאל לענין שכר ועונש, ומקרי צדיק בדינו מאחר שזוכה בדין וכו' אבל לענין אמיתת שם התואר והמעלה אפילו העובר על איסור קל של דברי סופרים מקרי רשע כל זמן שלא יעשה תשובה כדאיתא בפ"ב דיבמות ובפ"ק דנדה ואפילו מי שיש בידו למחות ולא מיחה נקרא רשע (בפ"ו דשבעות) עכ"ל. ועוד ק"ו ב"ב של ק"ו במי שיש לו רוב עוונות אפילו יש בידו כמו"כ מצוות הוי רשע לכל הדיעות. ומבואר בשו"ת המבי"ט שהפוסקים מדברים בלשונות מושאלים בענין צדיק ורשע. ועוד שאין לעשות פלותא בין הראשונים במקום שאפשר להשוותן, ובפרט לומר שיחלקו במציאות, דעכ"פ מבואר בדברים הנ"ל דיש מציאות כזה מי שאינו יכול להעמיד עצמו מלהרהר בתפלן בעודן עליו, וגם החוש יעיד ע"ז. ובלא"ה א"א לומר דכללא כ"ל בכל הרשעים, דהרי אמרו"ל הצדיקים לבם מסור בידם והרשעים הם מסורים ביד לבם, ובל"ס יש רשעים בעולם שלא יוכלו למשול על מחשבות לבם בשום אופן, ולא מיבעיא במומרים

להכעיס אלא אפילו במומרים לתיאבון באלו שמוזהמים בתאוות עבירה ואין מקיימין תורה ומצוות אין בידם למשול על הרהורי לבם, שהרי בסתם בני אדם אמרו רז"ל (כ"ב דף קס"ד ע"ב) ג' עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום היראה עבירה וכו'. והזהיר הנועם אלימלך זלה"ה בצעטיל קטן שלא לשהות מחשבה רעה במוחו ושלא לממא שכל העליון, וכתב ע"ז סגולות ועצות לומר כמ"פ וגשמת מכל דבר רע וכו' ולא תתורו וכו' וגם מ"ש חז"ל שלא ירהר אדם וכו', ומוכן שאין הכוונה באמירה בלבד בלא כוונת הלב שאין בזה תועלת אלא אם מכון לבו בזה. וכ"ז דיבר ליראי ה', ובודאי שאין לרשעים המזוהמים יכולת ורצון לדחות הרהורים רעים משכלם. וע"כ שדיבר הסמ"ג מגדר רשעים שעסק עמהם שמבואר מדבריו שבאו להתפלל והחזירם בתשובה וקבלו עליהם מצות תפילין כמ"ש"כ הדוכיחם ע"ז וקבלו עליהם, אבל לא כתב דין זה בכל הרשעים. ומעתה אין לנו לעשות פלוגתא ואפשר להשוות דברי הסמ"ג לדברי הפוסקים הנ"ל. ואפילו את"ל שיש פלוגתא בדבריהם אין סברא שיחלקו במציאות, ויותר נראה דפלוגתתן בסברת הק"ו שהביא הר"ם מרוטנבורג, שהרי בבבלי לא הוזכר אלא שלא יפיה הם ושלא יישן בהם, וכתב הר"ם שבכלבו שכ"ש שלא ינהג בהם קלות ראש, וככה ס"ל הא"ח והב"י והרמ"א דדברי הירושלמי הם בק"ו ממ"ש הבבלי שלא יישן ושלא יפיה בהם, ואפשר שהסמ"ג לא יסבור ק"ו זה, וממילא פליגי הירושלמי והבבלי ופסק כהבבלי שלא מיירי אלא משינה והפחה, ומשינה והפחה אפשר להזהר לשעה קלה בעודן עליו, אבל למשול על הרהורי לבו א"א לרשע גמור שאין לו חלק בתומ"צ, ומכש"כ במומרים להכעיס וכמבואר בדברי הפוסקים ויותר נראה להשוותן, דאפשרי פלוגתא לא מפשינן. וגם מדברי הב"י נראה כן מרלא הביאו כלל, ודרכו שלא להשמיט דבריו אף במה דלא פסק כוותי'. ובלא"ה אין נפקא מינה בזה לדינא כיון שכבר הכריע הרמ"א ז"ל לפסוק כהר"ם והכלבו אין לנו אלא דברי הרמ"א דפסקינן כוותי' בכל מקום. ובעוה"ד המצא ימצא גם בין יראי ה' אשר מחמת שלא תקנו עדיין חטאת נעוריהם בתשובה גמורה קשה להם להשמר ולהזהר מהרהורים ר"ל, אבל עכ"פ על פי רוב אינם מזוהמים בגדר זה שלא יוכלו להשמר מהרהור לשעה קלה בעוד שהתפילין עליהם, ומספק שמא יבואו לידי הרהור אין לאסור הנחת תפילין בשביל כך כאשר פסק המג"א ז"ל. אבל אלו הרשעים שכל מחשבתם ועסקם בעריות ר"ל ומזוהמים בתכלית הזוהמא וכל מגמתם למען רבות זימה ולכן המציאו גיוס הנשים להיותם מופקרים כגורעים שבאומות, אסור להם עפ"י

על הגאולה ועל התמורה

קה

דין להניח תפלין, וע"כ נותן להם הס"מ עצה ומחשבה לרמות במצות תפלין שבזו עצמה מוסיפים עבירה בעשייתה, ומגדילים כח הסט"א ר"ל.

ומ"ש התוס' והרא"ש דלהכי נקט אלישע דכיון דאידע לו גם מסתמא הי' שומרן במהרה עכ"ל, ולכאורה למה לי' להביא רא' ע"ז, כי בודאי אלישע צדיק גדול הי' וקיים המצוה כדינו ושמרן במהרה, אמנם אפילו בצדיק גדול כל הצדקות אינו אלא חזקה מחמת חזקת כשרות, אבל לא בידור גמור ואפשר שישתנה ח"ו כמו שמצינו שאפילו אצל שמואל הקטן הי' מקום לחשוש, אבל הנס הוא בידור גמור, ע"כ כתבו התוס' דמ"ש ר' ינאי תפלין צריכין גוף נקי כאלישע וכו' נקטו בדבריהם אלישע ידיע להזהר בהם ולשמרן במהרה ונתברר צדקתו בבידור גמור מזה שאידע לו גם כנ"ל. ונלמד מזה דאין הקב"ה עושה גם רק לצדיק גמור, ואם אינו צדיק גמור לא יתעבד לו ניסא. ומכש"כ דאין עושין גם לרשעים, ונתבאר לעיל באריכות. ועוד יש רא' מכאן לענין תפלין דאם אין שומרם במהרה בשעת הנחתן אין בהם כח הגנה, שהרי החליטו התוס' בדבריהם דאי לאו דאלישע שומרן במהרה לא אידע לו גם והגנה על ידיהם. אך אין נפק"מ לנו בכ"ז, כי בימי הש"ץ ידוע שנעשו בעלי תשובה אלפים מישראל על ידו כנ"ל, ואעפ"כ לא נתפעלו ולא נתרגשו גדולי וצדיקי הדור, כי ידעו שהמקור הוא שקר ומשורש נחש יוצא צפע, וראו והכירו כי מקור תשובתם משורש הכפירה ר"ל, וע"כ לא הסתפקו כלל, וידעו ברור שהיא מחלק הסט"א כאשר מבואר כ"ז בס' ציצת נובל צבי מהר"י ששפורט ז"ל.

נמ

וכבר פירשתי מאמר המדרש רבה בפ' ויצא עה"פ ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם וגו' ריב"ח פתר קרי' בגלות וכו' ויאמרו מחרן אנחנו מחרנו של הקב"ה אנו בורחים, ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור, הידעתם את מי שהוא עתיד ללבן עוונותיהם של ישראל, ויאמרו ידענו ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום באיזה זכות והנה רחל בתו באה עם הצאן וכו'. וצ"ב שהוציאו חז"ל הפסוק ממשמעותו לגמרי, ואיך דרשו ליבון עוונות שהוא מהבוי"ת לבדו וממדת טובו ורחמנותו ית' עלינו, והלכישו מידה גדולה ומשובחת כזו בשמו של רשע עריץ כלבן, וכללא אית לן דאין מקרא יוצא מידי פשוטו לעולם, וכאן הוציאוהו מפשוטו של מקרא לגמרי ופירשתי דהפשט והדרש בקנה אחד עולים, דהנה ליכות לליבון עוונות צריך שיוקדם אלי' התשובה אמיתית ומעולה, וכתב בספה"ק מדרש פנחס מהרה"ק ר' פנחס מקאריץ זלה"ה דכל עוד שיש באדם המידה של שקרנות לא

יועיל תשובתו גם על שאר עבירות, דכיון שנתרגל במידה זו בודאי גם תשובתו אינה אמיתית עיי"ש"ר. ולפי"ז א"א שיעשה האדם תשובה הגונה אא"כ יש בו כח הבחנה ויודע ומכיר דרך השקר והרמאות כדי שידע להזהר ולהתרחק ממנה, וגם ידע איזהו הדרך ישכון אור והוא דרך האמת אשר ידבק וילך בה, לא כן מי שאינו יודע להבחין בדרכיו ואינו יודע ומכיר דרך השקר להבדל ממנה, וכש"כ מי שיש לו סמיות עינים ומדמה דרך השקר לאמת והאמת לשקר.

ומעתה א"ש מה שדרשו חז"ל הידעתם את לבן בן נחור, הידעתם את מי שהוא עתיד ללבן עוונותיהם של ישראל, דהנה לבן הארמי ה' מקור השקר והרמאות, וע"כ נקרא ארמי שה' שורש כל הארמאות. ומעתה הדרש והפשט יתאחדו ובקנה אחד עולים, דאי אפשר לזכות לליבון עוונות ולתשובה הגונה וראוי זולתי אם יודעים ומכירים בדרכי לבן, וצריך כח הבחנה להכיר במדת השקר אף אם הוא מלוכש בצורה וברמיון של אמת, כי גם זהו ממדת השקר ומדרכי לבן להלביש השקר בצורות שונות, וע"כ צריך לדעת בידיעה ברורה את לבן ואת דרכיו, כדי שיבין אך להשמר ולהתרחק מהם.

וביאור המדרש להלן ויאמרו ידענו ויאמר להם השלום לו וכו' שהם השיבו לו ויאמרו ידענו שמכירין אותו ואת דרכיו, והנה שאל עוד ויאמר השלום לו, דאף שמעלה גדולה שמכירין בדרכי לבן אבל אם עושים שלום עמו זה רע ומר מאוד, ויאמרו שלום דלכחינה זו עדיין לא הגענו, ועדיין יש לנו שלום עמו, וע"ז אמרו במדרש באיזה זכות יהי' אפשר להנצל ממנו וע"ז בא כמשיב והוסיפו לומר והנה רחל בתו באה עם הצאן, דהנה ידעו שיעקב הוא זיווגה כמו שפי' רש"י שהיו הבריות אומרים שני בנים לרבקה וכו' הגדול לגדולה והקטן לקטנה, ויעקב אבינו מידתו מדת אמת כמ"ש תתן אמת ליעקב, והוא ילחום נגדו וישפיל כוחותיו. ואם זוכה האדם להדבק בדרכי יעקב אבינו ע"ה, ממילא יהי' מרוחק ומובדל ולא יהי' לו שלום עם דרכי לבן. ובזה מבואר כל דברי המדרש שעולה גם לפי פשוטו של מקרא. עכ"פ מבואר דבעניני תשובה צריך התבוננות וזהירות יתירה אם אין מעורב בו מדרך השקר והרמאות, דאז אין התשובה מועיל כלום, וכתבנו כ"ז להערה בעלמא, כי א"צ כל אלו הראיות לענינינו וברור שלא הי' בתשובתן שום ממשות אלא סמיות עינים כמ"ש לעיל.

על הנאולה ועל התמורה

קז

ם

ואמרינן בפ' הקומץ (מנחות דף כ"ט ע"ב) מפני מה נברא העוה"ז בה"א מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יוצא (פרש"י הרוצה לצאת ממנו לתרבות רעה יוצא) מאי טעמא תליא כרעי' דה"א דאי הדר בתשובה מעיילי לי, וליעיילוהו בהך לא מיסתייעא מילתא (פרש"י וליעיילוהו בהך פתח תחתון דנפק בי' ומשני לא מסתייעא מילתא דהבא לטהר בעי סיועא מפני יצה"ר הלכך עבדי לי' סיוע פתח יתירה) וכדר"ש בן לקיש דארשב"ל מאי דכתיב (משלי ג') אם ללצים הוא יליץ ולענונים יתן חן בא ליטמא פותחין לו בא ליטהר מסייעין אותו, וכע"ז דרשו ז"ל במס' שבת (דף ק"ד ע"א) מאי טעמא כרעי' דקו"ף תלוי' עיי"ש. וכתב המהרש"א ז"ל בפ' הקומץ עפ"י המבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בשמונה פרקים כי החוטא אחר שחטא אי אפשר לו לשוב ולטהר נפשו שלימה עד אשר ירחיק עצמו לצד אחר ומשם יבנס למקום טהרה וכו' וע"כ אמרו כי הבא ליטהר הוא שיצא כבר וכו' ונטמא ועתה כשבא לחזור ולשוב וא"א לו באותו צד דלא מסתייעא כדקאמר ע"כ צריך לסובבו לצד אחר לפתח קמן אשר שם (וכ"ש רש"י ז"ל עבדי לי' סיוע פתח יתירה), אבל הבא ליטמא ועומד במקום טהרה ורוצה לצאת יש לו פתחים הרבה וכו' וא"צ סיוע וכו' עיי"ש. עכ"פ מבואר עד כמה כוחה של הבא לטמא פותחין לו, וכמו שפי' רש"י במנחות הוא יליץ הקב"ה יליץ אותו כלומר פותח לו להיות לץ עכ"ל. וא"א לו לצאת מאותו פתח לחזור ולשוב אלא צריך סיוע מן השמים לסובבו לצד אחר שיתרחק מקצה אל הקצה מדרך שעמד שם.

ומעתה לענינינו אלו המסמין העינים ומפרסמים דברים בדויים שנתרבו בעלי תשובה, אין הדעת סובלתן, כי איך יקרא לזה בגדר תשובה אם עדיין ראשו ורובו מלא מפה אל פה בדיעות המינות והציגונות ומשתתף ומתחבר אליהם, ואין כ"ז אלא דברי שחוק והיתול וסמיות עינים ומדרכי הסתת היצר.

סא

וראיתי לידידי הגה"צ אבדקה"י קאשוי זצ"ל בהקדמת ספרו אבות על בנים שנדחק מאוד ליישב דברי הוזה"ק מ"ש שבמלחמת גוג ומגוג יהיו גם מבני ישראל בין חיילותיו של גוג, והיתכן שימצאו בישראל אנשים שילחמו נגד מלך המשיח עיי"ש. ואיני יודע מה זו קושיא ומה זו תמי', הלא כבר הי' לעולמים

כיוצא בזה במלחמת החשמונאים עם היוונים שהפריצים והבריונים שבישראל היתה ידם עם היוונים ולחמו נגד החשמונאים ונגד התורה"ק, ראה כ"ז ביוסיפון. ועוד מצינו דוגמתו כפי הנראה מדברי יונתן בן עוזיאל כפ' בשלח עה"פ ואמר פרעה לבני ישראל, אל"ן דתן ואבירים דמשתיידין במצרים וכו' מבואר שלמרות הנסים הגדולים שראו מה שעשה ד' לישראל להוציאם ממצרים עמדו הם במרדם ולא יצאו עם ישראל ממצרים ונשתיירו עם פרעה והיו עוד בעצה לדרוף אחרי ישראל, ואח"כ במחלוקת קרח מצינו שהצו את בני"י לחלוק על משה. וכפי הנראה מדברי התיב"ע הלכו דתן ואבירים עם פרעה ללחום נגד ישראל ואח"כ לחמו עם ישראל בהסתה, והי' כוחם גדול להמשיך אחרים ולהטעות את כל ישראל לחלוק על משה רבינו. ופלא איך נמשכו בני"י אחריהם בידעם שהיו בעצה עם פרעה לדרוף אחרי ישראל ולא יצאו ממצרים יחד עם בני ישראל, ואף על פי כן עלתה בידם אחר כך להיות ממנהיגי ישראל, והם היו בעלי המחלוקת ומנהיגי' של עדת קרח והקהילו את כל העדה על משה ואהרן. וכתב הרמב"ן ז"ל עה"פ וישלח משה לקרוא לדתן ואבירים וגו' ויתכן שהיו דתן ואבירים נשיאי עדה חשובים מאון בן פלת, ואם היו הם מתרצים אליו הי' און הולך אחר עצתם, וע"כ שלח משה אחריהם וכו' ולהלן כתיב ויקם משה וילך אל דתן ואבירים וגו' שהם היו ראשי החולקים. ואיך עלתה בידם להטעות את הדור דעה. אמנם ל"ק מאחר שהם היו שלוחי הס"מ בלי ספק שיש בכח הס"מ לסמות העינים, ועשה כן להראותם כצדיקים עד כי נהו אחריהם כל בית ישראל. ואמרו חכו"ל במסכת סנהדרין (דף ק"ט ע"ב) און בן פלת אשתו הצילתו, אמרה לי' ידענא דכולא כנישתא קדישתא גינהו וכו' אותבה על בבא וסתרת' למזי', כל דאתא חזי' הדר וכו', הרי דאף החולקים על משה ואהרן פרשו והרחיקו מבית שנמצאה שם אישה שראשה פרוע, ומסתמא אף דתן ואבירים היו מראים א"ע כמדקדקים בכל המצות, ובאופן זה עלתה בידם להטעות את כל ישראל. עכ"פ כבר הי' לעולמים שאלו שנעשו נשיאי העדה ומנהיגי ישראל לחמו נגדם ועזרו לאויביהם, ועכ"ז טעו אחריהם כל ישראל לשמוע בקולם ולחלוק על משה, וכ"ז בכח הס"מ המסמא העינים להטעות את ישראל. ומעתה אין זה מן התימה שימצאו בריונים שיעזרו לגו' ללחום נגד מלך המשיח.

וחוץ מזה הלא מבואר במדרשי חז"ל ובזוה"ק בכ"מ, והובא בילקוט ראובני פ' תצא בשם הזוה"ק עה"פ תמחה את זכר עמלק אל"ן ערב רב מעורבים

על הגאולה ועל התמורה

קט

בישראל, עלייהו איתמר תמחה את זכר עמלק דלא ישתאר מנהון שריד ופליט וכו' עיי"ש שהאר"ך. וזה לשון הוזה"ק בפרשת בראשית (דף כ"ה ע"א) חמש מינין אינון בערב רב, ואינון נפילים גבורים ענקים רפאים עמלקים, ועלייהו איתמר תמחה את זכר עמלק ומלחמה לה' בעמלק מדור דור, וזו היא המלחמה התמידית והמתווייבת עד שיהי' עולם התיקון. ואמרו רז"ל אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק. והנה הציונים והכופרים של זמנינו שורשם מהערב רב, וידוע שהגה"צ בעל חפץ חיים זצ"ל שעיקר עבודתו היתה בענין שמירת הלשון וביאר הלכה זו על בורי' להלכה ולמעשה, והעיד תלמידו הגה"צ ר' אלחנן וואסערמאן זצ"ל משמו שאמר על הציונים שהם עמלקים אמיתיים. ובעוה"ר אנו סובלים עכשיו הגלות מערב רב זרע עמלק, והם גזורים גזירות רעות על הכלל ישראל, שלא הי' כזאת מיום היתה ישראל לגוי, ועוד ידם נמוי' ה' ישמרינו. ובפירוש אור החמה כתב על דברי הוזה"ק הג"ל בפרשת בראשית דאף באלו הנולדים מזרע ישראל יתרמי ששורש נשמותיהם מסטרא דעמלק. וכבר הבאתי בספרי ויואל משה (מאמר ג') ס' (כ"ז) מ"ש הרשב"א ז"ל בתשו' (מהד"ק ס' ת"ד) על אלו שמוציאין דברי התוה"ק לדברי מינות וכו' שהעידו על עצמן שאינם מזרעו של אברהם, ואפילו מזרעו של עשו וישמעאל, רק מאותן שדין ולילין שנולדו מאדה"ר ע"כ תקללם בכל לשון וכל ישראל נקיים, עיי"ש שהאר"ך. וביארתי שם בספרי כוונת הרשב"א ז"ל דאף שאנו רואין באלו המינים שנולדו מזרע אנשים, ולפעמים גם מבתי הכשרים שבישראל ונתפסו אח"כ למינות והמה בדמות וצלם אנשים, אולם העיד הרשב"א ז"ל שנתחלף נשמתם בשרדין ורוחין ולילין אף שנשארו בגופם בצלמם ודמותם עיי"ש.

סב

וכתב הרמב"ם ז"ל באגרת תימן וכבר הבטיחנו הבוי"ת כאדם הנכנס ערב לחבירו ודי לנו בערכותו והודיענו שכל מי שעמד על הר סיני שהם מאמינים בנבואת משרע"ה בכל מה שבא על ידו, הם וכניהם ובני בניהם עד עולם, שכן אמר הקב"ה ית' (שמות י"ט, ט') וגם כך יאמינו לעולם, לפיכך יש לדעת שכל מי שנמה מדרך הדת הנתונה במעמד ההוא שאינו מזרע האנשים ההם, וכן אמרו"ל על כל המסתפק בנבואה לא עמדו אבותיו על הר סיני, עכ"ל הרמב"ם ז"ל.

על הגאולה ועל התמורה

אכן יש חילוק בין דברי הרמב"ם והרשב"א הנ"ל, דהרמב"ם כתב על המינים שאינם מורע ישראל ולא עמדו אבותם על הר סיני, והרשב"א כתב שאפילו מורע האומות אינם, אלא מאותן שדין ולילין. עכ"פ מעתה אין לתמוה על דברי הוזה"ק הנ"ל שיימצאו בישראל כאלו שילחמו נגד מלך המשיח ויעזרו לגוג, כי בודאי יהיו מאלו המינים והאפיקורסים ומלכות המינות וחיילותיו שאינם מנשמת ישראל אלא מנשמת עכו"ם ועמלק כפי דברי הרמב"ם וזה"ק, או משרין ולילין לפי"ד הרשב"א ז"ל, ומצד הלידה דינם כישראל כיון שאבותיהם מישראל, ועליהם סובב כוונת הוזה"ק שיהי' מצחם כנחושת ללחום נגד ישראל ומלך המשיח ויעזרו לגוג, אבל יושב בשמים ישחק עליהם כמו שאה"כ על גוג וחיילותיו.

סג

ויבואר עוד עפי"מ"ש באסתר רבתי עה"פ ויקראו סופרי המלך וגו' וכן הוא בילקוט תהלים ב' עה"פ יתיצבו מלכי ארץ וגו' על ה' ועל משיחו, וז"ל א"ר לוי ארורים הם הרשעים שהם מתעסקים בעצה רעה על ישראל וכאז"א מהם יועץ לפי דרכו ואומר עצתי טובה מעצתך, והולך ומונה פרעה אמר שוטה הי' עשו וכו' המן אמר פרעה שוטה הי' שאמר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, וכי לא ידע שהבנות נישאות ופרות ורבות, אני איני עושה כך אלא להשמיד להרוג ולאבר וגו' ואף גוג ומגוג לעתיד לבוא עתיד לומר שוטים היו הראשונים שהיו מתעסקין עם מלכיהם בעצות על ישראל, ולא היו יודעין שיש להם פטרון בשמים, אני איני עושה כן אלא הריני נזדווג עם פטרוני תחלה ואח"כ אני מזדווג להם שנאמר יתיצבו מלכי ארץ וגו' על ה' ועל משיחו וכו', וכן דרשו לי' להאי קרא בזה"ק פ' בשלח (דף נ"ח ע"ב). וכתב היפה ענף על המדרש הנ"ל דלא יתפרש זה כפשוטו, כי מי הוא האויל אשר יצא למלחמה נגד ה', וממה נפשך אם יאמינו בהשי"ת הרי יודעין שאי אפשר להלחם עמו, ואם לא יאמינו לא יחשבוהו גם כן לפטרונם של ישראל ומה בצע ללחום עמו. אמנם יתחכמו גוג ומגוג להפריד הדבוק האלקי בין ישראל לאביהם שבשמים ויבטלו התורה והמצות מישראל וכוה ינתקו את המוסדות המקשרות את ישראל לפטרוני זה הקב"ה. וזה כוונת אומרים שיזדווגו בפטרונם של ישראל, שיתעמלו להדיח את ישראל מתורה ומצות כדי שלא יציל אותם פטרונם. וכ"כ בהנהגות על מדרש תהלים שהעתיק מ"ש הגאון רש"י מינין בן הגאון מוהר"ם פאדוואה וזה"ה בס' י"ב דרשות, כי כוונתו לבטל את ישראל מתורה

ומצות, והיינו שיזדווגו לפטרונו, כי כאשר יחטאו אז אין הקב"ה בתוכם, ויוכלו להרע להם ח"ו כרצונם עכת"ד. והרשעים האלה עושים הכנה למלחמת גוג ומגוג, וכבר התחילו ועשו פעולות שונות לנתק את ישראל מפטרונו ולהדיר אותם מתורה ומצות, ולפעולה זו המה מסוגלים יותר מכל האומות, וכמ"ש רש"י ז"ל בפ' בחקותי עה"פ ודרו בכם שונאיםכם, שאיני מעמיד שונאים אלא מכם ובכם וכו' שאומות העולם אינם מבקשים אלא מה שבגלוי וכו' אבל אלו שהם מכם ובכם הם מחפשים אחר המטמוניות שלכם עכ"ל. והמטמוניות המה לבבות בני"ו ויחפשו אח"ו לנתקם מפטרונו ולעקור כל זיק ושורש האמונה מלבות בני ישראל. וזה כל פעולותיהם לעשות הכנה למלחמת גוג ומגוג.

ומעתה אין תימה שכדאי להשטן לעשות כל אותות ומופתים שבעולם, וגם הצלה והצלחה בצורות שונות ומשונות, כי כל זה הוא הכנה למלחמת גוג ומגוג וליתן כח ועוז למלכות הרשעה שיוכלו להזדווג לפטרונו של ישראל כבחי' הנ"ל. ואפשר למצוא רמז במה שאמר הכתוב על גוג ומגוג וחילוליו יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו, וצ"ב דמה ענין שחוק לכאן. ואפשר דהשי"ת ירבה להם גדולה ושחוק בעולם הזה כדי להגדיל כבוד שמים במפלתן.

סד

איתא בילקוט שמעוני (רמז תמ"ג) מובא בס' ראש דוד מהרב חיד"א ז"ל לעתיד לבוא יאמר הקב"ה לנביאים לכו ופייסו את כנסת ישראל, מיד מתכנסין כל הנביאים והולכים אצלם והיא אומרת להם איך תנחמוני הבל ותשוכותיהם נשאר מעל וכו' עד עכשיו אני מלאות מן התוכחות שהוכחתם אותי, ועכשיו אתם באים לנחמני, וחושב שם בילקוט עשרה נביאים שילכו לנחם את כנסת ישראל בדבר ה' ולא תרצה לקבל מהם, הלך הושע לנחמה, א"ל הקב"ה שלחני אצלך לנחמד, אמרה לו מה בידך, א"ל אהי' כמל לישראל, אמרה אתמול אמרת לי הכה אפרים, שרשם יבש, פרי בל יעשון, ועתה אתה אומר לי כך, לאיזה נאמין לראשונה או לשני'. הלך יואל לנחמה א"ל הקב"ה שלחני אצלך, א"ל מה בידך, א"ל והי' ביום ההוא ישפו ההרים עסים, א"ל אתמול אמרת וכו' לאיזה נאמין לראשונה או לשני'. הלך עמוס וכו', הלך מיכה וכו' וכ"א אמר נבואתו בשליחות ה' לנחמם ולא יאמינו בהם וישיבו להם מנבואה אחרת שאמרו לתוכחתם ואיזה נאמין וכו' עד שא"ל לאברהם לך נחם את ירושלים וכו' ולא קבלו ממנו והשיבו לו וכו' הלך יצחק

על הגאולה ועל התמורה

קיב

ויעקב, הלך משה רבינו ולא קבלו ממנו. מיד הלכו כולם לפני הקב"ה ואמרו רבש"ע לא קבלה ממנו תנחומין שנאמר עניה סוערה לא נוחמה, א"ל הקב"ה אני ואתם נלך לנחמה הוי נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם ע"כ. והשר מהר"י אברבנאל בפירושו פ' כל המאמר הזה לפי דרכו, ומרן החיד"א ז"ל בספרו הנ"ל ביאר באריכות כל דברי הנביאים האלה ומיישב דבריהם שאין סתירה בדבריהם לנבואתם הקודמת, ומפרש טענת כנס"י להם עיי"ש.

ואחרי כל דבריהם בפירושם קשה להבין דברי הילקוט אלו, והוא הפלא ופלא, דהרי כל דבריהם מוסבים על העתיד, ואז יהיו כל ישראל צדיקים כמבואר בתוס' יומא דלאחר ביאת המשיח לא יהיו עוד רשעים בישראל וכולם ישובו בתשובה כמשה"כ ושבת עד ה"א אלקיך, ואליהו הנביא יחזיר את כל ישראל בתשובה, וא"כ איך אפשר שלא יאמינו לכל אלו נביאי האמת שיבואו אליהם בשליחות הקב"ה, ובפרט להאבות הקדושים ולמשה רבינו ע"ה, והרי כל מי שאינו מאמין לדברי הנביא חייב מיתה כמפורש בגמרא סנהדרין (דף צ' ע"א) שלפי שלא האמין השליש של מלך ארם בדבר אלישע נאמר בו וירמסוהו בשער וימות עיי"ש, ואיך אפשר שיפקקו ישראל בנבואת משה רבינו ע"ה. ועוד קשה שהרי ישראל שבכל הדורות רואים ויודעים אלו פסוקי תוכחה שכולם נמצאים בתורה ובנביאים, ואעפ"כ עומדים באמונתם חיים וקיימים, ומאמינים בבשורת הנחמה, ואיך אפשר שבדור הגאולה שיהיו כולם צדיקים לא יאמינו מכח קושיא זו שיהי' נראה כסתירה בעיניהם פסוקי התוכחה לפסוקי נחמה, והוא פלא.

תו קשה למה לא השיבו להם הנביאים על שאלתם, הלא בודאי יש תירוץ מספיק לסתור טענות כנסת ישראל, ולעתיד לבוא יתגלה הכל כמ"ש בילקוט פ' חקת דברים המכוסים מכם בעוה"ז עתידים להיות צופים לכם לעוה"ב, ומכש"כ שיהי' נגלה לנביאים כל סתום ונעלם, ומדוע לא ישיבו לכנסת ישראל תירוץ מספיק שלא ישאר בית הספק. ועוד קשה דהרי קמי שמיא גליא וגלוי וידוע לפניו ית' שלא יקבלו ישראל שליחות הנביאים א"כ למה יטריח הקב"ה י"ד נביאים ללא צורך. ואם יהי' עת רצון לפניו ית' לנחם את ישראל מדוע לא ילך הקב"ה בכבודו ובעצמו לנחם אותם, והקב"ה מגיד מראשית אחרית יודע שסוכ"ס לא יקבלו עד שילך הוא בעצמו לנחמה, ומדוע לא ילך תיכף, וכ"ז צריך ביאור. ובודאי שיש בזה

על הגאולה ועל התמורה

קיג

ענינים נשגבים וסודות נפלאים, אבל צריך הסבר עד מקום שאנו מסוגלים להבין פשוטן של דברים.

סה

ואפשר ליישב עפי"מ שאמרו חז"ל דגאולה העתידה תהי' ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו כדאיתא במדרש ילקוט (רמז תקע"ז) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה', אמר הקב"ה בעוה"ז הייתם נושעים ע"י בני אדם, במצרים ע"י משה ואהרן, בימי סיפרא ע"י דבורה וברק וכו', וע"י שהיו ע"י בשר ודם הייתם חוזרים ומשתעבדים, אבל לעתיד לבוא אני בעצמי גואל אתכם ועוד יותר אין אתם משתעבדים שנאמר ישראל נושע בה' תשועת עולמים. וכן דרשו ז"ל מדכתיב ופרויי ה' ישובון (ישע"י נ"א) אין אומר ופרויי משה ואהרן אלא ופרויי ה', שגאולה העתידה יהי' רק ע"י הקב"ה ולא ע"י בשר ודם. וכן מבואר בזוה"ק פ' ויקרא (דף ו') נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל, נפלה ולא אוסיף להקימה לא כתיב, מתל למלכא דרגו על משרוניתא וכו' כך קוב"ה כל זימנא דכנסת ישראל בגלותא כד הוי' מטי זמנא היא אתיאת והדרת קמי מלכא, והשתא בגלותא דא בתראה לאו הכי אלא קוב"ה יוחיד בידהא ויוקים לה ויתפיים בהדה וייתב לה להיכלי', ות"ח דהכי הוא דהא כתיב נפלה לא תוסיף קום, וע"ד כתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת, היא לא תוסיף קום מעצמה אבל אנא אוקים לה. מבואר בדברי חז"ל בכ"מ דגאולה העתידה תהי' רק ע"י הקב"ה בעצמו ולא ע"י שלוחי בשר ודם, וכנסת ישראל ידעה מזה היסוד.

ומעתה ל"ק כלל מה שלא יאמינו ישראל לכל אלו הנביאים שיבואו לבשרם על גאולה העתידה, כי כן יהי' מקובל בידם שא"א שתהי' הגאולה העתידה אלא ע"י הקב"ה לבדו, וכדמצינו ביציאת מצרים כדאיתא במד"ר (שמות פ"ה ס"ג) ומבואר כל הענין לעיל באריכות, יכול לא האמינו עד שראו האותות, לא אלא וישמעו כי פקד ה', על השמועה האמינו ולא על ראיית האותות ובמה האמינו על סימן הפקודה שאמר להם, שכך הי' מסורת בידם מיעקב וכו' שכל גואל שיבא ויאמר לבני פקוד פקדתי אתכם הוא גואל של אמת, כיון שבא משה ואמר פקד פקדתי אתכם מיד ויאמן העם וכו', הרי מבואר דלא שמעו ישראל אפילו למשרע"ה ולא האמינו בהאותות שעשה אלא כאשר נתאמת אצלם הסימן של פקוד פקדתי שהי' מקובל בידם מיעקב שבלשון הזה הם נגאלים. ולכן גם בגאולה

על הגאולה ועל התמורה

העתידה לא ירצו להאמין על בשורת הגאולה לשום נביא ואפילו למשרע"ה כי סימן זה יהי' מסור ומקובל בידם שתהי' הגאולה רק ע"י הקב"ה כביכול בכבודו ובעצמו. וכמאמר הנביא נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם, שבשורת הגאולה תהי' ע"י הקב"ה בעצמו, ואמר הכתוב אנכי הוא מנחמכם, ודבורו ית' מכרחת לזה אין מן התימה דלא יאמינו ישראל לכל אלה הנביאים, כי כן ראוי להיות וזה רצונו ית'.

סו

ובזה אפשר להסביר הענין דלכאורה למה באמת יעשה השם יתברך ככה להטריח כל אלה הנביאים ללא צורך, אמנם אפשר דהסיבה והמעם שישלח ה' את נביאיו יהי' כדי לנסות את ישראל אם יעמדו באמונתם שלא לשמוע בשורת הגאולה עד שישמעו מפי הקב"ה כביכול בכבודו ובעצמו שיבוא לנחמם, ואז יאמינו ויתנחמו. והצורך היה לנסותם בכל זה לפי שכבר נכשלו בדורות הקודמים לפני ביאת המשיח במנהיגים לא טובים והאמינו לגאולות שקר, ופירשתי בספרי ויואל משה (מאמר א' ס' קנ"א) דאמרו ז"ל אפילו אם יבוא אלי' ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו (יבמות ק"ב), ולכאורה אינו מובן למה אמרו חז"ל בלשון זה על אליהו שאין שומעין לו, כיון שהוא היפך ההלכה והאמת וא"א שיאמר אלי' היפך ההלכה, והול"ל שאפילו אליהו לא יאמר אין חולצין בסנדל, ומדוע השתמשו חז"ל בלשון זה אין שומעין לו שאין זה לכבודו של אותו צדיק וא"א שיהי' במציאות כלל. אבל האמת הברור שידעו חז"ל שאליהו לא יאמר היפך האמת והיפך ההלכה המקובלת אבל חששו שמא יהי' איזה גדול הדור שיטעה בזה וימנעו כל העולם אחריו מחמת גדלו לשמוע אליו אף במה שהוא היפך האמת לכן הזהירו אותנו חז"ל שהיפך האמת אין לשמוע אפילו לאליהו ומדויק שפיר לשון הגמרא.

ולכן בעת הגאולה כשתתרכבה הדעת ויבואו ישראל להשגה אמיתית או ידעו ויבינו שכל הצרות שבאו עליהם בעיקבא דמשיחא הי' בשביל שהאמינו בהמתעים, ומדה כנגד מדה ירצה ה' לנסותם וישלח להם השי"ת אלה הנביאים לנסותם אם יעמדו בנסיון שלא להאמין נגד הקבלה שהקב"ה בעצמו יגאלם כנ"ל. ובאמת הי' בכח השגת הנביאים לתרץ כל קושיותיהם של ישראל אבל לא ישיבו להם כלום כי אין הרצון שיקבלו דבריהם רק לנסותם. ואח"כ יחזרו כל הנביאים והאבות הקדושים ומשה רבע"ה ויאמרו להקב"ה שעמדו ישראל בנסיון וחזקים המה באמונתם ואינם רוצים להאמין רק להשי"ת, אז יאמר להם

על הגאולה ועל התמורה

קטז

הקב"ה אני ואתם נלך לנחם את ישראל שכבר הגיע הזמן לגאול את ישראל וראויים המה לזה. וכענין שהבאנו לעיל בהאי עובדא דתנורו של עכנאי (כ"מ דף ג"ט) שנעשו הנסים להורות וללמד דעת שאין להשגיח על אותות ומופתים ואפילו על בת קול אם הוא נגד ההלכה המקובלת. ועכשיו בעוה"ר עושים להיפך ומתפעלים להאמין גם בנסים שקריים שאין להם שום יסוד וממש.

סז

וראיתי בספר מרב א' שבימינו שהקשה ממה דאמרינן בגמ' ברכות (דף י" ע"א) דהני בריוני דהוו בשכבותי' דר"מ וכו' הוה קא בעי ר' מאיר רחמי עליהו כי היכי דלימותו, אמרה ל' ברורי' דביתהו מאי דעתך משום דכתיב יתמו חטאים, מי כתיב חוטאים חטאים כתיב וכו', אלא בעי רחמי עליהו דלהדרי בתשובה ורשעים עוד אינם, בעא רחמי עליהו והדרו בתשובה, ע"כ בגמ'. וא"כ לכאורה למה תקנו חז"ל לומר ברכת המינים וכל המינים כרגע יאבדו, והו"ל להתפלל יותר שיחיו ויעשו תשובה, ע"כ קושיתו. אמנם קושיתו מעיקרא ליתא, דהתם מיירי מבריוני ורש"י פ' בריוני פריצים, ובסנהדרין (דף ל"ז) פרש"י בריוני פריצים לשון בורים ובערוך פ' לסטים, ולא מיירי ממינים, וא"ש דאמרה לבקש רחמים עליהו דלהדרי בתשובה. ובאמת הקשה המהרש"א ז"ל דמאי מהני בקשת רחמים בזה הא אמרינן הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ומה שאנו מתפללין והחזירנו בתשובה שלימה לפניך התם שאני כיון שכולל את עצמו עמהם, ובדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, והבא לטהר מסייעין לו עיי"ש, ולא תירץ כלום. ומפרשי העין יעקב תירצו קושית המהרש"א ז"ל דאמרינן בגמ' שם דהני בריוני הוי קא מצערי ל' לר"מ טובא, וע"ז כיוונה ברורי' שיתפלל על רחמי שמים שלא ידעו לו ולא יוכלו להרע לו, וממילא ישובו מדרכם הרעה, שע"ז מהני בקשת רחמים עיי"ש.

אבל כ"ז בסתם רשעים שאינם מינים, אבל כמינים הרי אמרו"ל במס' ע"ז (דף כ"ו ע"ב) המינים והמזמרים מורידין ולא מעלין, ובזמן הבית ה' מותר לאבדן ולהורגן בידים, ולא חששו דילמא מיהדר בתשובה ודילמא נפיק מיני' זרעא מעליא, וכש"כ שמותר לקללם. ומבואר בן ממ"ש התוס' ברכות (דף י' ע"א) שהוא צדוקי דהוה בשכבותי' דריב"ל הוה קא מצער ל' טובא וכו' יומא חד שקל (ריב"ל)

על הגאולה ועל התמורה

תרנגולא ועיין בה סבר כי מטא ההוא שעתא אלטיי' כי מטא ההיא שעתא נייס אמר ש"מ לאו אורח ארעא למעבד הכי, ורחמיו על כל מעשיו כתיב וכו'. והקשו התוס' אע"ג דהצדוקים מורידין ולא מעלין, ותירצו דהיינו בידי אדם אבל בידי שמים לאו אורח ארעא להענישם ולהטרידם ולהורגם בידי שמים וכו'. וכונת דבריהם מבואר יותר בתוס' ע"ז (דף ד' ע"ב) שתירצו אהך קושיא דודאי ביקש להרגו בקללתו וזה הי' מותר דמורידין אותם, ומ"מ קאמר דלאו אורח ארעא כי לא הי' לו לדחוק בידי שמים ולהעניש מי שאינם רוצים להעניש, עכ"ל. מבואר מדבריהם דלקלל אותם בסתם לית דין בית מיוחד דזה מכלל מורידין ורק באופן זה לכוון אותו הרגע שהקב"ה כועס ולדחוק בידי שמים ולהכריח אבודם לאו אורח ארעא למעבד הכי. ומעתה הקושיא מעיקרא ליתא מה שמתפללין על איבודם, דהרי הוא כש"כ ממ"ש בהם מורידין ולא מעלין. ומה שלא תקנו חז"ל להתפלל עליהם דליהדרו בתשובה ויחיו, הנה לפי"ד המהרש"א הנ"ל לא מהני בקשת רחמים ע"ז כלל כנ"ל. אמנם אפילו אם נימא דתפלה מועלת על זה, אבל מ"מ תפלה כזו דבר קשה שתתקבל, דאין רצון הבו"ת להכריח הבחירה, גם הוא רחוק המציאות שישבו המינים תשובה מעולה. נמצא דרחוק לשכר וקרוב להפסד דבריא היויקא שימשכו אחריהם כ"ז שיחיו, וע"כ תקנו חז"ל להתפלל על איבודם ולא דליהדרו בתשובה ויחיו.

סח

ועוד דאחז"ל (ע"ז י"ז) כל הפורש ממינות מייט, דכתיב (משלי ב') כל באי' לא ישובין ולא ישיגו ארחות חיים, וכי מאחר שלא שבו מהיכן ישיגו, אלא ה"ק ואם ישיבו לא ישיגו ארחות חיים ע"כ בגמרא שם. עכ"פ מבואר דאין מציאות למינים שישבו וא"כ מת באותה תשובה, ורש"י ז"ל פ' דאם שבין ממהרים למות מתוך צרה וכפיית יצרם, או גזירת מלך עליהם למות. והמהרש"א ז"ל כתב דרחמי שמיא עליהם שימותו אחר שחזרו בלב שלם פן יחזרו לסורם ח"ו, כי קרוב לאדם למשוך אחר המינות ולחזור לסורו ח"ו עיי"ש. עכ"פ במינות בלתי אפשר שישבו ויחיו. ומעיקרא לא קשה מה שאין מתפללין דלהדרי בתשובה ויחיו דהוא נמנע המציאות.

על הגאולה ועל התמורה

קי

ומעתה גם התשובה אבדון הוא להם בעוה"ז, כאמרו"ל דאם ישיבו לא ישיגו ארחות חיים, ובין כך ובין כך יאבדו, וע"כ תיקנו חז"ל בברכת המינים וכל המינים כרגע יאבדו וזה מוכרח בכל אופן ואופן. ואפשר דלא רצו חז"ל לתקן בקשה כה"ג להתפלל על המינים להביאם לעוה"ב ע"י תשובה פן עי"ז יתעו וימשכו אחריהם כאמרם שעוד תקנה להם ושאיני מינות דמשכא, וע"כ תיקנו בסתמא להתפלל על איבודם, וכפי מידתם המגיע להם או בעוה"ז או בעוה"ב. אי נמי הטעם דקרוב הדבר שיחזרו לסורן אם אינו מת באותה תשובה כמ"ש המהרש"א ז"ל, ובין כך ובין כך ניתוסף להם זכות ומצוה ע"י תשובתם, ועי"ז יתוסף להם חיזוק וכח להרע יותר ולהסית ולהדית, וכמו שפירשתי משאה"כ בפ' קרח אל תפן אל מנחתם ופי' רש"י בשם המדרש שאמר משרע"ה יודע אני שיש להם חלק בתמידי צבור, אף חלקם לא יקובל לפניך תניחנו האש ולא תאכלנו. וכתב האוה"ח הק' שהכוונה כזה כי כבר קדם לנו שאין הקב"ה מקפח שכר כל ברי' וברי' ואפילו של רשעים וכו' צא ולמד משכר פסיעותיו של אותו רשע, אשר ע"כ חש משה שתעמוד להם איזה מצוה שבידם שהזכות תולה וכו' לזה בקש מה' ואמר אל תפן אל מנחתם וכו'. ופירשתי בספרי ויאל משה (מאמר ב' סי' י"ב) עפי"ד התנ"כ"א עיי"ש, שחש משרע"ה שע"י הזכות שיתוסף להם יתחזק ידם להרע ויגרמו תקלה גדולה להם ולישראל, שכן מידתו ית' שאין מקפח שכר כל ברי' ואפילו של רשעים, ואף שע"י יתחזקו ברשעתם עיי"ש באריכות. יהי' אך שיהי' ככה תקנו חז"ל, ואין בידנו לשנות ח"ו ממטבע שתיקנו חז"ל בברכות, והמה ראו ברוח קדשם שכן יהי' הצורך לבקשה זו כפי המצב של הדורות בעוה"ר וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפרק שני מהלכות תפלה, בימי רבן גמליאל רבו האפיקורסים בישראל והיו מצדיקין לישראל ומסיתין אותם לשוב מאחרי ה', וכיון שראו שזו גדולה מכל צרכי בני אדם, עמד הוא ובית דינו והתקין ברכה אחרת שתהי' בה שאלה מלפני השם לאבד האפיקורסים, וקבע אותה בתפלה כדי שתהי' ערוכה בפי כל. עכלה"ק. וזה ודאי שהציונים והמינים של זמנינו מסיתין את ישראל לשוב מאחרי ה' הרבה יותר מהאפיקורסים בימי ר"ג, כי הם באים בכח ממשלת הנהגת המדינה, ויושב"י כפופין תחת ידיהם באין מנוס, ומעבירין על הדת בע"כ ועל ידי כפי' ומלבד דרכי הסתתם גם אונסין.

סמ

ואמרינן בגמרא (ברכות דף כ"ט ע"א) טעה בכל הברכות אין מעלין אותו טעה בברכת המינים מעלין אותו חיישינן שמא מין הוא, והקשה רבינו יונה אמאי לא

על הנאולה ועל התמורה

אמרו שאם טעה ולא הזכיר תחיית המתים שמעלין אותו ג"כ, דהוא ג"כ מעיקרי האמונה, עיי"ש שתירץ מפני שברכת המינים היא קללה למינים, וכשאינו אומר אותה אנו חוששין שמפני שהוא מין אינו רוצה לקלל את עצמו. אבל טעה בברכת תחיית המתים שאין בה קללה אין היכר בזה אם הוא מין או לא. ועוד אפ"ל עפ"י פשטות דהנה שם בגמרא אמרין דברכת המינים תיקן שמואל הקטן, ולשנה האחרת שכחה, והקשו בגמרא אמאי לא סלקוהו והא"ר יהודה א"ר טעה בברכת המינים מעלין אותו חיישין שמא מין הוא, ומשני שאני שמואל הקטן דהוא תקנה. ופריך בגמרא דילמא הדר ב', אלא שאני שמואל הקטן דאתחיל ב' פרש"י התחיל לאומרה וטעה באמצעיתה, וליכא חשש דילמא הדר ב'. ולכאורה קשה למה לא סמכו בזה על חזקת כשרות כמו שאנו סומכין בכל מקום, ובפרט שמואל הקטן שה' גדול בדורו כמ"ש ז"ל במס' סוטה (דף מ"ח ע"ב) 'צאה בת קול מן השמים ואמרה יש בכם אדם אחד שראוי שתשרה עליו שכינה, אלא שאין דורו זכאין לכך, נתנו עיניהם בשמואל הקטן. ועוד שהרי הוא תקנה מעיקרא ואעפ"כ כששכחה פעם אחת בתפילתו הקשו בגמרא אמאי לא סלקוהו ודילמא מין הוא ודילמא הדר ב', וכי יש במציאות חזקת כשרות עדיפא מזו, ולמה נסתפקו בו שמא מין הוא. יותר ה' להם לתלות בשכחה שהוא דבר המצוי ולהעמידו על חזקתו, כמו שהדין בכל מקום העמד דבר על חזקתו.

ונראה להסביר דבברכת המינים איכא למיחש אפילו כמי שיש לו חזקת כשרות דילמא ע"י רכות לבבו ומחמת מזג טבעו הרכה הוא מלמד זכות על המינים ואינו רוצה לקללם, וכמ"ש בספ"ק אור האמת מכ"ק של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע אשר רשם לעצמו דברי קודש ששמע מפי רבו המגיד הקדוש ממעוזיטש זי"ע, ותו"ד לפרש הפסוק עוזבי תורה יהללו רשע ושומרי תורה יתגרו כם דישנם צדיקים שמקיימין כל התורה והמצוות אבל אינם מוכיחים לאחרים, ואע"פ שגם זו ממצוות התורה הוכח תוכיה אבל מצד רכות לבבם ומזגם הטוב אינה רואים חוב הרשעים ומהפכים בזכותם, ואלו קורא הכתוב עוזבי תורה, שגורמים במעשיהם לעזיבת דרכי התורה דמדשתקי רבנן שמע מינה דניחא להו, ועי"ז רבים טועין ומדמין שזו היא דרך התורה ויבואו לעשות כמעשה הרשעים, וישנם צדיקים העומדים בפרץ ומוכיחים בשער ומתגרים תמיד בעושי עולה, ואלו נקראים שומרי תורה, לפי שעושים שמירה וגדרים וסייגים לשמירת התורה, וזשה"כ עוזבי תורה יהללו רשע שמהללים את הרשע ומהפכים בזכותו וע"כ נקראים עוזבי

על הגאולה ועל התמורה

קיט

תורה הגם שצדיקים המה, ושומרי תורה יתגרו בהם ר"ל יתגרו ומוכיחים את העוזבי תורה שיעמדו גם הם בפרץ עמהם להלחם נגד אויבי ה', עכת"ד בקיצור. וכן פי' הגר"א ז"ל בביאורו על משלי על פסוק הג"ל עיי"ש.

ולבן במעה בברכת המינים מסלקין אותו אפילו אם יש לו חזקת כשרות ואפילו אנו יודעים בו שהוא מאמין וירא שמים, מכל מקום אנו חוששין שמא אינו רוצה לקללם מחמת שהוא מהפך בזכותם ואינו רואה חוב להם. ואפילו אם יהי' כן מחמת רכות לבבו ומוזגו הטוב מכל מקום אינו ראוי להיות ש"ץ להוציא את הרבים ולכן אמרו חז"ל דמסלקין אותו דחיישין שמא יש בו נטי' למינים, וכל נטי' אפילו דקה מן הדקה פוגמת ומושכת למינות ויבואו גם אחרים ללמוד ממנו, ולכן חילקו בין טעה לברכת המינים דמסלקין אותו משא"כ במעה בברכת תחיית המתים. ואם החמירו חז"ל כ"כ בברכת המינים ומצווים אנו לקללם כש"כ וק"ו שלא לחפות עליהם או לדונם לכף זכות.

ע

ובתב הר"ש אלקבץ במנות הלוי על מגילת אסתר שביאר דברי הש"ס (מגילה דף י"ג ע"ב) שאמרו ליכא מאן דידע לישנא בישא כהמן, אמר לי' תא ניכלינהו, אמר לי' מיסתפינא מאלקוי דלא ליעבד בי כדעביד בקמאי, אמר לי' ישנים מן המצות, א"ל אית בהו רבנן דאיבעי עלי' רחמי, אמר לי' עם אחד הם. וביאר שם במנות הלוי עפ"י מ"ש בגמ' שבועות (ל"ט ע"א) ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו אר"ש אם הוא חטא משפחתו מה חטאת, לומר לך אין לך משפחה שיש בה מוכס שאין כולה מוכסין מפני שמחפין עליו. ופקח עיניך וראה כי על הבלתי מוחין אמר וכשלו איש באחיו כדאמרינן בגמ' והוא מכשול לבד על שאינם מוחין וגם אינם מחפין ועל המחפים אמר שהם כעוברי עברה, וכמו שאמרו ז"ל על הפסוק ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו וכו' שלא די שלא מיחו אלא שחיפו, עכת"ד.

ובתב הרמב"ם ז"ל בפירושו על אבות (פ"א מ"ו) והוי דן את כל האדם לכף זכות וז"ל ענינו כשיהי' אדם אשר לא תדעו בו אם צדיק הוא או רשע ותראהו שיעשה מעשה וכו' שאם תפרשהו על דרך אחת יהי' טוב ואם תפרשהו על דרך אחרת יהי' רע קח אותו על דרך הטוב ולא תחשוב בו רע. אבל באדם שנתפרסמו מעשיו לרשע ואח"כ ראינוהו שיעשה מעשה שכל ראיותיו מורות שהוא טוב ויש

על הנאולה ועל התמורה

בו צד אפשרות רחוק לרע, ראוי להשמר ממנו ולא תאמן בו שהוא טוב וכו' ע"ז נאמר (משלי כ"ו) כי יחנן קולו אל תאמן בו כי שבע תועבות בלבו, עכ"ל הרמב"ם ז"ל. מבואר דמי שמעשיו מפורסמים לרשע אין ראוי לדנו לכה זכות, ואדרבה יש לדנו לכה חוב ואפילו במעשה שכל ראיותיו מורים לטוב ואפשרות רחוק לדנו לרע מ"מ מחויבים לדנו לרע ולא להאמן בו ע"צ הטוב.

עא

ואמר הנביא מלאכי או נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. ופי' המהר"י קרא ראו כששומעין יראי ה' שנדברו הרשעים בדברים קשים האלה, נדברים הם ואומרים טוב עבור אלקים ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו, שומע הקב"ה דברי הצדיקים ודברי הרשעים וכותבן בספר זכרון לפניו. ולכאורה יש להבין כוונת הנבואה בזה הלא זכר כל המעשים לפניו בא מעשי אדם ותחבולותיו ויצרי מעללי איש, ואמרו חכמינו ז"ל כל מעשיך בספר נכתבים, וכל מי שאינו מאמין ח"ו דעין רואה ואוזן שומעת הרי זה כופר בעיקרי האמונה, ואם כך הוא בכללות המעשים בודאי לא ישתנה גם זו מכללן, ומה כוונת הנביא באזהרתו זאת.

אמנם התנבא הנביא מלאכי על גודל הסתרת פנים ובלכול המוחות והרעות שיהי' בימים ההם בעיקבתא דמשיחא, כי הרשעים ומעשה שטן יצליחו, והסמיות עינים והנסיונות יהיו גדולים ועצומים, ולא יהי' אפשרות ואופן לדבר דברים אמיתיים ודברי התחזקות באמונה בפני רוב ההמון, כאשר הוא ברורינו לגודל האלמות וחוצפת המינים והאפיקורסים והשפעתם גדלה מקצה העולם ועד קצהו, ע"כ אמר הנביא או נדברו יראי ה' איש אל רעהו, שיתחזקו יראי ה' בכל תוקף ועוז שלא יתעו אחרי התועים ואחר השפעת רוב העולם, ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאחר חזק. והשי"ת שהוא בוחן כליות ולב יבחין דבריהם. ובעת הנסיון הגדול הזה כל אחד ישים נפשו בכפו ויבדוק פנימיות לבו וישגיח על דיבורו, כי בדיבורים האלה תלויים עיקרי האמונה, ויש אובד עולמו כשעה אחת וכדיבור קל. וזה שאמר ויקשב ה' וישמע כי רק הוא יודע פנימיות הלב, ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו, דייק לומר ולחושבי שמו, כי בע"ז מענישין גם על מחשבה, כראמרינן בקידושין (דף ל"ט ע"ב) דכתיב למען תפוס את בני ישראל בלבם, וכש"כ במינות דגרוע מע"ז ועיקרה

על הגאולה ועל התמורה

קכא

במחשבת הלב ודאי שמענישין על המחשבה, ויכתב בספר הזכרון לא רק הדיבור כי אם גם המחשבה המסותרת וצריך להשמר בזה.

והנה דרשו חז"ל במס' שבת (דף ס"ג ע"א) מהאי קרא דמלאכי מאי ולחושבי שמו א"ר אמי אפילו חישב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה. ולכאורה צ"ב קישור דרשא זו לנבואת מלאכי. ואולי גם ע"ז רמז הנביא מלאכי, שלגודל השערורי' שיהי' בימים ההם לפעמים אפשר שלא יעלה ביד יראי ה' לפעול בדיבורים על לב השומעים אבל מ"מ יתחזקו בכל תוקף ועוז ואל יפול לבם מזה כלל כי בכל אופן חשוב הוא בשמים מאוד ומעלה עליו הכתוב כאילו עשאה.

עב

ופליאה הוא בעיני ותמה תמה אקרא, איך יתכן שימצאו שומרי תומ"צ שיתפעלו מהצלחתם ונסיהם הכוזבות של הרשעים, והלא אין מקום להסתפק שנעשו נסים גדולים להצלחת הרשעים, וכן הי' מיום הראשון שגולד אדה"ר בא הנחש לפתותו לעבור את פי ה' ונעשו לו נסי נסים כמו שנתבאר לעיל, ומבואר כן בפדר"א ובדברי הרד"ק. וכן הי' דור אחר דור כמו שנתבאר בדברינו למעלה. ואין זה סיפורי מעשיות אלא פסוקים מפורשים ומאמרי חז"ל שאי אפשר להסתפק באמיתותם. וממנו"פ מי שאינו מאמין בכל אלה ה"ה כופר בתורה ובנביאים וכתובים ודברי חז"ל, ואם מאמין בהם איך יצויר שהמאמין וירא ה' יתפתה להאמין לנסיהם ולהתפעל ולהתרגש אפילו זיו כל שהוא מהצלחת הרשעים, הלא צריך לדעת שכמו שיש בכוחו של השמן לעשות נסים ונפלאות כמבואר, כמו כן יכול יוכל לעשות נסיונות בצורות שונות ומשונות נוראות ומבהילות ובאיזה אופן שהוא כפי הצורך לו לדרכי הסתתו, ואפשר שיעשה הגסיון בצורת הצלה או הצלחה. ואחת היא לך לדעת לשום ענין ולהביט בשורש ומקור הדברים מבטן מי יצאו, אם הוא דרך הצדיקים אשר ילכו בה, או דרך הרשעים אשר יכשלו באפילה. והמאמין בהצלחתם אינו אלא מחולשת האמונה והנטי' אחר הצינונות, וע"כ בעלילה כל דהו נגררים ונמשכים אחריהם. אבל אם חזק לבך באמונתו ית' אין מציאות שצורות ומראות כאלו ידיחוק מדרך האמונה.

ובאמת לא הי' בנצחון מלחמתם נסים כלל, אלא הצלחה מלוכש בדרך הטבע כמו שבררנו לעיל, אלא אפילו לפי שיטתם שמדמים שהי' בנצחון מלחמתם איזה ממשות של נס, אבל איך יצויר ליהודי המאמין בד' ובתורתו לדמות איזה נס שהוא ליצי"מ, כשראו כל ישראל בכל רגע ורגע נסים נגלים כענן ומן ובאר בהליכתם במדבר, ואיך נמצאו יהודים שומרי תומ"צ שכוחים ואומרים דברי פלסתר כאלו שהנסים האלו מעמידים בצל הנסים של יצי"מ וקרי"ם עפ"ל ור"ל מהאי דעתא, שהוא מינות וכפירה שאין כמוה. הלא התחלת האמונה בתוה"ק בקבלתה התחילה אז בדיוכר זה אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, הלא בכל המלחמות שהוזכרו בתוה"ק היינו מלחמת ענק ומלחמת עמלק ומדין הי' באמת פלאות עצומות כאשר יראה הרוואה בכתובים ובדברי חז"ל, ובמלחמת מדין מבואר בתוה"ק שלא נפקד מהם איש ואעפ"כ לא נצטוו בתוה"ק ולא מצינו בדברי חז"ל שום חיוב לזכרם אלא על זכירת יציאת מצרים יש חיוב עצום בתורה לזכר, והרבה מצוות עד אין שיעור המה זכר ליציאת מצרים. ומ"ש זכור את אשר עשה לך עמלק שמה לא יזכר אלא מה שעשה הוא ברשעו וצריך לזכור למחותו, אבל הנסים שעשה הקב"ה לישראל במלחמת עמלק אין שום זכר למו שם באותה הפרשה. וא"כ הודיע לנו הכתוב שאך יציאת מצרים הוא יסוד כל האמונה ואין דוגמתו. וכבר הבאתי לעיל דברי הרמב"ן והטור. ומעשה תענועים כאלו של רשעים גמורים אשר כל בר דעת יוכל להבין שאין בהם ממשות של נסים ומדמין זה בחדא מחתא עם יציאת מצרים הרי זה זלזול עצום ליציאת מצרים ומקטינין נס של יציאת מצרים שהוא יסוד כל האמונה באופן נורא מאוד. ומוזה עצמו ראי' גדולה שכל זאת הוכן בעצת הס"מ, אשר מתגבר בכל כוחו להסית ולהדיח בהאמנת נסיהם. ומעתה אין תימה דודאי יש בכוחו להיות משיב חכמים אחור ודעתם יסכל, וידברו אף דברים שהם רחוקים משכל האנושי.

עג

עוד לך מבחן שכל זה הוא מכח הסט"א וכח השטן ואפשר לראות זאת בחוש שכן הוא, הלא תראה המציאות שמדברים כ"כ דברי מינות וחירופין וגידופין, ואין איש שם על לב ולא יעלה על לב אדם למחות ולנוזף בם, ושלוש והשקט במנוחתם, והרי רואין שיש חילוקי דיעות ביניהם בכמה דברים ואין אחד מקפיד על דברי זולתו, ועל האומרים שלא להאמין בנסיהם תרגו בטנם, ויתמלאו כעס ומרירות

על הגאולה ועל התמורה

קכג

עליהם כמעט רובא דעלמא מסוף העולם ועד סופו, ומטילים אימה ופחד נורא על יראי ה' וחושבי שמו שאינם רוצים להמשך אחר נסי הרשעים והצלחתם. והיתכן איך לא תהא תורה שלימה שלנו כשיחה במילה שלהם, ולא תהא כהנת כפונדקית. מדוע לא כואב לבם על רוב המינות והכפירה. אין זה אלא מכח הס"מ וחיילותיו שעושק לבות בנ"י להטעותם אחר הכפירה והמינות, וכל הצלחתם של הציונים הוכן על ידו ובעצתו בצורה ובדמיונות של נסים, על דעת כך להסית ולהדיח נפשות ישראל, וכל אלו המאמינים בהם נתעו אחריו בלי ספק, וע"כ תנוח נפשם מדברי המינות והכפירה, וכואב לבם על המחזיקים באמונתם שלא להאמין בנסי הרשעים ובהצלחתם.

ופוק חזי מ"ש בספה"ק אגרא דכלה ריש פרשת קרח שמקובל מרבתינו נ"ע סימן מובהק והבחנה לדבר וז"ל קדשו שם, הנה היצר הרע זה דרכו כל היום לפתות האדם לעשות עבירות באמרו שזה מצוה, והמשכיל יתבונן ע"ז שהוא מתרמית היצה"ר ותחבולותיו וכו' והסימן ע"ז לידע אם היא באמת מצוה או אם היא מתרמית היצה"ר הוא כשיבחין האדם בעצמו אם גדלה תשוקתו כ"כ לשאר ענינים שהם כודאי מצוה כגון ציצית ותפילין ותורה אזי הוא טוב וממקור הקדושה תשוקתו, אך אם רואה שאינו משתוקק כ"כ בשאר המצוות יבין לאשורו שהתשוקה הזאת שמדמה בדעתו לאותו הענין הנרצה לו למצוה הוא מפיתוי היצה"ר להפילו במכמורת ותחת' תעמוד הבהרת. כך קבלנו. וכשיבחין זה האדם באמת, האמת אהוב יותר ויתרחק אפילו מהמצוה שנדמית בדעתו עכלה"ק.

עד

ורגיל אני לפרש מ"ש בב"ר (פ"ט ס"ו) וכן הוא בקהלת רבה עה"פ את הכל עשה יפה בעתו וכו' ודרשו והנה טוב זה יצר טוב, מאוד זה יצר הרע, והוא פלאי. ובמדרש עצמו הקשה וכי יצה"ר טוב מאוד, אתמהא. ולדרכינו יפרש בדרך בדיחותא דכן דרך התנהגות העולם וכוה יתוודע לאדם סימן מובהק אם הפעולה אשר ירצה בה הוא מעצת היצר טוב או מעצת היצר הרע, דכאשר יהי' הפעולה ההיא טוב בעיניו כטוב הרגיל וישוה חפצו בה כבשאר פעולות הטובות, אז תדע שזה מהיצר טוב. אבל אם טוב מאוד ורבתה התשוקה אל' וידמה בדעתך שהוא טוב מאוד יותר מהרגיל, ומובהק היא בעיניך יותר משאר פעולות הטובות ומעשי

המצות דע שזה בא מהיצר הרע ומתחבולותיו, ולכן תדע להשמר ממנו כי טובה זו רעה היא אליך ח"ו.

ואם ככה יש להזהר בדבר מצוה ק"ו שיש להתבונן על התשוקה וההתרגשות בדבר שהוא היפך מדעת התורה הקדושה, וקל וחומר בעניינינו באלו שנגררים ונוטים אחר הציונות, הלא תראה שאין להם התרגשות והתפעלות כל כך לשום דבר שבקדושה, ואינם מתפעלים ונתרגשים משום רשעה שבעולם, ומהעברה על הדת שעושים המינים במדה גדולה וגדושה כ"כ, ומשאר תועבותם כגון ניתוחי מתים וכדומה. ואך בדבר זה לבבם יקד כיקוד אש, כאשר רואים ושומעים מיראי ה' שאינם מאמינים בנסיהם הכוזבות, ובערה במ אש התבערה להעליל עליהם ולנקום מהם ח"ו. וככה תראה גם בענין הממון שמפזרים תועפות זהב לחיזוק הכפירה והמינות בלי חשבון ובלי מספר, ועל חיזוק מוסדות התורה ומוסדות הקדושה בדרך אבותינו קשה להשיג אפילו החזקה קלה, וכמ"ש ז"ל (תנינה ה' ע"א) זוזא לעללא לא שכיחא לתליתא שכיחא פרש"י להפסד ולא יכוד. וכל אלו הם סימנים מובהקים שכל דרכיהם והצלחתם בכח הס"מ הוא וממנו הם יונקים וע"כ חלילה להתרגש ולהתפעל מנסיהם והצלחתם כמו שהארכנו לעיל.

עה

והנביא ירמ' כשנאמרה לו נבואת החורבן והגלות התפלל אל ה' ואמר (ירמ' י"ד, י"ג) אהה ה' אלקים הנה הנביאים אומרים להם לא תראו חרב ורעב לא יהי לכם, כי שלום אמת אתן לכם במקום הזה, ופי' הרד"ק ושאר מפרשים שהוא תפלה ולימוד זכות על ישראל, וכן הוא בתרגום יונתן קבל בעותי ה' אלקים וכו' והמליץ להציל את ישראל מעונש כל' באמרו כי הלא אין עליהם אשם, כי הנה נביאי השקר ממעים אותם ואומרים אל תראו חרב וכו' ולזה חושבים שמעשיהם מרוצים לה', ומהראוי להביא העונש על הנביאים לכך, כי מה יעשה העם שאינם יודעים להבחין בין נביאי האמת לנביאי השקר כמ"ש הרד"ק שם דגם נביאי השקר ונביאי הבעל הראו אותות ומופתים ודברו עתידות וניסו אותם ישראל בקצת העתידות ונתקיימו דבריהם, וע"כ האמינו להם ישראל גם על השאר. אמנם לא קבל הקב"ה תפלת ירמ' וטענתו כי לא היתה טענה זו מספקת לפוטרו מעונש, ותשובתו ית' היתה לירמ' שקר הנביאים נבאו בשמי לא שלחתיים ולא צויתים וגו' חזון שקר וקסם ואליל וגו', לכן כה אמר ה' על הנביאים וגו' בחרב וברעב יתמו הנביאים

על הגאולה ועל התמורה

קכה

ההמה, והעם אשר המה נבאים להם יהיו מושלכים בחוצות ירושלים מפני הרעב והחרב וגו'. ופי' הרד"ק שא"ל הקב"ה שאין בטענה זו ממש, שאעפ"י שהיו מטעים אותם נביאי השקר הי' להם לבחון בין נביאי אמת לנביאי השקר, כי נביאי האמת מעמידים אותם על תורת משה ונביאי השקר מיפים להם ע"ז שהיא ביטול התורה, ואע"פ שביחנו אותם והיו צודקים בקצת דבריהם בעתידות הי' להם להחזיק זה בקסם לא בנבואה אמיתי, כיון שדבריהם לביטול תורה והוא לעבוד ע"ז, שאפילו יעשו אותות ומופתים ויתאמתו אמרה תורה יומת כי דבר סרה וגו', והטעם לקיום האותות והמופתים כבר אמר הכתוב כי מנסה ה' אלקיכם אתכם עכת"ד הרד"ק. מבואר שירמי' הנביא רצה ללמד זכות על ישראל שנתפתו מנביאי הבעל והקב"ה לא קיבל טענתו, שהי"ל לישראל לדעת דשקר נבאו הנביאים בשמו של הקב"ה, כי לא שלחתים ולא צויתים, דכבר אמרה תורה והנביא המתנבא בשם ה' לעבוד ע"ז אפילו אם יעשה אותות ומופתים ויתאמתו הרי הוא נביא שקר, וניתן לו כח זה לעשות אותות ומופתים לנסות את ישראל.

עו

והסיבה לירידה הנוראה הזאת שנתפס כמעט כל הדור ברשת הציונים והנגררים אחריהם אף מהמנהיגים שבראשם, ואלפים ורכבות מבני ישראל התמימים נכשלו להלל ולשבח בכבוד הרשעים ולהתפעל מהצלחתם, כבר בארתי בספרי ויואל משה שיש בזה כמה סיבות, ראשית הרמיון בזה כעין ע"ז שהי' פרוץ בימי בית ראשון ואף שהי' עוד בימי הנביאים האמיתיים ויודעי חזון מה', עכ"ז מחמת יצרא דע"ז דתקיף להו אז טרם שבטלוהו אנשי כנה"ג, נתפס כמעט כל הדור, עד שבימי גרעון לא היו בכלל ישראל אלא שלש מאות אנשים שלא כרעו לבעל. ומצינו בגמרא סנהדרין (דף ק"ב ע"ב) שאמר מנשה לר"א אי הות התם הות נקיטנא בשיפולי גלימא ורהמת אבתראי, ופרש"י ז"ל היית מגביה שפת חלוקך כדי שתהי' קל לרוץ, והיית רץ לשם מפני יצר עכו"ם שהי' שולט אז. הנה אמר כן להאמוראים הקדושים שבזמן שליטת היצר לא היו ניצולים. ועכשיו הוא ביצרא דמינות וביותר יצרא דאותה התאווה של ממשלה ככל הגוים וע"ז מתגרה היצירה"ר בכל כוחותיו, וכבר הגידו לנו חז"ל שפלות הדור שבעיקבתא דמשיחא, וקשה בחולשת דורינו לעמוד נגד כוחות היצירה"ר דתקיף להו כולי האי.

עז

ועוד יש סיבה גדולה הנורמת לזה, והוא גורל האלמות והתקיפות השורר בזמנינו מקצה הארץ ועד קצהו, וממש רובם ככולם דעת הציבור שבכל הקהלות להטיל אימה יתירה על המנהיגים בכל מיני איומים, ומבטיחים להזיקם בכל מיני הזיקות, כדי להביאם לידי כך שיכנעו מפניהם ויסכימו להרים דגל מלכות הציונות ולשבח ולפאר בכבוד הרשעים והצלחתם. ואין תימה אם כ"ז מטיל אימה על המנהיגים להטות לבבם ולהביאם לידי סמיות עינים שלא להכיר את האמת, והרי מבואר ברמ"א (ח"מ סי' י"ד ס"ס א') בעשיר מוחזק ואלם בעירו מוציאין אותו לדון בעיר אחרת, אע"פ שהב"ד שבעירו יותר גדול. הנה דין זה כתבו אף בבתי דינים הראשונים, שבודאי לא היו חשודי ח"ו לעבור במזיד להטות דין מחמת יראה, וע"כ שהחשדא הוא שמתמת יראת האלם יהי' לו רצון לעשות כרצונו מחמת הפחד, ומוזה הרצון נעשה משוחד וסומא עינים וה"ה כמו שוחד אחר, והרי אמרו"ל דאפילו שוחד דברים אסור, והארכתי בזה בספרי הג"ל (מאמר א' סי' קמ"ח) עיי"ש. עכ"פ האלמות הזה הוא המטעה לרוב המנהיגים ורובא דעלמא בעוה"ר.

ואף אם לא יטו לעשות כרצונם, אבל עכ"פ יכנעו מיראת האלמות ולא יוכיחו בשער כמו שכתב הרד"ק בשם אביו ז"ל, והשלה"ק עה"פ (ידמי' ה') שוטטו בחוצות ירושלים וגו' ובקשו ברחובותי' אם תמצאו איש, אם יש עושה משפט מבקש אמונה וגו'. ולכאורה היתכן בימיו שהי' עוד הרבה צדיקים וקדושים שלא נמצא איש כזה. אמנם דקדק הכתוב לומר בחוצות ירושלים וברחובותי', כי הצדיקים והפרושים שהיו בעת החורבן התחבאו בבתייהם וייראו להתראות בחוצות וברחובות מפני אלמות הרשעים, וע"כ לא מיחו בהם ולא הי' בכוחם להגין עליהם בצדקתם. וכע"ז פי' הראב"ע ז"ל עה"פ אם אמצא בסדום חמשים צדיקים בתוך העיר וגו' עיי"ש.

עח

ואפשר לכאר בזה דברי המד"ר פ' ואתחנן (פ"ב סי' י"ט) כי תוליד בנים ובני בנים וגו' ושה"כ (הושע ד') כרובם כן חטאו לי כבודם בקלון אמיר, מהו כרובם א"ר שמואל בר נחמני שכל מה שהגדולים עושין הדור עושה, כיצד הנשיא מתיר ואב

על הגאולה ועל התמורה

קכז

ב"ד אומר הנשיא מתיר ואני אוסר בתמי', והדיינים אומרים אב ב"ד מתיר ואנו אוסרים, ושאר הדור אומרים הדיינים מתירין ואנו אוסרים, מי גרם לכל הדור לחטוא, הנשיא שחטא תחלה. ד"א כרוכם כן חטאו לי א"ר תנחומא כל שהרביתי להם ארצות כן חטאו לי וכו' ד"א כל שהרביתי להן עושר כן חטאו לי מנין שנאמר (הושע ח') כספם וזהבם עשו להם עצבים ע"כ. ולכאורה יפלא דאיך יודמן כזאת שהגדולים ומנהיגי הדור יפרצו גדר תחלה ויגרמו קלקול לכל הדור שימשכו אחריהם, ובפרט בבתי דינים בדורות הקודמים ובהיות ישראל שריון על ארמתן שכל מה שישראל הוחזקו בכשרותן המבואר בדברי הרמב"ם פ"א מה' מאכלות אסורות (להלכה כ"ה) בארתי בספרי ויואל משה (מאמר ב' ס' ע"ט) דכל עיקר חזקתן הועמד על יסוד בתי דינים הכשרים שהיו בישראל בזמן הבית והי' בכוחם להסיר ולמנוע כל מכשול עיי"ש, וכאן דרשו ז"ל להיפך שהנשיא ואב ב"ד והדיינים המה המחטיאים ומורים דרך לעם לעבור על דברי תורה ולהתיר איסורים, וצריך הסבר מציאות כזה בדורות הקודמים. גם דלאידך לישני שבמדרש כל שהרביתי להם ארצות וכו' כל שהרביתי להם עושר כן חטאו לי וכו' ולפי"ז הי' גרמת הקלקלה מצד העם וצ"ב במאי פליגי.

אמנם יתבאר לדרכנו הנ"ל ואפשר דכולהו לישני על קוטב אחד סובבים וכוונה אחד להם, ובאמת כוונתם ז"ל במנהיגים ובתי דינים שהוחזקו בכשרותן ולא נחשדו להחטיא את ישראל ברצונם ובאות נפשם, אלא הסיכה הגורמת להם להיות טועים ולהתיר מה שאסרה התורה"ק הוא מחמת אלמות העם, כמבואר באידך לישני שבמדרש דכל שהרביתי להם ארצות והרביתי להם עושר חטאו לי, וע"י העושר ורב גדלם הטילו אלמות ותקיפות ופחד על ראשי ומנהיגי העם, עד שנתהוה אצלם הרצון למלאות רצון העם ומבוקשו ונעשו משוחדים לאותו הרצון כמו שביארנו לעיל. וזה גורם למטעות בדעת התורה"ק ויכשלו להתיר מה שאסרה תורה, ואח"כ יגדלו כל הדור אחריהם. ולפי"ז יבואר מדרש הנ"ל דכולהו לישני על קוטב אחד סובבים, והאחד משלים את חברו ולא פליגי.

עט

עוד זו רעה חולה הגורמת שפלות הדור להיות נתפסים כולם ברשת הציונים לפי שכל העולם נזון מהעתונים המלאים דברי מינות וכפירה ומכניסים ארס מומאת הציונות כלכות בני ישראל ביודעים ובלא יודעים. ומלבד מה שכל

על הנאולה ועל התמורה

העתוננים והראדיא מפיצים מינות וכפירה דברי שחץ וניכול פה וכל דבר אסור, מלבד זאת הם כולם עומדים תחת השפעת לחץ הציונים, ובידם להטות דעת הקהל לכל אשר יחפצו. והם עצמם אינם מתביישים מזה, כאשר כבר הודו בפומבי ובגלוי שרובא רובא של העתוננים של כל העולם נמסרים להשפעותיהם. וככה הם מפיצים את רעיונם הטמא בלי מפריע, ובחלקלקות לשונם מראין תמונות מבהילות של שקר וכזב שלא הי' ולא נברא, ובשקר הנורא יורדים לחדרי בטן, והם המה התועים ומתעים את כל הדור השפל ומדיחים אותו למצב נורא כזה בכל ענינים, ואין תימה שכל העולם נתפס לדיעותיהם הכוזבות ומקבלים ומאמינים לכל מוצא פיהם מבלי להרהר אחרי דבריהם.

פ

וגם בשביל שאוצרות הממון והכבוד ביד הרשעים מושלי הציונים והמחזיקים בידם, והמנהיגים ורובא דעלמא צריכים להם. ואין מן התימה שנעשים משוחדים להם ולדיעותיהם, וגודל הנסיון בזה וגרמת הכשלון העלול לבוא על כל מי שנהנה מהשפעתם מבואר בדברי חז"ל במקומות אין מספר, ויבואר מתוך דרושינו דלהלן. ונקדים הא דאיתא בילקוט סו"פ ויחי עה"פ וינחם אותם וידבר על לבם, והלא דברים קל וחומר ומה יוסף שהי' מדבר על לבם של אחיו דברים טובים דברים נוחמים נחמם, כשיבוא הקב"ה לנחם את ירושלים כדכתיב דברו על לב ירושלים על אחת כמה וכמה, הוי נחמו נחמו עמי וגו', וכתיב כי נחם ד' ציון נחם כל חרבותי' וישם מדברה כעדן. ולכאורה צ"ב דמה ענין תנחומים של זה לזה ובודאי יהיו תנחומים של הקב"ה שינחם את ישראל לעתיד גדולים פי כמה בבחינתם מתנחומין של בשר ודם, ומה ענין להשוותם לתנחומין של יוסף לאחיו, ואינם בגדר ההשוואה כלל, וצ"ב כוונת המדרש בזה. אמנם ראוי ג"כ לתת לב בהכנת הפסוקים כי עפ"י פשטות הם מקושי הבנת, מה היו דברי התנחומים שדבר יוסף אל השבטים הקדושים באמור להם ואתם אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וגו', וכי יעלה על דעת אדם שהשבטים הקדושים היו יראים מחוסר הכלכלה עד שהוצרך יוסף לנחמם ע"ז שהוא יכלכל אותם ואת טפם, והרי אמונה זו שביכולת השי"ת להיות זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כנים מצוי' גם אצל אנשים פשוטים ופחותים הרכה ממדריגת השבטים הקדושים, ובודאי לא דאגו דאגת מה נאכל, הלא אחז"ל האומר מה נאכל מחר הרי זה מקטני אמנה, וא"כ

על הנאולה ועל התמורה

קכט

למה זה נחמם בדברי תנחומים אלו באמרו אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם. ועוד יותר תמוה דהול"ל השי"ת יכלכל אתכם ואת טפכם ומדוע לקח העטרה לעצמו באמרו אנכי אכלכל אתכם. וברור שכוונת האמירה שהוא יהי השליח לכלכלם ועצם מקור פרנסתם יהי מהשי"ת, אבל למה הוצרך לנחמם בזה שהוא יהי השליח, ומה נפק"מ להם אם יהי פרנסתם על ידו או ע"י אחר, וצ"ב כוונת הפסוק דאין לו ביאור עפ"י פשוטו.

ונקדים דברי המד"ר פ' ויצא עה"פ ויצא יעקב מבאר שבע רשב"נ פתח שיר למעלות אשא עיני אל ההרים, אשא עיני אל ההורים וכו' מאין יבא עזרי, אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ב' וכל טוב אדוניו בידו, אני אין בידי לא נזם א' ולא צמיד א' וכו' חזר ואמר מה אנא מוביד סברי מן בריי, ח"ו לית אנא מוביד סברי מן בריי אלא עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ וגו', ד' ישמרך מכל רע מעשו ומלבן ישמור את נפשך ממלאך המות, עכ"ד המדרש. והמדרש הזה קשה להולמו והיתכן שהי' יעקב אבינו בחיר האבות מסתפק חלילה בבטחונו בהשי"ת עד שחזר ואמר לית אנא מוביד סברי מן בריי, וכי יעלה על הדעת שמתחלה לא חשב כן, ח"ו לומר כן. גם יש להבין היתכן שיעקב אבינו חמד דברים החמודות נזם וצמיד עד שאמר עליו לית אנא מוביד סברי מן בריי' וכי על זה הי' כל מבטחו בתמי'. גם צ"ב הקישור ה' ישמרך מעשו ומלבן ישמור את נפשך ממלאך המות, איזה קישור יש לדרשה זו לנזם וצמיד שהתחיל בה.

אמנם יתבאר עפ"י"ש בספה"ק אגרא דכלה פ' שופטים וול"ק: קבלה מרבתינו דכח הפועל בנפעל ממילא ממונו ורכושו של אדם שהאדם מסגלו על ידי מעשיו, הנה יש בממון ורכוש ההוא כח הפועל, ע"כ נאסר לנו לפרוט מתיבת המוכסין כיון שכח הפועל יש בממון ההוא, והאדם הכשר יקחנו לעצמו הנה יגרום לנפשו פעולת זרות כפי כח הפועל הנפשיי מבעלים הראשונים, ועיי"ש שהתמרמר וכותב אשר בעינינו ראינו כמה אנשי שם אשר יראתי לגשת אליהם מגודל קדושתם אשר פיתם היצר והשתדלו בפרנסתם לקבל ממון מכל אדם, וגשארו אח"כ כלים ריקים, כי הממון שסיגלו מבני בלי שם דבק בם ובנפשם וכיבתה השלהבת אש אשר בער בקרבם מאהבת היוצר, והאריך שם בענין זה טובא עיי"ש.

ובזה יובן דודאי הי' יעקב אבינו ע"ה בטחונו חזק בהשי"ת וידע כי הוא ית' ימציא לו פרנסתו ומזונותיו וכל צרכיו, ולא הי' מסופק בזה אפילו רגע אחת, ואלה

על הגאולה ועל התמורה

דברים החמודים נום וצמיד לא ה' לו צורך בהם ולא אליהם היתה תשוקתו, אמנם כל דאגתו היתה כי הוא ידע כי הנהו הולך למדינה שכולם רשעים ואצל לבן הרשע, ומעתה פחד פן יהי סיבת פרנסתו באמצעות הרשעים האלה ופן יגרם לנפשו תכונה רעה מפאת הממון או התועלת שיקבל מהם חלף עבודתו כפי כח הפועל הנפשיי מבילים הראשונים, וע"ז ה' מתאונן ודואג שאל תפריעהו מעבודת השי"ת.

פא

ורגיל אני לפרש מאמר הגמרא (בצה דף ל"ב) המצפה לשלחן אחרים עולם חשך בעדו, דלכאורה אינו מובן מדוע דוקא בצרה זו אמרו שהעולם חשך בעדו ולא בשאר צרות גדולות יותר מזו. אבל הכוונה בזה דהמצפה לשלחן אחרים נעשה משוחד לכל אלו שמצפה אליהם, ואמר הכתוב כי השוחד יעור עיני חכמים, ואמרו ז"ל בגמרא כתובות הנ"ל שמסמא עיני המקבלים וע"כ עולם חשך בעדו שאינו רואה המאורות ודרך ישכון אור. ובדרך צחות ביארתי אמרם ז"ל במס' ברכות (דף ו' ע"ב) כיון שנצטרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום, מאי כרום עוף אחד יש בכרכי הים וכרום שמו, וכיון שהחמה זורחת מתהפך לכמה גוונים. הרי דהנצרך לבריות גם כן פניו משתנים לכמה גוונים, וסתמו חז"ל דבריהם ולא ביארו לאיזה גוונים משתנה פניו, ונראה שנשתנה בכל פעם לאותו הגוון של הנותן להיות בדומה לו, וע"כ כוחה של הנאה קרובה להיות משוחד אלי'. וכ"ש המקבל ונהנה ממינים ועובדי ע"ז, ושאינו מינות דמשכא. בודאי שנעשה דומה להם ושותף לדיעותיהם ר"ל.

ופירשתי בזה בחג השבועות העל"ט דברי הפסיקתא דרות אל תלכי ללקוט בשדה אחר על שם לא יהי לך אלהים אחרים, וגם לא תעבורי מזה ע"ש זה א-לי ואנוהו, וכה תדבקין ע"ש ואתם הרבקים, עם נערוותי אלו הצדיקים ע"כ. ולכאורה מה ענין אזהרות אלו לפשטות הכתוב, ולמה הוציאו חז"ל הכתוב ממשמעותו. ולדרכנו יובן כי בועז הצדיק לימדה דעת ודרך בעבודת ה' והוא עיקר גדול שחיי הנפש תלויים בה, והזהיר אותה דאף הלקט שכחה ופאה שמופקרין לעניים לא תטול אותה משדה של רשעים, כי יקנה קנין ופועל רע בנפשה, ואם תלקט אותה משדה של עובדי ע"ז או מינים, יכול לפעול בנפשה עד כדי כך שתביאהו ח"ו לעבוד אלהים אחרים ולהיות כמותם, והמדבק בטובים וצדיקים

על הגאולה ועל התמורה

קפא

זוכה להרבק בשכינה ע"ז. ובוה יבוארו דברי הפסיקתא שכל האזהרות האלה הוזהרה בועז אל תלכי ללקוט בשדה אחר ע"ש לא יהי' לך אלהים אחרים, שקרוב הדבר להכשל ולבוא לידי ע"ז ע"י שנהנין מרשעים ועובדי ע"ז. ורות הצדקת השיגה דבר זה מעצמה עפ"י שדרשו ז"ל במס' שבת (דף ק"ג ע"ב) ותלך ותבא ותלקט בשדה א"ר אלעזר שהלכה ובאה הלכה ובאה עד שמצאה בני אדם המהוגנין לילך עמהם, ודרשו ז"ל מיתור הלשון דהול"ל ותלך ותלקט, ומאי ותלך ותבוא ותלקט. ולכאורה כפי המבואר מהפסוקים לא הלכה רק בשדה בועז כי כן צוה עלי' נעמי חמותה, והרי אמרו ז"ל דמושל מקשיב על דבר אמת כל משרתיו צדיקים, וא"כ למה זה הלכה ובאה עד שמצאה בני אדם המהוגנין לילך עמהם, והרי לפי הכלל הנ"ל היו כל נערי בועז צריכין להיות מהוגנים וצדיקים. אמנם רות הצדקת הכינה שאין למדין מן הכללות בכגון דא, כי הסכנה כרוכה בצדה להיות נתפס לדעת הנותן, ומאוד צריך אזהרה ושמירה יתירה בענין ההתחברות, ע"כ הלכה ובאת כמה פעמים עד שנוכחה לדעת שהם מהוגנים. ופירשתי בזה מאמר ר' חסא התמוה ישלם ר' פעלך ותהי משכורתך שלימה אשר באת לחסות תחת כנפיו, א"ר חסא אשר באת לחסות תחת כנפיו, וכל המפרשים נתחבטו לפרש מה חידוש לן ר' חסא יותר על המבואר להדיא בקרא, ולדרכינו הורה לנו ר' חסא בבואור הפסוק דע"כ תהי' משכורתה שלימה תחת אשר באת, ור"ל שדקדקה בביתארה לחזור אחרי אנשים מהוגנים, והוכיחה בזה שהיה ביאתה לחסות תחת כנפיו ית' ושלא להיות נתפס ברשת הרשעים ועו"ז.

פב

הדרך לענינינו דמזה הי' יעקב אבינו מתיירא ואמר מאין יבוא עזרי, שמא יבוא עזרי ע"י הרשעים הללו שהם אין ואפס, וע"ז הי' מתאונן שלא הי' בידו מנכסי אבותיו הצדיקים כלום שסגולתם להכניס תכונה טובה בנפש המקבלם, וז"ש אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה והלך ג"כ למקום הרשעים מה כתיב ב" וכל טוב אדוניו בידו, אני אין בידי לא נזם אחד ולא צמיד אחד מנכסי אבותי, וע"כ חשש ופחד שמא יבוא פרנסתו באמצעות הרשעים האלה ויזיק לו, חזר ואמר לית אני מוביד וכו' אלא עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ, כי הבו"ת הוא כל יכול וימציא לו פרנסתו בדרך גם מלובש בטבע באופן שלא יהי' בה מחלק וכח הפועל של הרשעים, וכמ"ש הכתוב שאמר מלאך האלקים ליעקב במראה הלילה שא נא עיניך וראה כל העתודים העולים על הצאן עקורים נקודים וגו' כי ראיתי את כל

על הגאולה ועל התמורה

אשר לבן עושה לך, והי' בריאה מן השמים ולא הי' בהם מכוחו של לבן כלום כמ"ש ויצל אלקים את מקנה אביכן ויתן לי. ובוה יבואר ג"כ סיום המדרש ד' ישמרך מכל רע מעשו ומלבן, דע"י שלא הוצרך להיות מתפרנס מנכסי הרשעים ע"כ לא הי' להם שליטה עליו בחיים חיותו, ועי"ז ישמור את נפשך ממלאך המות כמו שאמרו ז"ל דיעקב אבינו לא מת בשביל שלא נהנה מעולם מסעודת הרשות ולא שלט עליו מה"מ, והא כהא תליא, דהוא השטן הוא המלאך המות, וע"י שלא הי' לו שליטה להם"מ עליו בחיים כנ"ל לא שלט בו המלאך המות מה"מ.

וארוחנא בזה להבין ענין יוסף הצדיק והשכטים, שהשכטים הקדושים דאנו ופחדו בהיותם במצרים מלאה גילולים פן יהי' השפעת פרנסתם ע"י המצריים וזהו ירידה גדולה ר"ל, ופן יפלו ח"ו ממדרגת קדושתם דכח הפועל בנפעל ואם הנותן הוא רשע מוליד פעולה רעה בנפש המקבל, ויתבאר בזה דברי המדרש הובא בפרשת דרכים, וז"ל והשב ישיב לנו את כל הרעה וגו' והשב זה יוסף ישיב זה עשו, עכ"ל. והוא פלאי. ולדרכינו יתבאר שהי' דאגתם פן לא יפרנסם יוסף לצד השטמתו אליהם וכשיהי' בהכרח סיבת פרנסתם ע"י המצריים יהי' לעשיו ולשרו של עשיו שליטה עליהם וכמו שביארנו לעיל ד' ישמרך מעשיו ומלבן עיי"ש. ואפשר שזה כוונת המדרש השב זה יוסף ועי"ז ישיב זה עשיו והבן. ועל כן אמר להם יוסף אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם, אני אהי' השליח מאת השי"ת ולא תהי' השפעת פרנסתכם באמצעות הרשעים, והוא מה שאז"ל וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען, שיוסף הצדיק זכה בכל הכסף הזה ברשות פרעה, ומשם זכו ישראל ברכוש מצרים. והי' כל זה קנינו של יוסף הצדיק ומחלק הקדושה, וזה הי' התנחומים שניתם יוסף את אחיו וא"ל אל תיראו, כי מעיקרא לא היו ידאים על חוסר הפרנסה אלא כל דאגתם היתה על חיי הנפש, ופן יצטרכו ליהנות מנכסי הרשעים ויזיק לנפשם ונשמתם, ועי"ז ניחמם יוסף הצדיק תנחומים של אמת, כי יהי' כל השפעתם מחלק הקדושה לכר כנ"ל.

פג

ולפי הנ"ל יתבארו דברי הילקוט שהבאנו לעיל וינחם אותם וידבר אל לבם, והלא דברים קל וחומר ומה יוסף שהי' מדבר על לבם של אחיו, דברים טובים דברים נחומים נחמם, כשיבוא הקב"ה וינחם את ירושלים כדכתיב דברו על לב ירושלים עאכו"כ הוי נחמו נחמו עמי וכתיב כי נחם ה' ציון נחם כל חרבותי וישם

על הגאולה ועל התמורה

קלג

מדברה כעדן וגו'. ולדרכנו יהי' התנחומין הזה מענין בחי' תנחומי יוסף, אלא שיהיו גדולים בבחינתם פי כמה וא"ש מה שהשוו אותם חז"ל ללמוד מזה אל זה, כי בעצם בחינתם יש השתוות ביניהם, ויובן עפ"מ"ש הכתוב כיחזקאל (ל"ה, ל"ג) כה אמר ד' אלקים ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם והושבתי את הערים ונבנו החרבות וגו' והערים החרבות והנשמות והנהרסות בצורות ישבו, וידעו הגוים אשר ישארו סביבותיכם כי אני ה' בניתי הנהרסות נמעתי הנשמה אני ה' דברתי ועשיתי. ולכאורה וכי זו כל שבחו ית' שיבנה הנהרסות וימע הנשמות, עד שאמר הכתוב וידעו הגוים אשר סביבותיכם כי אני ד' בניתי הנהרסות וגו', ומי לא ידע כי אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, ומהו ענין הבשורה זו שבישר הכתוב שיהי' ניכר הידיעה ההיא בכל העמים שהשי"ת בנה החרבות והלא הבוי"ת בונה שמים וארץ ומעלותיו, ומהו השבח בזה שבנה החרבות.

אמנם יתבאר דהנה ברור הדבר בלי שום צד ספק דכל אלה הבנינים שבנו המינים והאפיקורסים בארצנו הקדושה ישרפו ויחרבו ע"י מלך המשיח ולא ישאר מהם שריד ופליט, ק"ו מס"ת שכתבה מין שצריך לשורפו עם האזכרות שבו, וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מה' יסוה"ת (ה"ה) המעם שמצוה לשורפו כדי שלא להניח שם לאפיקורסים ולא למעשיהם, וכל זה מיירי בס"ת שנכתב כדינו ולא חידש בו המין שום אות או נקודה אלא העתיקו מס"ת כשרה עם האזכרות שבו, ואע"פ שכתבו ע"מ ללמוד בו צריך לשורפו שלא להניח שם לפעולתו, כי פעולת המין תכנים ארם המינות בלי ספק בלב כל ההוגה וקורא בו. מכל שכן כל אותן הבנינים שבנו המינים לבית מינות שעיקר יסודתם להפיץ מינות בישראל, וברדתי בספרי ויואל משה (מאמר א' ס' ק"ט) מדברי המהר"ם שיק ז"ל בתשובתו, דבמקום שיש חשש אמשוכי אבתרי' לכו"ע הכניסה בהם יהרג ואל יעבור עיי"ש, ובלי ספק יש בכל אלו חשש אמשוכי, כי ע"ד כן נבנו ונוסדו, ולכן הכניסה בהם סכנה לנפש וחרוב יחרבו לעתיד ע"י מלך המשיח. והקב"ה ניחם את ישראל שהוא יבנה הנהרסות, ותחת בנינים האלו יעמיד לנו השי"ת בנינים אחרים מקודשים בקדושה עליונה ואז ידעו כל הגוים כי אני ה' בניתי הנהרסות, ואינן כמו אותן הראשונות שנחרבו, ולא יראו עוד מליכנס בהם, וזהו מענין הנחמה שניחם יוסף לאחיו שלא יהי' מעורב שום צד השפעה מרשעים, וכך תהי' גם לעתיד הנחמה מאת הקב"ה שידעו שאם יהי' איזה אחיזה קלה בהישועה ובבנין הארץ מרשעים אין בזה שום ממש והכל יהי' רק מאת הקב"ה כמו נחמת יוסף הצדיק לאחיו.

פר

ובדרך זה פירשתי מאמר המדרש בפ' וארא אריב"ח נס גדול נעשה במטה שאעפ"י שבלע כל אותן המטות שהשליכו שהיו רבים לעשות מהן עשרה עומדין ולא הועבה וכל מי שרואה אותה אומר זה מטה אהרן. וקשה הלא ידוע דקוב"ה לא עביר ניסא למגנא ולאיה צורך עשה נס זה שלא הועבה המטה, ומה הי' מוזיק למטה אהרן אם הי' נעשה עב יותר ממה שהי' בתחלה, הלא גם אח"כ יהי' נקרא מטה אהרן.

אמנם איתא במד"ר פ' בשלח (פכ"א ס"ט) ואתה הרם את מטך א"ר סימון משל לבעל הזמורה שהי' מהלך בחוץ והזמורה בידו, אמרו אלולא שהזמורה בידו לא הי' מתכבד. שמע המלך וא"ל העבר הזמורה ממך וצא, וכל מי שאינו שואל בשלומך אני נוטל את ראשו. כך אמרו המצריים לא הי' יכול משה לעשות כלום אלא במטה וכו' כיון שבאו ישראל לתוך הים וכו' אמר הקב"ה למשה השלך את מטך שלא יאמרו אילולא המטה לא הי' יכול לקרוע את הים שנאמר הרם את מטך עכ"ד המדרש. ולכאורה צ"כ ענין המשל ומדוע זה התרעמו המצריים ותלו כח כל הנסים במטה. אמנם לפי שהמטה הזה בלע כל המטות של החרטומים והמכשפים שהי' בהם כח הכישוף, ובדרך הטבע כן הוא שע"י בליעתם נכלל בו גם מכח כשפיהם, אלא שהמטה הזה לגדל קדושתו שאמרו"ל שהי' יציר כפיו של הקב"ה ונברא בע"ש בין השמשות, והי' בידי האבות הקדושים ועתיד להיות ביד מלך המשיח כמבואר בדרו"ל ע"כ לגדל כח קדושתו נדחו וכלו כל כח הכשפים שבלע וכאפס וכאין היו. וע"כ הי' צורך לגם שלא הועבה המטה יותר ממה שהי' בתחלה, דאלמלי הועבה הי' פתחון פה לחרטומים לומר שמשותף בו גם מכח כשפיהם, ובכח זה נעשו הנסים על ידו, אמנם אעפ"כ היו מרגנים עליו, באמרם כי משותף בו גם מכח הכשפים, ומה שלא הועבה מפני שנדחה ממנו מחלק הקדושה שבו, ובאתה במקומה מחלק הסט"א ע"כ כיון שבאו ישראל לתוך הים א"ל הקב"ה למשה ואתה הרם את מטך והשלך אותו ונטה את ירך אל הים ובקעהו, וזה שהמשילו חז"ל במדרש למשל הזמורה שהיו מרגנים אחריו לומר שאלמלא המטה לא הי' יכול לעשות אותות ומופתים, וכל כוחו של המטה מפני שמצורף ומשותף בו מכח כשפיהם ע"י בליעת מטותם. שוב ראיתי מ"ש בכלי יקר פ' חקת שפי' ענין חטא מי מריבה לפי שהכה במטה והיו ישראל מרגנים לומר שיש בזה מכח הכשפים עיי"ש לדרכו.

על הגאולה ועל התמורה

ק"ה

עב"פ דבר ברור והטבע מחייבת דהבולע אפילו כל שהוא מכוחה של ע"ז או מינות וכשפים, אי אפשר שלא יהי' כוחם משותף ומצורף בו, אלא שבמטה אהרן לגודל קדושתו הי' בו כח לדחות ולכלות כל כוחות הרע שבלע וכאפס וכאין היו. אבל ודאי שאין שום נברא שבעולם יכול לדמות עצמו לבחי' קדושה כזו, וסכנה גדולה לנפש ליהנות מהם, ומוזיק לגוף ולנפש, כמ"ש האגרא דכלה הנ"ל.

ובכה מצינו דכתיב במכת דם והדגה אשר ביאור מתה, ובמבול ניצולו הדגים, ומה נשתנו אלו מאלו. ואמרתי להסביר דהנה המצרים עבדו ליאור, והיאור הי' ע"ז שלהם, לכן הדגים שביאור שניזונו מן הע"ז, אף דאיתא בספח"ק שהצדיקים מגולגלים בדגים, מכל מקום כיון שניזונו מן הע"ז לכן לא נמלטו, מה שאין כן הדגים בימי המבול שברחו לאוקינוס וניצולו.

פה

ו**תראה** מ"ש ז"ל במס' מגילה (דף י"ז ע"ב) שנתנו טעם לסידורן של ברכות בתפלת י"ח חז"ל הגמ' שם כיון שנתקבצו גלויות נעשה דין ברשעים שנאמר ואשיבה ידי עליך ואצרוף כבוד סיגך, וכתיב ואשיבה שופטך כבראשונה, וכיון שנעשה דין מן הרשעים כלו הפושעים וכולל זדים עמהם וכו' וכיון שכלו הפושעים מתרוממת קרן הצדיקים וכו' והיכן מתרוממת קרנם בירושלים וכו' ופרש"י שם כיון שנתקבצו גלויות נעשה דין ברשעים קודם שנתיישבו בירושלים וכו' וכלו הפושעים שאינם מאמינים בדת משה וכו' לכך סמכו לה ברכת הפושעים וכו' ואחר ישובו בני ישראל לבית המקדש ובקשו הקב"ה ואת דוד מלכם עכ"ל. עכ"פ מבואר בדברי חז"ל דא"א שיהי' התרוממות קרן הצדיקים עד שיכלו הפושעים מישראל. וכפי שהבאנו לעיל מדברי רבינו יונה בשערי תשובה (שער ג' סימן קמ"ח) שאין הצלחה לכבוד הצדיקים זולת השפלת כבוד הרשעים כמ"ש (משל י"ד י"א) בית רשעים ישמד ואהל ישרים יפריח עכ"ל, וא"א בנין ירושלים וביהמ"ק עד שיתרומם קרן הצדיקים, ועכשיו בעוה"ר מהפכין הקערה על פי' ומרוממין קרן הרשעים ומשפילין בזה כבוד הצדיקים וככה חפצים בבנין ירושלים וביהמ"ק, ועושין היפך מה שאומרים בכל יום בסדר התפלה כמו פיהם, וא"כ לשוא טרחו חז"ל לבאר סדר הברכות מקראי, ור"ל מהאי דעתא.

ואי אפשר להעלות על הכתב כל פרטי תחבולות השטן ודרכי הסתותיו, כי עצמו מספר ומתחדש בכל יום בצורות שונות ומשונות, וכמ"ש האוה"ח הק' בפ' ראה עה"פ כי יסיתך אחיך וגו' נלכה ונעבדה אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבותיך וגו' וזל"ק כי יבוא המסית בטענה נגד מה שנתחייב האדם בקבלת התורה שלא לעבוד אלהים אחרים, ואומר לו כי אין עליו החיוב אלא דוקא בע"ז שידע וקבל שלא לעובדה, אבל ע"ז אלהים לא ידעו בעולם אין עליו טענה מה שקבל שלא לעבוד כי לא עלה זה על דעתו אז כשקבל, והוא אומר אשר לא ידעת אתה, ולא אתה לכך אלא ואבותיך גם הם כשקבלו עליהם איסור ע"ז לא ידעו זו וכו'. או יבוא בטענה להוכיח הוכחה גדולה והוא כשתהי' ע"ז שנתפשטה בעולם שכל העולם או רובו עובדים אותה כמו שאירע בזמנים אלו וכו' והוא אומר מקצה הארץ ועד קצה הארץ, והסתה זו עמה טענה להוכיח כי יש בה ממש ח"ו, אעפ"כ אמר הכתוב לא תאבה לו, פי' נותנת התורה עצה לאדם שימלט בה ממנו, ואומר לא תאבה וכו' לא תכנס עמו בטענה אלא שלילת הרצון בלא טענה וכו' והטעם שאם יכנס עמו בטענות, התמדת החושב תוליד תכונת הרע באדם.

וככה הוא ממש בזמנינו, דהנה ידוע ידענו מה שצווחו והזהירו הצדיקים וגדולי ישראל מדורות הקודמים על הסכנה העצומה שתצמח להכלל ישראל מהכת הארורה הזאת, והזהירו להתרחק מהם כמטחוי קשת. ועכשיו חדשים מקרוב באו תועים ומתעים לאמור שבאופן זה לא אמרו הצדיקים הקודמים ועל כגון דא לא התריעו, אעפ"י שזה היא אותה הע"ז עצמה של אז רק שנתלבש בצורה אחרת, וכמ"ש האוה"ח הק' הנ"ל שהמסית בא בטענה כי ע"ז כזו אינה אסורה שמזה לא דברו אבותיך, ולכן הזהירה התורה"ק שאפילו אם יהי' מקצה הארץ ועד קצה הארץ לא תאבה לו ולא תשמע אליו.

פו

וכבר הזהירו ע"ז רבותינו הצדיקים והקדושים מדורות שלפנינו שראו ברוח קדשם מה שיארע לנו מהנסיונות בעיקבתא דמשיחא. ושמעתי מפי ת"ח מפורסם ואיש מהימן ששמע כמ"פ מאביו ששמע מחותנו אשר הי' רגיל אצל הרב הקדוש מרוזשין זי"ע יותר מעשרים שנה, ושמע מפה קדשו דיבורים אלו תדעו דכמו שירד האש מן השמים לאל"י בהר הכרמל ולא ירד לנביאי הבעל בעיקבתא דמשיחא יהי' ההיפך שירד אש מן השמים לנביאי הבעל ויהיו הנסיונות גדולים ועצומים קשים

על הנאולה ועל התמורה

ק"ז

ומרים, ואני עומד ומוזהיר לכם על זה למען תדעו להיות זהירים בדבר. וכע"ז מקובל מהרה"ק מראפשיץ זי"ע ועוד צדיקים וקדושים שהגידו מראש גודל הנסיונות שיעמדו לנגדינו והזהירו ע"ז. וראיתי להעתיק פה מש"כ בשיחות הר"ן (סי' ל"ה) הבאתיו כבר בספרי ויואל משה אלא שהזמן גרמא ולגודל הנחיצות והתגברות הנוראה שאירע בימינו, ראיתי לנכון לצורך השעה לשנות פרק זה ולחזור על דבה"ק ח"ל: הולך ונמשך אפיקורסות גדול בעוה"ר בעולם, אשרי מי שיחזק עצמו באמונה בעתים הללו. ואמר הוא ז"ל שיודע שלא יועיל כ"ז מה שהוא מספר ומגיד מראש אך שיהי' ואעפ"כ יהי' מתגברת האפיקורסות ובלכול המוחות, כי הלא גם דניאל וכיו"כ הודיעו בנבואה שקודם שיבוא משיח יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים והמשכילים יבינו, וא"כ מאחר שהודיע מקודם שזה יהי' הנסיון קודם ביאת המשיח וכו' הי' ראוי שכל אחד ישכיל ויחוס על עצמו לישאר קיים חזק באמונתו ולא יהי' עוד שום נסיון וצירוף כלל מאחר שכבר הודיע זאת מקודם, ובאמת אעפ"כ יהי' נסיון גדול ורבים ירשיעו. ואני מודיע זאת בשביל אותן המעט הכשרים שיחזקו עצמם באמונתם, ובדואי יהי' להם מלחמות גדולות בדעתם, אבל יהי' להם למשיב נפש והתחזקות והתאמצות יותר כשיראו שכבר דיברו מזה מקודם. וכתב עוד שם (סי' ר"ב) שיהי' אפיקורסות גדול בעולם, כי מלמעלה יבוא אפיקורסות בעולם בשביל נסיון והי' מתאנח מאד ע"ז ואמר אוי אך יוכלו לעמוד אנשים מועטים נגד כל העולם, עכת"ד ז"ל. ומובן מאליו שאין זה מהקב"ה כי מאתו ית' לא תצא הרעות, אלא ע"י הס"מ שנותנין לו כח זה מן השמים. וכ"ז ראו הצדיקים הקדושים ברוח קדשם. ובעוה"ר נתקיים בנו בדורנו השפל כל דבריהם במילואם ולא נעדר מהם כלום. ואין זה דבר חדש ומעשה מפליאה, וכבר הוגד לנו מראש שכ"ז יארע לנו, וצריך לכל איש יהודי המאמין והבוחר בתורה ובמשה עבדו ובנביאי האמת וצדק שיתחזק ויתאמץ בדבריהם הקדושים, ולא יתפעל ולא יתרגש מנסי הרשעים והצלחתם. וכבר אמרתי והזהרתי לפני עשר שנים (נדפס בח"ת שבעות חש"י) שמתירא אני פן יהי' נעשים להם עוד ע"י הס"מ, גסים גדולים ונגלים אפילו כהעמדת חמה. ואקוה שלא יבוא לידי כך ולא ינסה ה' את ישראל בנסיונות קשים כ"כ. אבל צריך להיות מוכן אף לזה, כי גם זה אפשר להיות ע"י כח הסט"א כאמרז"ל בגמ' דע"ז הנ"ל, דהבא לממא פותחין לו ונותנין לו כח מן השמים להס"מ להראות נסים כדי לנסות את ישראל. וצריך לדעת בידעה ברורה כי נסי הרשעים הם מהסט"א והס"מ ויבואו ע"צ הנסיון דוקא. וכאשר תקדים לנו ידיעה זו בבירור

על הנאולה ועל התמורה

ונהי' מוכנים אל' לא נתפעל ולא נתרגש מכל הנסים שלהם באיזו צורה שהיא. ומחסדי הבוי"ת שלא נתנסינו בנסיונות קשים כ"כ, ולא היו עדיין נסים נגלים, וכל פרסומיהם וסיפורי נסיהם אינם אלא מראות ודמיונות כוזבות וסמיות עינים, והסתפק השטן במה שהדתיים גרורי הציונים קראוהו וכינוהו בשם נסים, ודי בזה לסמות עינים לדור חלש ושפל כדורינו. ועדיין אני מפחד ועומד כי מי יודע מה יולד יום. ואקוה שלא יבוא לידי כך, ולא ינסו אותנו מן השמים בנסיונות קשים ועצומים כ"כ, כי הדור חלש ושפל בעוה"ר ואין בנו כח לעמוד נגדם, אבל האדם לא יוכל לדעת איזה נסיונות יבואו עוד עלינו בעיקבתא דמשיחא, וסתום וחתום הדברים, וא"א ואין בנו כח להתריע על כל צרה שלא תבוא, ולצאת במגילת ספר כתוב על כל נסיון ונסיון לדפוק על לבות האנשים שלא יתעו אחר מתי שוא ומדוחים, ואפשר שנמצאו פרטים גם בנסיונות של עכשיו שלא העלינו על הכתב, ותלאה הקולמוס מלבאר הכל. גם ישנם מהדברים שהבאנו שנמצאו עליהם כמה הסברים ובירורים רבים ונמנענו מלכותבם כולם כי א"א להעלות הכל על הכתב. ויותר ממה שכתבנו נשאר בקולמוס. אבל די בזה אזהרה למבין, ומשכיל על דבר ה' ימצא מבקשו. ובדרך כלל ידע האדם שלא להתרגש ולא להתפעל משום נסים ואותות ומופתים ומהצלחת הרשעים ודומיהם, כי כ"ז הם נסיונות מהם"מ. וכלל זה יהי' שמור בידך וקבעם על לוח לבך לעולמים, ותטע אמונת אומן בלב בנך ובנותך למען ידעו דור האחרון ממצאיאות הנסיונות המוכנים על דורינו השפל. והשי"ת יאמר לצרותינו די ויאיר עינינו מחשכות הנורא הזה ויחיש גאולתינו ופדות נפשינו ובמהרה ישמע קול מבשר משמיע ישועה בב"א.

פז

ופירשתי כבר משה"כ (מכתב ג', י"א) ראשיה בשוחד ישפטו וכהני' במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסומו, וראוי להבין שינוי הלשונות ושינוי הנושאים שבפסוק, דלכאורה כולו שוחד ניהו, ולמה חלקן הכתוב לכתוב שוחד אצל הראשים ואצל הכהנים מחיר ואצל הנביאים כסף וכו' ומעמא בעי. ואפ"ל דהנה איתא בגמ' כתובות (דף ק"ה ע"ב) מאי שוחד שהוא חד, ופרש"י שהנותן והמקבל נעשים לב אחד עכ"ל, ונסמית עינו מלראות האמת ואינו רואה חובתו כמו שאין אדם רואה נגעי עצמו, וכמו שאה"כ כי השוחד יעור עיני חכמים וגו'. ויש מדרגות אנשים למעלה מזו שיתרחק וישמור עצמו מלקבל שום הנאת ממון כדי שלא יסלף

על הנאולה ועל התמורה

קל"ט

דעתו עבור שוחד כסף, אבל היצר הרע מסמא אותו ומטעה אותו בדמיונות של מצוה ובוזה יסיתוהו לדחות מפני' הרבה מצות, כמו שכתב הזרע קודש ולה"ה על הפסוק ולא תקח שוחד מיצר הרע, שלפעמים היצר הרע רוצה להסית את האדם שימנע מלעשות מצוה גדולה וחושש פן לא ישמע אליו, מזמין אליו מצוה קטנה במחירה, וזהו ג"כ מבחי' שוחד עיי"ש. ובחי' זו יקרא מחיר כי על שוחד כסף אין שייך לשון מחיר שאינו כלל מאותו הסוג, וה"נ מחליף הרבה מצוות גדולות עבור מצוה זו, וג"ז בחי' שוחד שנעשה משוחד עבור רצונו. ועוד יש מדריגת אנשים פחותה מכולן שא"צ לסמויות עינים כלל, אלא אף ביודעים שהוא שקר מוחלט יטו מדרך האמת עבור בצע כסף.

ובזה יבואר הפסוק ראשי' בשוחד ישפטו, שנוטים מדרך האמת על ידי סמויות עינים של שוחד, וכהני' שהיא מדריגה למעלה ממנו כי שפתי כהן ישמרו דעת, במחיר יורו, שאין בכח היצה"ר להטותם מדרך האמת אלא בהסתה של מצוה, ומטעה אותו לעבור על המצוות שעל ידי זה ישיג לזכות את הרבים, ונביאיה בכסף יקסומו, אלו נביאי הבעל שהם נתפסו כבר לגמרי ברשת היצה"ר ואינם צריכים לסמויות עינים כלל, אלא עבור כסף הם מוכנים להטות ולהסכים אפילו על שקר מוחלט וגלוי ובימינו אלה כולו בחינות איתנייהו, רובא דעלמא נעשים משוחדים עבור בצע כסף או תועלת מאיזה מין שהוא, ויש מקצת שלא יטו אחר הכסף ואין בכח היצה"ר להסיתן בכך, ומטעה אותם במחיר של מצוה, ועבור זה מוותרים על כמה מצוות ומתחברים לרשעים, וחלק גדול א"צ לשוחד כלל ואינם צריכים לסמויות עינים כלל, כי בחשכה יתהלכו ביודעים.

פח

ובענין הליכה אל כותל המערבי ולמקומות הקדושים שנכבשו זה עתה שאמרתי למנוע מזה יש לי בזה כמה טעמים ויסודות חזקים, וקצתם אשר אפרוט פה די בזה למבין וישמע חכם ויוסיף לקח, ואיש הנלכב יראה אמיתת הדברים יבין ויאזין ישמע וירוח לו.

ראת ראינו אחד קדוש מרבר ה"ה מוהר"י ששפורט ז"ל (שהי' מגדולי הדור בימיו ואנשי דורו תיארוהו בתואר הקדוש האלקי, והוא לחם מלחמת ה' בגבורה נגד הש"ץ שר"י שהיה בימיו) ובספרו הבהיר שו"ת אהל יעקב (שאלה ס"ה, ע' ע"א)

על הנאולה ועל התמורה

נשאל הגאון הנ"ל מהישיבה הגדולה דק"ק אמשטרדאם ומחכמי ורכני הישיבה הכללית בויניציאה, בשאלה העומדת על הפרק, ותוכן שאלתם בבוא השמועות מנביא השקר ומשיחו ש"ץ ימש"ו הנהיגו בקהלכם לומר ברכת כהנים בכל שבת מה שלא נהגו מקודם לכן כ"א בימים טובים בלבד. ויען שכל כוונתם היתה לדקדק במצוות ובכל מדה טובה לעשותה כהוגן על מנת שיזכו לראות בטוב מלכם ומשיחם לא עמדו לנגדם מהדברים המעכבים, וקיימו כל מנהגיו בשלימות וברכת כהנים היתה אחת מהן. וכאשר בעוה"ר היינו רצים כצבאים וכאילים להאמין כל דבר בלתי השקוף אל דברי חז"ל ענשנו מלכנו האמיתי בעונש הטעות המתגלה כעת, אשר מזה נראה לקצת גבירים שטוב לחזור למנהגם הראשון וכו' וכל כוונתם לבטל ולהשביט מאנוש זכרם של המטעים וכו', וקצת מהק"ק מעכבים באמרם דמ"ע הוא, וכיון שהחזירו בה אינם יכולים לחזור ממנה. יורינו רבינו הצדק עם מי. עכת"ד השאלה.

ולחיבת הקודש נעתיק תוכן תשובתו וקצת מלשונו הזהב, כי ה' לוחם מלחמת ה' בגבורה ומגדולי הלוחמים שבימיו, ודבריו הנלהבים המה קילורין לעינים. וזה תורף תשובתו: מי זה אשר תהי' קלה בעיניו ברכת כהנים ח"ו, ואף אם יהי' הכהן המברך בלתי הגון כדאי שתחול הברכה על ידו וכדאמרין בירושלמי דהנוקין שלא תאמר כהן זה מגלה עריות שופך דמים והוא מברכני, אמר הקב"ה ומי מברך, וכי לא אני מברך דכ' ואני אברכם לכהנים שיהיו מברכים אתכם אני עומד ומברך אתכם וכו'. ובמס' חולין פרק אלו טריפות ר"ע אומר למדנו ברכה לישראל מפי הכהנים, מפי הגבורה לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכם הרי כהנים מברכים לישראל והקב"ה מברך על ידם. וא"כ מי הוא אשר לא יחפוץ בברכה הנזכרת ולרחקה מעליו. ובפרט אומרים ז"ל אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חבירו ותקנתו בברכת כהנים, נוסף ע"ז היותה מ"ע כה תברכו את בני ישראל וכל שאפשר לעשותה בכל יום מה טוב ומה נעים. אמנם לפי הנראה לעת כזאת שהחזיקו מעיקרא לאמרה בכל שבת על כוונה ופני' ההיא הנמצאת מוטעית וכו' נ"ל דיותר טוב ונכון לחזור לאיתנם הראשון וכו' ואין לחוש לדברי המחזיקים במנהג חדש שיש בו שמץ פיסול ולתא דאיסורא, ויש לי בזה כמה מעמים וכו'. אף אם היתה מצוה המוטלת על כל ישראל ויש בביטולה צד נדנוד עבירה הייתי מסכים לבטלה, אם ביטולה הוא להשגת תכלית יותר טוב ומצוה רבה כמו שיבואר, ונדולה עבירה לשמה. וההחזרה למנהג הראשון ודאי יותר טוב. ונניח זה

המוחק על ידי כוונה ופני' המוטעית לבטל ולהשביט זכר האנשים החטאים המסיתים והמדיחים, וגדולים הם ברשעתם מירבעם, המבקשים לעקור תורתנו ודברי חכמינו, כדי לעשות תורה חדשה וכו' וע"כ כדי שלא יעלה על לב אנוש זכרונם וכ"ש לטובה לפני ה' כל דבר טוב המתחדש על ידם ובסיבתם יהי' מתבטל, וכל ספריהם נדונין לספרי מינין וראוין לשריפה וכו' וכל תיקונם יקלקל ויגנו וכל יראה וכל ימצא, ולמשומדים אל תהי' תקוה ושם ושארית. ואם על הבהמה שלא חטאה אמרה תורה ואת הבהמה תהרגו כדי שלא יאמרו זאת היא שנתקל פלוגי על ידה, מכל שכן זה שחטא והחטיא את הרבים ונתקלו על ידו וכו' אין ראוי ולא נכון לזכותו בשום מצוה שיהי' להם זכות על ידינו, אלא אדרבה חובה עלינו לחייבו וללמד עליו חובה וכו'. וגדול הוא ממדיח לעיר אחד ורובו של שבט, וזה הדיח להרבה עיירות ורוב ישראל וכו' ומחייב אני אותו ואת חביריו להיות נדונים כמסית ומדיח. והרי אמרו ז"ל מגלגלין זכות ע"י זכאי וכיון שנתחדשה תקנה זו לברך בכל שבת על ידו של המסית ימ"ש, והרי זה דבר טוב וחכות ומתגלגל ע"י חייב, אין נכון לעשות כן וכו', שה"ה נדונין כמסית שנאמר בו לא תחמול ולא תכסה עליו. ועיי"ש שהארץ בראיות ברורות ולתרץ כל המקומות שאפשר למעות בהן ואח"כ הביא מ"ש בתשובת הרדב"ז שהוכיח להלכה דאסור לומר שמועה מפי אדם רשע ואפילו אומרה משמי' דאחרים עיי"ש, ומכש"כ שאסור להתנהג עפ"י תקנותיו או מנהגיו.

ולמסקנא העלה להלכה הגאון אהל יעקב ז"ל דלא מיבעיא אילו הי' נתקן מנהג חדש ע"י הש"ץ או על ידי המינים, פשיטא שאסור לנהוג ולעשות כמנהגם ואפילו הוא מנהג טוב ויפה, משום דאסור ללמוד הלכה או לקבוע מנהג מאדם רשע, ולא מהניא תשובת רמון מצא כמו שהוכחנו לעיל, אלא אף בנידון דידן דברכת כהנים שהוא לא תיקן ולא הנהיג לאמרה בכל שבת כי אם בשבילו נתקן דבר הטוב, והי' הוא רק גרמא לתקנה זו, ואף שאין זה מנהג חדש כ"א מצות עשה דאורייתא, אבל כיון שלא הנהיגו לאמרו כי אם בזמן הזה של הש"ץ ובשבילו, הרי הוא הי' סיבה לזכות זה, ואין מגלגלין זכות על ידי חייב לעולם. ומכש"כ ע"י מסית ומדיח כמו שביארנו לעיל שהוא בלאו דלא תחמול ולא תכסה עליו שאסור לגלגל זכות על ידו. וחזן מזה יש בו משום אמשוכי ודאי, וע"כ אין לכם לקיים מנהג זה ונכון לבטלה כדי להשביט זכר האנשים החטאים מסיתים ומדיחים האלה, ולא יעלה על לב איש זכרונם, וכ"ש לטובה לפני ה'. וכל דבר טוב המתחדש על ידם ובסיבתם יהי' מתבטל כדי שלא יתנו כח וחכות למינים. ושאיני מינות

דמשכא, ויש לחוש שע"י שיחזיקו במנהגם ואף שהוא מנהג טוב קרוב הדבר שימשכו אחרי דיעותיהם ר"ל. עכת"ד האהל יעקב ז"ל, והובא בגליון מהרש"א ביו"ד סי' רמ"ו עיי"ש.

ומעתה נלמוד לענינינו בק"ו ב"ב של ק"ו מפסקו של מהר"י ששפורט ז"ל שהכריע להלכה לבטל מ"ע דאורייתא כנשיאות כפים, שמביא ברכה לישראל וכוחו לבטל קללות כמשארו"ל, ואעפ"י פסק הגאון ז"ל דראוי לבטל מנהגם הנ"ל כדי שלא ליתן זכות למינים ושלא יעלה על לב איש זכרונם ולא יהי' להם שם ושארית וחלק בתורת ה' ובעבודתו ית', ואף שלא הי' מנהג חדש שנתקנה על ידו, וכבר היו נהוגים כן בא"י ובמצרים משנים קדמוניות לכרך ברכת כהנים בכל יום, אבל מפני שהוא הי' הגורם להתנהג במקומות אלו כן ונתקן המנהג בשבילו, יש בזה משום אמשוכי אחר המינות, ואם ינהגו במנהגם בלי ספק שינתן להם חזוק בזה ועל כן פסק הוא ז"ל למנוע ולא לחוש על התועלת, על אחת כמה וכמה לענינינו שאין בביטולה נדנד עבירה ולא מ"ע בקיומה, אלא אדרכה יש הרבה טעמים למנוע בכלל מליך שמה כמבואר לקמן באריכות, והחשש דאמשוכי גדול פי כמה, כי המינים מתפארים שהשיגה ידם לכבוש המקומות הקדושים בכוחם ובגבורתם, ועל ידם נתחדש האפשרות לגשת אליהם, אין שום ספק שבהליכה לשם נותנים להם חזוק רב וגורם להיות נפתים ונמשכים אחריהם אלפים ורבבות מישראל למינות ר"ל כאשר ראינו בחוש בעוה"ר, על כן בודאי ראוי למנוע מליך שמה עד ישיקף ה' יתברך שמו עלינו לטובה ויתבטל כח המינות מן העולם, ואז כולנו נעלה לציון ברנה ובעבודת ביהמ"ק נשמח כולנו בב"א.

פט

ובעין פסקו של מהר"י ששפורט הנ"ל מצינו שפסק הנוב"י מהר"ק חו"מ סי' ט"ז תשובה להרב המאוה"ג המפורסם מוה"ר אלעזר אב"ד דק"ק רעבניטין ז"ל ומה שכתב שנוהגין בעירו לומר אחר שיר של יום ואחר שמ"ל עוד מזמור כ"א, ידע שזה נתפשט בכל המקומות ששכיחים האפיקורסים המאמינים בש"ץ שחיק טמא, לפי שיש להם שם גימטריא, ובישועתך גימט' הטמא שלהם, ולכן יבטל מנהג זה שלא לחקות את הצדוקים עכ"ל. הנה השואלים לא הי' כוונתם לזה רק לטובה לשם אמירת מזמור אחד ולא ידעו כלל מהגמטריא זה ומי פתי יסיר הנה למשוך אחר איזה גמטרי' ולהתפעל מזה רק אותן שנתפסו לדיעותיהן, ומ"מ חששו

על הגאולה ועל התמורה

קמז

שאמירה זו אפילו בכוונה טובה יהי' להם לחיזוק לאותן הגמשים אחר הש"ץ שר"י בכוונות לא טובות, ק"ו בידון דידן שאינו גימטריא רק שצווחין בקולי קולות ובהתפארות מרובה וממילא נותנין חיזוק גדול להמינים בהליכה זו חלילה לילך שמה.

והנה פסקו של מהר"י ששפורט והנוב"י ז"ל דברים ברורים המה ואין מקום להסתפק באמיתתם. ותראה עוד מ"ש הרא"ה זלה"ה בספר החינוך (מצוה תכ"ו) וז"ל שנרחיק ממחשבותינו ולא יעלה על פינו שיהי' במי שעובר ע"ז דבר תועלת ולא יהי' מעלה חן בעינינו בשום ענין וכו' וע"ז נאמר ולא תחנם וכו' משרשי המצוה לפי שתחלת כל מעשי בנ"א היא קביעות המחשבה במעשים והעלות הדברים על שפת הלשון, ואחר המחשבה והדיבור בה תעשה כל מלאכה, וע"כ בהמנענו במחשבה ובדיבור ממצוא בעובדי ע"ז תועלת וחן הננו נמנעים מלהתחבר עמהם ומרדוף אחר אהבתם ומלמוד דבר מכל מעשיהם הרעים, עכ"ל החינוך. הרי שנצטוינו שלא להעלות על מחשבותינו מלמצוא תועלת וחן בעובדי ע"ז, שדבר זה גורם להתחבר עמהם ולרדוף אחר אהבתם וכש"כ במינים שגורעים מעובדי ע"ז כמאז"ל.

ז

וגדולה מזו מצינו בגמ' ברכות (דף ס"ג ע"א) שהתירו חז"ל את האסור וטהרו את הטמא מטעם דלא ליגדרו אבתרי', והוא מ"ש שם כשירד חנינא בן אחי ר"י לגולה הי' מעבר שנים וקובע חדשים בחו"ל, שגרו אחריו שני ת"ח וכו' התחיל הוא מטמא והם מטהרים הוא אוסר והם מתיידים, אמר להם מפני מה אני מטמא ואתם מטהרים וכו' אמרו לו מפני שאתה מעבר שנים וקובע חדשים בחו"ל. והקשו בגמרא בשלמא הוא מטהר והם מטמאין לחומרא, אלא הוא מטמא והם מטהרין היכי הוה והא תניא חכם שטמא אין חבירו רשאי לטהר, אוסר אין חבירו רשאי להתיר. ומשני קסברי כי היכי דלא נגדרו אבתרי' עכ"ל הגמ'. חזינן בזה דאף בגדול הדור ומגדולי חכמי התנאים שאמרו עליו בגמרא שם שלא הניח כמותו בא"י כשיצא, ואעפ"כ בשביל שעשה דבר אחד בלבד שלא כתורה שעובר שנים בחו"ל וחששו דלא ליגדרו אבתרי' בזה ע"כ גדרו גדר שלא להסכים לדבריו בשום ענין, ואפילו בדברים שאינם נוגעים לענין הזה כלל, וגם להתיר שלא כדין ולטהר את

על הנאולה ועל התמורה

הממא, ולא סגי להו במה שיחלקו עליו בדבר זה בלבד ותו לא מיד, כי חששו חז"ל שאם יסכימו לדבריו אף באיזה ענין אחר זה יגרום שיגררו אחריו אף במה שעושה שלא כתורה וכהלכה. ובשו"ת הרמ"ע מפאנו זלה"ה בסי' ק"ח בסוף התשובה הביא דברי הגמרא אלו, וסיים ע"ז צא ולמד כמה ראוי לגדור במקום בקעה שאפילו להקל באיסורין בשעת מעשה כגון זו התירו יעיי"ש"ד. ובפירוש מבואר בגמרא דמשום דלא נגררו בתרי' טהרו את הממא והתירו דברים האסורים לעבור עליהם בקום ועשה. ומעתה ק"ו ב"ב של ק"ו לענינינו בדברים שנתחדשה אפשרותן והשיגן ע"י פושעים וכופרים ויש בזה אמשוכי וגורדי אבתרייהו ודאי בלי ספק, ואין במניעת הליכה לכותל שום נדנוד חשש עבירה, בודאי שמן הראוי לגדור גדר ולפרוש מזה כדי שלא ליגררו אחר המינות, כי שאני מינות דמשכא ואיכא חשש יותר להיות נגררים אחריהם.

צא

עוד מצינו בגמ' (ע"ז י"ז ע"א) מאי דכתיב הרחק מעלי' דרכך זו מינות, מעשה בר' אליעזר שנתפס למינים והעלוהו לגדרום לידון וכו' אמר לו ר"ע תרשיני לומר דבר אחד ממה שלימדתי, אמר לו אמור. אמר רבי שמא מינות בא לידך והנאך ועליו נתפסת, אמר לו עקיבא נזכרתי פעם אחת הייתי מהלך בשוק וכו' ומצאתי אחד ויעקב איש כפר סכניא שמו (מין הי') ואמר לי כתיב לא תביא אתנן זונה וגו' מהו לעשות הימנו ביהכ"ס לכה"ג, ולא אמרתי לו דבר, אמר לי כך לימדתי (מינה א') כי מאתנן זונה קבצה ועד אתנן זונה ישובו, ממקום המנופת באו ולמקום המנופת ילכו, והנאני הדבר ובשביל זה נתפסתי למינות שעברתי על מ"ש בתורה הרחק מעלי' דרכך (משלי ה') זו מינות וכו' ואל תקרב אל פתח ביתה זו זונה וכו'. וכתב המהרש"א ז"ל שנענש ר"א לפי שהי' לו להתרחק ממנו ולא לשמוע תשובתו כלל, כי יצא דמינות משכא מאוד. והשבות יעקב פי' בעיון יעקב דע"י שהנאהו דרשתו של המין נחשב לו לחטא במחשבה, ולכך נענש ליחפס למינים עיי"ש. מבואר מכאן שצריך להתרחק שלא להנות אפילו מדיבור קל של מינים והוא בכלל הרחק מעלי' דרכך שהרי נענש ר"א על שנהנה ממנו אע"ג שהדיבור עצמו הי' אמת, ומכש"כ שלא לילך לכתחלה להנות ממעשה המינים אשר מתפארים שבמעשיהם המציאו לנו את המקום הזה ה"ה בודאי בכלל הרחק מעלי' דרכך.

ובעין זה איתא בקהלת רבה (פ"א ס"ה) חנינא בן אחי ר' יהושע אול להדי' כפר נחום ועברון ל' מינאי מלה ועלון ית' רכיב חמרא בשבתא, אול לגבי יהושע חביבי' ויהב עלוי משה ואתסי, א"ל כיון דאתער כך חמרא דההוא רשיעא לית את יכיל שרי בארעא דישראל, נחת ל' מן תמן לכבל ודמך תמן בשלמי'. מבואר מזה עד כמה גדולה הזיקה וסכנה להנות ממינים וממעשיהם, שהרי על שבא חנינא לא"י ע"י חמור של מינים ונהנה מהם, ואע"פ שהי' שלא ברצון ושלא במתכוון, ואף שבא אח"כ לגבי' דר"י חביבי' שהי' בכחו להגן עליו ברוחניות ובגשמיות, אעפ"כ לא הועיל לו כלום ולא מצא לו תקנה אלא לצאת מן הארץ וככה עשה ונפטר בבבל לשלום. הרי לך מבורר דהנהגה מן המינים לא ימלט שלא יכנס בו מארס המינות, וכמעט לית ל' אסותא. והחי יתן אל לבו. ומכש"כ לענינינו הנהגה מהם בדבר הנוגע לרוחניות בל"ס נוגע הפגם עד דכרוכה של נפש, והשומר נפשו ירחק מזה.

צב

ועוד טעם למנוע מליך למקומות הקדושים שכבשו עתה, כי בעוה"ר נעשו על ידם מקומות ההם למקום כנופיא לפריצות בתערובות אנשים ונשים, וכנופיא למינים, וגם פוקרים בחילול ש"ש נורא ובחילול שבת בפרהסיא, והזהיר הכתוב שלא לילך בדרך אתם פן ילכד במצודתם, והעליתי בספרי ויואל משה במאמר הג"ל דאסור לילך אל מקום ובית ועד שלהם אפילו אם הם אינם נמצאים שמה באותו הזמן דמ"מ אסור משום אמשוכי, והבאתי כן דעת המהר"ם שיק בתשו' עיי"ש, והסברתי בטעמו עפי"מ ש"ה האלשיך הק' לפרש הפסוק (משל א') בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם, שהזהיר הכתוב על שני דברים, שלא ילך בדרך אתם, ועוד יוסיף אזהרה שימנע רגלו מנתיבתם אף כשאינו הולך אתם אלא רחוק יהי' בינו לבינם, מ"מ ימנע רגלו מאותו הנתיב כי שמא פתאום רגליהם לדע ירצו שם וילכד במצודתם. ובעי"ז פי' האוה"ח הק' בפירוש ראשון לציון על ג"ך במשלי שם, מנע רגלך מנתיבתם בדרך המיוחד להם, שהם רגלים בו מנע רגלך ממנו, שמא תפגע בהם וכו' ולזה הזהיר שימנע רגלו מאותו הנתיב ואפילו אין החוטאים בו עכ"ל"ק. ובעוה"ר נהיתה למקום התועודות לאלפים מינים ופרוצים, ואפילו אם נאמר שיהודים שומרי תורה ומצות יהיו נוהרים שלא לילך יחד בחבורתם ובאותו הזמן שהמופקרים נמצאים שמה, אבל כבר אמר שלמה המלך

על הגאולה ועל התמורה

קמו

ע"ה והזהיר שבכל אופן ואופן איכא למיחש פן ילכד במצודתם, כי רגליהם לרע ירצו וכמ"ש האלשיך הק'. ועוד דאם יתירו פרושים את הדבר יבואו גם אחרים להמשך אחריהם, ולא יהיו נזהרים בגדרים וסייגים ויבואו לידי התחברות ואמשוכי אחריהם.

צנ

ומי יודע מה שיתכוננו לעשות עוד פרצות ונבלות במקום המקדש, והם לא ימנעו ולא יחדלו משום דבר מחמת הכושה או מחמת היראה, והולכים בכל יום אנשים לאלפים על מקום המקדש ממש שהוא באיסור כרת ר"ל, ועוד ידם נמוי' ח"ו ולא יבצר ידם מעשות מזימתם הרעה. כי באמת פליאה עצומה היא על מעשיהם הנוראים אשר עושים ביד רמה ומדאיכים ומרגיזים את לב החרדים באופן מבחיל עד אין שיעור וערך רק שסומכים על כח מעשיהם שיש להם במה לעוור ולסמות אפילו עיני היראים והחרדים כי נתנו להם מקום קדוש כזה, ובפירוש אומרים כן כמו פיהם. נמצא דאדרבה החרדים אל ה' באמת והולכים במחשבות טהורות לשפוך שיח במקום הזה המה גורמים יותר שיהי' להם במה לחפות על כל תועבותיהם אשר עושים במצח נחושה לבצע זממם כאוות נפשם. וע"י הליכה למקומות ההם נותנים להם חיזוק רב בל"ס, שהרי אנו רואין בחוש שמתפארים במספר המבקרים ההולכים שמה ומפרסמים דבר זה, והבאנו לעיל מדברי חז"ל (גיטין דף כ"ב ע"א) דאפילו בשאילת שלום לחוד ואפילו בדברים בעלמא אסור להחזיק ידי עוברי עבירה. ואין ספק כי ההליכה אל הכותל הוא להם חיזוק רב הרבה יותר משאילת שלום עד אין שיעור וערך, כי המה מתפארים כזה בקולי קולות כגודע, ונמצא הוי מסייע ידי עוברי עבירה בעבירות נוראות כאלו.

ושמועה שמענו שכבר מתכוננים בעזותם ומרדם לחפור חפירות תחת הכותל המערבי, ולמשמע אוזן ראבה נפשינו שלא הי' כזאת מימות עולם ומעת היתה ישראל לגוי, וכל האפיקורסים והכופרים שבכל הדורות לא הרהיבו עוז בנפשם לעשות מרידה כזו בבורא עולם ובבית הקדוש אשר אוה למושב לו. וכתב הרדב"ן (ח"א חשו' תרצ"א) שמעתי אומרים מהעכו"ם הדרים שם מדור דורות שיח תחת הכיפה מערה ושהמלכים הראשונים רצו לדעת מה הי' שם ושלוש בני אדם לתוכה ומתו וסגרו אותה ומלאוה עפר עייש"ד. וזה הי' בדורות הראשונים שלא הי' הסתרת פנים גדולה כ"כ כאשר הוא בימינו, וכל מי שנגעה ידו במקדש ה' לפרוץ

על הגאולה ועל התמורה

קמז

בו פרצות נגעה בו מדת הדין קשה וקבל עונשו מיד, ובעוה"ר בימינו אלה ההסתרת פנים גדולה כ"כ ואינם רואים מדת עונשם מיד, וכמו שמצינו אצל טיטוס הרשע בעת החורבן שדרשו חז"ל (גיטין נ"ז ע"א) מי כמוך באלים ד' מי כמוך באלמים שאתה שומע גידופו של אותו הרשע ושותק. ואמר המקונן וזה זונה הכנים ולא נכוה באש. והרשעים של זמנינו מכניסים כמה וכמה פירצות ופריצות ואינם נכווים באש ולא עוד אלא שמצליחין. וכ"ז לגדול ההסתרה ולהגדיל הנסיונות, אבל תדעו שהכל יכתב בספר זכרון לפניו, וכל המשתתפים אליהם ומחזיקים ידם באיזה חיזוק שהוא עתידים להיות חלקם עמהם בעולם הגמול.

ומענין בנין ביהמ"ק כבר ביררתי בספרי ויואל משה (מאמר א' מסמך נ"ה ועד סימן ס"ה) שלכל הדיעות א"א שיבנו ביהמ"ק בזמנה"ז לפני ביאת משיח צדקינו וכבר דיברו בזה בספרי דקדמאי.

צד

ועוד יש בו טעם נוסף עפ"י מאמר הכתוב (ישע"א, י"ב) כי תבואו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, ופרש"י לרמוס את חצרי אחרי שאין לבבכם שלם עמי. והרד"ק פי' כי תבואו לראות פני בשלש הגלים זו הרא' מי בקשה מידכם שתבואו לפני ותמרו את דברי, איני חושב זה לכם לכבוד אלא לבזיון שתתמסו חצרי עכ"ל. וכבר עמדתי כמתמי' בדברי רש"י ורד"ק אלו, דלכאורה כיון שבמצות ראי' אין מוזכר בקרא שום טעם א"כ הכל חייבין ברא' ואין טעם להפטר ממנה בשביל שאין לבבכם שלם עמי. ואף לדברי הרד"ק שכתב שאין זה לכבוד אלא לבזיון, וכי מוזכר בקרא שהטעם הוא בשביל כבוד, והלא בטעם שאינו מפורש בקרא לא דרשינן טעמא דקרא, ואנחנו לא נדע טעמו של יוצר בראשית למה צוה על ככה. והרי כתב הרמב"ם ז"ל (בפ' ט"ו מה' נשיאות כפים) בכהן שהיו הבריות מרננים אחריו אין מונעים אותו מלישא את כפיו לפי שזו מצות עשה על כל כהן, ואין אומרים לאדם רשע הוסיף רשע והמנע מן המצות עכ"ל. וכמו"כ במצות ראי' אין טעם לחוטא להמנע ממנה ולהוסיף על חטאתו פשע. וביותר קשה על מה שפרש"י שאין לבבכם שלם עמי, והלא כל העושה שלא לשמה גם כן אין לבבו שלם עמו ית' ואעפ"כ אמרו חז"ל לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אפילו שלא לשמה (ועיין בספרי ויואל משה מאמר ב' ס' מ"ה מה שהעליתי לתרץ קושיא זו).

על הגאולה ועל התמורה

ונראה לי ליישב הדקדוקים הנ"ל על פי מה שכתב ק"ו הישמח משה זללה"ה בפ' קרח בשם ס' עיר בנימין עמ"ש חז"ל ועשו לי מקדש לי לשמי, ולכאורה הלא כל המצות צריכין להיות נעשים לשמה, ולמה פרט הכתוב במקדש דוקא. ופי' עפ"י הגמ' (פסחים דף ג' ע"ב) רבא רמי כתיב מעל שמים חסדך וכתיב עד שחקים אמיתך, ומשני כאן בעושיין לשמה וכאן בעושיין שלא לשמה וכו' ופי' הגאון בח"א שכל העושה מצוה שלא לשמה אינו זוכה רק לרקיע שחקים וכו' והיינו עד שחקים אמיתך וגו' אבל העושה לשמה זוכה למעלה משחקים, ולכך במקדש ובמשכן שארז"ל מקדש שלמטה מכוון כנגד ביהמ"ק שלמעלה, ומקדש שלמעלה הוא בזבול שהוא למעלה משחקים, ע"כ הוזהרה התורה כאן בפרטיות שיעשו לשמה כדי שייגיע הזכות עד זבול שהוא למעלה משחקים עכ"ל. ומצאתי קצת סמך לזה ממ"ש בירושלמי (פ' דברכות ה"ה) יכוין את לבו כנגד בית קדש הקדשים, לאי זה בית קדש"ק, ר' חייא רבה אמר כנגד קדשי הקדשים של מעלן, ר"ש בן חלפתא אמר כנגד בית קה"ק שלמטן, א"ר פנחס לא פליגין בית קה"ק שלמטן מכוון כנגד בית קה"ק של מעלן, מכון לשבתך מכוון כנגד שבתך ע"כ. מבואר דהיכא שצריך לכוין לקה"ק בעינן שתהי' הכוונה לקה"ק של מעלה, ואפשר דמ"ד לקה"ק של מעלן מיירי במכוון לשמה, ואז עולה ומגיע הזכות עד קה"ק של מעלה, ומ"ד לקה"ק שלמטן מיירי באינו מכוין לשמה, וכ"ז בענין התפלה, אבל בענין המקדש צריך שיהי' לשמה דוקא שייגיע הזכות לבהמ"ק שלמעלה כנ"ל.

צה

עוד אפ"ל עפ"י מ דאיתא במס' יבמות (ו' ע"א) יכול יתיירא אדם מן המקדש ת"ל את שבתותי תשמורו ואת מקדשי תיראו וכו' מה שמירה האמורה בשבת לא משבת אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על השבת, אף מורא האמורה במקדש לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש, וכתבו שם התוס' דגבי אביו לא הוצרך לומר כן דפשיטא שלא ישתחוה לו לשם אלהות, אבל גבי המקדש אצטרך משום דהוי דבר שבקדושה ע"כ. עכ"פ מבואר מעמא דקרא דמורא מקדש צריך להיות לשמה, וממי שהזהיר על המקדש, דמשום דהוי דבר שבקדושה חששה תוה"ק שמה יכונו בו לשם אלהות, וע"כ הוזהרה בפירוש שיהי' יראתו ממנו לשמה דייקא. וככה"ג ודאי דרשינן מעמא דקרא, שהרי גילתה תורה טעמא דקרא בהיקש שהוא מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן. וא"ש מ"ש הכתוב מי בקש

על הגאולה ועל התמורה

קמט

זאת מידכם רמוס חצרי ומה שפי' רש"י ז"ל מאחר שאין לבבכם שלם עמי, שהרי מבואר בפירוש דבעי לשמה דוקא.

גם יש להבין הדברים עפ"י פשוטם דאם הזהירה התוה"ק על מורא מקדש וממי שהזהיר על המקדש ומורא הוא עיקר בלב ואף שאסור לעשות מעשה מה שהוא היפך ממורא כמו שאמרו חז"ל, אבל בודאי אם לבו כל עמו אפילו מונע את עצמו מלעשות מעשה אינו בגדר מורא א"כ מבואר בקרא שצריך לבוא למקדש דייקא ב"ש, ומוכן היטב דברי רש"י ז"ל אחרי שאין לבבכם שלם עמי.

עוד אפ"ל בביאור הפסוק הנ"ל מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי ומ"ש רש"י ז"ל מאחר שאין לבבכם שלם עמי כנ"ל, ול"ק קושייתנו הנ"ל דכבר מצינו כע"ז ודוגמתו במצות תפלן דאע"ג דלא מפורש טעמא דקרא דמצותן רק בגוף נקי ובמחשבה טהורה וזכה ופנוי ממחשבה רעה ותאות נשים, אעפ"כ החליטו חז"ל והפוסקים בפשיטות דאם אינו יכול להשמר עצמו שיהא לו גוף נקי עכ"פ בעודן עליו לא יניחם, וכמ"ש לעיל דכן פסק הרמ"א ז"ל להלכה דאם א"א לו בלא הרהורים לא יניחם. וכתב הב"י בשם המרדכי (בא"ח ס"ז ל"ז) דחולי מעים לא יניחם, ועיין בפרישה שם דאפילו כשאינו מצטער ולא יבוא לידי היסח הדעת מ"מ לא יניחם. ולכאורה מהיכן למדו חז"ל לפטרו ממצות עשה דאורייתא במקום שאין מפורש טעמא דקרא ולא נזכר אפילו רמז ורמזיא לפטרו בכה"ג. ועכצ"ל דהכריעו חז"ל בדעת תוה"ק שבכל דבר שבקדושה צריך שיהי' נעשה מצותן באופן שלא יהי' חילול הקודש, וחזונו דכל היכא שא"א לעשות מצוותן כ"א בדרך זלזול ח"ו כגון בלא גוף נקי או בהרהורי עבירה פטורו חז"ל בקיום מ"ע, ולא עוד אלא שעבירה הוא בידו להניח תפלן בכה"ג. ומעתה כעין זה במקדש שהוא מקודש יותר בודאי חסרון גדול הוא וזלזול הקדושה לבוא שמה במחשבות לא טהורות. ויובן בזה מאמר הנביא מי בקש מידכם רמוס חצרי, וכפרש"י מאחר שאין לבבכם שלם עמי ותבואו לפני במחשבות לא מטהרות, ובאופן זה ההליכה חילול וזלזול הוא למקום המקודש הזה, ולא למצוה יחשב אלא עבירה וחילול כבוד שמים. וז"ש הרד"ק אין זה כבוד אלא לבויון.

צו

ואפשר להסביר עוד הענין על פי מה שפירשתי כבר מה שאמרו חז"ל במס' סנהדרין (דף ק"ג) מנשה העמיד צלם בהיכל וילף ל' מקראי עיי"ש.

ולכאורה יפלא דהאך יתכן שכל ישראל שתקו ולא מיחו בו, ואיך עשו העבודה במקדש כל זמן שהי' ע"ז בהיכל, ולא מצינו לא בפסוקים ולא בדברי חז"ל שנתבטלה העבודה והתמיד באותן הימים וצ"ב.

ופירשתי עפי"ש המהרש"א ז"ל במס' מכות (דף י" ע"ב) דממחשבת עבירה נברא מלאך רע, וממחשבה של מצוה נברא מלאך קדוש, ופי' בזה מאמר הגמרא שם בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, דאותן המלאכים שנבראים מרצונו ומחשבתו מוליכין אותו לגמור מעשהו כפי רצונו ומחשבתו עיי"ש. ומצאתי מבואר כן בתנר"א (א"י פ"ג) וז"ל אם עושה אדם את עצמו צדיק ולדבר אמת מוסרין לו מלאך שמתנהג עמו בדרך צדיקים ומדבר אמת, ואם עושה אדם את עצמו רשע ולכחש ולדבר שקר מוסרין לו מלאך שמתנהג עמו בדרך רשעים ומכחש ומשקר וכו'. ופי' הזיקוקין דנורא והוא ע"ד אמחו"ל בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. עכ"פ מבואר בדברי חז"ל דכפי מחשבתו של אדם נברא לו מלאך אם לטוב או להיפך. וכתב האוה"ח הק' ז"ל בפ' תשא עה"פ ולא יהי' בהם נגף דמלאך הנברא מעבירה הוא מין העון ממש כמעשהו, ושמו נקרא ע"ש העבירה וז"ל לצד שקרא לה' מסית ח"ו שאמר אם ה' הסיתך בי נברא מלאך רע וכו' והוא מין העון ממש כמעשהו, ומסית שמו, והסיתו והטעוהו בסוד עבירה גוררת עבירה.

ואפ"ש שזהו כוונת הכתוב וכוונת דרו"ל במ"ש על מנשה שהעמיד צלם בהיכל דאין כוונתם שעשה כן בפועל ממש דא"כ הי' ההכרח שיתבטל התמיד והעבודה בביהמ"ק, אלא שהכנים מחשבת ע"ז בהיכל ה', והי"ל מחשבת ע"ז בעמדו בהיכל ה', ובמחשבתו זו ברא מלאכים רעים בדמות הצלם ובחי' ע"ז ממש, כמ"ש דהמלאך הנוצר מעבירה או ממחשבת עבירה שרשו ובחינתו ושמו כשם העבירה ממש. וזהו הכוונה בדרו"ל שהעמיד צלם בהיכל, ולפי שבחינה זו לא ירגישו סתם בני אדם, ורובם לא ראו צורת הצלם שהעמיד בהיכל, כי רק זכי הראות ויחידי סגולה יש בכח ראייתם להרגיש בזה, על כן לא מיחו בו ישראל, ולא נתבטל התמיד והקרבנות במקדש.

ובדרך זה פירשתי דברי המדרש בפ' ויחי הובא בספה"ק בעלי ברית אברהם, שכאשר הביא יוסף את מנשה ואת אפרים לפני יעקב לברכם בא השמן

על הנאולה ועל התמורה

קנא

והכנים צורת העגלים שעתיד ירבעם להעמיד וכו' ונסתלקה ממנו שכינה ע"ד לא גורך רע. וכן איתא במדרש הגדול ויאמר יעקב מי אלה, בא עגלו של ירבעם ועמד כנגדו ואמר מי אלה עכ"ל. הכוונה ג"כ ע"ד הנ"ל, לא שהכנים השמן צורת עגלים ממש אלא צורת המלאכים מקליפת ע"ז העתידים להבראות ע"י עגלי ירבעם, כי יש בכח השמן להראות צורות אלו, כי הם מכוחו וכת דילי" (עיין בדברינו בח"ת פ' ויחי).

ולדרכינו יתפרש שפיר הכתוב הנ"ל בישעי' שאמר הנביא כי תבואו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, ואפשר שהוכיחן ישעי' הנביא על שבאו לביהמ"ק במחשבת ע"ז שהי' יצרא דע"ז תקיפא להו בבית ראשון כמבואר ברד"ל, וממחשבת ע"ז שלהם נבראו מלאכים כשם העבירה ושרשו ובהינתן ממש, והעמידו צלם בהיכל ה', וע"כ אמר הכתוב מי בקש זאת מידכם וגו'. וזה כוונת רש"י ז"ל שאין לבבכם שלם עמי. והכוונה שאין שלם עמי ביחוד אחדותו ית' ומחשבתו במחשבת ע"ז, וה"ז כמכניסין צלם בהיכל ה'. וז"ש הרד"ק שאין זה לכבוד אלא לבזיון, וזה ניאוץ לפניו ית' ואין הקב"ה חפץ בראיית פנים כזה. ואולי ירמוז הכתוב באמרו מי בקש זאת מידכם דהול"ל מי בקש זאת מכם, ומהו כוונת אומרו מידכם והרי אין ראיית העזרה בידים כלל. ויתבאר עפ"מ"ש רש"י ז"ל (במדבר ב', י"ז) איש על ידו לדגליהם, אין לשון יד שבכאן זו ממשמעו, רוח של צדו קרוי על ידו, הסמוכה לו לכל הושטת ידו עכ"ל. ואפשר שזה כוונת הנביא מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, שאלו המלאכים שהם על ידכם וסמוכים לכם שנבראו ממחשבת ע"ז והם בחי' ודמות ע"ז וצלם בהיכל ה', ומי בקש זאת שתביאו אותם לרמוס חצרי.

צח

מכת"ק

עוד י"ל במה שהקפידה הנביאה להגיד על מצוה דאורייתא מי בקש זאת מידכם עפ"י המבואר בפסוקי ירמ' ז' ד' אל תבטחו לכם אל דברי שקר לאמור היכל ה' היכל ה' היכל ה' המה, ופרש"י ז"ל תלת זמנין בשתא אתון מתחזין קדמוהו, וכן הוא בת"י. והרד"ק והמצודות פירשו שלכן אמר ג' פעמים היכל על האולם וההיכל והדביר שכולם נקראים היכל ה'. וכתב שם הרד"ק הרי ההיכלות שאתם אומרים לפני חשובים כמו הארץ כיון שאתם חוטאים לפני ומבזים ההיכלות. ואמר הכתוב אח"כ הנה אתם בוטחים על דברי השקר לבלתי הועיל, הגנוב רצוח ונאוף והשבע לשקר וגו' ובאתם ועמדתם לפני בבית הזה אשר נקרא שמי עליו ואמרתם נצלנו

למען עשות את כל התועבות האלה. המערת פריצים ה' הבית הזה אשר נקרא שמי עליו בעיניכם גם אנכי הנה ראיתי נאום ה'. ופירש'י ו"ל על כל הכתובים האלה שהוא בלשון התמי' וכי אלה תעשו ויועיל ההיכל לכם. ותמצית דברי הרד"ק והמצודות שלכן מדמה הכתוב ביהמ"ק וההיכל למערת פריצים שכיון שחושבים בעשותם את כל התועבות שבבואם אח"כ לההיכל ונצלו מהעונש א"כ בית ה' הוא סיבה ועוזר לעשות התועבות בבוטחכם בו ולכן דומה למערת פריצים שכאשר יעשו התועבות ילכו להתבא במערה, יעיי"ש באורך דבריהם.

ולפי זה גם ההולכים לביהמ"ק באימה ויראה לקיים מצות עליית הרגל ולעשות שם תשובה שלימה ונתחזק על ידם כח ביהמ"ק שמכפרת על עוונות ישראל גם מזה ה' סיוע לרשעים האלה שעשאוהו כמערת פריצים לעשות את כל התועבות בבטחונם ע"ז. אלא שקשה לבטל פרשה שלימה שבתורה"ק שיש במצות עליית הרגל, אבל כיון שגם בכל המצות עיקר הציווי הוא על עשייתה לשמה בלתי לה' לברו כמ"ש ו"ל במצוותיו חפץ ולא בשכר מצוותיו, אלא שהתירו גם שלא לשמה, ואין הטעם אלא שמתוך שלא לשמה בא לשמה. ואף יראת העונש ואהבת השכר הוא בכלל שלא לשמה כמ"ש התוס' ו"ל בכ"מ, ואין ההיתר אלא בשביל שמביא אח"כ לידי לשמה אבל כיון שיש במצוה זו סיבה גדולה לסייע ידי עובדי עבירה כ"כ לעשותה כמערת פריצים אין חפץ לה' במצוות כאלה. וזה לפענ"ד טעם מספיק מה שאה"כ מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי אף במצוה דאורייתא של עליית הרגל.

ומעתה הנה נחוי אנן שהכתוב מדמה את ביהמ"ק למערת פריצים או בעת שהיו כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם יען שה' באותה שעה רשעים שעשו תועבות מרובות והתכסו בביאתם למקדש באמרם היכל ה' וה' סיבה לתועבות, וכתב ע"ז הרד"ק שבשביל זה ההיכלות חשובים כמו הארץ כיון שאתם חוטאים ומבזים ההיכלות. והנה אותן התועבות לא נעשו במקום המקדש אלא במקומות אחרים, אלא יען שכיסו תועבותיהם בביאתם למקדש נקרא ככה, וק"ו ב"ב של ק"ו עכשיו שעושין תועבות נמרצות ונוראות שם במקום הקודש ומכסים תועבותיהם באמרם היכל ה' וגו' ר"ל הנה הבאנו לכם מקום המקדש, וכמעט נשתכח עי"ז כל התועבות והנאצות הנוראות שניאצו את השי"ת ותורתו הקדושה מעת התחלת הרעיון של הקמת המדינה, ועכשיו ביותר מנאצים את ה'

על הגאולה ועל התמורה

קנג

באופנים נוראים והכל ששים ושמים לאמר ערכו לנו מקומות הקדושים. והכשרים המועטים שבישראל ההולכים להכותל לפי תומם המה הגורמים לכ"ז יותר ויותר כי רובא דרובא בעוה"ר המה ציונים נלהבים מאז ומקדם, אלא שהיו בושים להגיד במו פיהם את אשר בלבבם, ועכשיו יוכלו להתפאר היטב באמרם היכל ה' וגו', אלא אף המועטים שבישראל שאינם הולכים במחשבות כאלה אף כי מועטים הם בתכלית אבל מהם ההתפארות להציונים הכופרים עוד הרבה יותר במדה גדושה מאוד, כי מתפארים הרבה בגובה וגאון עד אין חקר בשוקים וברחובות לאמר הדור אתם ראו כי הבאנו קדושה לישראל מה שהכל מודים ומקבלים בששון ובשמחה אף הכשרים הקיצונים. וא"כ אותן המועטים מהכשרים שהולכים להכותל לפי תומם הן המה עיקר הסיבה שיקרא מקום המקדש מערת פריצים ח"ו כמבואר בקרא במה שנעשה כסות עינים לתועבות נמרצות ר"ל. ואין ספק שהקב"ה מתאונן עליהם לאמר מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי. ואם בעת שהי' מצוה דאורייתא אמר הכתוב כזאת, אין ספק שהוא עכשיו כן. והירא לנפשו יחדל מדרך זה לא מיני' ולא מקצתו.

צמ

עוד טעם למניעת הליכה אל הכותל, כי הגה ודאי צרה גדולה היא לישראל ומבוכה רבה עד אין לשער מה שנמסר הכותל ומקום המקדש בידי מינים ואפיקורסים שיוכלו לעשות שם כרצונם, ואינו דומה למה שנמסר מקום המקדש לעכו"ם, אף שגם זה הי' צרה ויללה גדולה אבל עכ"פ העבירות שעושין שם העכו"ם אינם קטרוג על ישראל, אלא אדרבה לימוד זכות והתעוררות רחמים על ישראל, גם התקרבות הגאולה. אבל לא כן העבירות הנעשים ע"י ישראל הוא קטרוג גדול וחרון אף נורא. וגם שהעכו"ם אין להם ידיעה כ"כ ואינו עולה על רוחם כ"כ האופנים לחלל את מקום הקודש. וכבר הבאתי מה שמבואר בתו"כ הובא ברש"י ז"ל פ' בחקותי עה"פ ורדו בכם שונאים שאיני מעמיד שונאים אלא מכם ובכם, שבשעה שאומות העולם עומדים על ישראל אינם מבקשים אלא מה שבגלוי, אבל בשעה שאעמיד עליכם מכם ובכם הם מחפשים אחר המטמוניות שלכם יעיי"ש. וזה נראה בעוה"ר בחוש. וכתב הכלי יקר בפ' בהר שחייבה התורה"ק גלות על עון השמיטה ואח"כ אז תרצה הארץ את שבתותי ונתקשה שם הכלי יקר מה תרויח הארץ בזה שיגלו ממנה ישראל וישבו עלי' הגוים אשר לעולם בה

על הגאולה ועל התמורה

יעבודו, ואיך תשובת הארץ בהשמה מהם וניחא לי' שמעם השמיטה להשריש האמונה והארץ עצמה מקפדת ע"ז לזכות את ישראל אבל על האומות לא מקפיד אם ינהגו כה מנהג הטבעי כי בלאו הכי אין בהם אמונה יעיי"ש שהארץ. ועכ"פ אין לשער ולצייר גודל המרירות והיגון שיש למקום הקודש והמקדש מה שנמסרו לקלון כ"כ בידי האפיקורסים הבאים לכבוש המלכה עמי בבית. ומי יודע עד כמה יגיעו עוד הדברים כי רבה אשמתם עד שמי רום וכוכביהם.

והנה בכל משך הזמן שגברו העוונות על הארץ ונמסרה בידם ומילאו את הארץ במינות וכפירה וע"ז ושמד ובכל אבות הניזוקין והביאו מאות אלפים נפשות מישראל לידי מינות ומרידה בה' אלקי ישראל וע"ז נמס כל לבבות יראי ה' וחושבי שמו וקצת נחמה הי' להם במה שעכ"פ מקום המקדש לא הי' בידם, והכתוב צוח אם יהרג במקדש ה' וגו' דאף שהי' אותו העון פלילי וחמור מאוד אף במקום אחר, אבל העונש המר במדה גרושה כ"כ הי' בעבור שהיה במקום המקדש. ובירמי' ז' ו' בפסוק ודם נקי אל תשפכו במקום הזה פי' הרד"ק בכל מקום הוא רע ובמרום הזה הוא רע יותר שהוא מקום השכינה. והתנחמו קצת במה שעכ"פ לא הי' בידם לחלל את מקום המקדש. אבל בעוה"ר עבשיו כאשר נמסר גם זה בידם אין לנו במה להתנחם עוד, גדול כים שבירינו מי ירפא לנו, עד ישקוף וירא ה' מן השמים ויראה בעניינו ושפלותינו המר והנמדה.

ק

ודכירנא כד הוינא מליא ששמעתי מחשובי הדור שהכירו עוד את הדור שלחמו בעת שהתגברו כת הנעאלאגין למשול על הקהילות בהעברת הדת כרצונם ונבחרו מגדולי המדינה רבנים זקנים גאונים וצדיקים שבאו לפני המלך להתחנן לו ולבקש על נפשם להעביר את רעת המהרסים את התורה"ק להסיר ממשלתם מעליהם, ונשאו חן בעיני המלך ומילא את בקשתם בשלימות וניתן להם כח ורשות להקהל ולעמוד על נפשם להיות קהילות נפרדות בשמירת הדת בכל אופן ואופן, והיא שעמדה להם שנתקיים שמירת התורה"ק בהמדינה דורות קדושים זרע ברך ה'. ונזרקה אז מפי החבורה שנתגלה להם פי' חדש במה שאמרו בגמ' קידושין דף ל"א מומור לאספ וברש"י ז"ל שם שהיא דרשה על הקרא מומור לאספ אלקים באו גוים בנחלתך וגו' קינה לאספ מיבעיא לי' ודרש שם שאמר אספ שירה

על הגאולה ועל התמורה

קנה

על שכילה חמתו בעצים ואבנים ומתוך כך הותיר פליטה בישראל. ובתוס' שם הביא עוד פי' אחר שאמר אסף מזמור שהוא ממשפחת קרח על שטבעו בארץ שער' ואמרו בני קרח מי שיוציא את השערים יוציא גם אותנו יעיי"ש. ובראותם אז עד היכן מגיע מחשבותיהם של פורקי עול מישראל להעביר על הדת אמרו שמוכן גם בפשטות מה שאמר מזמור וגו' אלקים באו גוים בנחלתך שעי"ז שבאו גוים בנחלת ה' ולא ה' הגזירה שיבואו הפורקי עול מישראל גם ע"ז יש לומר, כי אם המה המושלים גרוע הרבה יותר ר"ל. ואוי לנו שכך עלתה בימינו.

ואפשר לכיון פי' זה גם עם הדרש שהובא ברש"י ז"ל שהי' המזמור יען ששפך חמתו על העצים והאבנים וניצולו ישראל, שהוא ע"ד שמבואר במד"ר איכה עה"כ תם עונך בת ציון שנמלו ישראל איפוכי שלימה על עוונותיהם ביום שחרב ביהמ"ק הה"ד תם עונך בת ציון פקד עונך בת אדום. ופירשו המפרשים שמהצער הגדול שהי' לישראל בחורבן ביהמ"ק נתכפר הרבה מעוונותיהם כי יסורין מכפרין אבל עוונות האדומים נתרבו אז. ובוה מובן מה שהי' הצלת ישראל ע"י ששפך חמתו על העצים ועל האבנים, כי הי' להם בזה כפרת עון, וכ"ז הי' יען שבאו גוים, אבל אילו היו באים ישראל פורקי עול היו מרבין שם בעוונות וח"ו עוד היו מתרבין עוונות ישראל עד לב השמים. וא"כ אותו הדרש שהי' המזמור על ששפך חמתו על העצים והאבנים הוא תלוי בזה שבאו גוים ולא ישראל.

ובעוה"ר עכשיו בימינו בעיקבא דמשיחא הגיע החורבן העצום הזה, ומה נאמר ומה נדבר ותמה תמה אקרא הפלא ופלא שאנו רואים שאף אנשים כשרים מישראל ששים ושמחים במה שהגיע הכותל לידי האפיקורסים, הלא נודע מפי סופרים ומפי ספרים שהשיניה הקדושה וכל פמליא של מעלה בוכים ומייללים על חילול הקודש והמקדש, והאיך אפשר לאדם כשר מישראל ליתן שמחה בלבו על המעשים המביאים חילול הקודש כ"כ. ומה שבאים לידי טעות במה שבאים שם גם אנשים כשרים לפי תומם, הנה זעירין אינן הבאים לשם במחשבות מהורות שלא לאשר זדים כנו"ל. גם בעיקר ההליכה לשם לכל הדיעות אין בזה מצוה חיובית, והאיך אפשר לטעות שיכריע את רוב הפשעים והמרדיות הנוראות לפני השי"ת הנעשים שמה. וא"כ בודאי לא הי' זה לרצון לפני הקב"ה אלא פעולת הם"מ לקטרג על ישראל שמניחין אותו מן השמים כנו"ל בארוכה, והאיך יעלה על הדעת לשמוח בשמחת הם"מ ר"ל.

קא

ובגמרא מגילה דף י"ב מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל כלי' בשביל שנהנו מסעודתו של אותו רשע. והנה לא ניתן להם שם באכילה ושתי' שום דבר אסור כמ"ש המהרש"א ז"ל שם על המימרא לעשות כרצון איש ואיש זה מרדכי והמן, וא"כ מה הי' החרון אף גדול כ"כ. ובאמת לא אמרו מפני שאכלו מסעודתו, כי בהאכילה לא הי' נעשה שום איסור אלא אמרו מפני שנהנו, ופי' המפרשים יען שהי' אותה הסעודה והשמחה על שנתיישבה דעתו במלכות כמו שאחז"ל שם בגמ' דף י"א עה"כ כשבת המלך, ואם נהנה אדם מישראל משמחה כזו זה עון פלילי מאוד, ונתחייבו ישראל על הנאה זו. ואף שאיתא במדרש שנתקלקלו אח"כ, וזה בשביל שעבירה גוררת עבירה, אבל בלשון הגמרא לא נזכר אלא מה שנהנו ולא יותר. וכן שם במדרש כשהלך אלי' אצל אבות העולם וסיפר להם הגזירה ואמרו לו מפני מה, אמר להם מפני שנהנו מסעודתו של אחשוורוש בעבור זאת נגזרה עליהם גזירה לכלותם ולאבד זכרם יעיי"ש שלא הזכיר שום עבירה אחרת אלא אותה העבירה שנהנו, וזה גרם כ"כ שע"י אותה העבירה שנהנה משמחת הרשעים היו משתתף בשמחתה של גיאון ה' ר"ל, ולשמחה מה זו עושה בראותינו חילול הקודש באופן נורא במקום המקדש, ואיך אפשר לשמוח בחורבן גדול כזה. וההולך אל הכותל כמעט א"א שלא ידנה משמחתם, והנאה זו בעצמה הוא עון פלילי יותר מהרבה עוונות חמורות.

ובפרט שבלי ספק אותה ההנאה גורמת לאמשוכי אבתריהו שמשבח בלבו מעשה הרשעים מקורי המינות והאפיקורסות ר"ל, והכיבוש הנעשה בעבירות גוראות ר"ל, ואשר סיבת כל הענין שנסתובב באופן זה הוא להגדיל כח המינות והאפיקורסות בעולם, אשר זה תחבולת הס"מ וחילולתיו. וצריך לברוח יותר מהבורה מפני הארי שלא להשתתף בשמחת הס"מ ושליחיו ר"ל. ובודאי מהראוי לאדם כשר לחדול מזה, אלא אדרבה ישב בדרך להתבודד בינו לבין קונו וישתתף בצער השכינה הקדושה, וכל המתאבל על חורבנה זוכה לראות בבנינה, ויבקש רחמים על ישראל ועל הקודש והמקדש, וזה יהי' לרצון לפני השי"ת, ולא ילך בדרך שיוכל לבוא להשתתפות לשמחתן של מנאצי ה' שהתורה"ק הפקר בעניהם ורבים חללים הפילו בעוה"ר. השי"ת ירחם ויצילינו מהם ומהמונם ויזכינו לראות במהרה בישועת כל ישראל ושמחתן.

קב

ועוד יש להביא קצת סמך ממה ששנינו במתני' דמס' ברכות (דף כ"ח ע"ב) ה' רוכב על החמור ירד ויתפלל, ואם אינו יכול לירד יחזיר את פניו. ואם אינו יכול להחזיר את פניו יכוין את לבו כנגד בית קה"ק. ואיפסק הילכתא בגמרא (שם ל' ע"א) כרבי דאמר בין כך ובין כך ישב במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת עליו. וכתבו התוס' שם דאינו צריך אפילו להחזיר פניו נגד ירושלים משום דע"ז לא תהי' דעתו מיושבת עליו, אלא יכוין בלבו בלבד נגד בית קה"ק, עכ"ד התוס'. ואיכא למידק מהך דאמרינן בפרק אין עומדין (ל"ד ע"א) אם אין שם כהן אלא הש"ץ לא ישא את כפיו, ואם הבטחתו שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפילתו רשאי. ולכאורה כמו"כ בהך דינא דפרק אין עומדין הו"ל לגמרא לאפלוגי דאם הוא כמות שדעתו מיושבת עליו ולא ידאג על חמורו ירד ויחזיר פניו לצד ירושלים, ומדוע לא חילקו בזה ואמרו שאל ירד ואל יחזור פניו ודי בזה שיכוין בלבו נגד ירושלים.

אמנם טובא איכא לחלק ביניהו, דבש"ץ הנושא את כפיו אפשר שיקיים הבטחתו ויחזור לתפלתו, וגם הוא מילתא דעבידא לגלויי ומזדהר טפי בהבטחתו לקיימה. ואפשר עוד לפי שאין שם כהן אלא הוא ע"כ התיירו חז"ל לסמוך על הבטחתו כדי שלא יתבטל ברכת כהנים שהוא מצות עשה, וברכתן של ישראל תלוי' בה. אבל כאן יותר חששו חכמים שמא למרות הבטחתו לא תהי' דעתו מיושבת עליו לגמרי, ודבר התלוי בכוונת הלב הוא, ואפשר שהוא עצמו לא ירגיש בחסרון הכוונה, ע"כ לא רצו חז"ל לסמוך על הבטחתו, דעיקר התפלה תליא בכוונת הלב ושידע לפני מי הוא מתפלל, ושמא באמצע תפילתו כשעומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה יכוין על דאגת חמורו ולא תהי' דעתו מיושבת עליו, ע"כ קבעו חז"ל הלכתא כרבי שבכל ענין אל ירד מן החמור ואין צריך אפילו להחזיר את פניו אלא יכוין את לבו בלבד כנגד בית קה"ק.

כלל' של דבר מוטב לישב על חמורו ולכוין לבו על מקום המקדש, מלהחזיר פניו נגד המקדש ולכוין דעתו על חמורו, כי העיקר בכוונה תליא מילתא. וכבר ביארנו מאמר הגמרא (כתובות ע"א ע"א) ולציון יאמר איש ואיש יולד בה וגו' (תהלים פ"ו) א"ר מיישא בר ברי' דריב"ל אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה, ופרש"י ואפילו המצפה לראותה יקרא מבני' כאילו נולד בה. והבאתי רא' מדברי הרמב"ן ז"ל בחידושו על מס' עירובין (דף י"ז ע"ב) ותו"ד בקיצור דתקנת חכמים להתיר תחומין

ע"י עירוב פת הוא סברא דאורייתא, דכיון שדעתו של אדם על המקום ההוא מערב שבת, הו"ל כאילו שביתתו שם. ופירשתי בזה דברי הגמרא ברכות (דף ה') א"ל לר"י איכא סבי בבבל, תמה ואמר למען ירבו ימיכם וגו' על האדמה כתיב אבל בחו"ל לא, כיון דאמרי ל' דמקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני להו וכו'. והקשו המפרשים דאכתי הקושיא במקומה עומדת דעל האדמה כתיב למעוטי חו"ל. והמהרש"א והשלה"ק תירצו עפ"י ש"ז"ל (מגילה דף כ"ט) עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שכבבל שיקבעו בא"י ע"כ יש להם קדושת ארץ ישראל ע"ש העתיד וה"ה כאילו הם על האדמה. והרי"ף בעין יעקב הקשה על פירושם עיי"ש. ולדרכינו יתבאר שפיר דכיון דמקדמי ומחשכי לבי כנישתא ומאריכין בתפלה ובוראי מכוונים דעתם אל מקום המקדש כדין התפלה, וכוונה זו מהני כאילו הם על האדמה ובא"י גופא, דכל היכא דמחשבתו של אדם קביעא וקיימא ה"ה כאילו עומד שם בפועל כדברי הרמב"ן ז"ל וכדברי הגמרא הנ"ל דכל המצפה לראותה נחשב כאילו נולד בה, וע"כ יש להם זכותא דא"י להוסיף להם אורך ימים ושנות חיים, וז"ש היינו דאהני להו.

חזינן מהנ"ל דאף ביושב על החמור העיקר הוא הכוונה וכש"כ דיותר טוב להתפלל בביהכנ"ס וביהמ"ד ולכוין דעתו אל מקום המקדש והו"ל כאילו עומד שם בפועל ממש, מלהיות סמוך למקדש במקום שיש חשש מחשבת מינות ופריצות או חשש מחשבת קילום וחיוזוק לרשעים המהפכין את כל העולם כולו למינות וכפירה רח"ל. ובמה שמכוין את לבו כנגד בית קה"ק אם יכוין בדעת מיושבת וכוונה אמיתית להתדבק בקדושת המקום ההוא הו"ל כאילו עומד במקום המקדש עצמו, ואפילו כמה מדינות מפסיקין בינו לבין קדושת המקום ההוא, וכבר אמחו"ל במס' פסחים (דף פ"ה ע"ב) אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים.

קג

ואיתא בזה"ק פ' ויצא (דף קנ"א ע"ב) אדמו"ר ח"י חמא ל' אלי' וכו' אמר השתא אתינא לאודעא דירושלם קריב איהו לאיתחרבא וכל אינו קרתין דחכימאי בגין דירושלם דינא איהו ועל דינא קיימא ועל דינא אתחרב והא אתיהיב רשו לסמא"ל עלה ועל תקיפא עלמא ואתינא לאודעה לחכימאי דילמא יורכון שני

על הגאולה ועל התמורה

קנט

דירושלם דהא כל זימנא דאורייתא אישתכח בה היא קיימא בגין דאורייתא אילנא דחיי דקיימי עליה, ע"כ. ופי' האור החמה וז"ל דוחק גדול לומר דר' חייא הי' קודם החורבן ואפשר דהיינו להחריבה חורבן מהיושבים בה עוד ע"י שיכלו ממנה אדם ובהמה כעין שחרב טורנוסרופוס את הבית והשתא ניחא דלא אמר על המקדש שהוא עיקר אלא על העיר שהמקדש כבר הי' חרב ע"כ. ובוהרי חמה פי' וא"ת ר"ח הי' אחר החורבן שנים הרבה וכו' א"נ אפילו אחר החורבן חזרה ונתיישבה במתי מעט ומפני שבטלו את התורה כדמסיק עתידא לאיתחבא לגמרי, בגין דירושלים דינא איהו וכו' כלומר הוא מדת הדין וכשאינ עוסקין בתורה אילנא דחיי איסתלק לעילא ואז ירושלים של מטה הי' מתלהטת בדין ואיתחבא. ועל דינא קיימא, כלומר כשעושין דין ומשפט בירושלים של מטה ירושלם של מעלה מתקדמת למעלה ויש לה קיום ושפע רב ולכן עתה שאין עושין בה דין נחרבה כדן, ע"כ. וכך כתוב ג"כ בפ' דרך אמת על הוזה"ק שפירש ג"כ כע"ז בקיצור דברים. ובוהר חי פי' על הג"ל כי ירושלים נחרב כמה פעמים כי בימי ר' חייא לא הי' חורבן ירושלם שנחרב ע"י טיטוס שחיק טמא אלא אחר החורבן המקדש אעפ"כ הי' העיר מיושבת ובימי ר' חייא נחרב לגמרי בגין דירושלם דינא, וכל מי שחם על נפשו לא ידור בירושלם אם לא צדיק גמור שראוי לישב שם. והא אתייהוב רשו לס"מ דהוא עומד עדיין רגלו אחת על פגר מובס ורגלו אחת על קודש הקדשים, ולכך מרן האר"י ז"ל לא רצה לעבור דרך ירושלים כלל ובפרט בזמן הזה שיש שם התנברות המינות אל ישב אדם פשוט שם כי סכנה היא לו אם לא צדיק גמור ונאמן לאלקיו, עכ"ל.

וכתב בספר חיבת ירושלים (נדפס בירושלים תר"ד) וז"ל ודע כי אמרו שהאר"י ז"ל לא הי' בירושלים, רק עמד חוץ לירושלים ודיבר ברוח קדשו כל הפרטים שבתוך ירושלים, ואמר פה מקום זכרי' הנביא וכו' וכן כל הפרטים ואל העיר עצמה לא בא, ע"כ. וזה דבר ידוע ומפורסם. ובאלה מסעי למהר"ם חגיז זלה"ה כתב וז"ל והאלקי האר"י ז"ל אשר רוח ה' דיבר בו קיים ואישר כל אותו תחום א"י בערי הקודש בסימניהם ומצריהם וכל הקברים המצויינים שם סביב לכל תחום א"י וסמך ירו על כותל מערכי ועיר ציון דשם קברי מלכות בית דוד, וחושב שם עוד כמה מקומות הק' שקיים האר"י ז"ל סביבות ירושלים עכ"ל. ואין בזה סתירה לכל הג"ל כי דבר פשוט הוא שאין כוונתו שסמך האר"י ז"ל את ירו בפועל על הכותל כמו שא"א

על הגאולה ועל התמורה

קס

שסמך ידו על עיר ציון, והרי כלל שניהם וכתב עליהם סמך ידו, אלא הכוונה שקיים ואישר חזקת המקומות הקדושים ההם.

והגם דבענין הזה אם ראוי לדור בירושלים העתיקה ה' פלוגתא בין הצדיקים והגאונים בדורות שלפנינו כידוע, ולא נתגלה לנו מעמם ונימוקם, אבל ודאי שדברי הזוהר חי בנויים על יסוד חזק של דברי הזוה"ק והם כנים ואמיתיים ודברים קדושים, ודברי הזוה"ק ודבריו רוח"ק דיבר כם מה שיהי' לעתיד. וע"כ לא פליגי אלא בימים הראשונים שלא נתפשט כ"כ כח המינות בא"י ובעיר הקודש. ולפלא מ"ש הזוהר חי שבזמן הזה נתגברה המינות, ובימיו לא שמענו, אבל עכשיו נתגברה באמת המינות, וכיוון ברוח קדשו על הזמן הזה בעוה"ר. וברור שאילו היו הצדיקים בדורותינו היו כולם פה אחד מסכימים שלא לדור כלל בעיר העתיקה כולה, דאיתיהיב רשו לס"מ עלה כדברי הזוה"ק הנ"ל.

וכבר הבאתי בספרי ויואל משה (מאמר ב' ס' ס"ח) מה שכתב הרמ"ע מפאנו ז"ל בספר עשרה מאמרות מאמר חקור דין חלק ב' פ"ז לפרש הפסוק יגער ה' בך הבוחר בירושלים, כי ראוי ומחוייב שיתמה השטן מגערה ראשונה בכלל ומגערה אחרונה בפרט על היות השטן בוחר להתגבר כנגד היפוכו בירושלים עיר הצדק קרי' נאמנה. והיד יהודה פי' שם דכתיב בפסוק ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן ויגער ה' בך הבוחר בירושלים שלפי דברי המפורש מלת הבוחר מחובר עם ה' כאילו כתיב יגער ה' הבוחר בירושלים בך, והוא דוחק שמלבד שהמקרא מסורס יקשה ג"כ מה טעם לתאר הבוחר בירושלים בכאן, ע"כ נראה להרב לחברו כפשוטו והכוונה יגער ה' בך השטן על היותו בוחר בירושלים יעיי"ש. וחזוין בזה שהשטן הוא הבוחר בירושלים.

קד

עוד ראיתי להביא מש"כ הערבי נחל (בסוף הדרוש בשביל עצירת גשמים) על מ"ש בזוה"ק מחללי' מות יומת דאעיל אויבי' לחלל דילה ופי' האר"י ז"ל כי חילול שבת וע"ג חמור מכל עבירות ע"פ דאמרינן ישראל שבתו"ל עו"ג במהרה הם מחמת ששוכנים תחת השר מלמעלה וכל התורה ומע"ט אשר ממשיך על ידם שפע רצון מלמעלה נשפע השפע ההוא תחלה ליד השר אם לא כשתוכך מחשבתינו מאד שיהי' יכולת בידו לשלוח המצוה או התורה לא"י ואז אינם דרך השר. וכן הדרים

על הגאולה ועל התמורה

קסא

בא"י ששם יש חלל שאין רשות לקליפות ליכנס והעע"ג או מחלל שבת גורם שניתן רשות להם ליכנס להחלל וכמו שהי' בעת החורבן ועי"ז מבטל קדושת הארץ ח"ו ונעשית חול ע"כ. והאזה"ח הק' בפ' פנחס כתב וימת ער ואונן הוא חורבן הבתים כי סילוק שכינה מהם יקרא מיתה, שפרחה הנפש שהיא השכינה, ונשאר הבית מת בעונות, ומלא טומאת הקליפות הנתונה בו כידוע, עכ"ל"ק.

וכתב החוות דעת ז"ל בפ' על מגילת איכה עה"פ נחלתינו נהפכה לזרים וז"ל נחלתינו היא הביהמ"ק כדכתיב אל המנוחה ואל הנחלה שהי' מקום השראת השכינה ועתה נהפכה לזרים והיינו כוחות הטומאה כי סביב רשעים יתהלכון כידוע ליודעי חן עכ"ל. ואל תתמה על גודל התגברות טומאת הקליפות במקום הבית המקודש הזה כנזכר בכל דבה"ק הנ"ל, ויובן אל"ך ממ"ש האזה"ח הק' בר"פ חקת לפרש מאמרם ז"ל ישראל מטמאים באהל ואין אומה"ע מטמאים באהל, והסביר עפ"י משל לב' כלים שהיו אצל בעה"ב אחת מלאה דבש ואחת מלאה זבל, ופינה אותם והוציאם לחוץ מהחרד, אותה שהי' מלאה דבש מתקבצים לה כל הזובכים והרמשים, ואותה שהיתה מלאה זבל הגם שיכנסו לה קצת מהרמשים לא ישו' לשל דבש. כמו כן אדם מישראל שמת להיותו מלא קדושה המתוקה והעריבה, בצאת הנפש ונתרוקן הגוף יתקבצו הקליפות לאין קץ, שהם כוחות הטומאה השאבים תמיד להדבק בקדושה ליהנות מהערב וכו', משא"כ אשר לא מורע ישראל להיותו מושלל מהקדושה אין כ"כ התקבצות הטומאה, עכדה"ק לענינינו. ובוה תבין שכבית הגדול והקדוש בהסתלקות בחינת הקדושה העליונה משם משתוקקים כוחות הטומאה ליהנות מעריבות ההיא.

חזינן מדבה"ק שהעידו והגידו כולם פה אחד שהתגברות הסט"א והקליפות גדולה ומבהיל במקום המקדש בעוה"ר, וביותר מבהיל מ"ש בוהר חי שסכנה לאדם פשוט לישב שם אם לא צדיק גמור ונאמן לאלקיו, ואתייהיב רשו לס"מ והוא עומד שם וכו'. ומובן דא"א להביא רא' מומנים הקדומים שהסכימו הרבה מהגדולים לילך למקום הכותל וגם עשו מעשה בעצמם, אמנם בימים ההם לא הי' התגברות הטומאה גדולה כ"כ וא"א לדמות לגודל הטומאה השורר בימינו כי נורא הוא. ואעפ"כ היו הרבה צדיקים שמנעו את עצמם מליילך כנ"ל. אבל עכשיו שנתרכה התגברות המינות שם במדה גדושה ר"ל, מי יהיו להכניס עצמו לסכנה זו כמ"ש הוזהר חי. ועיקר יסודתו בשביל התגברות המינות, ועדיין לא הי'

על הגאולה ועל התמורה

מעולם התגברות מינות כזה במקום הקודש, וה"ז דומה במקצת למ"ש חז"ל בלאו דלא תקום לך מצבה, דאע"פ שהיתה אהובה בימי האבות עכשיו שנאה. והחי יתן אל לבו להתבונן באלה הדברים, ומכש"כ מי שלא נטהר מחטאיו ולא תיקן עדיין פגמי נפשו יש לו לחוש פן יתדבק בו החיצונים ע"י שמצא מין את מינו, והחכם עיניו בראשו למנוע א"ע מזה.

הנה כי כן בודאי היתה סיבה לטובה מאת הבו"ת שלא נתיישרה ירושלים העתיקה כל השנים הללו מהמינים והאפיקורסים, כמ"ש בזה"ק דירושלים דינא איהו ודינא שרי' ב' כנ"ל. ומי יודע עוד אם לא ה' כוונת הס"מ במה שסייע לזה לגרום ח"ו דין וקטרוג נורא על שונאיהן של ישראל, והשם ירחם. ובפרט שעצם ההתיישרות בעיר העתיקה היא מרידה באומות שכל האומות פה אחד הסכימו שאין להם רשות כיבוש והתיישרות בה, ומושבעין אנו ע"ז שלא נמרוד באומות, ועונש העברת על השבועות עונשו גדול ר"ל ונתבאר כ"ז בספרי ויואל משה באריכות עיי"ש.

וברור שאלו ה' רצון הבו"ת שילכו ישראל אל כותל המערבי ולמקומות הקדושים היינו משיגים זאת בדרך ההיתר, כי לא ימנע מאתו ית' היכולת ח"ו, ולא ע"י רשעים וכופרים ובאמצעות חטאים עצומים, כמו שבירדנו כבר לעיל שכל עצם המלחמה ה' באיסור נורא שלא כדת להרוג נפשות ישראל שלא ה' הכרח בדבר, ויש בכיבוש משום איסור מרידה באומות וקיום ע"ז, כמבואר לעיל ונתבאר בספרי ויואל משה באריכות. וכי יעלה על הדעת שיהי' רצון הבו"ת שיסתבך איוה בחי' של עבדות השי"ת על ידי הרשעים האלו וע"י חטאים גדולים כאלה. וחז"ק מזה אלפים ורבבות מישראל נתעים אחריהם בסיבה זו.

קה

ובבר פרשתי מ"ש בנוסח הודי' דעל הנסים ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה, ואח"כ באו בניך ופינו את היכליך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך וכו' ומונה והולך הנסים והתשועה שנעשה לישראל. ולכאורה בשלמא כולו לחיי, אלא ופינו את היכליך וטהרו את מקדשך מאי ניסא איכא בגווי', ולמה לי למימרינהו בכלל, וכי סלקא דעתן שהניחו הע"ז במקום המקדש, ואחרי שנצחום וחזר מקום המקדש לידי החשמונאים בודאי שבערו כל

על הגאולה ועל התמורה

קסג

הע"ז מתוכה, ולמ"ל למחשבינהו. אמנם כל זה היא מהשלמת הנם, ועיקר הנם נשלם על ידי זה, כי אילולא עלתה בידם לבקר טומאת הע"ז ולשרש אחר' לא היו כל הנסים האלו נחשבים לכלום ולא ה' תשועה גדולה ופורקן, וגם נס הנרות לא ה' נחשב לכלום, כי אין רצון הכו"ת ח"ו בנסים כאלו שמשותף בהם ע"ז, אלא ע"י שפינו את היכלך וטהרו מקדשך מע"ז עי"ז נשלמו כל הנסים.

וכתב האלשיך הק' בפירושו על משלי עה"פ בני אם יפתוך חטאים אל תאבה וגו' והביא שם דברי בעל העקידה שבודאי אין הכוונה שהוצרך הכתוב להזהיר את ידאי ה' שלא לילך אתם ללסטם את הבריות ולשפוך דם נקי, דהלא כבר מצווה ועומד ע"ז מהתוה"ק, אלא הכוונה שאם יפתוך חטאים אף לדבר מצוה לשם שמים, כיון שהפיתוי הוא מחטאים אל תאבה ואל תשמע להם, כי אך פורשים רשת לרגלי השומע להם והארץ בזה בביאור כמה פסוקים עיי"ש. וככה הבאנו לעיל פסקו של הגאון מהר"י ששפורט ז"ל שפסק להלכה דכל דבר טוב הבא בסיבתם יתבטל ומחוייבים להמנע ממנה עיי"ש.

קו

ודבר פלא איתא במד"ר פ' מצורע (פמ"ז ס"ד) ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי א"ר לוי מצינו בתורה ובנביאים ובכתובים שאין הקב"ה חפץ בקלוסו של אדם רשע וכו' מן הנביאים דכתיב (מלכים ב' ח') ויהי הוא מספר למלך את אשר החי' את המת וגו' זאת האשה וזה בנה אשר החי' אלישע, ודילמא לאחורי תרעא הוה קאים (ופי המת"כ וכי לאחורי הדלת היתה עומדת האשה עם בנה, שמיד שהתחיל גחזי לספר המאורע היו באים שניהם לפני המלך שנאמר זאת האשה וזה בנה), רבנן אמרי אפילו בסוף העולם הסיטה הקב"ה והביאה כדי שלא יספר אותו רשע בשבחו של הקב"ה, וכתיב אח"כ וישאל המלך לאשה ותספר לו, עכ"ד המדרש. והרי דאף שלא ה' לגחזי שום חלק ושבת באותו הנם אלא ה' מספר מה שעשה אלישע, אין רצון הקב"ה שרשע יספר מעשה הצדיקים ועשה הקב"ה אפילו נס גדול כל כך להסיטה מסוף העולם כדי למנוע את הרשע שלא יספר בשבחו של הקב"ה, ומכש"כ שבודאי אין להסתפק שיהי' רצון הקב"ה שעצם הנם יהי' נעשה ע"י רשעים ושיסופר בהנם גם שבחן של רשעים שנעשה על ידיהם, והוא ברור שאין חפץ להקב"ה בכל מה שנעשה ע"י רשעים ואינו רוצה בקילוס הבא מהם.

על הגאולה ועל התמורה

ובזה אפשר לבאר גם כן הפסוק (איכה ה') על זה דוה לבינו על אלה חשבו עינינו וגו', ויל"ד למה פלגיניהו בתרתי, הול"ל על זה דוה לבינו וחשבו עינינו, ומאמרו על זה ועל אלה משמע דהן ב' דברים נפרדים, ועל האחד דוה לבינו ועל השני חשבו עינינו, ולא נתפרש בפסוק מה הן הדברים. ועוד יל"ד דוה לשון יחיד ואלה לשון רבים כמ"ש בזה"ק פ' תשא (דף קצ"ב) אלה אלהיך ישראל ולא כתיב זה אלה אלה תרין הוו, וצ"ב הכוונה בזה. אמנם יתבאר עפ"מ"ש רש"י ז"ל על זה ה' דוה לבינו על המפורש בקרא שלאחריו על הר ציון ששם שועלים הלכו בו עכ"ל רש"י. ובפסוק השני הן ג"כ ב' דברים נפרדים, והן הן הב' דברים שרמו עליהם בפסוק ראשון. ובה יתפרש הפסוק על זה ה' דוה לבינו המפורש בפסוק שלאחריו על הר ציון ששם היינו חורבן ביהמ"ק והסתלקות השכינה הקדושה מישראל, ע"ז ידו כל הדווים וצרה גדולה היא בעוה"ר שגרמו לזה, ואמרו לשון יחיד ששם צרה חר הוא, ואח"כ על אלה שנתוספו לנו צרות הרבה חשבו עינינו, אלו הצרות גורמים חשכות וסמיות עינים להכשל על ידיהם למינות ח"ו כעור באפילה. ומפורש בפסוק שלאחריו מה הן הצרות האלה ואומר שועלים הלכו בו, ששועלים קטנים מחבלים כרמים כרם ה' צבאו' בית ישראל המה הלכו בו במקום המקדש, ובאו בה פריצים וחילולוה, ומינים וכופרים ופוקרים רומסים בכף רגליהם על מקום המקדש שהוא איסור כרת ר"ל, ומחללים שבת בפרהסיא ובאים בבגדי שחץ ופריצות בתערובת אנשים ונשים, ונעשה כנופיא של מינים. ובעוה"ר גורמים חשכות וסמיות עינים ואלפים ורבבות מישראל נמשכין אחריהם. ולא ה' חשכות בזה מימות עולם. וז"ש הכתוב על אלה חשבו עינינו שגרם חשכות וסמיות עינים. השי"ת יאיר עיני ישראל המחכים לישועתו.

קז

ובענין הליכה לשאר מקומות הקדושים כגון קבר רחל ומערת המכפלה, הנה לפי הטעם הראשון שהבאנו ממקורו של הגאון מוה"ר ששפורט ז"ל אין נפקא מינה לדינא בינם לבין הליכה אל כותל המערבי, וראוי למנוע מזה. ולטעם השני שאמרנו על שנעשו בעוה"ר מקומות האלו מקום כנופיא לפריצות ותערובות אנשים ונשים, הנה לדאבונינו חשש זה ישנו בכל המקומות הקדושים, וכדכירא שלפני חמשים שנה בערך כשפשתה מספחת המופקרים בא"י ובאו חלוצים מנוערים מן המצוות והרכו פרצות ופריצות אצל קבר רשב"י במירון, אירע אסון

על הגאולה ועל התמורה

קסה

נורא שהקומה העליונה נפלה ונהרגו הרבה תלמידי חכמים מסלתה ומשמנה של הקהלה החרדית בא"י, ה' ישמרנו. והחכמים שבימים ההם התבוננו שהוא עונש וחרון אף עבור הפריצות הנוראות, ועשו חרם על משך חמש שנים למנוע ההליכה על הציון הנזכר, כי לא רצו לבטל ולעקור לחלוטין המנהג, שכבר הי' מנהג ישן נושן בא"י לילך על ציון התנא רבי שמעון בן יוחאי. ועל כן אחרי כאלות חמש שנים חזר המנהג לקדמותו. וגם אח"כ הוראים חדלו ונמנעו הרבה מהם, ונתמעטו מספר ההולכים לציון רשב"י לפי שנעשתה אסיפת פריצים בעוה"ר. וזכור אני כשהייתי בא"י לפני רבות בשנים הלכתי על יד הציון בל"ג בעומר לעת ערב, כי בכל היום לא הי' אפשר לילך שם מפני רבוי המתפרצים, ולעת ערב לא מצאתי שם מהיראים כ"א מעט מזעיר. עכ"פ בהליכה למירון לא ניתוסף שום זכות וחזוק למינים, שהרי לא הי' נמנע האפשרות לגשת שמה בכל השנים הללו, ולא כיבושם גרם זכות ההליכה והקריבה שמה, ע"כ אין לדמותו לשאר המקומות.

ובענין הליכה למערת המכפלה חוץ מחששות הנ"ל אין לנו לחפש ולהנהיג מנהגים חדשים שלא הנהיגו אבותינו, וזה אלפים בשנה שלא הלכו בני ישראל למערת המכפלה, ולא ניתן רשות לגדולי עולם צדיקים שבדורות הקודמים לגשת פנימה למקום מנוחת אבות העולם, וברור שאילו ראה הקדוש הארזי"ל שרצון הבו"ת בזה שילכו ישראל למערת המכפלה הי' בכח זכותו ותפלתו הזוכה לפעול בשמים שינתן רשות לישראל לגשת למקום מנוחת אבותינו הקדושים ולהתפלל שמה, אבל מסתמא ראה הארזי"ל שלא ניחא להו לאבות העולם ואין רצון השי"ת בזה, ובודאי שאין בכוחינו לדרוך על דרכים חדשים שלא הורו לנו אבותינו ורבותינו הקדושים.

ובנוגע לקבר רחל אמנו כבר נתפשט המנהג ברבות השנים לילך לשם, ולא רצו לבטל מנהג ישן נושן. אבל באמת גם ההליכה לשם הי' מקום להסתפק בו בזמנינו, שהערביים עשו שם בית הקברות לקבור שם פגריהם, ונתמלא המקום בקברות של רשעים. וגם אצל מערת המכפלה וסמוך לה מילאו את המקום בקברי רשעים, ומבואר בספה"ק דסכנה לילך על קברי הרשעים כי הם הן המזיקין, ומבואר כן בווה"ק פ' אחרי (דף ע"א) א"ר יצחק א"ר יהודה נפשתא דרשיעייא אלין אינון מזיקין דעלמא עיי"ש, וגם כל הקרוב אליהם מתדבקין בו החיצונים לממאז ר"ל. ומה גם שיש שם בעוה"ר בתי תיפלות וע"ז של עכו"ם.

קח

ובאמת כל ענין הליכה אל הקברים אינו ענין אלא לבני אדם גדולים וצדיקים היודעין ומבינים סודן של הדברים, והוא ענין התדבקות נפש בנפש, כמבואר בזה"ק פ' אחרי (דף ע' ע"ב) וז"ל בשעתא דאצטרך עלמא רחמי וחיי אולי ומודעי להו לנפשיהו דצדיקא ובכאן על קברייהו אינון דאתחזי לאודעא להו, מ"ט דשון רעותא דלהון לאדבקא נפשא בנפשא, וכדין אתערין נפשיהו דצדיקא ומתכנפי ואולין ושאטין לדמיכי חברון, ומודיעי להו צערא דעלמא וכו'. ועוד שם בזה"ק (דף ע"א ע"ב) כד ישראל אתאן למיתיהון אתיין בכמה תשובה לקמי קוב"ה בתבירו דלכא בתענית לקבלי, וכלא בגין דנשמתין קדישין יבעון רחמי לקמי קוב"ה עלייהו וקוב"ה חיים על עלמא בגיניהון, עכ"ל.

והב"ח ביור"ד (ס"ט ר"ז) הביא תשובה מהר"ר חיים פלטיאל זללה"ה על הנודרים לילך לבית הקברות שכתב דנראה קצת כדורש אל המתים, וכלב שנשתטח על קברי אבות התפלל להקב"ה במקום קדושה כדי שתהא תפילתו נשמעת, דמצינו שהמקום גורם כדכתיב באברהם אל המקום אשר עמד שם מלמד שהמקום גורם וכו', אך נשים ובני אדם שאינם יודעים זה לא ידעתי הליכתן למה. ואני רגיל לפתוח להם בחרטה ויתירו להן הנדר ויתן לצדקה מה שהי' מוציא הוצאות על הדרך, חוץ משכר טרחו וכו', וכ"ז יתן לצדקה וינצל מצעקה עכ"ל. וסיים הב"ח אלא שכבר החזיקו במנהג ואין מוחה וכו'.

מבואר מכל הלין דלא נתקנה ענין הליכה על הקברים אלא לבני אדם גדולים וצדיקים כמבואר בזה"ק הנ"ל, אבל לבנ"א הפשוטים ובפרט מי שלא תיקן עדיין פנמי נפשו הוא סכנה גדולה שלא יתגרו ויתדבקו בו החיצונים. גם מבואר בזה"ק הנ"ל דצריך לבוא בתבירו דליכא ובתשובה ובכיות והתעוררות גדול. אבל בעוה"ר שנתרבה הפריצות במקומות הקדושים ומשביעין עיניהם בעריות ר"ל ובאין לידי שמיעת דברי מינות ולהתחברות עם מינים ואפיקורסים, והרכה באין בעצמם לידי הרהור מינות לשבח הרשעים והצלחתם כנ"ל, בודאי ראוי למנוע מזה. וחלילה לבוא למקומות הקדושים במחשבות מתועבות כאלה, ובלי ספק דלא ניחא לצדיקים השוכנים שם ולא לרצון היא להם.

על הגאולה ועל התמורה

קמ

קמ

ופירשתי כבר דברי המדרש הובא בקדושת יו"ט ז"ל בזכות ששאלו לרבקה התלכי עם האיש הזה ואמרה אלך זכו ישראל להוציאם ממצרים, ע"כ. והוא פלאי. ויובן עפ"מ"ש בעל מעשי ה' כפי' על הגדה של פסח בפסקא עבדים היינו שדקדק במ"ש שאנו ובנינו היינו משועבדים, הלא יש כמה וכמה מיני הצלות או שהם ישחררנו ברצונם, או שיהי' כמ"ש כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא, ועוד שהתחיל לומר עבדים היינו וסיים משועבדים היינו. ותוכן תירוצו דלכאורה למה הי' הצורך וההכרח להוציא את ישראל ביד חזקה ונגד רצונם של המצריים ולהכביד את לב פרעה, הרי הי' אפשר שיתן ה' בלב פרעה שישלח את ישראל ברצונו, כי לב מלכים ושרים ביד ה'. אמנם אם נהי' הדבר כן הי' נראה הדבר למראית העין כי פרעה ברצונו שלחם והי' כל ישראל בכל הדורות חייבים לו הכרת טובה והשתעבדות עבור החסד שעשה להם, והשתעבדות לרשעים מוזק מאוד לנפש, וקרובה הסכנה להיות נשפע מדיעותיהם, וע"כ לא רצה הקב"ה באופן זה אלא הוציא את בני' ביד חזקה ונגד רצונו, ומעתה לא עשה שום טובה ולא הי' לו חלק בטובתינו, ואין אנו חייבים לו טובה והשתעבדות. וז"ש המגיד עבדים היינו לפרעה וכו' ויוציאנו ה' ביד חזקה ובזרוע נטויה נגד רצונו ודעתו, ונתן המעם על כי בחר ה' להוציא את ישראל באופן זה דאילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים אלא פרעה בעצמו הי' משלחם מרצונו ע"י שהסב ה' את לבו לטוב אז הרי אנו ובנינו וב"ב משועבדים היינו לעולם לפרעה בהכרת טובה והשתעבדות. ולא רצה השי"ת בזה, וע"כ הוציאנו ד' ביד חזקה עכת"ד בעל מעשי ה'.

והנה איתא בב"ר והביאו רש"י ז"ל ויקראו לרבקה ויאמרו אלי' התלכי עם האיש הזה ותאמר אלך על כרחכם שלא בטובתכם, ולשון רש"י ז"ל אלך מעצמי ואף אם אינכם רוצים. ולכאורה למה השיבה כך הי' לה לומר הן או לא. אמנם ידעה רבקה אמנו ברוה"ק כי הליכה זו יהי' סיבה להעמיד ממנה זרע קודש אומה הישראלית, וע"כ לא רצתה שיהי' לרשעים אלה זכות וכח בזה ע"י הסכמתם, וכדי שלא יהיו ישראל חייבים להם הכרת טובה והשתעבדות אשר ההשתעבדות לרשעים מוזק מאוד לנפש לכן אמרה אלך על כרחכם שלא בטובתכם, ומעתה אין להם שום זכות וכח בהקמת אומה הישראלית ואין אנו חייבים להם הכרת טובה והשתעבדות. ובוה יבואר המדרש הנ"ל בזכות ששאלו לרבקה התלכי עם האיש

על הגאולה ועל התמורה

הזה ותאמר אלק, ובוזה העמידה יסוד האומה הישראלית באופן שלא יהיו חייבים השתעבדות והכרת טובה לרשעים, על כן זכו ישראל להוציאם ממצרים ולא פרעה שלחם מרצונו אלא הקב"ה הוציא אותם משה בעל כרחו של פרעה, מאותו הטעם שלא יהיו חייבים לו השתעבדות והכרת טובה.

קי

ובענין הזה פירשתי מה שארז"ל במד"ד פ' קרח (פ' י"ח ס"ג) ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם וגו' ואת כל היקום זה הממון שמעמיד את הרגלים. רבותינו אמרו אפילו היו כלים ביד הכובס היו מתגלגלין ובאין ונבלעין עמהן. א"ר שמואל בר נחמני אפילו מחט שהיתה שאולה ביד ישראל מידם, אף היא היתה נבלעת שנאמר וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה. וכל כך למה שחלק על הקב"ה, עכ"ל המדרש. ולכאורה צ"ב דהרי לא עבד קוב"ה ניסא למגנא ולמה הי' צורך לנס זה שאף המחט והכלים שביד הכובס יתגלגלו ויבלעו עמהם. ובשלמא מה שהם עצמם נבלעו מפני שחלקו על משרע"ה ועל הקב"ה והמשיכו את לב ישראל אחריהם, אבל במחט מה נפ"מ ומה יזיק אם ישאר בעולם. גם צ"ב דברי המדרש שאמרו וכל כך למה שחלק על הקב"ה, ועדיין אינו מובן כזה טעם על בליעת המחט. ועוד צ"ב מה שכינה התורה"ק ממונם ורכושם במלת יקום אשר ברגליהם, ולא מצינו שנקרא כן בשום מקום. ודרשו חז"ל בסנהדרין (דף ק"י) ובמדרש הנ"ל דזו ממונו של אדם שמעמידו על רגליו, ואיך שייכא דרשא זו בממונם של עדת קרת, שהרי לא הי' מעמיד אותם אלא נבלעין ויורדין שאולה עמהם, ויותר הול"ל ואת כל רכושם, וצ"ב הכוונה בזה.

ופירשתי עפ"מ"ש הרמב"ם ז"ל בספר המורה (ח"ג פ' ל"ז) דמשום הכי אסרה תורה בהנאה כל הבא מע"ז וכלי' ואמר הכתוב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם כי אפשר שיקרה לאדם אחד שתצליח סחורתו וירבה ממונו מן הדמים ההם ויחשבהו סיבה ויאמין בה, לזאת אסרה התורה בהנאה כל הבא מע"ז מפני שנגצל מן המחשבה ההיא עיי"ש שהאר"י. ואפשר שלטעם זה קראה תורה ממונם של הנבלעים בעדת קרח יקום אשר ברגליהם ודרשו ז"ל זו ממונו של אדם שמעמידו על רגליו, כי זהו טעם על צורך הנס, שכ"מ שהי' רכושם של אחד מהם הי' מתגלגל ויורד ונבלע עמהם ויאבדו מתוך הקהל, כי אם הי' נשאר רכושם בקרב ישראל אפשר שידבק כח הפועל הנפשי אשר בממון מבעלים הראשונים כנפש

על הגאולה ועל התמורה

קסט

הנהנה ממנו, גם אולי יתלה האדם סיבת הצלחתו בממון ההיא הבא מהם ויגרום להימשך אחרי דיעותיהם וזהו טעם אמרו זו ממנו של אדם שמעמידו על רגליו, וע"כ החשש קרוב להמשך על ידו אחרי דיעותיו של בעל הממון, כי טבע האדם שימשך אל הדברים שיתלה בהם הצלחתו.

הרי דמי שנהנה מן הרשעים גורם לו להשתעבד להם והיא סכנה גדולה לנפש, ומכל שכן להנות והשתעבדות למינים דגריעי מפי דשאני מינות דמשכא. מעתה כל ההולכים אל הכותל ולמקומות הקדושים שנכבשו עתה על ידם בודאי מרגישים קצת השתעבדות בלב וחיוב הכרת טובה להם על שעל ידם ניתן האפשרות לגשת אל המקומות הקדושים ההם. וכן נראה בחוש כי רבים מהללים ומשבחים אותם ואת הצלחתם עי"ז, וגורם בלי ספק לימשך אחרי המינות וע"כ בודאי ראוי למנוע מזה.

קיא

מכתי"ק

והנה כבר פירשתי הכתוב בפ' ראה רק חזק לכלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש, שאינו מוכן למה לא אמר בזה הכתוב כמו בכל הלאוין שצוה בפ' שלא יעשה כן, וגם באזהרת הדם כתיב כמה לאוין בלשון אזהרה לא תאכלו וכאן לא כתב בלשון זה לא תאכל אלא בלשון שלילה לכלתי אכול, ובודאי יש בזה איזה כוונה וצ"ב.

ונראה עפ"י מה שנתקשה הרמב"ן ז"ל בלשון רק חזק דמה חזוק ואומץ יש בהזהר מן הדם, ומצינו לשון חזק בשמירת כל המצות אבל במצוה אחת לא נמצא כן, ומה צורך בחזק בשב ואל תעשה ממצות ל"ת אחת. וביאר הענין כי הזכיר בה חזוק מפני הענין אשר ממנו דבקו בדם במצרים כי היו זוכים את זבחייהם לשעירים כמבואר בכתובים והיתה העבודה ההיא באכילה מן הדם כי היו מקבצים הדם לשדים והם אוכלים עליו וממנו כאילו הם קרואים לאכול על שולחן השדים ההם ומתחברים עמהם וכבר הזכיר זה בס' מורה הנבוכים. והנה היו מתנבאים בו ומגידים עתידות ולכך בא הכתוב והזהיר שאם ישמע מאוכלי הדם דבר עתיד ובא האות והמופת אל יפתה לבבו אחריו, אבל יחזק בתומתו ובאמונת ה' אל יאכל מן הדם בשום ענין ואל יכסה המעשה ההוא מדבריהם אל יירא ומפניהם אל יחת, כי

הכל המה מעשה תעתועים, הזהיר בכאן כענין המוזהר בנביא השקך מפני הטעותיו עכ"ל הק'.

ונתבאר מדבריו כי החיזוק הצורך באכילת הדם הוא רק בשביל המופתים והנסים והנפלאות שע"י אוכלי הדם. והנה יוכל לחשוב מי שנוהר מעצם האיסור של אכילת הדם ואינו טועם מזה מאומה אלא שמתפעל ונותן לב להמופתים והנסים של אוכלי הדם ויאמר לא פעלתי און כי לא עשיתי שום איסור. אבל האמת הוא כי תאות האנשים הרשעים האלו שעושים המופתים הוא לפתות בני אדם ולהמשיך לבבם עמם, וכמו שפי' הגר"א ז"ל שמופת הוא לשון פיתוי שבני אדם נתפתים מזה, ואם יראו שאין שומע להם ויתחזקו לכבות בני ישראל לידע כי הכל המה מעשה תעתועים כמצוה עלינו בתוה"ק, כאשר ביאר הרמב"ן ז"ל ויראו כי לשוא עמלם, גם המה יפסקו מכוא בדמים, כי אז לא יהי' תועלתם מרובה כ"כ.

ובזה מובן מה שאמר רק חזק לבלתי אכול הדם, שאין הכוונה להזהיר בזה על אכילת הדם בעצם, שע"ז יש הרבה אזהרות בלא"ה אלא אזהרה להתחזק שלא להנות מהמופתים של אוכלי הדם כמ"ש הרמב"ן ז"ל, ויוצא מזה לבלתי אכול הדם, ר"ל שגם מהם ומהמונם יפסקו הרבה מלאכול הדם בראותם כי אין שומע להם.

קיב

ואפשר להסביר עוד יותר עפ"י מה שכתב באוה"ח הק' פרשת יתרו עה"כ לא יהי' לך וגו' וז"ל כי כל ע"ז שבעולם אין פעולת העובר פועלת הדרגה בנעבד לעשותו אלהים כאשר תעשנה פעולת איש ישראל כי נותן כח גדול בבחינת הרע וכופה ח"ו בחינה המעולה לפני בחינת הרע ר"ל, והוא אומרו לא יהי' לך אלהים אחרים פי' הוי' שלך תעשנו אלקים. עוד ירצה כי באמצעות העובר הוא ממציא הוי' אחר שהוא אלהים מה שלא הי' קודם לכן עכ"ל הק'. והרי שכחות המומאה מתחזקים אך ע"י הפונים אליהם. וכבר הבאתי דברי האבן עזרא שמה שאמרה התוה"ק ובא אליך האות והמופת הוא על שעזבו ולא המיתו וכאשר הבאתי דברי המאור ושמש שכתב בביאור שע"י התחזקות בעבודת השי"ת באמת נתבטל כח השקרנים ונפלים ממודריגתם שלא יוכלו להראות עוד אותות ומופתים.

על הגאולה ועל התמורה

קעא

וע"כ מובן שפיר דברי הכתוב רק חזק לבלתי אכול הדם, שאם תתחזק כראוי ביראת ה' כל היום יתבטלו כחות הטומאה עד שאוכלי הדם לא יוכלו עוד להראות מופתים וממילא יתבטל גם אכילת הדם שנפשו של אדם קצה בו, לולא כח המופתים שבא ממנו. וע"כ מובן שפיר אומרו לבלתי אכול הדם שלא יראה ולא ימצא עוד אוכל דם.

קיג

והנה פשוטו של מקרא מיירי באיסור אכילת הדם, אבל יש בו רמז גם לשפיכת דמם שבישראל, דאיתא בכתבי האר"י ז"ל בשער הגלגולים הקדמה כ"ב ז"ל מי ששופך דמים בעולם הזה מתגלגל במים וסימנך על הארץ תשפכנו כמים וענשו הוא שעומד בקילוח המים ושם המים נקלחים עליו תמיד והוא רוצה לקים ולעמוד והמים מפילים אותו בכל רגע ואין לו מנוחה כלל ותמיד הוא מתגלגל סביב במקום קילוח המים ההם יעיי"ש. ועכ"פ נתן סימן לשופך דמים באותו הקרא דעל הארץ תשפכנו כמים שלפי פשוטו קאי רק על איסור אכילת הדם וע"כ שנרמז בזה גם ענין שפיכת דמים דליכא מידי דלא רמיזא באורייתא כל מה שהי' וכל מה שעתידי להיות עד סוף כל הדורות.

והנה אותה כת הציונית יש להם חלק בראש בעון שפיכת דמים באופנים שלא הי' עוד כזאת בישראל, וכבר זכרתי מה שנודע לכל יודעי דבר שכל הריגות הנוראים שהיו בגרמני' ברוב ישראל מסלחה ומשמנה הי' בסיבת הרעיון הטמא של הקמת אותה המדינה, לא עת האספ פה. אבל יש ע"ז בירורים שאין להסתפק בהם. ובעצמם כתבו שבהם ירשו הארץ כמובא מכתב זה בס' מן המיצר מה שראה בעיניו. גם הרבה מעשים רעים של שפיכת דמים עשו עד אין שיעור וערך שאין לפורטם על הכתב וקצר הידיעה מהכיל. גם המלחמות שעשו בתלאת זימני בכיבוש הארץ ובכיבוש סיני ובכיבוש שעשו עכשיו הכל הי' שלא כדת של תורה כאשר נתבאר לעיל, ואין בזה אלא דין של שפיכת דמים ששפכו דמים הרבה מישראל עבור נצחונם וגאונם להרחיב גבול מלכותם מלכות המינות המנאצת את ה' באופן נורא.

ולפי דברי האר"י ז"ל הם עומדים להתגלגל במים עבור שפיכת דמים, ולע"ע נתגלגל שפיכת דמים עבור המים, שבשביל זכות מעבר המים שלקחו ביד חזקה שפכו הרבה דמים של ישראל כמים. ואין ספק שכל מעשיהם והצלחותיהם של מתועבים כאלה אף אלו ה' נעשו נסים ומופתים נוראים על ידיהם אינו אלא מן הסט"א ר"ל אשר כחות הסט"א להראות מופתים הוא בא מכני אדם הנפתים אחריהם כמובא למעלה. ובאזה"ח הק' כתב כן על כל ע"ז שבכולם שהוויית כחה בא על ידי העובדים אותה וע"כ נרמז גם זה בקרא דרך חזק שאם יתחזקו ישראל באמונת ה' כמ"ש הרמב"ן ז"ל בכה"ג שמדבריהם לא יירא ומפניהם אל יחת ולא יתן להם כח וחזיון יוצמח מזה לבלתי אכול הדם שלא ירחץ עוד השטן כ"כ בדמם של ישראל, שכל אלה השפיכת דמים הוא מכח הסט"א המאמצת כחם להראות גבורתם להמשיך עליהם לכבות בני ישראל בצורה של נסים ונפלאות.

קיד

והנה בפרשת שופטים כתיב ולא תחוס עיניך וגו' כי תצא למלחמה על אויבך וגו' ופירש"י ז"ל בטעם השני למה סמך הכתוב יציאת מלחמה לומר לך אם עשית משפט וצדק מובטח שאם תצא למלחמה אתה נוצח וכן דוד הוא אומר עשיתי משפט וצדק כל תניחתי לעושקי. וכתב ע"ז המהר"ל מפראג בנ"א כי חרב בא לעולם על עוות הדין שהדין דומה לחרב המחתיך לכך אמרינן בכ"מ חותכין את הדין, ואם אין מחתכין הדין כראוי לכך החרב בא עליהם יעיי"ש.

והנה ענין זה הוא במשנה י' פ"ה דאבות חרב באה לעולם על עיניו הדין ועל עיוות הדין ועל המורים בתורה שלא כהלכה. ובגמ' שבת דף ל"ג ע"א למדו זה מקרא והבאתי עליכם חרב נוקמת נקם ברית (ויקרא כ"ו) ואין ברית אלא תורה שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה (דמ"ג ל"ג). והנה עיוות הדין המוזכר במשנה ובגמרא הוא הנמצא לפעמים ע"י נגיעה של שוחד המעורר עינים ואינו מכין אל האמת או ע"י טעות וכדומה. אבל אותו המצב שבמלוכה הווי שכוון לבם העמידו בכוונה מעיקרא שופטים ושומרים בחוק חוקים ומשפטים הכל אשר לכל נגד התוה"ק, והרבה חוקים המה ממש לעקור ח"ו את התוה"ק, וכפי' דתית הוא איסור גמור אצלם כי צווחין בפירוש שאין להם שום שייכות עם התוה"ק.

והנה הגוים אינם מצווים כלל על דיני התורה אלא לעשות משפט כפי שכלם ומשפטים כל ידעום, אבל בישראל לא הי' ענין רע כזה מאז היתה ישראל לגוי להעמיד שופטים ומשפטים מתחלה בכוונה רצוי' בסילוק לגמרי מדיני התורה. והכתוב צווה חרב נוקמת נקם ברית שאין ברית אלא תורה, שהחרב שבא לעולם הוא ע"י אותן המחכתין דינים שלא כתורה כמו שביאר המהר"ל, וא"כ אין ספק שהחרב שבא לעולם הוא על ידי האנשים הרשעים המורדים האלה, כי אין דוגמתם במרידה זו בכל מקומות מושבותיהם של ישראל, הגם שנמצאים בעו"ה הרבה שהולכים לערכאות עכו"ם בשביל נגיעה וכדומה, זה עבירה שכאו"א עושה לעצמו בשביל תאות נפשו, אבל להעמיד מעיקרא בודון גמור שופטים ומשפטים להשתרר על ישראל לדונם ולכופם בכפיות שונות על חוקים ומשפטים שהם לגמרי שלא כתורה לא נשמע כזאת מעולם שיהי' מציאות למרידה נוראה כ"כ בישראל, והתורה חוגרת שק והצעקה הוא עד לב השמים.

והאיך יש מציאות שיטעו רבת מבני עמינו לחשוב שעל ידיהם בא הצלה מן החרב כיון שהעידה המשנה והגמרא ונלמד מקרא שהחרב בא על ידיהם ואיך יש מציאות שיהי' ההיפך לגמרי מן הקצה אל הקצה שהצלה מן החרב יבוא על ידיהם. ומה שחם הקב"ה על ישראל שלא לבוא לידי כלי' ח"ו כבר כתבתי להבינו בכמה פנים, ויש כזה עוד ענינים שאין להביאם על הכתב, אבל די כמה שכתבתי. ועכ"פ זה ודאי ברור שאין הצלה בא מהם, אלא אדרבה החרב בא מהם, לא זולת. ואותן המצדיקים את מעשיהם ואומרים שעושים כתורה המה המורים שלא כהלכה שגם אלו נחשבים במשנה מהג' דברים שעל ידיהם חרב בא לעולם.

קמו

והנה עדיין הם עומדים במרדם ומגדילים אשמיהם עוד הרבה במרה גרושה יותר הן בניתוחי המתים ביד חזקה ובחילול שבת וכהנה וכהנה, כי קבלו חיזוק יותר מהמספרים בנסים ונפלאות שלהם. ובגמרא יומא דף ט' ע"א מקדש ראשון מפני מה חרב מפני שהיו בו שלשה דברים ע"ז וג"ע ושפ"ד, ואלו השלשה המה אצלם עכשיו עד קצה האחרון שמלאו כל הארץ בע"ז ומינות הגרוע יותר מע"ז, וגם בג"ע בחציפות ופריצות גם במקומות הקדושים באופן מבהיל, ובשפיכת דמים

על הגאולה ועל התמורה

קעד

מלאו ידיהם דמים כאשר נתבאר לעיל, ומי יודע מה יצמח עוד מזה ח"ו, מי לא יירא ולא יפחד ממה שצווח הכתוב והבאתי חרב נוקמת נקם ברית של תורה, וצריכין לרחמי שמים מרובין יחוס על עם עני ואביון אולי ירחם.

ובפסוק מיכה ג' י' בונה ציון בדמים וירושלים בעולה, ופי' הרד"ק שכ"א מהראשים והקצינים בונה ביתו בדמים בעושק שהוא כאילו שופך דמים וירושלים בעולה שהיו לוקחים כופר משופכי דמים יעיי"ש, ומכש"כ כשמגדילים שמים ע"י שפיכת דמים ממש שנורא הוא. ובגמרא שבת (ק"ט ע"א) בונה ציון בדמים וגו' ראשי' בשוחד ישפטו וכו' לפיכך מביא הקב"ה ג' פורעניות. והנה הכתוב ראשי' בשוחד ישפטו מקושר ברישא דקרא בונה ציון בדמים. ודא עקא ששופטין ושוקלין הענין בסמיות עינים ע"י השוחד העצום של הצלחותיהם אשר כל משכיל על דבר אם יתבונן בדעה צלולה לא יסתפק שכל הצלחותיהם ותנועותיהם הכל אשר לכל אינו אלא מהם"מ והסמ"א העמוקה המפתה את דורינו השפל. וצריך לזיהר באזהרה נוראה שלא ליתן להם חזיון לא בדיבור ולא במעשה ולא במחשבה, ואף ההיזהר בזה הוי הרהורי מינות וע"ז שפוגם מאוד אף במחשבה קלה. וגם ההליכה אל כל המקומות הקדושים שכבשו כעת בדמים שלא כדת של תורה הוא להם לחזיון עצום להתפאר בהם ולהיות להם לכסות עינים על כל תועבותיהם שעושים עי"ז כל מקומות הקדושים כמערת פריצים כאשר הארכתי לעיל. ואשר ע"כ הירא את ה' לא יקח חבל בכל מה שבא ע"י תועבותיהם, לא מיני' ולא מקצתו.

והשי"ת יהי' בעזריכם בתפלות הגונות בביהכ"נ ובביהמ"ד שאין שם מינות וכפירה ר"ל, ובביהמ"ד שמה תכוונו לככם אל מקום המקדש, שאמרו חזו"ל אחד הדר שם ואחד המצפה לראותה, וכאשר כתבתי לעיל ההסבר מדברי הרמב"ן, ותבקשו רחמים על ישראל ועל מקומות הקדושים, ותתחזקו ותתאמצו אך באמונה שלימה ובתורתו הקדושה. וזה רצון הבורא ית"ש וירחם עליכם השי"ת להצילכם מכל רע ושלא להלכד ברשות הרשעים המחטיאים האלה ויהי חסד ה' חופף עליכם כל הימים, ונוכה במהרה לקבל פני משיח צדקינו בקדושה ובמהרה ולזכות לראות בישועת כל ישראל ושמחתן בב"א.

על הגאולה ועל התמורה

קעה

קמז

ובפרשת פנחס, השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי. ותמהו כולם דמשמעו אילולא שקנא פנחס הי' ח"ו בלי', וכן הוא במד"ר סוף פ' בלק מי גרם להקב"ה שתשיב חמתו ולא נתכלו כל ישראל הוי אומר זה פנחס לקיים מה שנאמר ואיש חכם יכפרנה. וזה דבר תימה האם בשביל בועל ארמית אחד יכלה לכלל ישראל ח"ו. ועי' ישמח משה מ"ש בזה. גם קשה הלשון בתוכם שהי' די לומר בקנאו את קנאתי, ומה חידש באמרו בתוכם. ובספורנו כתב בפסוק ויכפר על בני ישראל בעשותו זאת לעיני כולם כדי שיכופר להם על שלא מיחו בפושעים, ולכן הוא ראוי לכהונת עולם אשר בה יכפר בעדם. ובה מיושב מה שאמר שהי' ח"ו גזירת בלי' בכולם בשביל שלא מיחו כמו שאמרו בגמרא (שבת דף נ"ה ע"א) בקיטרוג מרת הדין בבית ראשון גם על הצדיקים בשביל שלא מיחו. אבל עדיין אינו מיושב במה נתכפרו כל ישראל מעבירה זו ע"י מעשה פנחס שלא הי' אלא מעשה יחידי בלבד הוא ולא אחר.

וצ"ל דע"י שעשה מעשה קנאה זו לעיני כולם בדברים היוצאים מן הלב בהתלהבות עצומה הנכנסין אל הלב הכנים בלבבות בני ישראל קנאה גדולה להתקנאות במעשיו הטובים וקנאת סופרים תרבה חכמה שהבינו הרבה מישראל ונכנס בלבם קנאה גדולה וחרטה על שלא עשו גם המה ככה והי' בלבם היראה ויראת השם על אותו העון שלא מיחו כדת וכהלכה, ובתשובה זו נתכפרו כולם, וכ"ז גרם פנחס בעשותו כזאת לעיני כולם וזה אמרו בקנאו את קנאתי בתוכם, ר"ל בתוכם ממש בפנימיות לבבם הביא קנאה זו, ומתוך כך ויכפר על בני ישראל.

והחי יתן אל לבו בדורינו השפל אשר אותה המלוכה מלכות המינות ר"ל שמלכד שסילקו לגמרי את התורה"ק מכל חוקותיהם ומשפטיהם אבל עוד לוחמים בתבולות שונות נגד התורה והאמונה, ולא די שאין איש מוחה כדת וכהלכה אבל עוד נותנים להם כח וחזק עצום בדברים שונים ומשונים אשר תסמר שערות אנוש. וכבר הבאתי כ"פ מ"ש במנות הלוי כי המחפה בדברים על הפושעים גרוע הרבה יותר מאותן שלא מיחו, כי דינו ממש כדין הפושעים. ואין ספק כי המבין את

הענין צריך לזעוק זעקת מרה ע"ז בפני כל ואל יירא ואל יחת מזרם העולם, שאם יכנסו הדברים באיזה לכבות מבני ישראל יהי' מזה כפרה גדולה לישראל.

ק"ז

והנה בגמרא סנהדרין דף פ"ב ע"א וירא פנחס מה ראה אמר רב ראה מעשה ונוכר הלכה וכו' לא כך לימדתני וכו' א"ל קריינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא, ושמואל אמר ראה שאין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב, ופירש"י ראה שאין חכמה כלומר נזכר בפסוק אין חכמה ואין תבונה נגד ה' שכל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב לפיכך הורה פנחס הלכה בפני רבו ולא המתין ליטול רשות ממשא שלא יראו הרואים ויבואו להתיר את העבודת כוכבים. והנה זה פלוגתא דלדעת רב שאל את משה וניתן לו רשות, וכמו שביאר זה ק"ז בישמח משה סוף פ' בלק, דמה שהשיב לו משה לא היה הוראה אלא ממילא מוכן דשוב לא היה מורה הלכה בפני רבו יעיי"ש. ולדעת שמואל לא שאל כלל את משה אלא עשה מעצמו לגמרי דהוי בזה מורה הלכה בפני רבו. אבל קשה טובא להבין האידך אוקמו' פסוק זה דאין חכמה שאין חולקין כבוד לרב אף נגד מרע"ה מקור החכמה והתבונה, וכל התורה כולה אך ממנו ידעו, הלא הי' לו אפשרות לשאול את משה שהי' שם במקומו, ואם הוא בעצמו כיוון את ההלכה האמת לאמיתו הנה ידע שמרע"ה יודע ומבין יותר ממנו ולמה הכנים עצמו בזה להיות מורה הלכה בפני רבו שהחמירו חז"ל כ"כ בזה ואמרו המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה. ומכש"כ מרע"ה רבן של כל הנביאים ומלאכי השרת שחלילה להקל בכבודו. ובאמת מה שלא עשה זה בעצמו מבואר במד"ר סוף פ' בלק שהוא בשביל שיבוא פנחס ויטול את הראוי לו יעיי"ש, אבל עכ"פ הי' לו ליטול רשות.

והנראה בזה שראה פנחס שיש בזה ענין לדורות כמבואר שם בגמרא שכפרה זו מכפרת והולכת לעולם, ופירש"י ז"ל דכתיב ברית כהונת עולם ויכפר, ועי' מהרש"א שם וראה בזה פנחס ברוח קדשו שהוא ענין של דורות עולם ע"כ עשה מעשה שיהי' הוראה לדורות לדעת שכל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב. ורק בשביל כך עשה פנחס המעשה ההיא ולא המתין ליטול רשות ממשא, כי להורות לדורות עשה כן, דמשה ופינחס שניהם היו נביאי אמת וידעו כל

על הנאולה ועל התמורה

קעז

אחד מה שבלב חבירו ושניהם נתכוונו לאותה הכוונה שיהי' בזה הוראה לדורות לדעת דבמקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב. ומובן בזה הלשון וירא פינחס שפירש"י ז"ל ראה כלומר נזכר, שלכאורה למה כתב על זכירה לשון ראה, אלא שראה ברוח קדשו כל דורות העתידים שיצטרכו לזכור זה, וא"כ אין הדבר סובב בפרטיות על מרע"ה אלא סתם בדרך כלל על כל הדורות.

ק"ח

ומעתה בעו"ה הנה הגיע אלינו כל הענין הרע והמר הזה, אשר בעו"ה כל המנהיגים נתפסו ברשת זו, ואיני מדבר מרובם מהם אשר בעצם בפנימיות לבכם כבר נתפסו לציונות, אלא אף המועטים שאינם כן בעצם הענין אבל ידאים מהשפעת העולם. וכבר הארכתי בפרט זה בספרי הקטן ויואל משה שאף שאול בחיר ה' אמר חטאתי כי עברתי את פי ה' כי יראתי את העם ואשמע בקולם, שלכאורה הוא הפלא ופלא האך אפשר לחשוב ששאול המלך בחיר ה' עבר ח"ו את פי ה' מחמת יראת העם. גם למה לא אמר האמת בתחלה שעשה בשביל יראת העם. אבל הדבר ברור שלא חשב לעשות עון אלא ה' סובר שעושה מצוה כמו שאמר למען ובוז לה' אלא שכאשר הסביר לו שמואל שאין זה מצוה אלא עבירה בידו הבין את דבריו האמיתיים והברורים, ותמה על עצמו האך בא לידי טעות כזה שלא להכיר האמת בדבר ברור כ"כ, והתבונן כי אך מחמת יראת העם שחפץ לשמוע בקולם מחמת הרצון הזה נעשה משוחד ובא לידי סמיות עינים לחשוב על עבירה שהיא מצוה. וזה אומרו חטאתי כי יראתי את העם ור"ל שיראת העם לשמוע בקולם הביאו לידי סמיות עינים כ"כ, יעיי"ש שהארכתי בזה. והיא הלכה מפורשת בשו"ע שעל ידי יראת אלם נעשים משוחד, וק"ו ב"ב של ק"ו בדורינו השפל אשר מלבד שכעו"ה נתקיים הכתוב ואברה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר במלא מובן המלה כמו שאחז"ל, חוץ לזה הנה כל המנהיגים עיניהם אל הדור והשפעתו כי צריכים לאותו דבר החזקת טובה והשפעה מהם ומהמונם באופנים שונים, ואין ספק שמשפיעים עליהם בדעות כוזבות.

וכבר פירשתי מה שאחז"ל ברכות (דף ל"ה ע"ב) בפלוגתת ר' ישמעאל ורשב"י דדעת ר"י שיהא חורש בשעת חרישה וכו' ודעת רשב"י לסמוך על הכתוב ועמדו

זרים ורעו צאנכם, ומסיק הרבה עשו כר"י ועלתה בידם והרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם, דמה הוא הלשון ולא עלתה בידם. אלא שע"י שהיו מצפים לטובת הזרים שירעו צאנכם לא היו בעצמם בידם וברשותם לעשות כחפצם ורצונם או לדבר דבר נגד דעת הזרים שהיו ממתנינים על טובתם, ואף כי ה' סומכים על הכתוב ועמדו זרים בשביל לימוד התורה כדעת רשב"י אבל מה בצע אם נתפסו עי"ז לדעת הזרים שלא ה' עוד בידם ובכחם לכיין אל האמת.

ומעתה אין לפנינו אלא עצה זו שראה פנחס כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב. ולפי פשטות הענין נאמרה מימרא זו אף לנגד מרע"ה ומכש"כ נגד אחרים יהי' מי שיהי'. ואין לך חילול השם נורא מאוד יותר מזה שנעשה חיזוק לאפיקורסים גמורים ר"ל הבאים לעקוד ח"ו את כל התורה כולה, ואוי לנו שכך עלתה בימינו.

ודא עקא מה שלמדו חכ"ל מימרא זו דאין חולקין כבוד לרב מהקרא דאין חכמה ואין תבונה ואין עצה שלכאורה אינו מובן היכן נרמז מימרא זו בלשון אין חכמה. אבל הרב פשוט כי בעת שהי' מתנהג הדור בעצת המנהיגים האמיתיים שהיו מושפעים מדעת התורה והחכמה ורצון הכורא ית"ש הי' מתנהג הכל בחכמה ודעת כראוי, אבל לעת כזאת אשר המנהיגים מושפעים מדעת הזרים, וכמו שפירש"י ז"ל בשה"ש עה"כ אם לא תדעי לך היפה בנשים שפסק הרועה מלהנהיג ולא אמר שלא יהיו רועים אלא שלא יהיו מנהיגים כי הדור יהיו המנהיגים של הרועים ואין עצה אלא מה שאמרו חכ"ל אין חולקין כבוד לרב וא"כ חסירה החכמה והתבונה הבאה ע"י מנהיג אמיתי, וכאשר רואים בעו"ה שגם בין הקנאים נמצאים העושים מעשים וענינים ודיבורים בלא חכמה ותבונה שזה מקלקל הרבה את כל הענין, ובעו"ה לא הגענו לידי תיקון המדות כראוי ובכל הענינים עלולים לגיאות ופניות שונות וכדומה, והשטן מתערב בכ"מ להשחית ולקלקל, מלבד מה שברוך כלל אברה חכמת חכמיו ועלולים לכסילות מרובות כאשר הבאתי כ"פ דברי החובת הלכות בזה, ושפיר נרמז הקרא דאין חכמה, שבאותו הזמן שצריכין להשתמש באותו הדרש אין חולקין כבוד לרב צריך לדעת ג"כ אשר אין חכמה ואין תבונה אלא שאין עצה אחרת במקום שיש חיה"ש ונ"מ לאפוש ברחמים עלינו ועל דורינו.

על הגאולה ועל התמורה

קעט

וכבר התנבאו חזו"ל על מצב דורינו שיהי' ככה כאשר אנו רואים עכשיו וסיימו שם (סוף מסכת סוטה) אין לנו על מה להשען אלא על אבינו שבשמים. ולכאורה אינו מוכן הלא גם בדורות הראשונים לא הי' אחרת אלא להשען על אבינו שבשמים. אבל בדורות שלפנינו היו מנהיגים שהיו אמצעים לקרב לבבות בני ישראל לדרך האמת, אבל באותו הדור שהתנבאו עליו חזו"ל ככה כאשר יראה הרואה שם אין דרך אחרת אלא שמעצמינו נשא לבבינו אל כפים אל אבינו שבשמים והבטחת הקב"ה קיימת לנצח שלא יפוש ה' את עמו והוא רחום יכפר עון ולא ישחית ולא יעיד כל חמתו וברחמיו ית"ש יעזרינו ערב"ש שיתקדש ש"ש על ידינו ונוכה לראות במהרה בנחמת ציון וירושלים ובישועת כל ישראל ושמחתן בב"א. ע"כ מכת"ק

קיט

והעולה מכל המקובץ שכמו שהי' בחטא העגל שהמירו כבודו ית' בנסי הס"מ ר"ל, והיו מקלסין על הגאולה ונסי יציאת מצרים והכניסו כל השבט הזה וקילוסו ית' על התמורה, להמשיך עי"ז לבבות בני ישראל אחר העגל הנעשה ע"י נסי הס"מ כמבואר בתרגום יונתן ב"ע, וע"י חטא האיום הזה המירו את גאולתינו ונתארך גלותינו בעוה"ר עד אשר יתוקן הפגם וימחה רשע החטא (כמבואר בהקדמת הקונטרס באריכות), כן בעוה"ר קרה לנו עכשיו שהתגבר כח הסט"א והס"מ לעשות צורות משונות ברמיון של נסים והצללה לסמות עיני בני ישראל להיות נמשכים אחרי המינים והכופרים והצלחתם ומדמין אותם למצילים, ובאין עי"ז לספר בכבוד הרשעים ולשבחם, וממירים כבודו ית' בכבוד הרשעים ר"ל, ומכניסים שבחו וקילוסו ית' על הצלתינו להרים עי"ז דגל הציונות והמינות וממירים עי"ז גאולה האמיתית בגאולה של הס"מ. ובל"ס דבר זה גורם לאריכות הגלות ומעכב את הגאולה ה' ירחם. וחטא זה גרוע יותר מחטא העגל כמ"ש החובת הלכבות.

וזה לשון החובת הלכבות בפרק ד' משער היחוד, יש יתרון לעובד הגילולים על החנף בד' דברים וכו' כי עובד הגילולים עובד מי שאינו ממרה את האלקים אבל המחניף בתורת אלקים עובד מי שממרה את אלקים ומי שאינו ממרה אותו וכו' והרביעי כי עובד הגילולים אין ענינו נסתר מבני אדם והם גשמיים ממנו מפני

על הגאולה ועל התמורה

קפ

פירסום כפרנותו באלקים אבל החונף אין כפרנותו נראה ובני אדם בוטחים בו ויתכן לו להזיקם שלא יתכן לזולתו והוא הגדול שבמדוי העולם ונקרא בלשונינו חנף ויהיר ומפתה, ע"כ לשון החובת הלכות.

קב

ולבאר עוד בעיקר הדרש מה שדרשו חז"ל על הגאולה ועל התמורה על עניני הגאולה, דלכאורה צ"ב דכללא אית לן דאין מקרא יוצא מידי פשוטו לעולם. והנה בגמרא (ב"מ דף מ"ז ע"א) דרשו ל' להאי קרא כפשטי' וזאת לפנינו בישראל על הגאולה ועל התמורה וגו' גאולה זו מכירה וכה"א לא יגאל ולא ימכר, תמורה זו חליפין וכה"א לא יחליפנו ולא ימיר אותנו. והקשו בתוס' שם דאדרבה מפסוק זה דלא יגאל ולא ימכר מוכח הגאולה אינה מכירה, ותיצו דמלא יגאל אחרינא דכתיב במעשר בהמה ילפינן דגאולה זו מכירה. עכ"פ עיקר קרא מיירי בקנינים שבין אדם לחבירו, ולמה הוציאו חז"ל הפסוק ממשמעותו לגמרי ואין לו שום שייכות עם הפשט.

ואפשר ליישב דהדרש והפשט מישך שייכי להדדי ויחדיו יהיו תמים, ויובן עפימ"ש האוה"ח הק' כפ' משפטים עה"פ וכי ימכור איש את בתו לאמה שביאר כל הפרשה בדרך רמז על הגלות דמצינו שכינה הכתוב ענין הגלות בשם מכירה דכתיב וימכור אותם ביד כשדים (מלכים א' י"ב) וימכרם ביד אויביהם וגו' (שופטים ב' י"ד) עיי"ש דרכו בקודש, הרי מצינו שכינה הכתוב גלות ישראל בשם מכירה ואע"פ שאינה קנין הגוף וסופן של אומות העולם ליתן דין וחשבון על כל אחד ואחד מישראל כמ"ש ז"ל חמשה בקר ישלם וגו' וארבע צאן תחת השם עיי"ש. והנה מה שאמרו חכז"ל דגאולה נקרא בשם מכירה ומכירה בשם גאולה אף דבאמת הם שני ענינים, צ"ל דכיון דעכ"פ שניהם הם ענין של הוצאה מרשות לרשות לכן נקרא שניהם בשם אחד. וא"כ ככה הוא ענין הגאולה שישראל יוצאים מרשות שרי אומות העולם ויחזרו להיות לחלקו ונחלתו ית' בקנין הגוף וקנין עולם. ונמצא דכוונה אחת לשניהם מכירה וגאולה, והדרש והפשט בקנה אחד עולים.

וגם דרשתם ועכשיו על התמורה תתפרש ג"כ בדרך קרובה אל המשמעות, דהנה קנין חליפין הוא שהאחד מקבל מחבירו ועי"ז קונה חבירו חפץ שכנגדו אע"פ

שלא עשו כלום בחפץ לא המוכר ולא הלוקח, וקנין זה חידוש הוא ולא מצינו כיו"ב, וככה הוא ממש תמורה וחליפין שדרשו חז"ל על עניני הגאולה, דהנה האוה"ח הקדוש ב'פ' ראה עה"פ כי יסיתך אחיך כתב דבאמצעות דרכים הרעים והרבות בחטאים תתחלף נפשו ותכנס בגדר אחרת וכו' והוא שתתחבר ותשתתף עם חלק הרע ותשוה לו בטבעה וזה הוא גמר נפש האדם לכפור בעיקר ולעבוד ע"ז ר"ל עכת"ד עיי"ש. נראה מזה שאם יקבל איזה דבר מהסמ"א ר"ל אזי בזמן וברגע ההיא נפשו נקנה לחלקם מבלי שום מסירה וקנין רק בקבלה זו לכך כמו ענין חליפין כנ"ל. וגם יובן מה שכתב רש"י ז"ל בשם רז"ל דעו את מי אתם מחליפין במי, דהוא ענין חליפין ממש, ושפיר נרמז קנין חליפין ותמורת העגל בלשון על התמורה, כי כוונת שניהם שזה דובר אחד הוא, כי מעשה בג"א הנעשים למטה יש להם שורש ומקור בגבהי מרומים, ונמצא שפיר דהדרש והפשט חרא הוא.

ומענין בחי' תמורה כזו כתב החובת הלככות בפ"ב משער הפרישות וז"ל ושניהם בענינו טובעים ומהשיג הטוב בו נגזרים וגלאים וכו' (ופי' המרפא לנפש דקאי על ב' סוגי אנשים, ובין זה שהשיג תאוות עוה"ז ובין זה שאין משיג התאוות ונפשו שואפת עליהם שניהם טובעים במצולות ים העוה"ז) ובחירתם רעה סכלים בערך התמורה והמומר בה כמו שאמר וימירו את כבודם בתבנית שור וגו' (פי' אינם יודעים ערך מה שהם מחליפים עבודת השי"ת בעבודת העולם איזה מהם יקר ונחשב יותר) עד אשר חשבו דרכו הרעה כי היא המוכה ותעותו כי היא הישרה וכו' ומבקשים גמול העובדים במעשה העוברים ומדריגות הצדיקים במנהגי הרשעים כמשאחז"ל עושים מעשי זמרי ומבקשים שכר כפנחס, וכאשר הגיע היצר ברוב אנשי התורה וכו' שיהי' כאנשי התורה אנשים יחידים נושאים הפרישות המיוחדת ומקבלים תנאי' להועיל בה אנשי התורה וכו' עכ"ל.

קבא

מכאן עד גמירא מכתי"ק

בסיום הקונטרס אכתוב מליצה ישרה. בירמי' ב' י-יא שלחו והתבוננו מאוד וראו הן היתה כזאת. ההימיר גוי אלקים והמה לא אלקים ועמי המיר כבודי בלא יועיל. ובת"י וברש"י וכל המפרשים פרשו שהכתוב מתמי' שמעולם לא היתה כזאת בשום אומה שבעולם להחליף אלקיו אף שכולם אינם כלום, אך עם ישראל

על הגאולה ועל התמורה

המירו כבודו ית"ש במה שאין בו שום תועלת כלל. וק"ז בייטב לב פ' ראה עה"כ
 בנים אתם וגו' ובייטב פנים על שה"ש בפסוק הנך יפה רעיתי הביא מדרש שפסוק
 זה מלאך מיכאל שר של ישראל אמרו, וזה פלא. והביא שם ק"ז וזה"ה בשם אביו
 הגה"ק וזה"ה שאפשר לפרש הכ' הוה לשבח ותורת חסד על לשונו, שלשון המיר
 כבודי הוא לשון התרוממות כבודו ית"ש, ור"ל שעכו"ם אינו נותן גדולה וכבוד
 לאלקיו בשעה שאינו רואה בו ענין אלוקות שיועיל לו לפי שטותו וסכלותו, אבל
 עמי המיר כבודי שנותן כבוד וגדולה להשי"ת אף בלא יועיל, ר"ל בשעה שאינו
 מועיל לו כלום אינו קורא תגר אלא מקבל באהבה ואומר שזה רצונו וכבודו. וע"כ
 נוחא מה שמלאך מיכאל אומר יעיי"ש ודפח"ת. והוא דבר נחמד מאוד אבל
 שטחיות הכתובים הוא כפי' כל המפרשים שהמה תרעומת גדולה על ישראל.
 והרד"ק הביא ג"כ פ' אחד שהמיר הוא לשון גדולה כמו וכבודם תתימרו, אבל
 לפי דבריו גם פ' זה הוא לשון תרעומת יעיי"ש.

והגה' ע' פנים לתורה והדרשה תדרוש, ואפשר לפרש גם לפי פשוטו כפי'
 המפרשים שיש בזה ענין של מליצה דהנה מבואר במד"ר במדבר פ' ב' סי'
 ח' ראומות העולם ישאלו את הקב"ה למה אין אתה מקבלנו א"ל שאתם חוטאים,
 אמרו לו ישראל אינם חוטאים א"ר ברכי' מה כתיב אחריו אחות לנו קטנה א"ל
 הקב"ה כשם שהתינוקת הוה כשהיא קטנה והיא חוטאת על אבותי' אין אבותי'
 מתרעמין עלי' למה שהיא קטנה כך ישראל כשהם חוטאים אין הקב"ה מעלה
 עליהם. וכעין זה הוא בשה"ש פ' ח' עה"כ אחות לנו קטנה דלעתיד לבוא עתידין
 כל שרי האומות לקטרג על ישראל לפני הקב"ה ואומרים רבוש"ע אלו עבדו ע"ז
 ואלו עבדו ע"ז וכו' מפני מה אלו יורדין לגיהנם ואלו אין יורדין ואומר להם הקב"ה
 אחות לנו קטנה, מה קטן זה כל מה שהוא עושה אין ממחין על ידו למה שהוא קטן
 כך כל מה שמתלכלכין בא יוה"כ ומכפר עליהם יעיי"ש. ולכאורה זה פלא מה זו
 תשובה לאומות העולם שישראל המה כקטנים ועדיין קשה קושייתם מה בין אלו
 לאלו למה ישראל נחשבים לקטנים ואוה"ע לגדולים, הלא הכל מיירי אף באנשים
 גדולים למעלה מכ'. וביותר קשה על לשון המדרש שהביא בפי' ארץ החיים על
 תהלים בפסוק חטאת נעורי ופשעי אל תזכור וכתב שם שיש במדרש שלעתיד יבוא
 הקב"ה ליתן שכר ועונש ויקטרגו המקטרגים על ישראל ויסדרו עוונותיהם ויאמר
 הקב"ה כי קטן יעקב ודל וכל מה שהקטן עושה לא נחשב לו כי קטן הוא, ואח"כ

על הגאולה ועל התמורה

קפנ

כשבא ליתן שכר לישראל יאמר השטן ומה שכר תתן לישראל שהם קטנים בלתי שכל, ויאמר הקב"ה בני בכורי ישראל, וזה פלא דהוי כתרתי מילי דסתרי אהרדי וכמזכה שטרא לכי תרי ואם אין הקב"ה שומע למענותיו של השטן לא הו"ל להשיב כלל על דבריו, ואחרי שהשיב לו הקב"ה על מענותיו צריך להשיב לו מענה הנשמעת ותשובה נוצחת ואין במענה זו לכאורה לסתור את דבריו.

קכב

ואפשר לפרש עפ"י מה שאמרתי לפרש המדרש שבילקוט שמעוני פ' בשלח רמז רל"ד במ"ד והמים להם חומה שירד הס"מ ואמר לפניו רבוש"ע לא עבדו ישראל ע"ז במצרים ואתה עושה להם נסים, מיד השיב לו הקב"ה שומה שבעולם וכי לדעתם עבדוהו והלא לא עבדוהו אלא מתוך שיעבוד וטירוף הדעת ואתה דן שוגג כמזיד וכו'. ונתקשה הפרשת דרכים בלשון שומה שבעולם שקרא הקב"ה להם מ"מ כאן, וכתב בדרך דרוש שהיו מענותיו עפ"י תרי חומרי דסתרי אהרדי שאמרו בגמ' ע"ז דהוי כסיל בחושך הולך. ועדיין אינו מיושב הלשון שומה שבעולם שאין זה נקרא כסיל שבעולם. אבל נראה בהקדם מ"ש ק"ז בישמח משה פ' נצבים לפרש הכ' ונסלח לכל עדת בני ישראל כי לכל העם בשגגה, דקשה קושי' גדולה על עובדי עבירה ולית נגר ובר נגר דיפרקינ' דממ"נ אם הוא מאמין שהקב"ה רואה אותו האיד י"ש מציאות לעבור עבירה כשהוא עומד לפני מלך גדול ונורא, ואם אינו מאמין שהקב"ה רואה אותו א"כ הוא כופר בעיקר ומי הוא זה אשר בשם ישראל יכונה שלא ימסור נפשו למיתות קשות שלא יכפור בעיקר, ואין שום תי' על זה אלא מה שאמרו חז"ל אין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות, ועל שומה אין קושי'. אבל כ"ז הוא אם אח"כ כשמוכיחין אותו ומשימין על לבו הוא שב בתשובה ומתחרט בחרטה גדולה וחושב בלבו איך הייתי שומה כזה ומתבררין הדברים שהכל הי' שגגה ומעות, אבל אם גם אח"כ בעת שמוכיחין אותו אינו שב בתשובה במל טענה זו. וז"ש הכתוב ונסלח לכל עדת בני ישראל כי עשו אז תשובה ונתברר כי לכל העם בשגגה, שאינלאי מילתא למפרע שהכל הי' שגגה ומעות מחמת רוח שטות. יעיי"ש שהאריך בביאור כל הדברים והעתקתי רק תו"ד בקצרה.

והנה באמת מי נותן רוח שטות בלבבות של כל בני מסוף העולם ועד סופו, אין זה אלא הס"מ המשטה את כל העולם בפיתויו והוא השטן המפתה ושוב

על הגאולה ועל התמורה

עולה ומקטרג כמ"ש חז"ל. ולפי"ז אפשר להבין ג"כ מה שאמרו ז"ל שאינו מועיל תשובה אלא לישראל ולא לאומות העולם וחתרו הרבה מפרשים ליתן טעם לזה, עי' בני יששכר במאמרי חג השבועות. ולפי הנו"ל אפשר להבין דלפי מ"ש בישמח משה דע"י התשובה באים למענה זו שהי' הכל שגגה ומטעות מחמת רוח שטות, נמצא דגם בעשה תשובה צריכין למענה זו, דבאמת מצד הדין אינו מועיל תשובה כמו שאמרו ז"ל שלא הסכימה מדת הדין לתשובה, גם שארי מדות העליונות לא הסכימו אלא הקב"ה בעצמו אמר שיועיל תשובה. וי"ל שהוא מיוסד על מה שידע הקב"ה כחו של השטן עד כמה הוא מכניס רוח שטות, וזה טעם מספיק שיועיל התשובה לומר ששגגה ומטעות הי'.

ובגמרא ברכות דף ל"ב אילמלא ג' מקראות נתמוטטו רגליהן דשונאי ישראל וא' מהם הוא המקרא ואשר הרעותי שבראתי את היצה"ר, ומבואר בגמ' סוכה דף ג"ב שהיצה"ר מניח כל האומות ומתגרה בהם בישראל, וא"כ אין להאומות טענה כ"כ שהי' רוח שטות שזה בא רק מהשטן שאינו מתגרה כ"כ באוה"ע, וכיון שאין להם טענה זו לכן אינו מועיל התשובה כמו שהוא ממה"ד. ומובן בזה הלשון שאמר הקב"ה להם"מ על קטרונו שקטרג על ישראל שעברו ע"ז במצרים כיון שבאמת עשו תשובה כמשה"כ זכרתי לך חסד נעודך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, ושפיר השיב לו הקב"ה שוטה שבעולם כיון שכל הרוח שטות שבא לישראל בכל העולם להביאם לידי חטא הוא בא ממך א"כ אתה הוא השוטה שבעולם שע"י כחך נעשו כולם שוטים וא"כ יודע אתה מצבן של ישראל שהיא טענה מספקת לומר שהי' שגגה ומטעות ע"י הרוח שטות שבא ממך ומהראוי שיועיל התשובה ואין בקטרוגך כלום.

ומתורץ בזה דברי המדרשות מה שיאמר הקב"ה לעתיד לאומה"ע כיון שאז יהי' אחר שיחזרו ישראל בתשובה היא טענה מספקת מה שיאמר להם הקב"ה שדינם בזה כקטנים כיון שהכל הי' בלי דעת מחמת רוח שטות שבא מגירוי היצה"ר וכל מה שנעשה בלא דעת דינו כקטן, משא"כ אומות העולם שלא התגרה בהם היצה"ר כ"כ א"א לדגם כקטנים בחטאותיהם. ומתורץ ג"כ המדרש מה שלעתיד כשיקטרג השטן ויסדר עוונותיהם של ישראל יאמר הקב"ה שדינם כקטן והוא מטעם הנ"ל וכשיבוא הקב"ה ליתן שכר לישראל ינסה השטן להשתמש

במאמרו של הקב"ה שהם קטנים בלתי שכל, אבל הקב"ה יאמר לו אז בני בכורי ישראל, כי לא אמרתי ליתן להם דין קטנים בלי שכל אלא על שעת העבירה שאז ה' בקרבם רוח שטות שהבאת בהם והיו אז בלי שכל, אבל כשעשו המצות ולא שמעו לקול השטן לא ה' בהם רוח שטות אלא שכל זך ונקראים אז בני בכורי ישראל גדולים בדעה נכונה, ואין בזה שום סתירה.

קבג

ובזה אבוא לפרש דברי המדרש עה"כ התבוננו מאוד וראו הן היתה כזאת ההימיר גוי וגו' שפסוק זה מלאך מיכאל שר של ישראל אמרו, אף לפי דברי המפרשים שהיא תמי' גדולה בתרעומת על ישראל, אבל כיון שהוא נגד הטבעיות ושכל האנושי כאשר אנו רואים שלא ה' כזאת מעולם ולא עשה כן שום גוי ע"כ בודאי הוא דבר זר נגד השכל, וק"ו ב"ב של ק"ו להמיר כבודו ית"ש בלא יועיל זה ודאי הוא נגד השכל לגמרי, והאד"ק יש מציאות שח"ו ישראל ישתנו לגריעותא כ"כ יותר מכל האומות שבכל העולם. ובמה שאמר המיר כבודו בלא יועיל י"ל עוד כוונה דהיכא שמקבל האדם מזה איזה תועלת כבוד או ממון וכדומה אין חידוש שעושה נגד השכל כי נעשה משוחרר שמעור עינים שלא יראה ולא יבין כלל, אבל רואים כישראל הרבה שממירים כבודו ית"ש אף בלא יועיל ר"ל אף אותן שאינם מקבלים שום תועלת בזה עכ"ז נופלים לדיעות זרות כ"כ נגד שכל האנושי, וע"כ שזה רק מחמת הס"מ שמכנים בהם רוח שטות. ובוה מוכן המדרש שמלאך מיכאל אומרו, דאף שהשטן אמרו לקטרג על ישראל ועשה מזה תמו' גדולה כדרכו אבל המלאך מיכאל השיבו שאדרבה ממקומו הוא מוכרע וקלקלתו תקנתם, דממה שהגדיל הקלקלה והרבה בתמי' שלא ה' כזאת מעולם, מזה ראי' מכרחת שאינו אלא מכח השטן המכנים בהם רוח שטות וצריך לדונם כקטנים שיועיל להם תשובה להשיבם אל ה'. וע"כ אמר פסוק זה גם המלאך מיכאל לדונם לכף זכות.

ואפשר להבין בזה מ"ש רש"י ז"ל והתבוננו מאוד שימו לב להסתכל בדבר יפה, ולכאורה כיון שהכתוב מודיע שלא ה' כזאת נאמנים דברי הכתוב ומה צורך להסתכל בדברי יפה. ולפי דברינו עיקר הכוונה להתבונן בשכליות שהוא נגד השכל ובהכרח אינו אלא מכתו של הס"מ והיא מליצה ישרה שאמרו המלאך מיכאל כנ"ל.

קבר

ומעתה נחוי אנן במצבינו השפל בעוה"ר והתבוננו מאוד כפרש"י ז"ל להסתכל בדבר יפה, הן היתה כזאת כמהפכה הרעה שנעשה כעת בישראל אשר כמה אנשים שומרי תורה ומצות אשר הכירו עד עכשיו מומאת הציונות אשר כל מעשי' ותחבולותי' והצלחותי' היא מעשה השטן להסית ולהדיח עם רב מישראל, ופתאום נהפך לבם בקרבם ומדברים כאחד הציונים המובהקים ומתפעלים כ"כ מהצלחת הרשעים אף במה שנוגע לעיקרי האמונה, ובביהמ"ד הוא צועק בקול איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת בפרוץ רשעים וגו' להגיד כי ישר ה' וגו' ואינו מרגיש כלל כי הוא בעצמו הוא מאותן הכסילים במלוא מובן המלה להתפעל כ"כ מפריחת והצלחת הרשעים, ומי לא ידע שכן דרך השטן להרבות מעשים ותחבולות שונות אף בנסים יותר גדולים להסתבב מעשים שונים ומשונים של צביעות ורמאות בשוא ובשקר לסמות עיני הכשרים לירד לחדרי בטנם כאשר הארכתי קצת בזה למעלה, ועוד הרבה יותר ממה שכתבתי יש בזה הענין מה שקצר היריעה מהכיל להביא הכל על הגליון, וכ"ז הם דברים גלויים וידועים לעיני כל יודעי ספר אלא שצריך ליתן לב להתבונן בדבר. והאיד אפשר שהמאמין באמת בהש"ת ובתורתו הקדושה לא ישים אל לבו להתבונן ולבקש האמת אלא יפנה לבו אל האילולים של הציונות.

ובעצם המלחמה כבר כתבתי שלא הי' בה נס כלל אלא הצלחה מרובה כאשר אנו רואים כמה פעמים אף בסתם בני אדם עשירים שמצליחים הצלחה יתירה להתעשר יותר מהרגיל ואינו עולה על הדעת לחשוב שהוא נס אלא הצלחה יתירה מהטבע. אמנם המחשבה הזאת שנהפכו כ"כ לכבות בנ"י לדברי שוא והכל זה א"א כלל בדרך הטבע לפי שכל האנושי, אלא הוא נס גדול מהס"מ כמו שנעשה גם ביום ראשון של יצירת האדם שעשה הס"מ נסים נוראים בשביל להסית יציר כפיו של הקב"ה, כאשר הבאתי למעלה מדברי הראשונים ז"ל. ובאותן שכבר נזרקה מיונות בלבבם אין תימה כי אינם צריכים אלא לעילה כל דהו שיוכלו להגיד כמו פיהם מה שכבר נשרש בלבבם. וגם אותן המשוחררים מכבוד וממון וכדומה ג"כ אין תימה כי השוחר יעור. אבל התימה היא שיש גם אנשים כשרים ההולכים לפי תומם ואין להם שום תועלת בזה ואעפ"כ נפלו בשוחה העמוקה עצת הקליפה הטמאה הנוראה הזו. וזה כמו שמתמ' הכתוב המיר כבודי אף בלא

על הגאולה ועל התמורה

קפז

יועיל, וע"כ שאין זה אלא מכחו של הס"מ להביא רוח שמות בעולם אף באופן שא"א להבינו כמו שקרא לו הקב"ה שוטה שבעולם. ויש בזה המליצה ישרה שאמר המלאך מיכאל בזה לדונם כשוגגים ויועיל תשובתם אם יתנו לב להתרחק מרשעים ולילך בדרכי ה' דרך הצדיקים הקדושים שבדורות שלפנינו כמאה"כ צאי לך בעקבי הצאן. ויאר ה' פניו אלינו בעזרתו ית"ש.

קבה

ואפשר לרמוז זה גם במאמרם ז"ל על הגאולה ועל התמורה שלשעבר היו מקלסין על הגאולה, גם היו עושים מצות ומעשים טובים לקרב את הגאולה, ועכשיו בעוה"ר על התמורה שהמירו את כבודו ית"ש בלא יועיל המרחק את הגאולה. אבל נוכל להתנחם כי התמורה הזאת יען שהוא שלא כדרך הטבע נגד השכל כ"כ ויש בזה גם לימוד זכות כנו"ל ירחם עלינו השי"ת וירא בעניינו שאין לנו עצה אחרת אלא הגאולה ע"י משיח צדקינו. וכמו שכתב החת"ס זלה"ה לפרש הכתוב מגניינו ראה אלקים והבט פני משיחך, שהקב"ה יראה מי המה המגנינים על ישראל ויתראה שאין לנו עצה אחרת אלא הבטת פני משיח צדקינו, ואמר זה החת"ס זלה"ה בדורו, ואנן מה נענין אבתרי' בירידה הנוראה שאין לה דמיון וערך לדור שלפנינו, ובפרט בהתמורה הנוראה שקרה בזמנינו שהגענו בעוה"ר לדור שכולו חייב כאשר התנבאו זה חז"ל. וזה על הגאולה ועל התמורה שבדור של התמורה נזכה לגאולה כי אין לנו עצה אחרת. והוא רחום יכפר עון ולא ישחית וישלח לנו את אלי' זל"ט להשפיע דעת על ישראל להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם ונזכה לגאולה שלימה ואמיתית ולראות בנחמת ציון וירושלים ובישועת כל ישראל ושמחתן ע"י דוד משיח צדקינו בב"א.

סיימתי ב' דר"ח אלול חודש הרחמים, לם' למען תחי' וירשת את הארץ וגו'.

ולחיבת הקודש נעתיק פה להשלמת הענין דברים חוצבים להבות אש מה שכתב
הגה"ק היעב"ץ זללה"ה בספרו מגדול עוז בעלית היראה ככתבו וכלשונו
בלי תוספת וגרעון כי לשון חכמים מרפא, וישמע חכם ויוסיף לקח. וזל"ק:

אל יפול לב אדם עליו בראותו דברים זרים למכע ופלאים ודוגמת נסים נעשים
לפעמים על ידי מסיתים ומדיחים ואפיקורסים כמו שאה"כ כי יקום בקרבך
נביא וגו' ונתן אליך אות או מופת ובא האות והמופת, אל יפנה אל המעשים
המתמיהים ההם ואל יחלש לבך באמונתך מחמתם ח"ו ככתוב אחרי ה' אלהים
תלכו אותו תיראו וגו' ולא יכנס בלבבך מורא וזלתו, ואיך צריך לחקור ולחפש אך
ומה נעשו אותן הדברים המבהילים אם בכשוף בלאט או בתחבולות אחיות עינים
והדומה אלא אפילו אם ברור לך הדבר שנעשה בדמות נס נקי מכל חשד ערמה
מכל מקום אל יפוג לב ולא יסוג אחור ואל תשגיח בכל האותות והמופתים שיעשו
מסיתים ומפתים להניא לבבך מדרך תורתך ואמונתך המאומתים אשר באת
עמהם בברית ואסריך בעבותים וקשרוך בחבלים כל יתקו באש ובמים ובצוק
העתים אפילו יצאו כוכבים ממסילות ומזלות בלי עתם, לא יכלו להתיר קשרי
עבותות האהבה שביך ובין אלהיך כמ"ש חז"ל אפילו אם מעמיד נביא חמה
באמצע הרקיע כיהושע בן נון אל תשמע לו לעבוד ע"ז או אפילו לבטל אות אחת
מן התורה שכן כתוב כי מנסה ה' אלהיכם אתכם וגו' לפיכך ודאי מסייעין לפעמים
מן השמים להצליח מעשה שמן לנסות בו לבות הישרים והתמימים לידע ולהודיע
צדקתם ותמימותם בעולם ולא זו בלבד בע"ז ונביא שקר אלא אפילו בנסים גמורים
הנעשים ע"י חכם וחסיד מחכמי התורה הקדושים העוסקים בבנינו של עולם וכל
מעשיהם לקיום וחיוזק הדת לא השגיחו רז"ל לבטל בשבילו אפילו דבר קל
מהסכמת הרבים בביאור חלק הקטן ממצוה בעלמא שאין לה מבוא בעניני האמונה
ושרשי הדת ואינו רק סעיף דק וקלוש מאד ודקדוק ברני טומאה וטהרה (אע"פ
שיהא לחומרא כענין מחלוקתו של עקביא ב"מ עש"י סקל"א) עם כל זה לא
הועילו כל האותות הגדולים שהראה ר"א הגדול (שהכריע כל תלמידי ריב"ז)
מאומה להכריח הרבים החולקים לחזור בהם מרעתם.

מכאן אתה דן ק"ו לדברים הנוגעים בעיקרי האמונה ויסודי התורה התחזק אל
תרף ולבך לא יחרף לא יירך מבעל הנס ולא מבעל השם ולא מבעל

על הנאולה ועל התמורה

קפט

החלום, ולא אפי' ממלאך או ממלך לא תירא ולא תחת (בדבר הנוגע לכבוד שמים, אבל במה שאינו מתנגד לרצון שמי' אתה מוזהר לירא גם ממנו כמורא שמים שכן הוקש בכתוב ירא את ה' בני ומלך וכדרך שענו חמ"ו לנ"ג) ועל זה נאמר בתורה בנביא שקר לא תגור ממנו, ונצטוה יהושע אל תירא ואל תחת וכן בכל העוסקים במלחמות מצוה נאמר אל יך לבבכם אל תיראו ואו' אל תירא כי אתך אני אל תירא כי אני אלהיך וגו' ואמר אל תיראי תולעת יעקב וגו' ואמר מי את ותיראי מאנוש ימות וגו' ותשכח ה' וגו' ותפחד תמיד מפני חמת המציק וגו' ואיה חמת המציק וגו' שאין גורם מורא הרעים אלא החטא ואמר רחמי מעושק כי לא תיראי וגו' ואמר הן גור יגור אפס מאותי כי מוראו של השי"ת באמת מבריה כל מורא וולתו.

וכן לא יחלוק אדם כבוד לגדול ותקיף במקום שיש ח"ה אין החנוני מקיף, ולאפרושי מאיסורא אין חולקין כבוד לרב ולא תירא מחכמה עושר וזקנה וכ"ש שלא תתיירא ולא תתבייש מפני המלגלגים ומלעיבים גם במלאכי אלקים עד אשר הומק לשונם בפיהם וזכרם נעקר סוף סוף שפת אמת תעמוד לעד ועד ארגיעה לשון שקר וק"ו שאין לירא ולשתוק ולהשים יד לפה במקום שיש חילול השם גדול וחשש להבת אש דת ירפה שארית חמות תחגור חרבך על ירך גבור הפץ עברות האף תספה לא תחמול ולא תכסה ביום נקם, ועל כותבי פלסתר לא תהא פסכת כופה. ואע"פ שיראו בעצמן סימני מהרה וכו' אל תאמן בהם כי שבע תועבות בלכם ורוח עושים מסך בקרבם וכן דרכן של מספרי לשון הרע לערב בתוכו אמת וכך ענשו של בדאי שאפילו כשאומר אמת אין שומעין לו וכדרך שאמרו בקלה ממנו ובחכם כשר שבכשרים התחיל הוא אוסר והן מתירין כי היכי דלא נגדרו בתריה עאכו"כ שכן צריך לנהוג עם אלו המסיתים ומדיחים המפתים את השוטמים מעוטי מדע חסר שכל ריקי מוח רכי לבב בדברי מוסרים ובעניני תוכחה ויראה וברמזי קבלה שלא להטות אוזן אליהם מטוב ועד רע ונענש ר"א נתפס למינות על ששמע ד"א של תורה ממין וההנהגה, וכל ספריהם וכתביהם צריך לשורפן עם אוכרותיהם כמ"ש רבי טרפון שאפילו אדם רודף אחריו להרגו ונחש רץ אחריו להכישו נכנס לבית עבודה זרה ואין נכנס לבתיהם של אלו, וכל שכן שלא לקרות לעיין בדבריהם כי רעות במגורם בקרבם ישימו ארבע מתחת למדם הסתירו חרבם תבוא בלכם פרשו רשת ליד מעגל לירות כמו אופל האנשים ההולכים לתומם לצודם בחרמם

על הגאולה ועל התמורה

לאברהם ולהומם מן ההיתר יבואו אל האסור לפרוק עול תורה להניחו על קרן הצב"י שבור ולכתוב על קרן השור ועגל חדש, אין להם חלק באלקי ישראל.

ודואנא אני כי קרבו הימים אשר אין בהם חפץ שיעד דניאל ובני פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו, ואם כבר פתאים עברו ונענשו כשלו ונפלו היו לשמה לשמצה בקמיהם כרובם כלו בעשן כלו אך לא ספו תמו, מקצתם נשארו שרשים רעים שלא נגממו והיה במחשך מעשיהם יומם תתמו על עם ה' סוד יערימו להפוך המלכות למינות ובית ועד לזנות התחכמו, ויש לחוש פן ח"ו עם הארץ עיניהם יעלימו, ביחוד אחר שבעוה"ר כל ח"י קללות שקלל ישעיה הנביא ועל כולם המכה אשר לא כתובה זו ההפלאה יחד נתקיימו, וכן נבואת הושע רבו מבלי הדעת עמי נדמי. וחתם דניאל עוד יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים והמשכילים יבינו לכן העידותי כך היום שתהיה מן משכילי עם אשר יבינו לרבים שיעמדו על עמדם, ולא ירפו ידם כל ימירו את כבודם כי קרובה ישועת ה' לבוא וצדקתו להגלות לעיני כל אדם. ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש גבור חיל חזק ואמץ אל תירא ואל תחת ולא תהא נרדם, חפץ ה' בידך יצליח ותשבר כעץ עולה שמדא עבירא דבטלה ועשוין בעלי זרוע ליפול ואם אין איש מתחזק עמך כל שכן ששכרך כפול וקורא לך גדר פרץ משוכב נתיבות להשיב לב אבות על בנים. אכן צריך לזה ולכיוצא בו ערמה, וע"ז אמר הוי ערום ביראה ובתחבולות תעשה לך מלחמה. עכל"ק של הגה"ק יעב"ץ זלה"ה.

מאמר זה נשמט מההוצאה ראשונה כי הוצאת הקונטרס הי' אז חובת השעה ונאלץ מאד, ונכתב ממנו בפנים הספר רק ראשי פרקים ורמזים, אמנם כל המאמר הי' למראה עיני כ"ק מרן זצ"ל, ומפיו יקראו הרבירים במחשבה תחילה לקבעם בספר, ע"כ אמרנו בעת לספחחו אל הקודש במילואו ובשלימותו בלי שינוי כל דהו, ולכל זמן ועת לכל חפץ.

דבר ברור שעצם הכניסה למלחמה בזמן הזה, ומה גם לכוף את כלל ישראל למרוד וללחום באומות, ולהכניסם עי"ז לסכנת מות, הוא נגד דעת תורתנו הקדושה וכל העובר עי"ז וכופם למלחמה, ומפקיר דמי אלפים ורכבות נפשות ישראל לסכנת הריגה, שלא ברשות והיפך דעת תורה, הי"ז רוצח ושופך דם, ואשמת דמי ישראל תלויים בראשו, אמנם להיות כי הציונים וגירודיהם הדתיים מסלפים ומעקשים האמת באלף וק"ן טעמים של שקר, למען יצדיקו את כל מעשיהם המתועבים ולסמות עיניהם ולכם של ישראל לטעות ולמשוך אחריהם, ומענת שקר בפיהם כי היו מוכרחים לעשות מלחמה בערביים, ולהכניס בסכנת חרב אחינו בני"י שבא"י, כי האויב גידה חרבו בהם, ואמר אויב ארדוף אשמיד אהרוג ואאכר, וע"כ יצאו בחרב לקראתו מחמת ההכרח, - ומתפארים עוד לומר שהמה הם המצילים והשליכו נפשם מנגד כדי להציל את ישראל מחרב האויב, וישנם מפשרים אשר נסמית עיניהם עד כדי כך להאמין בשקריהם, ולשכחם על מעשה ההצלה אשר לא עשו מעולם, ולא הי' להם שום חלק בו, אדרבה עשו ההיפך כמו שיבואר להלן אי"ה, והסמיות עינים כזה גורם להתחברות אליהם, ורכבות מ ישראל בעוה"ר נמשכים אחריהם, ונעשו אדוקים ר"ל לע"ז הציונית ומינות וכפירה, וכבר בידרנו פעמים רבות מדברי חז"ל כי כל המתחבר אליהם ומצדיק מעשיהם, וכ"ש הנותן חיזוק להם הן בממון וכבוד או בדברים או איזה תועלת שהוא, והנוטה ומתקרב אל דעתם, הרי הוא כמותם, ונעשה שיתוף לכל מעשיהם הרעים, וענוש יענש כמותם, וה"ה ניתפס למינות וכפירה בלי שום ספק.

והנה זה דרכם של שכירי וגרורי הציונים הדתיים, להצדיק מעשיהם המתועבות של הציונים, ועוד מוסיפים טאטא על פשע לתלות כל דרכיהם הרעים בדרך התורה, ע"י שמסלפים אורחות ומשפטי התורה"ק כרצונם, ומגלים פנים בתורה כדי להשוות דעת התורה לדעתם הכוזבת ר"ל, וכוונתם ותכליתם אחד הוא לסמות עינים ולהטעות את לבב בני ישראל התמימים הרוצים בדרך התורה, ולהדמות

בעיני ההמון שהתוה"ק מסכמת ח"ו לדעתם ולמעשיהם המתועבים של מושלי הציונים, - וכמו"כ בענין המלחמה הזו שמענו שמשמיעים ומפרסמים בשם התוה"ק, שהי' המלחמה הזאת הכרחיות וחיובית עפ"י התורה, ובראשית והתחלת המלחמה השמיעו והכריזו מנהיגי הדתיים אלו דברי חיזוק לצבא חיילותם של הציונים, לעודדם אל המלחמה בשם התורה, כי הוא מלחמת מצוה וחובה, ויש בה משום לא תעמוד על דם רעך, ועוד טענות מזויזפות בשם התוה"ק אשר אין כדאי לפורטם ולהזכירם, וברור שאשמת אכדון אלפים נפשות ישראל שנשפך דמם במלחמה זו, תלויים בראשם של מנהיגי הדתיים האלה ושותפיהם מושלי הציונים, שהפקירו לסכנת חרב והרג חיי אחינו שבא"י שלא ברשות והיפך דעת תורתנו הקדושה, - ולהלן נוכיח לברר שקרום על פניהם, שאין בכל דבריהם אפי' מקצת אמת ודעת תורה וה"ה כאבק פורח וכחלום יעוף, ואדרבה מדברי הגמ' והרמב"ם ז"ל וכל הפוסקים מבואר דאין דין מלחמת מצוה נוהגת כלל בזמננו, וכמו"כ כל שאר טענותם והבליהם כולם הם היפך האמת ודעת התוה"ק, ועפ"י דין ודת תוה"ק לא לבד שלא הי' המלחמה חיובית ומצוה, אלא אדרבה היא באיסור נורא ומעשה רעה ומתועבה מכמה טעמים כאשר יתבאר,

והנה אף לפי דבריהם שהאויב גירא חרבו בהם ונכנסו במלחמה מחמת ההכרח כדי להציל חיי נפשות ישראל, כטענתם הכוזבת, וברור שאין בכ"ו אפי' מקצת אמת, וגלוי וידוע שיש ברורי דברים אמיתיים לברר ההיפך, אלא שאין רצוננו להאריך בזה, ואין צורך ונחיצות לברר פרט זה, כי אפי' נקוט שהי' כדבריהם, מ"מ אין בה צד ספק שלא הי' שום היתר עפ"י דעת תורתנו הקדושה להכניס בספק סכנת חרב את חיי אחינו שבא"י, ועצם הכנסם למלחמה הי' שלא ברשות והיפך דעת התורה מכמה טעמים.

ראשית דבר גלוי וידוע לכל רואי האמת, כי כל ההתגרות ומקור הצרות וסכנת המלחמה, כ"ו באתנו אך ורק מתוצאתה וקיומה של המדינה בממשלת הציונים, והממשלה הציונית היא שהציתה חרון אפם של הערביים בהתגרות עמהם באופנים שונים, וברור הדבר כי אילו לא היו חפצים והיו מוותרים על המדינה בממשלת הרשעה הזו, שאין בה חפץ ותועלת לא להבוי"ת ולא לכנס"י, ואדרבה היא שגרמה כל הצרות והחורבנות ועקירת הדת והתוה"ק ר"ל, ולולי

על הגאולה ועל התמורה

קצנ

המדינה וממשלתה לא הי' ולא נהי' כל המלחמה, ולא הי' שום צורך לסכן נפשות ישראל בסכנת חרב ומלחמה, ואיך יעלה על הדעת לחשוב שתורתינו הקדושה מסכמת לשפוך דם ישראל בשביל רעיון הטמא של מדינתם, ואין בזה צד ספק שאין שום היתר עפ"י התורה אפי' לאבר נפש א' מישראל בשביל כל המדינה הציונית כולה, והגם שהרשעים רוצים בקיומה ודעת רוב העולם נשמית לדעתם הנפסדה, אבל דעת תורתנו הקדושה לא תשתנה ולא תזוז מדרך האמת, וח"ו לישראל המאמין בר' ובתורתו לחשוב מחשבת פיגול וכפירה כזו, שמותר לשפוך דם ישראל עבור המדינה הציונית.

ולחלן נבאר ונברר שעפ"י דעת תורתנו הקדושה, אפי' במדינה שכולה צדיקים אין שום היתר בזמה"ז להוציא את ישראל למלחמה, כי אין דינים אלו נהוגים אלא בזמן שישראל שרוים על אדמתן וכישובן, ובזמן שיש מלך וסנהדרין כמבואר בגמ' ובפוסקים, - אלא נוסף ע"ז שעבור מדינה וממשלה של כופרים לא יצויד לעולם שתהא דעת התורה"ק מסכמת לסכן עבור קיומה נפשות ישראל במלחמה, ואפי' בהיות ישראל בישובן, עכ"פ ברור הדבר שעצם הכנסם למלחמה, ולהכניס בסכנה נפשות מישראל, אך ורק בשביל הגנת מדינתם וקיום ממשלתם, הוא באיסור גורא ומעשה מתועבה ומופקרת, ואיך יצויד שגם יהודים יודעי תורה ומאמינים בה, יצדיקו את מעשיהם הרעה הזאת, ועלינו לגלות דעתנו בפרסום ובגלוי' כי כל יהודי חרד עם א-ל ומאמין בהבוי"ת, אינו חפץ בממשלתם ובמדינתם, ועצם קיומם מתנגדת לתורתנו הקדושה ומרידה במלכות שמים, כמבואר אצלינו באריכות בספרי ויואל משה, והוא אכן נגף לכל ישראל וזה ברור ואין בה צד ספק - וברור כשמש כי בהכנסם למלחמה לא כווננו אל הצלה, ולא הי' להם חלק בהצלה גם אח"כ, אלא גרמו ההיפך הפחד והסכנה והבהלה, ומעצם אופן ההצלה כבר דברנו למעלה שהי' מחסדי השי"ת והשגחה פרטיות שריחם השי"ת עלינו והצילנו מן החרב ומן השבי ועלינו להודות ולהלל לפניו ית' על חסדיו, אבל חלילה לערב עם שבח הזה דברי נאון וכפירה ר"ל לשבח נסי הרשעים והצלחתם וכבר הארכנו לעיל בזה.

שנית דאפי' לשיטתם הכוזבת והרשעה, שחפצים ורוצים בקיום מדינתם להיות ככל הגוים בית ישראל, ובעיקר כדי למלאות תאות לבבם בעקירת הדת ותורה"ק, אבל איך יעזו פניהם לומר שהי' מלחמתם ברשות התורה, ותסמר שערות

על הנאולה ועל התמורה

ראש אך שנמצאו יהודים שמתלבשים בלבוש יראים וחרדים, ומחזיקים ידי הכופרים בשם התוה"ק, לעלות במלחמה ולהפקיר נפשות ישראל, ונבאו להם נביאות של שוא ושקר כי יצליחו במלחמתם בכח התורה, ונתנו להם דברי חיזוק כי הוא מלחמת מצוה וחובה, ומעשיהם של אלו הנביאי שקר כמעשיהם של נביאי הבעל שהיו בימי הבית ראשון ועוד גרועים מהם, וכבר ביארנו בענין אזהרת התוה"ק להתרחק ושלא לשמוע לדברי נביאי השקר, אפי' במה שיאמרו דבר שהוא מצוה ודאית, ואפי' יוכיחו לעבדות ה' אסור לשמוע לדבריהם כלל, וזו ממצות התוה"ק שלא לשמוע לנביא השקר אפי' לדבר טוב, ובעוה"ר בדורנו השפל הסמוית עינים גדולה כ"כ, עד שאפשר לפרסם השקר המוחלט והגלוי ולהלבישו בלבוש האמת וברעת התוה"ק, וימצאו אלפים ורכבות מישראל שיאמינו בשקריהם ויחשבו שדעת התוה"ק כן הוא, - והלוא ברור ושריר שעפ"י דעת התוה"ק מחויבים לעשות כל הצטדקות שבעולם למנוע מכא ברמים, ולהמנע מן המלחמה ומלהכניס בסכנת חרב נפשות מישראל לאלפים ורכבות, ונצטוונו כן בתורתנו הקדושה לבקש דרך השלום אפי' עם שונאינו, כמפורש בפסוקים, ואפי' בר כי רב דחד יומא יודע שכן הוא דעת התוה"ק, ואמרו רז"ל שהשביע הקב"ה את ישראל שלא ימרדו באומות, ואיסור העברה על השבועות קיימת אפי' על אומות השונאים אותנו ומריעים לנו כאשר בארתי בספרי ויואל משה (מאמר א' סי' ע"ה) מדברי הרמב"ם באגרת תימן ועוד מקורות נאמנים מדברי חז"ל, שאיסור התגרות ומרידה באומות נוהגת בכל דורות הגלות, ועוד נרחיב הדבור בזה אי"ה.

עב"פ ברור כשמש שדעת התורה מחייבת לעשות כל השתדלות שבעולם כדי לתווך השלום ולהמנע מן המלחמה, והרשעים האלה ממשלת הציונים עושים היפך דעת התורה ומתגרים באומות כל ימיהם, ומה עשו כביכוש סיני, האם ה' מותר עפ"י התורה לעשות מלחמה על לא דבר. אך בשביל להרחיב גבולם ושאר תועלת המדומה, וסוף מעשה נוכח לדעת, שלא ה' בו שום תועלת אלא הפסד וחורבן ואיבוד נפשות ישראל, ואפי' בשביל כל תועלת שבעולם הכי יש היתר עפ"י התורה להפקיר ולגרום אבדון נפשות ישראל, וחביב ויקר לפני השי"ת כל נפש מישראל, וכל חפצי העולם לא ישוו בה, ובודאי לא נתנה התוה"ק רשות להפקיר נפשות ישראל בשביל תועלת המדומה ובשביל אהבת הנצחון.

על הנאולה ועל התמורה

קצה

וגם עכשיו במלחמה הזו שעיקר ההתגרות הי' בשביל זכות מעבר המים, וכי מותר עפ"י התורה לשפוך דם ישראל בשביל מעבר המים, ואולי אם היו מוותרים ע"ז הי' אפשר לתווך השלום ע"י האומות המאוחדים, אלא שהציונים וגירוריהם והם"מ בראשם מסמים עיני העולם להאמינם שהי' המלחמה הכרחית, אבל בכל אופן הי' החיוב עפ"י התורה לנסות עכ"פ ולעשות כל השתדלות שבעולם ואפי' לוותר על זכות המים כדי למנוע מהמלחמה, אבל האמת הברור שאינם רוצים בדרך התורה, ולא עלה אפי' בדעתם לבקש דרך התורה, אלא כדי לסמות עינים של בני ישראל התמימים הרוצים בדרך התורה, השתתפו בעזרתם הדתיים והמתלכשים בלבוש יראים וחרדים, והם זייפו עבורם מצות התורה, ועשאו תורתו של הקב"ה פלסתר ח"ו לגלות פנים בתורה שלא כהלכה, ולכרר שדעת התורה"ק מסכמת ח"ו לדעת המינים ומעשה הרוצחים ושופכי דמים, וברור שכל המכנים את ישראל במלחמה שלא ברשות התורה ה"ז רוצח ושופך דמים, כי כל מלחמה שבעולם יש בה סכנת נפשות ר"ל, ומה שאומרים סברות שונות וברויות שלא הי' אופן ואפשרות להמנע מן המלחמה, אין כדאי לטפל בהבליהם ולדחות כל סברתם, אלא אחת היא ברור לכל בר שכל ודעת ישרה, שעל סמך סברות לכר אין היתר עפ"י דעת תורתנו הקדושה להפקיר נפשות ישראל להריגה ולסכנה ח"ו, והי"ל עכ"פ לנסות ולעשות כל השתדלות להנצל מן המלחמה, אלא שקרבות יחפצון כמו שנבאר להלן, ועל מי סמכו להכריע בדבר הנוגע לפיקוח נפשות אם ליכנס במלחמה או למנוע, וניתנה ההכרעה הזאת ביד מושליהם ומנהיגיהם כופרים ומופקרים שניקל בעיניהם דמם של ישראל, והרי על דעת כן נכנסו במלחמה שידעו במוקדם שתוצאת המלחמה יגרום לאיבוד אלפים נפשות מישראל, והכניסו את כל ישראל לסכנה בשביל תועלת וקיום ממשלתם, ומופקרים הם ומוכנים להסכים אפי' לאבדון חלק גדול מישראל ח"ו, כדי לבצע מזימתם בממשלתם ומדינתם הארורה, ואומרים כן בריש גלי ואינם בושים לפרסם רשעתם, - ואיך יעלה על הדעת לומר שהכרעת הכופרים והמופקרים האלה דעת תורה היא, ואיך לא יבושו ולא יכלמו הדתיים גרורי הציונים, להחציף פניהם כ"כ ולשקר במילתא דעבידא לגלויי' לסמות עינים ולומר שהכופרים המופקרים האלו כוונו או נתכוונו לעשות המלחמה בדעת התורה, אשר גלוי וידוע לכל רואי האמת, כי כל כוונתם להכעיס ולעשות היפך מדעת התורה, ומכ"ש בדבר הנוגע לתועלת מדינתם ולנצחונם, שזמו שמים איך החציף השקר כ"כ לדבר בריש גלי בלי בושה וחרפה

על הגאולה ועל התמורה

קצו

וכלימה דברים המוכחשים לעין כל רואה, וכל המשתף וממוגז דעת התורה עם דעת המינים והכופרים אלו, ה"ז כופר ומין כמותם ואפי' אם מתלבש באצטלותא דרבנן ויכהן פאר ככה"ג.

ימה שמצדיקים הכנסם למלחמה בטענה שהיו מוכרחים לזה מצד ספק פיקוח נפשות, ע"י שהשונאים איימו עליהם בדברים שבאים להשמיד להרוג ולאבר, אין זה אלא דברי לעג לשון רוח תשאם ותזרם כקש, ולא נאמרו אלא לאחיזת עינים ולסמות עיני השומים המאמינים בכל דבר מבלי להביט אל מקורו ושרשו, וטענה זו נדחית מכמה טעמים, ראשית דבר גלוי וידוע שלא זאת הפעם הראשון שאמרו אליהם דברי איומים כאלה, וכבר אמרו כזאת פעמים אין מספר זמן וזמנים טובא בשנים האחרונות, ומנפ"ם אם האמינו הציונים לדברי התפארות גבורתם, וחשבו שיש בכח גבורתם להשחית ולעשות ח"ו כלה, מדוע לא קשבו אזון לדבריהם ולא פחדו ולא רעדו מהם עד הנה, והי' להם להשתרל בכל הזמנים שעברו לתווך השלום עמהם, ומכ"ש שלא להתגרות בהם לצד יראתם מהם, - וראה ראינו ונתברר לכל רואי האמת כי לא פחדו כל הזמנים האלו מהם ושחקו על כל איומם והוא לפי שידעו היטב מחולשתם במלחמה, וכל עמים ידעו בדבר זה והגידו מראש כן, וגם עכשיו אין כאן אפי' מקצת אמת בדבר הפחד והראנה מאיומם, ומשתמשים בו רק לאמתלא ולכסות עינים, אמנם אף כי כן שבטחו בגבורתם, מ"מ כל מלחמה היא סכנת נפשות, ואף הגבור והנוצח יאבר נפשות במלחמה כידוע, ואחרי שכל הענין פקוח נפשות על דבר איומם ישתמש רק לאמתלא וסמיות עינים, ולפי האמת ידוע ונתברר שלא פחדו מהם כלל ושחקו על כל דבריהם, א"כ איך הותר להם להפקיר נפשות ישראל ועל מי סמכו לעשות כן, ומי הורה בדבר עפ"י דעת תורה, וברור שדעת התורה הוא להיפך, ועפ"י התורה עשו מעשה רציחה שהפקירו וגרמו נפשות ישראל לאיבוד ר"ל, וכל אלו הדתים שנתנו להם חיזוק, וזייפו להם דעת התורה"ק, הרי הם עתידים ליתן את הדין וצריך לכרות מהם ומהתחברותם עד קצה האחרון, כי ההתחברות אליהם סכנה גדולה מאוד לגוף ולנפש, וחשודים המה גם על שפכ"ד.

ובעיקר הדבר מבואר בגמ' וברמב"ם והראשונים ז"ל, דאין דין מלחמה נוהגת כלל בזמה"י, לא מלחמת מצוה ולא מלחמת רשות, דאין מוציאין למלחמת

הרשות אלא עפ"י ב"ד של שבעים וא', וכבר נתבטל ב"ד של ע"א בימי התנאים, ומלחמת מצוה אע"פ שא"צ אלי' רשות ב"ד, אבל אין מוציאים למלחמה זו אלא עפ"י מלך, ולמדוה חז"ל במס' סנהדרין (דף ע"ז ע"א) מקרא, וכן בירושלמי (פ"ב סנהדרין ה"ה ע"י"ש), ומבואר כן מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' מלכים ה"א ע"י"ש. ופשוט דאין לנו בזמה"ז דין מלך, דאין מעמידין מלך אלא עפ"י נביא וסנהדרין של ע"א, ורק בהיות ישראל על אדמתן ובישובן כמבואר בגמ' ובדברי הרמב"ם ז"ל - ויותר מזה כתבו התוס' במס' סנהדרין (דף כ' ע"ב) דפרשת המלך לא נאמרה רק על המלך שנמלך על כל ישראל ויהודה ומאת המקום, וע"כ לא הי' לאחאב דין מלך לפי שלא מלך על יהודה וגם לא מלך מאת המקום עכ"ל התוס'. ופירשתי כבר בכוונת התוס', דאע"ג דאחאב מלך עפ"י נביא אמת ועפ"י סנהדרין, אלא לפי שעבד ע"ז לא נחשב להיות מלך מאת המקום ולא היה לו דין מלך, וכ"כ הרמב"ם ז"ל (כפ"א מה' מלכים ה"ה) ז"ל נביא שהעמיד מלך וכו', והי' אותו המלך הולך בדרך התורה והמצות וכו', ה"ז מלך וכל מצות המלכות נוהגות בו עכ"ל, מבואר דמתנאי המלך והמלכות שיהי' הולך בדרך התורה והמצות, והועמד עפ"י נביא ועפ"י סנהדרין, ובלא"ה אין לו רשות.

ומבואר מדברי הנוב"י (מהד"ת חאבה"ע שאלה קכ"ט) לענין יפת תואר שכתב דלא משכחת לה האי דינא לאחר החורבן, דאין דין זה נוהג אלא בשעת מלחמה, והרי אין מוציאים למלחמת הרשות אלא עפ"י ב"ד של ע"א וכו', וכבר נתבטל ב"ד של ע"א בימי התנאים, ועוד שלאחר החורבן אין לנו מלך ולא חלוצי צבא שיהי' שייך כבוש מלחמה וכו' עכ"ל הנוב"י ז"ל. - וברור שהוסיף הנוב"י ז"ל בטעם השני לאפוקי דגם מלחמת מצוה ככה"ג שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' מלכים דעזרת ישראל מיד צר שבא עליהם הוי מלחמת מצוה, אף זו אין נוהגת לאחר החורבן כיון שאין לנו מלך, וע"כ הוכיח דלא משכחת לה דין יפ"ת בזמה"ז ע"י"ש. וכ"כ הח"ס זל"ה (באה"ע חשו' קנ"ה) לענין עשה דנקי יהי' לביתו דאינו נוהג אלא במלחמה, ואין דין מלחמה בזמה"ז, ותדע שהרי הסמ"ק שלא מנה רק המצות הנהוגים בזמה"ז השמיט מצוה זו, לפי שאינו נוהג אלא בשעה שיש מלכות לישראל ויש להם רשות להלחם עם אויביהם ולא בזמן הזה עכ"ל הח"ס זל"ה. והחינוך ז"ל בהזכירו כל אלה המצות הנהוגות במלחמה הכפיל ושנה בכל א' וא', שאין נוהגות אלא בזמן שישראל על אדמתן ובישובן, כי אז להם הרשות והיכולת בידם ע"י"ש.

וכל הפוסקים הר"ף והמור והש"ע וגו"כ לא זכרו הקד מלחמת מצוה ללחום בעזרת ישראל מיד צד הבא עליהם שכתב הרמב"ם אלא ודאי דאין נוהגת בזמננו ולית דין צריך בושש. וברור דלא ה' רצון הבו"ת ודעת התוה"ק מסכמת למסור הרשות ביד מי שהוא לכופ את ישראל ולהוציאם למלחמה, כי אם המלך אשר יבחר בו ד' ונמנה עפ"י נביא ועפ"י סנהדרין וה' הולך בדרך התורה והמצות כמ"ש הרמב"ם ז"ל שכ"י מתנאי המלך, ולו לברו נתנה תורה רשות לכופ את ישראל למלחמת מצוה לבוא בעזרת ישראל מיד צד, ומלך כזה ה"ל סיעתא דשמיא והשראת השכינה בכל מעשי ידיו לדון ולהכריע כדת של תורה בענין המלחמה הנוגע לפיקוח נפשות, - ובזמן הבית שיצאו למלחמה עפ"י סנהדרין ועפ"י מלך, היו הסנהדרין והמלך דנין בדבר בכבוד ראש באימה וביראה, אם יש הכרח בדבר להוציא את ישראל למלחמה, והרי אף בעזרת ישראל מיד הצד לא הותרה כ"א לתועלת ההצלה, ויש לדון בדבר אם ההצלה קרובה, או ח"ו הסכנה קרובה לסכן את ישראל ח"ו למיתה, ועל מי סמכו עכשיו במלחמה זו, ומי ה' המכריע בדבר הנוגע לסכן נפשות ישראל, שאין לנו לא סנהדרין ולא נביא ולא מלך ולא אורים ותומים, וניתנה ההכרעה ביד מופקדים ורשעים האלה, שנפשם ודמם של ישראל הפקר בעיניהם כמים, ועוד היום אחר המלחמה מתגרים באומות להעלות חרון אפם על ישראל, ומפקירים עי"ז נפשות אלפים ורבבות מישראל בארצות שונות, - ואפי' אם היו צדיקים ה' חטא גדול בידם על שהלכו במלחמה שלא ברשות התורה, כמ"ש לעיל דברי הרמב"ן ז"ל בפלגש בגבעה, שאעפ"י שעשו מלחמה לש"ש להגדיר פרצת עריות, אבל מפני שלא שאלו כהגון באורים ותומים נענשו מאוד, ונחשב להם לחטא נורא, - ומכ"ש באלו שכל מעשיהם לחילול ש"ש ועקירת התורה והדת, והיעלה על הדעת שעשה ד' להם נסים להצליחם במלחמתם שהוא כנגד התורה, - אלא שה' ההצלה בהשגחת הבו"ת שריחם עלינו, אבל לא ה' חלק לרשעים האלו בהצלה כלל, והם עשו הפחד והבהלה ולא ההצלה, ולא עשו שום טובה לכלל ישראל במלחמתם, אדרבה יותר טוב ה' אילו לא עשו כלום, ולא התחילו לא בהתגרות ולא במלחמה וכל הנותן הילול ושבת לרשעים האלה ולצבאם וחיילותם ה"ז מגדף ומחרף.

ומדין חיוב ההצלה משום לא תעמוד על דם רעך כתב הב"ח (בחי"מ סי' תכ"ו), דמודברי רבינו הרמב"ם ז"ל (בפ"א מה' רוצח הי"ג) שכתב ויכול להצילו וכו',

על הגאולה ועל התמורה

קצט

משמע דוקא בראין ספק שיכול להצילו או רמיא חיובא עלי, אבל אינו חייב להכניס עצמו אפי' בספק סכנה להצלת חברו, וכ"כ הסמ"ע בס' הג"ל דהגם שאמרו בירושלמי דמחויב אפי' להכניס עצמו בספק סכנה עבור הצלת חברו, אבל השמיטוהו הפוסקים והרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור לא הביאו הך דירושלמי בפסקיהן, ומטעם זה השמיטו גם המחבר והרמ"א ו"ל עכ"ל הסמ"ע, - ועיין בפתחי תשובה שם מ"ש בשם ס' אגודת איזוב טעם נכון מה דהרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור לא הביאו הך דירושלמי בפסקיהן, משום דס"ל דתלמודא רידן פליג על הירושלמי בהא, וציין בפ"ת לדברי הרדב"ז (ח"ג ס' תרכ"ז) שכתב בפשיטות דספיקא דיד' עדיף מודאי דחברי, ואפי' יש ספק חשש סכנה להמציא אינו מחויב בדבר דחיו קודמים לחיי חברו, וכן משמע מדברי הרמב"ם ו"ל (כפ"כ מה' שנת הכ"ג) שכתב ומצוה על כל ישראל שיכולין לבוא ולצאת ולעזור לאחיהם שבמצור ולהצילם וכו' הרי מבואר מאריכות לשונו דדוקא בדליכא ספק שיכולין להציל כמו שהוכיח בב"ח הג"ל. - מכ"ש במלחמה שהסכנה קרובה ח"ו, ואין ההצלה ברורה, ולפעמים מכניס את עצמו ואת חברו לסכנה, ודאי שאין בזה לא תעמוד על דם רעך, ואין בזה צד ספק אלא שהארכנו בזה להוציא מדעת המינים המצדיקים מעשה הרשעים, כאלו הי' במלחמה הזו חיובא ומצוה עפ"י דעת תוה"ק ודי בזה למבין.

תורה

ויצא

לא, יב. שא נא עיניך וראה כל העתודים, סימן פב, עמוד קלא.

שמות

ד, ת. והיה אם לא יאמינו לשתי האותות האלה, סימן לב, עמוד ע.

ד, ט. ולקחת ממימי היאור, סימן לב, עמוד ע.

וארא

ו, כא. והדגה אשר ביאור מתה, סימן פד, עמוד קלה.

בא

י, כג. לא ראו איש את אחיו, סימן לז, עמוד עו.

חשא

לב, ב. כי זה משה האיש, הקדמה, עמוד יט. סימן כה, עמוד נט.

קדושים

יט, לא. אל תפנו אל האלילים, הקדמה, עמוד כא.

כ, ה. ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו, סימן ע, עמוד קיט.

בחקותי

כו, יז. ורדו בכם שונאיכם, סימן סג, עמוד קיא. סימן צט עמוד קנג.

כו, כה. והבאתי עליכם חרב נוקמת נקם ברית, סימן קיד, עמוד קעב.

כו, לג. לא יגאל, סימן קכ, עמוד קפ. במדבר

ב, יז. איש על ידו לדגליהם, סימן צז, עמוד קנא.

בהעלותך

יא, ד. והאספסוף אשר בקרבו התאו

תאוה סימן כו, עמוד ס.

יא, כד. הצאן ובקר ישחט להם, סימן כו, עמוד סא.

שלח

טו, כו. ונסלח לכל עדת בני ישראל כי לכל העם בשגגה, סימן קכב, עמוד קפג.

קרח

טז, ד. רב לכם בני לוי, הקדמה, עמוד ט. טז, טו. אל תפן אל מנחתם, סימן סח, עמוד קיז.

בלק

כב, כב. ויתיצב מלאך ה' בדרך, סימן כ, עמוד נא.

פנחס

כה, ז. וירא פינחס, סימן קיז, עמוד קעו. פנחס

כה, יא. בקנאו את קנאתי בתוכם, סימן קטז, עמוד קעה.

מסעי

לג, נה. והי' אם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם, הקדמה, עמוד כה.

לה, י. כי אתם עוברים את הירדן, סימן נה, עמוד צח.

ואתחנן

ד, כה. כי תוליד בנים ובני בנים, סימן עח, עמוד קכו.

ו, ד. שמע ישראל וגו' ה' אחד, הקדמה, עמוד כד.

ראה

יב, כג. רק חזק לבלתי אכול הדם, סימן קיא, עמוד קסט.

יג, ד. כי מנסה ה' אלקיכם אתכם, סימן כה, עמוד נט.

יג, ז. אשר לא ידעת אתה ואבותיך, סימן פה, עמוד קלו.

תשא - כי זה משה האיש, כדמות משה
הראה להם השטן, הקדמה עמוד יט, סימן
כה, עמוד נט.

קדושים - אל תפנו אל האלילים, דעו את
מי אתם מחליפין במי, הקדמה, עמוד כא,
סימן קכ, עמוד קפא.

בחקותי - ורדו בכם שונאיכם, איני
מעמיד שונאים אלא מכם ובכם, סימן סג,
עמוד קיא. סימן צט, עמוד קנג.

במדבר - איש על ידו, רוח של צדו קרוי
על ידו, סימן צז, עמוד קנא.
בהעלותך - והאספסוף, אלו הערב רב,
סימן כו, עמוד ס.

קרח - רב לכם בני לוי, ולא טפשים היו,
הקדמה, עמוד ט.

קרח - אל תפן אל מנחתם, אף חלקם לא
יקובל לפניך לרצון, סימן סח, עמוד קיז.
בלק - ויתיצב מלאך ה' בדרך, למנעו
מחטא, סימן כ, עמוד נא.

מסעי - כי אתם עוברים את הירדן, על
מנת כן תעברו, סימן נה, עמוד צח.

ואתחנן - ה' אלקינו ה' אחד, ה' שהוא
אלקינו עתיד להיות אחד, הקדמה, ע' כד.

נביאים

שופטים

ב' יד. וימכרם ביד אויביהם, סימן קכ,
עמוד קפ.

שמואל

א', טו. כד. כי יראתי את העם ואשמע
בקולם, סימן קיח, עמוד קעז.

מלכים

א', יב. וימכור אותם ביד כשדים, סימן
קכ, עמוד קפ.

ב', ח. ה. זאת האשה וזה בנה אשר החיה

יג, ט. לא תחמול ולא תכסה עליו, סימן
פח, עמוד קמא.

יג, יח. ולא ידבק בידך מאומה מן החרם,
סימן קי, עמוד קסח.

טו, כג. על הארץ תשפכנו כמים, סימן
קיג, עמוד קעא.

שופטים

טז, יט. כי השוחד יעור עיני חכמים, סימן
פא, עמוד קל.

כ, א. כי תצא למלחמה על אויביך, ורש"י
שם, סימן קיג, עמוד קעב.

תצא

כג, י. כי תצא מחנה על אויביך, הקדמה,
עמוד ז.

כג, טו. ולא יראה כך ערות דבר ושב
מאחריך, הקדמה, עמוד ז.

כג, יט. לא תביא אתנן זונה, סימן צא,
עמוד קמד.

תבא

כח, נט. וחללים רעים ונאמנים, סימן יד,
עמוד מד.

תרגום יוב"ע

בשלח - ואמר פרעה לבני ישראל, אליו
דתן ואבירם, סימן סא, עמוד קח.

יתרו - ואשא אתכם על כנפי נשרים,
וטענית יתכן על עננין וכו', סימן לו,
עמוד עז.

תשא - וירא את העגל, שטנא הוה בגוי,
סימן טז, עמוד מז.

רש"י על התורה

שמות - ולקחת ממימי היאור, שהיו
עובדים לנילוס, סימן לב, עמוד ע.

בשלח - בחר לנו אנשים, יראי חטאי
שתהא זכותן מסייעתן, סימן יג, עמוד מב.

אלישע, סימן קו, עמוד קסג.
ישעיה

א. יב. מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי,
סימן צד, עמוד קמו. סימן צה, עמוד
קמט. סימן צז, עמוד קנא. סימן צח, עמוד
קנא.

א, כו. ואשיבה שופטיך כבראשונה, סימן
פה, עמוד קלה.

ה, כא. הוי חכמים בעיניהם ונגד פניהם
נבונים, הקדמה עמוד ט.

כט, יד. ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבونی
תסתתר, סימן קיה, עמוד קעז.

לח, ו. וגנתי על העיר הזאת, הקדמה,
עמוד יח.

לח, יז. הנה לשלום מר לי מר, הקדמה,
עמוד יח.

מ, א. נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם,
סימן סד, עמוד קיב.

מה, יד. ישראל נושע בה' תשועת עולמים.
סימן סה, עמוד קיג.

נא, יא. ופדויי ה' ישובון, סימן סה, עמוד
קיג.

נד, יא. עני' סוערה לא נוחמה, סימן סד,
עמוד קיב.

סא, ה. ועמדו זרים ורעו צאנכם, סימן
קיה, עמוד קעת.

סו, טז. כי באש ה' נשפט, הקדמה, עמוד
ט.

ירמיה

ב, ב. זכרתי לך חסד נעורייך אהבת
כלולותיך, סימן קכב, עמוד קפד.

ב, יא. ההימיר גוי אלקים והמה לא
אלקים, ורש"י שם, סימן קכא, עמוד
קפא.

ה, א. שוטטו בחוצות ירושלים, סימן עז,
עמוד קכז.

ז, ד. אל תבטחו אל דברי שקר לאמור
היכל ה' המה, ת"י ורש"י שם, סימן צח,
עמוד קנא.

ז, ו. ודם נקי אל תשפכו במקום הזה,
סימן צט, עמוד קנד.

ז, יא. המערת פריצים ה' הבית הזה,
רש"י ורד"ק שם סימן צב, עמוד קנב.

ח, ט. בדבר ה' מאסו וחכמת מה להם,
הקדמה, עמוד ט.

יד, יג. לא תראו חרב ורעב לא יהי לכם,
ות"י ורד"ק שם, סימן עה, עמוד קכד.

כג, כט. הלא כה דברי כאש, הקדמה,
עמוד ט.

לג, כה. אם לא בריתי יומם ולילה, סימן
קיד, עמוד קעב.

יחזקאל

יד, ה. למען תפוש את בני ישראל בלבם,
סימן עא, עמוד קכא.

לו, לג. אני ה' בניתי הנהרסות נטעתי
הנשמות, סימן פג, עמוד קלג.

הושע

ד, ת. כרובם כן חטאו לי, סימן עח, עמוד
קכז.

ח, ד. כספם וזהבם עשו להם עצבים,
סימן עח, עמוד קכז.

יד, י. צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו
בם, הקדמה עמוד ט. סימן יח, עמוד מט.

מיכה

א, ז. כי מאתנן זונה קבצה, סימן צא,
עמוד קמד.

ג, י. בונה ציון בדמים וירושלים בעולה,
ורד"ק שם, סימן קטו, עמוד קעד.

פז, ה. ולציון יאמר איש ואיש יולד בה, סימן קב, עמוד קנז.

צב, ז. איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת, סימן נב, עמוד צד. סימן קכד, עמוד קפו.

קה, כח. שלח חושך ויחשיך ולא מרו את דברו, סימן לז, עמוד עה.

קו, יט. וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב, הקדמה, עמוד כ.

קז, כב. ויזבחו זבחי תודה ויספרו מעשי ברנה, סימן ה, עמוד לג. סימן ט, ע' לח.

קיט, קכא. עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושי, סימן קיד, עמוד קעב.

קלט, כ. אשר יומרוך למזימה, סימן לד, עמוד עב.

משלי

א, טו. בני אל תלך בדרך אתם, סימן צב, עמוד קמה.

ב, יט. כל באיה לא ישוכן, סימן סח, עמוד קטז.

ג, לד. אם ללצים הוא יליץ, סימן יד, עמוד מדר. סימן כ, עמוד נב. סימן ס, עמוד קז.

ה, ח. הרחק מעליה דרך, סימן צא, עמוד קמד.

יד, יא. בית רשעים ישמד ואהל ישרים יפריח, סימן פה, עמוד קלה.

כא, ל. אין חכמה ואין עצה ואין תבונה נגד ה', סימן קיז, עמוד קעו.

כו, כה. אל תאמן בו כי שבע תועבות בלבו, סימן ע, עמוד קכ.

איוב

ב, ו. אך את נפשו שמור, הקדמה, עמוד יד.

ג, יא. ראשיה בשוחד ישפטו, סימן פז, עמוד קלח.

זכריה

ג, ב. יגער ה' כך השטן הבוחר בירושלים, סימן קג, עמוד קס.

מלאכי

ב, יז. הוגעתם ה' בדברייכם, סימן ב, עמוד כט. סימן ט, עמוד לח.

ג, יג. אמרתם שוא עבוד אלקים, סימן א. עמוד כז.

ג, טז. אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, סימן עא, עמוד קכ.

כתובים

תהלים

ב, ד. יושב בשמים ישחק, סימן סג, עמוד קיא.

ט, יח. ישוכו רשעים לשאולה כל גוים שחכי אלקים, הקדמה, עמוד טו.

יט, ב. השמים מספרים כבוד א-ל, סימן א, עמוד כח.

יט, ט. מצות ה' ברה מאירת עינים, הקדמה, עמוד ט.

מו, ב. עזרה בצרות נמצא מאוד, הקדמה, עמוד כג.

מו, ג. על כן לא נירא בהמיר ארץ, הקדמה, עמוד כב.

נ, טז. ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, סימן קו, עמוד קסג.

סח, לא. בור עמים קרבות יחפצון, הקדמה, עמוד יב. סימן מז, עמוד פט.

עט, א. מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך, סימן ק, עמוד קנד.

פד, י. מגינינו ראה אלקים והבט פני משיחך, סימן קכה, עמוד קפז.

י: אפילו בשעה ששיגר הקב"ה שלום לחזקיהו מר הוא לו, הקדמה, עמוד יח.
 כח: ה' רוכב על החמור ירד ויתפלל, סימן קב, עמוד קנז.
 כט: טעה בברכת המינין מעלין אותו, ורבינו יונה שם, סימן סט, עמוד קיז.
 ל: ישב במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת, ותוס' שם, סימן קב, עמוד קנז.
 ל: המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, סימן קיז, עמוד קעז.
 לב: ואשר הרעותי שבראתי את היצר הרע, סימן קכב, עמוד קפד.
 לד: אם אין שם כהן אלא הש"ץ לא ישא את כפיו, סימן קב, עמוד קנז.
 לה: הרבה עשו כר"י ועלתה בידם, והרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם, סימן קיח, עמוד קעז.
 לח: כד מפיקנא לכו עבידנא לכו מילתא, סימן ל, עמוד סו.
 נד: ארבעה צריכין להודות, סימן לה, עמוד עד.
 סג: הוא מטמא והם מטהרים כי היכי דלא ניגורו אבתרי', סימן צ, עמוד קמג.
 שבת
 יא: אין מספיקין לכתוב חללה של רשות, ורש"י שם, סימן נא, עמוד צג.
 ל: מגלגלין זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב, סימן פח, עמוד קמא.
 מט: תפלין צריכין גוף נקי כאלישע, ותוס' שם, סימן נז, עמוד קב.
 נה: מדת הדין קטרגה בבית ראשון על צדיקים על שלא מיחו, סימן קטז, עמוד קעה.
 סג: חישב לעשות מצוה ונאנס מעלה עליה

טז, יג: ישפך לארץ מררתי, הקדמה, עמוד יד. סימן כ, עמוד נב.
 דניאל
 יב: י: יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים, סימן פו, עמוד קלז.
 דברי הימים
 א' ז, מ: והתיחשם בצבא המלחמה, סימן יג, עמוד יב.
 רות
 ד, ז: וזאת לפנינו בישראל על הגאולה ועל התמורה, הקדמה, עמוד ג. סימן קכ, עמוד קפ. סימן קכה, עמוד קפז.
 שיר השירים
 א, ח: צאי לך בעקבי הצאן, ורש"י שם, סימן קיח, עמוד קעח.
 ח' ח: אחות לנו קטנה, סימן קכא, עמוד קפב.
 איכה
 ה, ג: על זה דוה לבנו על אלה חשכו עינינו, ורש"י שם, סימן קו, עמוד קסד.
 אסתר
 ב, ה: איש יהודי היה בשושן, סימן לח, עמוד עז.
 תלמוד בבלי

ברכות
 ו: כיון שנצטרך אדם לבריות פניו משתנות ככרום, סימן פא, עמוד קל.
 ז: ההוא צדוקי דהוה בשיבבותי' דריב"ל, ותוס' שם, סימן סז, עמוד קטז.
 ח: איכא סבי בבבל וכו' דמקדמי ומחשכי לבי כנישתא היינו דאהני להו, סימן קב, עמוד קנח.
 י: יתמו חטאים ולא חוטאים, ורש"י שם ומהרש"א, סימן סז, עמוד קטו.

ביצה

כה: מפני מה ניתנה תורה לישראל, מפני שהן עזין, סימן ז, עמוד לו.
לב: כל המצפה על שלחן אחרים עולם חשך בעדו, סימן פא, עמוד קל.

תענית

ב: ג' מפתחות בידו של הקב"ה, סימן ככ, עמוד נה.
טו: מוציאין את התיבה לרחובה של עיר, סימן ככ, עמוד נה.
כה: רבי אליעזר גזר י"ג תעניות ולא ירדו גשמים, סימן ככ, עמוד נה.

מגילה

ז: שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות סימן לט, עמוד פ.
יא: כשבת המלך לאחר שנתיישרה דעתו, סימן קא, עמוד קנו.
יב: מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל כלי' שנהנו מסעודתו של אותו רשע, ורש"י שם, סימן יא, עמוד מ. סימן קא, עמוד קנו.
יב: מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני, ורש"י ומהרש"א שם, סימן לח, עמוד עו.
יג: אית בהו רבנן א"ל עם אחד הן, סימן ע, עמוד קיט.
יז: כיון שכלו הפושעים מתרוממת קרן הצדיקים, סימן פה, עמוד קלה.
כה: מעשה עגל שני נקרא ולא מתרגם, סימן טז, עמוד מו.
כה: לעולם יהא אדם זהיר בתשובותיו, סימן טז, עמוד מז.
כט: עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחור"ל שיקבעו בא"י, ומהרש"א שם, סימן קב, עמוד קנת.

הכתוב כאלו עשאה, סימן עא, עמוד קכא.
פח: הדור קבלוה בימי אחשורוש, סימן לט, עמוד עט.
קד: מאי טעמא כרע' דקו"ף תלו', סימן ס, עמוד קז.

קיג: הלכה ובאה עד שמצאה בני אדם המהוגנין, סימן פא, עמוד קלא.
קית: כל הקורא הלל בכל יום הרי זה מחורף ומגורף, סימן לד, עמוד עא.
קלט: ראשי' בשוחד ישפטו, לפיכך מביא הקב"ה ג' פורעניות, סימן קטו, עמוד קעד.

פסחים

נ: כאן בעושי' לשמה כאן בעושי' שלא לשמה, סימן צד, עמוד קמח.
נ: לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפילו שלא לשמה, סימן צד, עמוד קמו.
פה: אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים, סימן קב, עמוד קנת.
קית: מי גרם להם לישראל שיתפזרו בין האומות קרבות שהיו חפצים, ומהרש"א שם, הקדמה, עמוד יב. סימן מז, עמוד פט.
יומא
ט: מקדש ראשון חרב מפני ג' דברים ע"ז ג"ע ושפ"ד, סימן קטו, עמוד קעג.
סט: בטלוה ליצרא דעבודה זרה, סימן נ, עמוד צג.
פו: היכי דמי תשובה באותו מקום, סימן מג, עמוד פה.
סוכה
נב: היצר הרע מניח כל האומות ומתגרה בישראל, סימן קכב עמוד קפד.

תגיגה

ה. וזוא לעללא לא שכיחא, סימן עד, עמוד קכד.

יבמות

ו. לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש, סימן צה, עמוד קמח.

קב. אם יבא אלי' ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו, סימן סו, עמוד קיד.

כתובות

עא. אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה, סימן קב, עמוד קנו. סימן קטו, עמוד קעד.

קה. מקבלי שוחד נוטלין שוה פרוטה ומסמין עיניהם, סימן פא, עמוד קל. קה: מאי שוחד שהוא חד, סימן פז, עמוד קלח.

פא. מפני מה חרבה ירושלים על שלא ברכו בתורה תחלה, סימן נה, עמוד ק. סוטה

לד. דעו על מה אתם עוברים את הירדן, סימן נה, עמוד צח.

מח: יצאה בת קול יש בכם אחד שראוי שתשרה עליו שכניה, סימן סט, עמוד קיח.

מח: מה נאכל מחר הרי זה מקטני אמנה, סימן פ, עמוד קכח.

מט: על מה יש לנו להשען על אבינו שבשמים, סימן קיח, עמוד קעט.

גיטין

נו. תן לי יבנה וחכמיה, סימן לה, עמוד עב.

נו: טיטוס נטל סייף וגידר את הפרוכת,

סימן לא, עמוד סח.

נו. מי כמוך באלמים שאתה שומע גידופו ושותק, סימן צג, עמוד קמו.

סא. אין מחזיקין ידי עוברי עבירה, סימן ד, עמוד לא. סימן צג, עמוד קמו.

ע. סעודתך שהנאתך ממנה משוך ירך הימנה, סימן כח, עמוד סד.

קידושין

לא: מזמור לאסף קינה לאסף מיבעיא לי, ורש"י שם, סימן ק, עמוד קנד.

לט: ודילמא מהרהר בעבודה זרה הוה, סימן טו, עמוד מה. סימן עא, עמוד קכא. עו: כל מי שהי' מוכתב בחיילותיו של דוד אין בודקין למעלה, סימן יג, עמוד מב.

בבא מציעא

מז. גאולה זו מכירה, תמורה זו חליפין, וחוס' שם, סימן קכ, עמוד קפ.

נט: תורה לא בשמים היא, סימן לב, עמוד סט. סימן סו, עמוד קטו.

בבא בתרא

יד. משה כותב בדמע, סימן מ, עמוד פ. טו: כפל הקב"ה שכר לאיוב בעולם הזה, הקדמה, עמוד יד.

טו: גדול הנאמר באיוב ממה שנאמר באברהם, הקדמה, עמוד טו.

טז. אין אדם נתפס בשעת צער, ורש"י שם, הקדמה עמוד טו.

טז. קשה צער של שטן יותר משל איוב, ומהרש"א שם, הקדמה, עמוד יד.

פט: אי לי אם אומר אי לי אם לא אומר, הקדמה עמוד י. סימן יח, עמוד מט.

קסד: ג' עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום, סימן נח, עמוד קד.

סנהדרין

לז. הנהו בריוני, פרש"י פריצים, סימן סז, עמוד קטו.

לח: אפיקורס ישראל כל שכן דפקר טפי, הקדמה, עמוד ח. סימן טו, עמוד מה. סא: המן גופי' עבודה זרה הוה, סימן לח, עמוד עז.

פא. כפרת פינחס מכפרת והולכת לעולם, רש"י ומהרש"א שם, סימן קיז, עמוד קעו.

פב. כל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב, ורש"י שם, סימן קיז, עמוד קעו.

צ. מי שאינו מאמין לנביא חייב מיתה, סימן סד, עמוד קיב.

קב: אי הות החם הות נקיטנא בשיפולי גלימאי ורהטת אבתראי, סימן עז, עמוד קכה.

קג: מנשה העמיד צלם בהיכל, סימן צו, עמוד קמט.

קג: בכבודי לא מחיתם בכבוד בשר ודם מחיתם, סימן ה, עמוד לג.

קה. אחריני אתו לעולם הבא, הקדמה, עמוד טו.

קט: און בן פלת אשתו הצילתו, סימן סא, עמוד קח.

קט: און שישב באנינות, פלא שנעשו לו פלאות, סימן מג, עמוד פד.

קי. היקום זה ממנו של אדם שמעמידו על רגליו, סימן קי, עמוד קסח.

שבועות

לה: בפלגש בגבעה לא ביחנו אם לנצח או לנצח, סימן ה, עמוד לג.

לט. אין לך משפחה שיש בה מוכס שאין

כולה מוכסין, סימן ע, עמוד קיט.

מכות

י: בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, ומהרש"א שם, סימן כ, עמוד נב. סימן צו, עמוד קנ.

עבודה זרה

יז. הרהק מעלי' דרכך זו מינות, סימן צא, עמוד קמד.

יז. כל הפורש ממינות מיית, רש"י ומהרש"א שם, סימן סח, עמוד קטז.

יז. שמא מינות בא לידך והנאך, ומהרש"א שם, סימן צא, עמוד קמד.

יח. אי עבדת איסורא לא מתרחיש ניסא, סימן יא, עמוד לט.

יט. במצוותיו חפץ ולא בשכר מצוותיו, סימן צח, עמוד קנב.

כז: המינין מורדין ולא מעלין, סימן סו, עמוד קטו.

מה: גידוע עכו"ם קודמין לכיבוש א"י, הקדמה, עמוד ז. סימן נב, עמוד צה. סימן נב, עמוד צז.

נה. שחטו לי גברא ואייתא מיטרא, סימן יד, עמוד מד. סימן כב, עמוד נד.

נה. בא לטמא פותחין לו, סימן יד, עמוד מד.

אבות

פ"א, מ"ו, והוי דן את כל אדם לכף זכות, סימן ע, עמוד קיט.

פ"א מ"א, הכמים הזהרו בדבריכם ורע"ב שם, סימן יז, עמוד מח.

פ"ב מ"ד, ודע מה שתשיב לאפיקורס. הקדמה, עמוד ח.

פ"ה מ"י, חרב באה לעולם על עיוות הדין, סימן קיד, עמוד קעב.

ק, עמוד קנד. - נו: ד"ה ונעשה נס, סימן לא, עמוד סח.
בבא מציעא מז. ד"ה גאולה זו מכירה, סימן קכ, עמוד קפ.
עבודה זרה ד: ד"ה שמע מינה, סימן סז, עמוד קטז. - כז: ד"ה שאני מינות, סימן כב, עמוד נה. - מה: ד"ה הנח, סימן נד, עמוד צז.

תלמוד ירושלמי

ברכות פ"ב ה"ג, תפלין מפני מה לא החזיקו בהן מפני הרמאין, ומראה הפנים שם, סימן נז, עמוד קב. - פ"ב ה"ג, כל שאינו כאלישע בעל כנפים לא ילבש תפלין, סימן נז, עמוד קב. - פ"ד ה"ה, יכוין את לבו כנגד קדשי הקדשים, סימן צד, עמוד קמח.
מגילה פ"א ה"ה, המגילה נמסרה למשה בסיני, ויפ"מ שם, סימן לט, עמוד עט.
גיטין פ"ה מ"ד, ואני אברכם אני עומד ומברך אתכם, סימן פח, עמוד קמ.

מדרש רבה

בראשית, מאוד זה יצר הרע, סימן עד, עמוד קכג. - וימצאו בקעה, אם ללצים הוא יליץ, ויפ"ת שם, סימן כה, עמוד נט.
- הרשעים ברשות לבם והצדיקים לבם ברשותן, סימן נח, עמוד קג.
חיי שרה, מפני מה לא נפקדה רבקה עד שהתפלל עלי' יצחק, הקדמה, עמוד יג. - התלכי עם האיש הזה, אלך מעצמי אף אם אינכם רוצים, סימן קט, עמוד קסז.
ויצא, לית אנא מוביד סברי מן בריי, סימן פ, עמוד קכט. - הידעתם את מי שהוא עתיד ללכן עוונותיהן של ישראל, סימן נט, עמוד קה.

אבות דרבי נתן

פ"ה מ"ב, צדוק ובייתוס כפרו בגמול שכר ועונש, סימן יז, עמוד מח.
פ"ל מ"ד, כל המתדבק בעוברי עבירה מקבל פורעניות כיוצא בהם, סימן ד, עמוד לא. סימן כט, עמוד סד.

מנחות

ז: חטאת קדמה לעולה, סימן ט, עמוד לח.

כט: מפני מה נברא העוה"ז בה"א, ומהרש"א שם, סימן ס, עמוד קז.

חולין

מג. אין מזכירין מעשה נסים, הקדמה, עמוד יד. סימן כ, עמוד נב.

מט. כהנים מברכין לישראל והקב"ה מברכין על ידם, סימן פח, עמוד קמ.

מעילה

יז. יבוא הנס מכל מקום, סימן מב, עמוד פג.

תמיד

לב. שטנא נצח, ורבינו גרשום ורש"י שם, הקדמה, עמוד כ. סימן כא, עמוד נג. סימן כא, עמוד נד.

תוספות

ברכות ז. ד"ה ההוא צדוקי, סימן סז, עמוד קטז. - ל. ד"ה הלכה כרבי, סימן קב, עמוד קנז.

שבת מט. ד"ה כאלישע, סימן נז, עמוד קב. - עב: ד"ה רבא, סימן לח, עמוד עז.

יומא ב. ד"ה וחכמים אומרים, סימן לא, עמוד סח.

יבמות ו: ד"ה יכול, סימן צה, עמוד קמח. סוטה יג. ד"ה סרח, סימן לב, עמוד סח.

קידושין לא: ד"ה איסתייעא מילתא, סימן

ואתחנן, מי גרם לכל הדור לחטוא
הנשיא, סימן עח, עמוד קכו.

תצא, אין השם שלם ואין הכסא שלם עד
שימחה זרעו של עמלק, סימן סא, ע' קט.
שיר השירים, אחות לנו קטנה, מה קטן
כל מה שעושה אין ממחין בידו, סימן
קכא, עמוד קכב.

אסתר, הבא לי מגילה ואכתוב עליהם
כלי, סימן לט, עמוד עט. - הריני נזדווג
עם פטרונו תחלה, סימן סג, עמוד קי.

רות, אשר באת לחסות, א"ר חסא אשר
באת, סימן פא, עמוד קלא. - אל תלכי
ללקוט בשדה אחר ע"ש לא יהי לך
אלהים אחרים, סימן פא, עמוד קלא. -
חרש, עשו עצמיכם חרשין, סימן נג,
עמוד צו. - לשעבר היו מקלסין על
הגאולה ועכשיו על התמורה הקדמה,

עמוד ג. סימן קכ, עמוד קפ.
איכה, תם עונך בת ציון ביום שחרכ בית
המקדש, סימן ק, עמוד קנה.

קהלת, כיון דאיתער כך חמרא דההוא
רשיעא לית את יכיל שרי בארעא
דישראל, סימן צא, עמוד קמה. - הכל
עשה יפה בעתו, מאוד זה יצר הרע, סימן
עד, עמוד קכג. - אם ראית כת של רשעים
רחק מהן ומכיוצא בהן, סימן ד, עמוד
לא. - אוי לי אם אומר אוי לי אם לא
אומר, סימן יח, עמוד מט.

ילקוט שמעוני

ויחי, וינחם וידבר על לבם, והלא דברים
קל וחומר, סימן פ, עמוד קכח.

בשלח, לא עבדו ישראל ע"ז במצרים
ואתה עושה להם נסים, סימן לז, עמוד
עה. סימן קככ, עמוד קפג.

ויחי, והשב זה יוסף ישיב זה עשיו, סימן
פב, עמוד קלב.

שמות, מסורת בידם מיעקב גואל שיאמר
פקוד פקדתי הוא גואל של אמת, סימן
לב, עמוד סט. סימן סה, עמוד קיג.

וארא, נס גדול נעשה במטה שלא הועבה,
סימן פד, עמוד קלד.

בא, ראויין ללקות בחשך מיד הסכימו
כול, סימן לז, עמוד עה.

בשלח, השלך את מטך שלא יאמרו
אילולא המטה לא הי' יכול לקרוע, סימן
פד, עמוד קלד.

מצורע, אין הקב"ה חפץ בקלוסו של אדם
רשע, סימן קו, עמוד קסג.

במדבר, ישראל כשהם חוטאים אין
הקב"ה מעלה עליהם, סימן קכא, עמוד
קפב.

נשא, אם יש עון זימה ביניכם אתם
נמסרים ביד שונאיכם, סימן יג, עמוד מב.
- כל נסים שעשה הקב"ה לישראל לא
עשה אלא על ששמרו עצמם מן העריות,
סימן יא, עמוד לט.

שלח, שנים אנשים מרגלים חרש עשו
עצמן כמוכרי קדרות, סימן נג, עמוד צו. -
בשבעה שאין אחד מהם נכנס לתוכה,
סימן נד, עמוד צו.

קרח, אפילו מחט שהיתה שאולה בידם
נבלעת, סימן קי, עמוד קסח.

בלק, מי גרם להקב"ה שתשיב חמתו
פנחס, סימן קטז, עמוד קעה. - יבוא
פינחס ויטול שכרו הראוי לו, סימן קיז, ע'
קעו.

פנחס, החלצו מאתכם אנשים צדיקים,
סימן יג, עמוד מב.

חמה שם, סימן קג, עמוד קנח.
 שמות ז: בין חיילותיו של גוג ומגוג יהיו
 גם מבני ישראל, סימן סא, עמוד קז.
 בשלח נח: לעת"ל ידווגו לפטרונן, סימן
 סג, עמוד קי.
 תשא קצב: אלה אלהיך ישראל ולא כתיב
 זה אלא תרין הוו, סימן קו, עמוד קסד.
 ויקרא ו. לא תוסיף קום מעצמה אבל אנא
 אוקים לה, סימן סה, עמוד קיג.
 אחרי ע. נפשחא דרשיעיני אלין אינון
 מזיקין דעלמא, סימן קז, עמוד קסה.
 תקוני זהר, תקון ע, בכל אתר דבעי קוב"ה
 למיעבד נס שכינתא אקדמת לההוא אתר,
 סימן יב, עמוד מא.

רמב"ם

הלכות יסודי התורה: פ"ו ה"ח, ספר
 תורה שכתבו מין מצוה לשרפו, סימן פג,
 עמוד קלג. - פ"ז ה"ז, לא כל העושה אות
 ומופת מאמינים לו שהוא נביא, סימן כג,
 עמוד נו. סימן לא, עמוד סז. - פ"ח ה"ג,
 המאמין עפ"י אותות יש בלבו דופי, סימן
 לא, עמוד סז.
 הלכות עכו"ם: פ"ב ה"ה, אסור לדבר עם
 אפיקורס ישראל, סימן טו, עמוד מה. -
 פ"ז ה"א, מצות עשה לאבד ע"ז בכל
 מקום, סימן נב, עמוד צה.
 הלכות תשובה: פ"ב ה"ב, איזו היא
 תשובה גמורה, סימן מג, עמוד פד.
 הלכות תפלה: פ"ב ה"א, עמד ר"ג
 והתקין ברכה לאבד האפיקורסין, סימן
 סח, עמוד קיז.
 הלכות נשיאת כפים: פט"ו ה"ו, אין
 אומרים לאדם רשע הוסף רשע והמנע מן
 המצוות, סימן צד, עמוד קמו.

חקת, דברים המכוסים מכם בעוה"ז
 עתידים להיות צופים לכם לעוה"ב, סימן
 סד, עמוד קיב.
 ישע"י, לכו ופייסו את כנסת ישראל, סימן
 סד, עמוד קיא. - לעתיד לבוא הקב"ה
 עצמו גואל את ישראל, סימן סה, ע' קיג.
 אסתר, מרדכי לא שאל בשלומו של המן,
 סימן לח, עמוד עח.
 תהלים, גוג ומגוג ידווגו לפטרונן, סימן
 סג, עמוד קי. - ההימיר גוי אלקים פסוק
 זה מלאך מיכאל אמרו, סימן קכא, עמוד
 קפב. - הקב"ה עושה נסים עם כל אדם
 בכל יום, סימן לד, עמוד עב.

פרקי דרבי אליעזר

הס"מ רכב על הנחש, סימן טז, עמוד מו.
 - לא קנאתם על פסל מיכה, סימן ה, עמוד
 לג. - אשר בן יעקב מסר סוד הגאולה
 לסרח בתו, סימן לב, עמוד סח.

תנא דבי אליהו

פרק ט, כמה הקב"ה מושיע את ישראל,
 סימן יג, עמוד מג. - פרק יז, מה נשתנה
 ירבעם שבאה ישועה על ידו, סימן יג,
 עמוד מג. - פרק כא, א"ל משה אל תכנסו
 כגנבים, סימן נג, עמוד צו.

פרק ג' א"ז, אם עושה אדם עצמו צדיק
 מוסרין לו מלאך שמתנהג עמו בדרך
 צדיקים, סימן צו, עמוד קנ. - פרק ז, א"ז,
 מגלגלין זכות על ידי זכאי, סימן יג עמוד
 מג.

וזהר הקדוש

בראשית כה: חמש מינין אינון בערב רב,
 ואור החמה שם, סימן סא, עמוד קט.
 ויצא קנ: אתינא לאודעא דירושלם קריב
 איהו לאיתחברא, ופ"י אור החמה וזהרי

נשים, ורמ"א שם, סימן נז, עמוד קב. -
 סי' ל"ח, תפלין צריכין גוף נקי, ועטרת
 זקנים שם, סימן נח, עמוד קג. - סי' קי"ח,
 ב"ח, בנין ירושלים וכסא דוד חדא
 מילתא, הקדמה, עמוד כד. - סי' רי"ט
 ס"א, חולה שנתרפא מברך ברכת הגומל,
 וט"ז ומג"א שם, סימן לה, עמוד עד. -
 סי' תרכ"ה טור, תלה הכתוב הרבה מצוות
 ביציאת מצרים, סימן ח, עמוד לו. - סי'
 תר"ע פרמ"ג סק"ג, נצחון מלחמה אינו
 ענין נסי, סימן ו, עמוד לד. - סי' תר"ע
 ב"י הנס לא הי' רק ז' ימים, ופר"ח שם,
 סימן ו, עמוד לד.

יורה דעה

סי' רי"ז, ההולך לבית הקברות נראה קצת
 כדורש אל המתים, סימן קח, עמוד קסו.

חושן משפט

סי' י"ד ס"א, אלם בעירו מוציאין אותו
 לדון בעיר אחרת, סימן עז, עמוד קכו.

על סדר הא"ב:

אבן עזרא, וירא, אם אמצא בסדום
 חמשים צדיקים בתוך העיר בפרהסיא,
 סימן עז, עמוד קכו. - בשלח, מה תצעק
 אלי, בעבור שצעקו אל ה', סימן י, עמוד
 לו. - ראה, כי מנסה ה"א אתכם, בעבור
 שעזבו ולא המיתו, סימן כה, עמוד ס.
 סימן קיב עמוד קע.

אבות על בנים, בהקדמה, מלחמת גוג
 ומגוג, סימן סא, עמוד קז.

אגרא דכלה, פ' קרח, סימן למצוה, סימן
 עג, עמוד קכג. - שופטים, כח הפועל
 בנפעל, סימן פ, עמוד קכט.

אהבת ציון, האריז"ל לא הי' בירושלים,
 סימן קג, עמוד קנט.

הלכות מאכלות אסורות: פ"ג הכ"א,
 חזקת כשרות היא בזמן שא"י כולה
 לישראל סימן עח, עמוד קכו.

הלכות מלכים: פי"א ה"א, כל מי שאינו
 מאמין בביאת המשיח ה"ה כופר בתורה
 ובמשה רבינו, הקדמה עמוד כג.

ספר המצות: מצוה ט', לא נתעהו לחשוב
 שכפרנו אעפ"י שלבינו מאמין בו יתעלה,
 סימן נד, עמוד צח.

פירוש המשניות: אבות פ"א מ"ג,
 אנטיגנוס הזהיר לעבוד ה' מאהבה, סימן
 יז, ע' מח. - פ"א מ"ו, אדם שנתפרסמו
 מעשיו לרשע לא תאמין בו שהוא טוב,
 סימן ע, עמוד קיט. - פ"א מ"א, השמרו

בדבריכם בתוך ההמון, סימן יז, עמוד
 מח. - פ"ב מ"ד, אפיקורס ישראל אין לו
 תקנה, סימן טו עמוד מה. - שמונה
 פרקים, החוטא צריך שירחק עצמו לצד
 אחר, סימן ס, עמוד קז.

מורה נבוכים: פתיחה, אני בוחר להציל
 האחד המעולה, הקדמה, עמוד י. סימן
 יח, עמוד מט. - ה"ג פל"ז, כל הבא מע"ז
 אסור בהנאה שלא יחשוב שמצליח עי"ז,
 סימן קי, עמוד קסת.

אגרת תימן: כל מי שנטה מדרך הדת
 בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני,
 סימן סב, עמוד קט. - הפושע שהכניס
 בלבות העם שמלת במאד מאד נאמר על
 המשגע, סימן נה, עמוד צט.

טור שולחן ערוך ונו"כ

אורח חיים

סי' ל"ז, ב"י בשם מרדכי, חולי מעיים לא
 יניח תפלין, סימן צה, עמוד קמט. - סימן
 ל"ח, המניח תפלין צריך לזהר מתאוות

אל תלך בדרך אתם, סימן צב, עמוד קמה.
 ארץ החיים, חטאת נעורי ופשעי אל
 תזכור, סימן קכא, עמוד קפב.
 באר מיים חיים, שופטים, אם אין מכוין
 ענין ד' פרשיות התפלין כמונחים על
 הכותל והגג, סימן נז, עמוד קג.
 בני יששכר, מאמרי חג השבועות, סימן
 קכב, עמוד קפד.
 בעל שם טוב, התורה"ק ניתנה בצירופי
 אותיות, סימן מ, עמוד פ.
 גור ארי', בהעלותך, הקב"ה כועס על
 הרשעים שמטריחין לחדש להם נסים,
 סימן כז, עמוד סב. - בלק, כי רב הוא,
 סימן ו, עמוד לד. - אם אין מחתכין הדין
 כראוי חרב בא סימן קיד, עמוד קעב.
 גר"א, מופת הוא לשון פיתוי, סימן קיא,
 עמוד קע. - משה כותב בדמע, סימן מ,
 עמוד פ. - עוזבי תורה יהללו רשע, סימן
 ט, עמוד קיט.
 דגל מחנה אפרים, בשלח, ויבואו מרתה
 סימן נה, עמוד ק. - מסעי, בתורה"ק יש
 מים מתוקים ורעים, סימן נה, עמוד צט.
 ויואל משה, מאמר א' סי' נ"ב, סימן סח,
 עמוד קיז. - מאמר א' סי' נ"ה, סימן צג,
 עמוד קמז. - מאמר א' סי' צ', סימן נב,
 עמוד צה. סימן נד, עמוד צז. - מאמר א'
 סי' ק"ט, סימן פג, עמוד קלג. - מאמר א'
 סי' קי"א, סימן מא, עמוד פב. סימן יג,
 עמוד מג. - מאמר א' סי' קמ"ח, הקדמה,
 עמוד כב. סימן עז, עמוד ככו. - מאמר א'
 סי' קנ"א, סימן סו, עמוד קיד. - מאמר א'
 סי' קנ"ח, סימן לב, עמוד סט. - מאמר ב'
 סי' מ"ה, סימן צד, עמוד קמז. - מאמר ב'
 סי' ס"ח, סימן קד, עמוד קס. - מאמר ב'

אהל יעקב, סי' ס"ח, סימן פח, עמוד קמ.
 אור החיים, בראשית, אדם הראשון הכיר
 בצפצוף הנחש, סימן טז, עמוד מז. -
 יתרו, לא יהי' לך, שבאמצעות העובד הוא
 ממציא הוי' אחר, סימן נא, עמוד צד.
 סימן קיב עמוד קע. - משפטים וכי ימכור
 איש את בתו רמז על הגלות, סימן ככ,
 עמוד קפ. - משפטים, כי הרס תהרסם, אם
 לא הרס עובר על לא תעבדם, הקדמה,
 עמוד ז. סימן נד, עמוד צח. - תשא, ולא
 יהי' בהם נגף, מלאך הנברא מעבירה
 נקרא ע"ש העבירה, סימן צו, עמוד קנ. -
 העגל ה" כוונתם להקב"ה, הקדמה, עמוד
 ד. - אל תפן אל מנחתם שהזכות תולה,
 סימן סח, עמוד קיז. - חקת, בצאת הנפש
 יתקבצו הקליפות לאין קץ סימן קד, עמוד
 קסא. - פינחס, וימת ער ואונן הוא חורבן
 הבית וסילוק שכינה, סימן קד, עמוד
 קסא. - מטות, אם יש בהם הרהור הם
 מנועי הנס, סימן יג, עמוד מב. - ראה, כי
 יסיתך אחיך, הנפש תתחלף ע"י חטאים,
 סימן קכ, עמוד קפא. - אשר לא ידעת
 ואבותיך, ע"ז זו לא קבלו שלא לעבדה,
 סימן פה, עמוד קלו. - כי מנסה וזולת
 טעם זה לא יהי' אות, סימן כה, עמוד נט.
 - תצא, כי תצא מחנה, בשעת הסכנה
 צריך שמירה מכל דקדוקי עבירה,
 הקדמה, עמוד ז.
 אור האמת, הקדמה, עוזבי תורה יהללו
 רשע, סימן טט, עמוד קית.
 אלה מסעי, הארזי"ל אישר הכותל
 מערבי, סימן קג, עמוד קנט.
 אלשיך, משלי א, י, בני אם יפתוך
 חטאים, סימן קה, עמוד קסג. - א, טו, בני

מד"ס מקרי רשע, סימן נח, עמוד קג.
מאור ושמש, ראה, כי יקום בקרבך, סימן
כג, עמוד נו.
מבי"ט, שו"ת, צדיק ורשע לשון מושאל
בפוסקים, סימן נח, עמוד קג.
מגדול עוז, עליית היראה גנוז כג,
הקדמה עמוד כב. ובסיום הקונטרס עמוד
קפח.
מגילת סתרים, אבוא אל המלך אשר לא
כדת, סימן יא, עמוד מ.
מררש פנחס, שקרן לא יועיל תשובתו גם
על שאר עבירות, סימן נט, עמוד קה.
מדרש תלפיות, ענף הלל, סימן לד, עמוד
עב.
מהר"ם שיק, שו"ת, אסור לילך לבית ועד
שלהם, סימן צב, עמוד קמח.
מהרש"א, ברכות י ע"א יתמו חטאים,
סימן סז עמוד קטו. - פסחים קי"ח ע"ב
קרבות שהיו חפצים, סימן מז עמוד פט. -
מגילה י"ב ע"ב מה שילם לי ימיני, סימן
לח, עמוד עו. - מגילה כ"ט ע"א עתידין
בתכנ"ס שיקבעו בא"י, סימן קב עמוד
קנח. - בבא בתרא ט"ז ע"א קשה צערו
של שטן יותר משל איוב, הקדמה עמוד
יד. - סנהדרין פ"א ע"א כפרת פנחס
לעולם, סימן קיז עמוד קעו. - מכות י'
ע"ב בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין
אותו, סימן כ עמוד נב. עמוד קנ.
מזרחי, בהעלותך, הצאן ובקר ישחט
להם, סימן כו, עמוד סא.
מן המיצר, הקדמה, עמוד יב. - סימן מו,
עמוד פח. - סימן קיג, עמוד קעא.
מנות הלוי, סימן לח עמוד עח. - סימן ע,
עמוד קיט. - סימן קטז, עמוד קעה.

סי' ע"ט, סימן עח, עמוד קכו. - מאמר ב'
סי' קנ"ד, סימן נא, עמוד צג. מאמר ג' סי'
כ"ז, סימן סא, ע' קט.
זוחר חי, ויצא, כל מי שחס על נפשו לא
ידור בירושלים, סימן קג, עמוד קנט.
זרע קודש ולא תקח שוחד מיצה"ר, סימן
פז, עמוד קלט. - אל תדמי בנפשך, סימן
מב, עמוד פד.
חובת חלבבות, שער היחוד פ"ד, סימן
קיט, עמוד קעט. - שער יחוד המעשה
פ"ה, הקדמה, עמוד ח. - שער הפרשות
פ"ב, סימן קכ, עמוד קפא.
חזקוני, תשא, הקב"ה נתן כח בעגל
לנסות בני"י, הקדמה, עמוד ו.
חתם סופר, דרשות, תקס"ט, סימן לו,
עמוד עד. - סימן קכה, עמוד קפז.
ייטב לב, ראה, בנים אתם, סימן קכא,
עמוד קפכ.
ייטב פנים, שה"ש, הנך יפה רעיתי, סימן
קכא, עמוד קפכ.
ילקוט ראובני, תצא, תמחה את זכר
עמלק אליו ערב רב, סימן סא, עמוד קח.
יערות דבש, צאנך מיד גוזזים, סימן נו,
עמוד קא.
ישמח משה, קרח, סימן צד, עמוד קמח.
פנחס, סימן קטז, עמוד קעה. - נצבים,
סימן קכב, עמוד קפג. - איש בער לא ידע,
סימן נב, עמוד צד.
כח שור, שו"ת סי' ל"א סימן כד, עמוד
נז.
כלי יקר, חקת, ענין מי מריבה, סימן פד,
עמוד קלד. - בהר, אז תרצה הארץ, סימן
צט, עמוד קנג.
לקוטי אמרים, פ"א, העובר על איסור קל

סימן נו, עמוד ק.
 קדושת יו"ט, בזכות שאמרה רבקה אלך
 זכו ישראל להוציאם ממצרים, סימן קט,
 עמוד קסז.
 קומץ המנחה, ראה, סימן מח, עמוד צא.
 רא"ש, ה' קטנות סי' כ"ח סימן נו, עמוד
 קב.
 ראש דוד, לכו ופייסו את ישראל, סימן
 סד, עמוד קיא.
 ראשון לציון, משלי, בני אל תלך בדרך
 אתם, סימן צב, עמוד קמה.
 רבינו בחיי, מקץ, עשרה הרוגי מלכות,
 הקדמה, עמוד טז.
 רבינו יונה, שערי תשובה שער ג' סי'
 קמ"ח, המהלל רשעים, סימן ג, עמוד ל -
 שער ג' סי' קמ"ח, אין הצלה לכבוד
 הצדיקים וזולת השפלת כבוד הרשעים,
 סימן פה, עמוד קלה. - שער ג' סי' ק"ס
 שונאי ה' נמצא לפעמים גם באנשים
 שעושים מצות, סימן ד, עמוד לא.
 רבינו נסים, ברכות יט: תורה לא בשמים
 היא, סימן לב, עמוד סט.
 רדב"ז, שו"ת סי' תרמ"א, ענין פר אליהו,
 סימן לג, עמוד עא. - אסור לומר שמועה
 מפי אדם רשע, סימן פח, עמוד קמא. -
 סי' תרצ"א, סימן צג, עמוד קמו.
 רד"ק, בראשית, איך הי' אמירת הנחש,
 סימן טז, עמוד מז. - מלכים, עגלים
 שעשה ירבעם לשם ה', הקדמה עמוד ד. -
 ישעי' ז' י"א המערת פריצים היה הבית
 הזה, סימן צב, עמוד קנב. - ירמ' ב' י"א
 ההימיר גוי אלקים לשון גדולה, סימן
 קכא עמוד קפכ. - ירמ' י"ד י"ג לא תראו
 חרב ורעב לא יהי לכם, סימן עה, עמוד

מעשי ה', הגדה ש"פ, סימן קט, עמוד
 קסז.
 נודע ביהודה, מהדור"ק חו"מ סי' ט"ז,
 לבטל המנהג לומר מזמור כ"א אחר
 התפלה, סימן פט, עמוד קמב. - מהר"ת
 אה"ע כ"י קכ"ט, סימן מז, עמוד פז.
 נועם אלימלך, צעטיל קטן, סימן נח,
 עמוד קד.
 סדר הדורות, דור הפלגה, סימן לא, עמוד
 סח.
 סמ"ג, מ"ע ז' אין לך רשע שלא יהא ראוי
 לתפלין, סימן נח, עמוד קג.
 ספורנו, פנחס, ויכפר על בני ישראל, סימן
 קטז, עמוד קעה.
 ספר החינוך, מצוה תכ"ו להרחיק
 מחשבת ע"ז, סימן ג, עמוד ל. סימן פט,
 ע' קמג.
 ספר חסידים, סי' א' דרכי החסידות
 מכשול לרשעים ולצדיקים תקומה,
 הקדמה, עמוד כה. - סי' נ"ט יפול האורח
 במים, סימן כה, עמוד נח. סימן לא, עמוד
 סח.
 עקרים, מאמר ג' פי"ח אשר יומרוך
 למזימה, סימן לד, עמוד עב.
 ערבי נחל, המחלל שבת מבטל קדושת
 הארץ ונעשית חול, סימן קד, עמוד קס. -
 בהעלותך, סימן סח עמוד סג.
 עשרה מאמרות, מאמר חקור דין, יגער ה'
 כך השטן, סימן קג, עמוד קס.
 פלגי מים, נחלתינו נהפכה לזרים, היינו
 כוחות הטומאה, סימן קד, עמוד קסא.
 פרשת דרכים, הללו עובדי ע"ז והללו,
 סימן קכב, עמוד קפג.
 ציצת נובל צבי, הקדמה, עמוד כב. -

הדם, סימן קיא, עמוד קסא. - תצא, יוסיף לאו במחנה, הקדמה, עמוד ז. - עירובין, היתר תחומין ע"י עירוב סכרא דאורייתא, סימן קג, עמוד קנז.

רמ"ע מפאנו, שו"ת סי' ק"ח, ראוי לגדור במקום בקעה אפי' להקל באיסורין, סימן צ' עמוד קמז.

רשב"א שו"ת ח"ד סי' רצ"ו, אין הקב"ה עושה נס ע"י רשעים, סימן יא, עמוד מ. - סי' תי"ד מינין הם משידין ולילין שנוולדו מאדא"ר סימן סא, עמוד קט.

שיחות הר"ן, סי' ל"ה, הולך ונמשך אפיקורסות גדול בעולם, סימן פו, עמוד קלז. - סי' ר"כ אפיקורסות גדול יהי בעולם, סימן פו, עמוד קלז.

ש"ך עה"ת, הערב רב אמרו אשר העלוך הקדמה, עמוד ה.

שער חגלגולים, הקדמה כ"ב, מי ששפך דם נתגלגל במים, סימן קיג, עמוד קעא. תוספות יו"ט, אבות פ"ה מ"ה, לא אירע קרי לכה"ג ביו"כ, סימן ו, עמוד לד.

מפתח הענינים

אות ומופת

אין להאמין על פי אותות ומופתים, סימן כג, עמוד נו. - אין להשגיח באות ומופת אלא אם כן העושה אותם מוחזק בקדושתו, סימן כג, עמוד נו. - אסור להאמין במופתים נגד התורה, סימן כד, עמוד נח. - אותות ומופתים יבואו ממדת הרחמים לטובה או ממדת הדין לרעה, סימן כו, עמוד סא. - אות ומופת אפשר בלט וכשוף סימן לא, עמוד סז. - נביאי השקר הראו אותות ומופתים ודברו

כז. - מיכה ג' י' בונה ציון בדמים וירושלים בעולה, סימן קטו, עמוד קער. - מלאכי ג' י"ג חזקו עלי דברייכם, סימן א, עמוד כז. - תהלים צ"ב ט"ו עוד ינובון בשיבה בימי המשיח, סימן נב עמוד צד. ריב"ש, שו"ת סי' קע"א, אין עושין נס על ידי רשעים, סימן יא, עמוד מ.

רמב"ן, פתיחה עה"ת, התורה כתובה באש שחורה על גבי אש לבנה, סימן מ, עמוד עט. - וירא, ענין פלגש בגבעה מלחמה שלא כדין, סימן ה, עמוד לב. - וירא, משפט כל הנמלטים להקריב תודה, סימן ט, עמוד לח. - תולדות, אין חפץ בכסילים רק שיאכלו וישתו, סימן מת, עמוד צא. - וישלח, יעקב התקין עצמו לתפלה ולדורון ולהצלה בדרך מלחמה לברוח, הקדמה, עמוד י. - בשלח, ויצעקו בני ישראל אל ה', סימן י' עמוד לח. - יתרו, לא יהי לך, לפי שעבדו למי שעלה מזלו, סימן נ, עמוד צא. - תשא, ענין העגל שבקשו מורה דרך כמשה, הקדמה, עמוד ד. - תשא, העולות והשלמים הביאו לשם ה', הקדמה, עמוד ה. - בחקותי, ויפרדו העם את יונתן, סימן יא, עמוד מ. - בהעלותך, אין בנסים רק טובה שלימה במדה"ר או נקמה במדה"ד, סימן כו, עמוד סא. - קרח, דתן ואבירם היו חשובי העדה, סימן סא, עמוד קח. - מסעי, לשכים בעיניכם כי ינקרו עיניכם להטעות אתכם, הקדמה, סימן כה. - עקב, כחי ועוצם ידי, סימן ז, עמוד לה. - עקב, הנסים לא יעשה לטובה או לרעה רק לצדיקים גמורים או לרשעים גמורים, סימן יב, עמוד מא. - ראה, איסור אכילת

עמידות, סימן עה, עמוד כד.

גאולה

גאולה אפשר רק ע"י דוד משיח צדקינו, הקדמה, עמוד כד. - סוד הגאולה נמסר לסרח בת אשר, סימן לב, עמוד סח. - לעתיד הקב"ה בעצמו יגאל את ישראל, סימן סה, עמוד קיג. - לעתיד לא יאמינו לבשרות הגאולה רק להקב"ה, סימן סה, עמוד קיד. - בעת התעוררות פקודה לגאולה מחליף השטן בגאולה של שקר, הקדמה, עמוד כ.

הודאה

צריך להודות להשי"ת ולא לתת שבח להכופרים, הקדמה, עמוד יט. - נותנים שבח למינים וחושבים שמהללים להקב"ה, הקדמה, עמוד יט. - צריך להקדים תשובה לקרבן תורה, סימן ט, עמוד לח. - אסור להודות יחד עם הרשעים, סימן י, עמוד לט. - כל הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף, סימן לד, עמוד עא.

הצלה

ההצלה היתה ע"י רחמי שמים בזכות התפלות ותשב"ר, הקדמה, עמוד יג. - מרשעים לא תבוא הצלה כי אם צרות, הקדמה, עמוד יז. - הצלה הבאה באמצעות ריבוי הכפירה גורם מרירות הלב, הקדמה, עמוד יח. - א"א לבוא ישועה לישראל רק ע"י עוסקין בתורה בכל יום, סימן יג, עמוד מג. - צריך להודות על ההצלה אבל לא לשבח המינים, סימן לה, עמוד עד. - המיימינים ומשמאילים הסכימו להצלה, סימן לז, עמוד עה. - ההצלה היתה על ידי

התעוררות רחמי שמים, סימן לז, עמוד עה. - המכניס את ישראל לסכנה אינו נחשב למציל, סימן מ, עמוד פא. - חכמי התורה הם שהצילו את ישראל בכל הדורות, סימן מז, עמוד צ. - המאמין בתורה"ק יודע שלא תבוא ישועה ע"י כופרים, סימן נא, ע' צד.

התגרות באומות

התגרות באומות מביא צרות והריגות, הקדמה, עמוד י. - התגרות באומות סכנה גדולה לכלל ישראל, סימן מ, עמוד פא. - כל תולדות ימיהם התגרות באומות והפקרת דם ישראל, סימן מו, עמוד פח. - קרבות ומלחמות גורמין שיתפזרו ישראל לבין האומות, סימן מז, עמוד פט.

חילול חשם וכבוד השי"ת

מחליפין כבוד השי"ת לחילול השם, הקדמה עמוד ד. עמוד כ. - במקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב, סימן קיז, עמוד קעו. - מחליפין כבוד השי"ת בכבוד הרשעים, סימן קיט, עמוד קעט.

חניפה

הדתיים מצדיקים מעשה הכופרים ונותנין להם חיזוק, סימן מו, עמוד פח. - מתניפין להם למצוא חן בעיניהם, סימן נה, עמוד צט. - חמחפה על הפושע גרוע ממי שלא מיחה, סימן קטז, עמוד קעה. - החונף גרוע מעוברי עבירה, סימן קיט, עמוד קעט.

יציאת מצרים

יציאת מצרים הוא יסוד האמונה, סימן ח, עמוד לז. סימן עב, עמוד קכב. - המדמה נסיהם הכוזבות ליציאת מצרים עושה התורה פלסתר, סימן ח, עמוד לז. סימן עב, ע' קכב.

יצר טוב ויצר הרע

מבחן לדעת אם הפעולה הוא מצד היצ"ט, סימן עד, עמוד קכג. - היצר הרע מטעה בנ"א במחיר של מצוה, סימן פז, עמוד קלט.

כוחות הטומאה

השטן נכנס בתוך העגל, הקדמה, עמוד ה. - השטן מוסר נפשו להסית בנ"א לטורדן מעה"ב, הקדמה עמוד טז. - הס"מ יש לו רשות לעשות מופתים להטעות את הבריות, סימן יד, עמוד מד. - הבא לטמא פותחין לו, סימן יד עמוד מד. סימן כ עמוד נב. סימן פו, עמוד קלז. - הס"מ רכב על נחש הקדמוני, סימן טז, עמוד מו. - מעשה העגל נכתב בתורה להודיע שיש מציאות כזה, סימן יט, עמוד נ. - דיבור הנחש ע"י מלאך שנברא ממחשבתו, סימן כ עמוד נב. - אין לדבר מנסים שנעשים ע"י כחות הטומאה סימן כ, עמוד נא. - שטנא נצח ונותן להם גאולה ולבסוף יורידם לגיהנם, סימן כא, עמוד נד. - יש כח לשטן לעשות נוראות לנסות את הבריות, סימן כה, עמוד נט. סימן עב, עמוד קכא. - כמין דמות משה הראה להם השטן, סימן כה, עמוד נט. - הרשעים עצמן אינן יודעין שכוחות הטומאה מנהיגים אותם, סימן לג עמוד צא. - הסט"א משפיעה מצות ומעש"ט לרשעים כדי לינק מהם, סימן נו, עמוד קא. - הס"מ מכניס רוח שטות בבנ"א להחליף כבוד ה' בלא יועיל, סימן קכג, עמוד קפה.

מינות

אסור להתוכח עם אפיקורס ישראל,

הקדמה עמוד ח. - אפיקורס ישראל כש"כ דפקר טפי, הקדמה, עמוד ח. סימן טו, עמוד מה. המינין אינן מזרע בנ"א, סימן סא, עמוד קט. - כל הפורש ממינות מיית, סימן מה, עמוד קטז. - טעה בברכת המינין מעלין אותו, סימן סט, עמוד קיז. - בימינו שולט יצרא דמינות, סימן עו, עמוד קכה. - ס"ת שכתבו מין מצוה לשורפו, סימן פג, עמוד קלג. - מטה אהרן לא הועבה בנס שלא יאמרו שיש בו מכח הכשפים, סימן פד, עמוד קלד. - הולך ונמשך אפיקורסות גדול בעולם, סימן פו, עמוד קלו. - שאני מינות דמשכא, סימן צא, עמוד קמד.

מלחמה

בשעת מלחמה צריכין שמירה מכל דקדוקי עבירה, הקדמה ע' ז. - התקין עצמו לדורן ולתפלה ולמלחמה על ידי בריחה, הקדמה, עמוד יא. - כיבוש סיני גרם צרות ומלחמה זו, הקדמה, עמוד יא. - אין היתר בעולם לאבד אף נפש אחת מישראל עבור קיום המלוכה, הקדמה עמוד יב. - נצחון מלחמה אינו ענין של נס, סימן ה, עמוד לג. - נס חנוכה נקבע על נס השמן ולא על נצחון המלחמה, סימן ו, עמוד לד. - ישראל הם גבורי מלחמה, סימן ז עמוד לה. - נצחון מלחמתם ה' הצלחה מלוכש בטבע, סימן ז עמוד לו. - אין הקב"ה מסייע במלחמה אם אין המחנה קדוש, סימן יג עמוד מב. - בשעת המלחמה צריך שמירה אפילו מהרהור כל שהוא, סימן יג עמוד מב. - היוצאין למלחמה צריכין להיות צדיקים ויראי חטא זולת זה א"א שיעשה נס על

דם, סימן יג עמוד מג. - הכניסה למלחמה הי' באיסור סימן מד, עמוד פה. - אסור לכוף את כלל ישראל ללחום באומות, סימן מד עמוד פה. - אחר החורבן אין חלוצי צבא ואין כיבוש מלחמה, סימן מז עמוד פז. - אסור למסור למופקרים ההכרעה בדבר הנוגע לפקדונ של כל ישראל סימן מז עמוד פח. - מלחמה היא סכנה לכלל ישראל, סימן מח עמוד צ. חרב בא לעולם על עיוות הדין, סימן קיד, עמוד קעב.

מקומות הקדושים

מקום המקדש בעוה"ר עכשיו מלא גילולים הקדמה עמוד ז. - צריך למנוע מהליכה אל המקומות הקדושים שנכבשו עתה, סימן פח עמוד קלט. - הפרוצים מטמאים המקומות הקדושים, סימן צג עמוד קמו. - מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, סימן צד עמוד קמו. - אין לילך למקומות הקדושים שכבשו מחשש אמשוכי אבתרייהו ושלא לתת להם חזיוק כל שהוא, סימן פח עמוד קמב. - ההליכה למקומות הקדושים במחשבות לא מטוהרות ולזול הוא למקום הקודש, סימן צה, עמוד קמט. - אלו החוטאים ובוטחים על המקדש עושין ממנו מערת פריצים, סימן צח עמוד קנב. - מקום המקדש הוא להם לכסות עינים לעשות כל התועבות, סימן צח, עמוד קנג. צרה ומבוכה הוא לישראל שנמסר כותל המערבי לידי המינים, סימן צט, עמוד קנג. - סכנה לדור בירושלים בזה"ו, סימן קג, עמוד קנט. - השטן בוחר דוקא בירושלים, סימן קג עמוד קס. - ע"י ההטאים מסלקין

הקדושה מן המקום, סימן קד עמוד קסא. - כוחות הטומאה מתקבצים למקום המקדש, סימן קד, עמוד קסא. - באו פריצים במקום המקדש ויחללוהו, סימן קו עמוד קסד. - אין להנהיג מנהגים חדשים בהליכה למערת המכפלה, סימן קז, עמוד קסה. - הערביים עשו בית הקברות אצל קבר רחל, סימן קז עמוד קסה. - הליכה על הקברים אינו ענין אלא לבנ"א גדולים וצדיקים, סימן קח עמוד קסו. - ההליכה אל מקומות הקדושים שנכבשו עתה הוא חזיוק להכופרים להתפאר בהם ולכסות עינים, סימן קט עמוד קעד. - אסור לבוא למקומות הקדושים במחשבות מתועבות, סימן קח, עמוד קסו.

נסיונות

העגל הי' נסיון לנסות את ישראל, הקדמה עמוד ו. סימן טז עמוד מז. - נסיונות ע"י הס"ם לעכב הגאולה, הקדמה עמוד ו. - הצלחת הרשעים לנסות ולהטעות את הבריות סימן כא עמוד נג. - נביא שקר מצליח בשביל לנסות, סימן כה עמוד ס. - הקב"ה ינסה את ישראל אם יהיו חזקים באמונתם, סימן סו עמוד קיד. - בעיקבא דמשיחא ירד אש מן השמים לנביאי הבעל לנסיון, סימן פו עמוד קלז.

ניסים

אין להתפעל מנסים שנעשו לע"ז או לכופרים, הקדמה עמוד ז. - אין מוכירין מעשה נסים, הקדמה עמוד יד. - נסים של הצלת איוב הי' לו לרעתו, הקדמה עמוד טז. - נסים לרשעים א"א רק ע"י הס"מ או ע"י מדת הדין לרעתם, סימן יא עמוד לט. - העושה איסור אין עושין לו

נס מן השמים, סימן יא עמוד לט. - אין הקב"ה עושה נס אלא לצדיקים גמורים, סימן יא עמוד מא. - הנסים לא יעשה לטובה רק לצדיקים או לרעה לרשעים, סימן יב עמוד מא. - אין מזכירין מעשה נסים דס"מ, סימן כ עמוד נב. - צריך לברוח מלספר בנסי הרשעים, סימן כא עמוד נד. - ישנם נסים שאינם בכשוף אלא מהס"מ, סימן לא עמוד סח. - המהלל נסי הרשעים מכחיש הנסים הגלויים, סימן לד עמוד עב. - אין מברכין שעשה לי נס אלא על דבר היוצא מגדר הטבע, סימן לה עמוד עד. - נס הבא שלא מסטרא דקדושה יש להצטער עליו, סימן מב, עמוד פד. - לעוברי עבירה לא מתעבד ניסא, סימן נח עמוד קה. - קוב"ה לא עבד ניסא למגנא, סימן פד עמוד קלד. - אין להתפעל מנסים אפילו כהעמדת חמה, סימן פו עמוד קלו. עמוד קפת. - נסי הרשעים הם מהסט"א ויבואו ע"צ הנסיון, סימן פו, עמוד קלת.

עבודה זרה

החיוב לרדוף אחר ע"ז בא"י ולאברה, הקדמה עמוד ז. - המחזיק ע"ז ולא מאבדה יש לו דין עובד ע"ז, הקדמה עמוד ז. - ע"ז תופס במחשבה, סימן טו עמוד מה. סימן נד עמוד צת. - צריך לאבד הע"ז טרם שכוּבשין וא"ל עוברין על מ"ע ול"ת, סימן נב עמוד צה. - אם לא אבד הע"ז ה"ה כעובד ע"ז, סימן נד עמוד צת. - המסית אומר שע"ז זו לא נאסרה מעולם, סימן פה עמוד קלו. - העובד ע"ז ממציא לה הוי', סימן קיב

עמוד קע.

עבירה

אסור להחזיק ידי עוברי עבירה, סימן ג עמוד לא. - אין אדם ניצול מהרהורי עבירה בכל יום, סימן נח עמוד קד. - המחפה הוא כעובר העבירה, סימן ע עמוד קיט. - היצר הרע מפתה האדם לעבירה באמרו שזה מצוה, סימן עג עמוד קכג. - ממחשבת עבירה נברא מלאך המוליך אותו, סימן צו עמוד קנ. - איך יש מציאות לעבור עבירה, סימן קכב עמוד קפג. - אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, סימן קכב עמוד קפג.

ערב רב

הזקנים והסנהדרין נענשו במעשה השליו לפי שהתחברו עם הערב רב, סימן כט עמוד סד. - במלחמת גוג ומגוג יהיו מבנ"י בין חיילותיו של גוג, סימן סא עמוד קז. - הערב רב הם מזרע עמלק, סימן סא עמוד קח. - חמשה מינין יש בערב רב, סימן סא עמוד קט. - הציונים הם מזרע עמלק, סימן סא עמוד קט. - גוג ומגוג יזדווג לפטרונן של ישראל, סימן סג עמוד קי.

רשעים

דרכי החסידות והענוה והיראה הם מכשול לרשעים ולצדיקים תקומה, הקדמה עמוד כו. - מי שגורם לאשר זדים כאומר שוא עבד אלקים, סימן א עמוד כח. - מאשרים זדים ומהללים רשעים, סימן ב עמוד כט. - החושב שה' עושה נסים לרשעים ה"ה כופר, סימן ב עמוד כט. - המהלל רשעים הוא הרשע הגמור, סימן ג עמוד ל. - אין הקב"ה עושה נס

רואה האמת, הקדמה עמוד ח, ועמוד כה.
 - הבא לידי חטא בא לידי סמיות עינים
 ולא יועיל לו שום הסבר, הקדמה עמוד
 ט. - המנהיגים מרשעים מדעת הציבור
 שמטילים עליהם אימה, סימן עז עמוד
 קכו. - השפעת העתונים המלאים מינות
 וכפירה, סימן עט עמוד קכח. - אוצרות
 הכבוד משפיעין על המנהיגים, סימן פ
 עמוד קכח. - כח הפועל בנפעל, סימן פ
 עמוד קכט. - המצפה לשלחן אחרים
 עולם חשך בעדו, סימן פא עמוד קל. -
 אין ליהנות אלא ממקורות קדושים, סימן
 פב עמוד קלב. - סכנה לנפש ליהנות
 ממקורות הטומאה, סימן פד עמוד קלה. -
 המנהיגים עיניהם אל הדור והשפעתו,
 סימן קיח עמוד קעז.

שכר ועונש

הקב"ה משלם שכר לרשעים בעוה"ז כדי
 לטוורן מעוה"ב, הקדמה עמוד טו. -
 איוב חירף וגידף לכן נטרד מעוה"ב,
 הקדמה עמוד טו. - המתדבק לרשעים
 אעפ"י שאינו עושה כמעשיהם מקבל
 עונש כיוצא בהם, סימן ג עמוד ל. סימן
 כט עמוד סד. - צדוק ובייתוס כפרו
 בגמול שכר ועונש, סימן יז עמוד מח.

שלטון המינים

אין הקב"ה עושה נסים לקיום ממשלת
 המינים, הקדמה עמוד ו. - אין השכינה
 שורה במקום ערוה וזימה של צבא
 המינים, הקדמה עמוד ז. - קיום המלוכה
 הוא נגד איסור השלש שבועות, הקדמה
 עמוד י. - קיום המלוכה גרם כל הצרות
 והמלחמות, הקדמה עמוד י. - מנהיגי
 הציונים ערכו מלחמה נגד הצורך בגרמני

לרשעים, סימן יא עמוד לט. - הקב"ה
 כורעם על הרשעים שמטריחין לחדש להם
 נסים, סימן כז עמוד סב. - מרשעים יצא
 רשע, סימן כט עמוד סה. - הרשעים
 עצמם אינם יודעים שכוחות הטומאה
 מנהיגים אותם, סימן לג עמוד עא. - אין
 לשבח הרשעים על מעשה ההצלה, סימן
 לה עמוד עג. - הסט"א משפיעה מצות
 ומעש"ט לרשעים לינק מהם, סימן נו
 עמוד קא. - הרשעים מסורים ביד לבם,
 סימן נח עמוד קג. - העובר על איסור קל
 מדברי סופרים מקרי רשע, סימן נח עמוד
 קג. - מתפללין על איבוד הרשעים, סימן
 סז עמוד קטו. - מי שמפורסם לרשע אין
 לדנונו לכף זכות, סימן ע עמוד קכ. -
 המאמין בנסי הרשעים נחלשה אמונתו,
 סימן עב עמוד קכא. - אין כבוד לצדיקים
 זולת בהשפלת כבוד הרשעים, סימן פה
 עמוד קלה. - מנהג שהונהג ע"י רשע יש
 לבטל, סימן פח עמוד קמ. סימן פט עמוד
 קמב. - מגלגלין זכות ע"י זכאי וחובה
 ע"י חייב, סימן פח עמוד קמא. - אסור
 לילך בדרך שהולכין בו הרשעים, סימן
 צב עמוד קמה. - אסור להחזיק ידי עוברי
 עברה, סימן צג עמוד קמו. - כל דבר
 הבא מרשעים צריך להמנע ממנו, סימן
 קה עמוד קסג. - אין הקב"ה חפץ
 בקילוסו של אדם רשע, סימן קו עמוד
 קסג. - השתעבדות לרשעים והנאה מהם
 מזיק מאוד לנפש, סימן קט עמוד קסז. -
 הצלחת הרשעים מעשים בכל יום, סימן
 קכד עמוד קפו.

שוחד

המשוחד מממון וכבוד או ממשלה אינו

תפלין

תפלין לא החזיקו בהן מפני הרמאין, סימן נו עמוד קב. - הרשעים הורגלו לרמות את הבריות במצות תפלין, סימן נו עמוד קב. - כל מי שאינד נזהר מתאות נשים לא יניח תפלין, סימן נו עמוד קב. - מי שאינו יודע כוונת התפלין הם אצלו כאבנים, סימן נו עמוד קג.

תשובה

הגזירה משמים בא לעורר את ישראל על התשובה, סימן לו עמוד עה. - בימי הש"ץ נתעוררו אלפים ורבבות לתשובה גדולה, סימן נו עמוד ק. - יש תשובה שמקורה משורש הרע, סימן נו עמוד קא. - רשע שחוזר בתשובה וכעבור ימים אחדים יחזור לסורו, סימן נו עמוד קא. - תשובה אמיתית הוא רק על ידי קיום התורה והמצוות, סימן ס עמוד קז.

וגרמו להריגות, הקדמה עמוד יא. - ממשלת המינים הדיחו רובא דרובא מישראל למינוות וכפירה רח"ל, סימן ב, עמוד כט. - תאות הנצחון דוחה הכל, סימן מח, עמוד צא. - ההשתתפות בשמחתם הוא עון פלילי, סימן קא, עמוד קנו. - כיבושם הוא איסור מרידה באומות. סימן קד, עמוד קסב.

תורה

התורה מתשת כחן של ישראל, סימן ז עמוד לו. - התורה סמא דחיים למיימינים ולהיפך למשמאילים, סימן יח עמוד מט. - תורה לא בשמים היא, סימן לב עמוד סט. - התוה"ק נכתבה בצירופי אותיות, סימן מ עמוד פ. - מי שאינו מאמין בתורה לא עמדו אבותיו על הר סיני, סימן מב עמוד קט. - התוה"ק נכתבה באש שחורה ע"ג אש לבנה, סימן מ עמוד עט.

